

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utbildningsutskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1) inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning och 131 motionsyrkanden som har väckts under den allmänna motionstiden 2015/16. Bland motionerna finns alternativa budgetförslag från Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet (nu Liberalerna) och Kristdemokraterna.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för utgiftsområdet, som uppgår till totalt knappt 69,5 miljarder kronor för 2016, och vissa bemyndiganden om ekonomiska åtaganden. Vidare tillstyrker utskottet regeringens förslag om att godkänna att riksdagens tidigare ställningstagande om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat inte längre ska gälla.

Utskottet har följt upp regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet och för respektive verksamhetsområde i olika avseenden och gör ett antal bedömningar.

Samtliga motionsförslag som behandlas i betänkandet avstyrks.

Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna har inte deltagit i anslagsbeslutet. Dessa partier redovisar i stället sina ställningstaganden i fem särskilda yttranden (M, SD, C, L, KD).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	10
Ärendet och dess beredning	10
Budgetprocessen i riksdagen	10
Betänkandets disposition	12
Bakgrund	13
Propositionens huvudsakliga innehåll	14
Utskottets överväganden	15
1 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning m.m.	15
2 Anslag inom utgiftsområde 16	23
3 Barn- och ungdomsutbildning	26
Inledning	26
Resultat	26
Politikens inriktning	33
Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning	37
1:1 Statens skolverk	37
1:2 Statens skolinspektion	39
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	40
1:4 Sameskolstyrelsen	41
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	41
1:6 Särskilda insatser inom skolområdet	46
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	47
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	48
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	49
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	49
1:16 Fler anställda i lågstadiet	51
1:17 Skolforskningsinstitutet	51
1:19 Bidrag till lärarlöner	52
Motionerna	53
Utskottets ställningstagande	62
4 Vuxenutbildning	80
Inledning	80
Resultat	81
Politikens inriktning	87
Anslag och bemyndiganden för vuxenutbildning	89
1:11 Bidrag till vissa studier	89
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	90
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	90
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	91
1:15 Särskilt utbildningsstöd	92
Motionerna	93
Utskottets ställningstagande	95
5 Universitet och högskolor	96
Inledning	96
Resultat	97
Politikens inriktning	100

Anslag och bemyndiganden för universitet och högskolor	102
2:1 Universitetskanslersämbetet	102
2:2 Universitets- och högskolerådet	102
Hävande av riksdagsbindning som rör kvalitetsbaserad resurstilldelning	103
Anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor	104
Anslag och bemyndiganden för forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor	107
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	109
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	109
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	112
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	113
Motionerna	115
Utskottets ställningstagande	118
6 Forskning	122
Inledning	122
Resultat	122
Politikens inriktning	125
Anslag och bemyndiganden för forskning och forskningens infrastruktur	129
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	129
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	133
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	134
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	134
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	135
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	136
3:7 Institutet för rymdfysik	136
3:8 Kungl. biblioteket	137
3:9 Polarforskningssekreteriatet	137
3:10 Sunet	138
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	138
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	139
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	140
Motionerna	141
Utskottets ställningstagande	142
7 Gemensamma ändamål	142
Inledning	142
Resultat	143
Anslag och bemyndiganden för gemensamma ändamål	144
4:1 Internationella program	144
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	144
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	145
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	145
Motionen	146
Utskottets ställningstagande	146
Särskilda yttranden	147
1. Anslag inom utgiftsområde 16 (M)	147
2. Anslag inom utgiftsområde 16 (SD)	151
3. Anslag inom utgiftsområde 16 (C)	155
4. Anslag inom utgiftsområde 16 (L)	160

5. Anslag inom utgiftsområde 16 (KD)	164
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	168
Propositionen	168
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	170
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och oppositionspartiernas anslagsförslag	183
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets anslagsförslag	189
<i>Bilaga 4</i>	
Sammanfattning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet	194
<i>Bilaga 5</i>	
Fördjupningsstudie om specialdestinerade statsbidrag till skolan.....	205
<i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Utgiftsutveckling 2012–2016 för anslag som avser olika slags ersättningar	207
Tabell 2 Utgiftsutveckling 2012–2016 för anslag som avser olika stimulansbidrag.....	209
Tabell 3 Utfall 2010–2014 för anslaget 1:5 enligt Årsredovisningen för staten	213
Tabell 4 Utfall 2010–2014 för anslaget 1:7 enligt Årsredovisningen för staten	216
Tabell 5 Utfall 2010–2014 för anslaget 1:10 enligt Årsredovisningen för staten	217
Tabell 6 Statsbidrag att följa upp per anslag	221

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Anslag inom utgiftsområde 16

a) Anslagen för 2016

Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 16 enligt utskottets förslag i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:1 utgiftsområde 16 punkt 23 och avslår motionerna

2015/16:65 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD),

2015/16:88 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:89 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:90 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:91 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:92 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:93 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1 och 3,

2015/16:122 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD),

2015/16:160 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD),

2015/16:161 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2015/16:164 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:166 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:168 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2015/16:169 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD),

2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 1–4,

2015/16:476 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkandena 4, 5 och 9,

2015/16:1110 av Said Abdu (FP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:1277 av Jan Ericson (M),

2015/16:1443 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD),

2015/16:1468 av Christer Nylander m.fl. (FP),

2015/16:1644 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 7,

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 2–5, 7, 9, 10, 12, 19, 21, 30, 36 och 39,

2015/16:1998 av Linus Bylund m.fl. (SD),

2015/16:2133 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 1,

2015/16:2138 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 3,

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkandena 14 och 15,
2015/16:2275 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 3,
2015/16:2277 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 3,
2015/16:2348 av Robert Stenkvist m.fl. (SD),
2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkandena 3–6, 12, 15, 19
och 32,
2015/16:2402 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 11,
2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 32,
2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 40 och 45,
2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1, 3–9,
13–16 och 18,
2015/16:2740 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1,
2015/16:2766 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD),
2015/16:2768 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD) yrkande 1,
2015/16:2770 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 16,
2015/16:2772 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1,
2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 2 och 9,
2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9,
2015/16:2782 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 10, 11 och 13,
2015/16:2850 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 5,
2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 1, 5, 14, 23, 37, 40, 44
och 46,
2015/16:2978 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 12 och 14,
2015/16:2980 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 6 och 8,
2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 2, 6–8, 10, 12–14,
19–21 och 24,
2015/16:3074 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 17,
2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 9, 18, 20, 21, 24, 27 och
31,
2015/16:3159 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C),
2015/16:3200 av Christer Nylander m.fl. (FP) yrkande 1,
2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 14, 15 och 17,
2015/16:3236 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) och
2015/16:3241 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 32, 35, 47 och 48.

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2016 för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 701 900 000 kronor 2017–2023,

2. under 2016 för anslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 34 000 000 kronor 2017,

3. under 2016 för anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 665 000 000 kronor 2017,

4. under 2016 för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 453 200 000 kronor 2017–2020,

5. under 2016 för anslaget 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2017 och 2018,

6. under 2016 för anslaget 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 200 000 000 kronor 2017–2021,

7. under 2016 för anslaget 1:16 Fler anställda i lågstadiet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 974 000 000 kronor 2017,

8. under 2016 för anslaget 1:17 Skolforskningsinstitutet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 13 000 000 kronor 2017 och 2018,

9. under 2016 för anslaget 1:19 Bidrag till lärarlöner ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 256 000 000 kronor 2017,

10. besluta om delägarskap i Infrafrontier GmbH och att under 2016–2019 besluta om ett årligt kapitaltillskott på högst 250 000 kronor per år,

11. under 2016 för anslaget 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2017–2021,

12. under 2016 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 17 520 000 000 kronor 2017–2025,

13. under perioden 2016–2018 besluta om svenskt medlemskap i Integrated Structural Biology Infrastructure (INSTRUCT-ERIC) enligt rådets förordning (EG) nr 723/2009 av den 25 juni 2009 om gemenskapens rättsliga ram för ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur och att besluta om en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor per år,

14. på bolagsstämma i European Spallation Source ESS AB rösta för att bolagets köpeskillingsfordran på European Spallation Source ERIC utdelas till aktieägarna, den svenska och den danska staten, och att i anslutning till

stämman besluta att den svenska delen av fordran lämnas som bidrag till European Spallation Source ERIC,

15. under 2016 besluta om bidrag på högst 500 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC,

16. under 2016 ikläda staten betalningsansvar för statliga garantier, som uppgår till högst 600 000 000 kronor och gäller som längst t.o.m. 2022, för överbrygningslån till European Spallation Source ERIC för konstruktionen av den Europeiska spallationskällan (ESS),

17. under 2016 för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 881 000 000 kronor 2017–2021,

18. under 2016 för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2017–2034,

19. under 2016 för anslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2017–2021,

20. under 2016 besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet,

21. under 2016 för anslaget 4:1 Internationella program besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2017–2019.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:1 utgiftsområde 16 punkterna 2–22.

c) Godkännande

Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat inte längre ska gälla.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:1 utgiftsområde 16 punkt 1 och avslår motion

2015/16:3200 av Christer Nylander m.fl. (FP) yrkande 2.

Stockholm den 10 december 2015

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L)*, Camilla Waltersson Grönvall (M)*, Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M)*, Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD)*, Michael Svensson (M)*, Håkan Bergman (S), Jabar Amin (MP), Erik Bengtzboe (M)*, Gunilla Svantorp (S), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD)*, Roza Güclü Hedin (S) och Fredrik Christensson (C)*.

* Avstår från ställningstagande under punkt 1, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2015/16:1 utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med förslag till anslag m.m. för budgetåret 2016. Utskottet behandlar även 131 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2015/16 som gäller anslagen eller som bedöms ha anslagseffekt budgetåret 2016.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

En sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2016 och oppositionspartiernas avvikelser i förhållande till regeringens förslag finns i bilaga 2. Utskottets förslag – som överensstämmer med regeringens förslag – till beslut om anslagsfördelning för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i bilaga 3.

I bilaga 4 sammanfattas regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet, och i bilaga 5 redovisar utskottet en fördjupningsstudie om specialdestinerade statsbidrag till skolan.

Under ärendets beredning har Folkpartiet liberalerna bytt namn till Liberalerna (L).

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i första steget i budgetprocessen fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Riksdagen har, med bifall till regeringens förslag, bestämt utgiftsramen för 2016 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning till 69 452 400 000 kronor (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:FiU1, rskr. 2015/16:51). I detta ärende ska utbildningsutskottet föreslå för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag för utgiftsområdet ska göras genom ett beslut (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21). Av riktlinjerna framgår att riksdagen beställer och tar emot information om resultatet av statens verksamhet.

Utskottet har mot den bakgrunden analyserat regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16 i budgetpropositionen. Analysen har syftat till att vara ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Bemyndiganden

Under ärendets beredning har utskottet noterat att det pågår ett utvecklingsarbete inom Regeringskansliet när det gäller utformningen av förslag om bemyndiganden till regeringen. Regeringen tillämnar en varierande grad av precision i de yrkanden som riksdagen förväntas ta ställning till vid förslag om olika former av bemyndiganden. Till exempel anges vid förslag om s.k. beställningsbemyndiganden regelmässigt att regeringen för det påföljande budgetåret ska bemyndigas att, för ett visst anslag, ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag intill specificerade belopp. Vid förslag till bemyndiganden om att besluta om årliga medlemsavgifter eller kapitaltillskott tillämpas inte sällan en annan ordning, ofta utan angivande av vilka anslag som ska finansiera insatserna (t.ex. förslaget om kapitaltillskott till holdingbolag knutna till universitet). Det förekommer också att riksdagen föreslås bemyndiga regeringen befogenheter att fatta beslut under framtida budgetår (t.ex. förslaget om medlemsavgift till Integrated Structural Biology Infrastructure och förslaget om kapitaltillskott till Infrafrontier GmbH).

Frågor om regeringens befogenheter att förvärva aktier eller att besluta om kapitaltillskott har tidigare belysts bl.a. i samband med att regeringen begärde befogenheter att anpassa kapitalstrukturen i statliga aktiebolag (prop. 2002/03:100 s. 200). Regeringen ville då använda överskottskapital i vissa bolag till att göra kapitalinsatser i andra bolag. Regeringen begärde ett bemyndigande om att själv få besluta om kapitalinsatser i brådskande fall och i fråga om mindre belopp. I ett yttrande till finansutskottet påtalade konstitutionsutskottet (yttr. 2002/03:KU6y) att riksdagen i varje enskilt fall borde besluta om kapitalinsatser. Finansutskottet var av samma uppfattning (bet. 2002/03:FiU21 s. 25, rskr. 2002/03:235). Konstitutionsutskottet och finansutskottet gjorde motsvarande ställningstaganden våren 2004 när finansieringsfrågorna åter behandlades (yttr. 2003/04:KU5y, bet. 2003/04:FiU21 s. 24 f., rskr. 2003/04:273 och 2003/04:274).

Den huvudsakliga ordning som nu har etablerats stämmer överens med de ovan redovisade ställningstagandena, dvs. riksdagens ställningstagande begärs

in i varje enskilt fall innan beslut om kapitalinsatser fattas, och detta även när det är fråga om förhållandevis små belopp (överstigande ett prisbasbelopp).

Av 7 kap. 2 § budgetlagen framgår vidare att anslagsfinansiering är huvudregeln vid förvärv av aktier eller andelar i företag och annat tillskott av kapital. Det kan därför anses rimligt att regeringen, med samma tydlighet som gäller vid förslag om bemyndiganden för andra former av ekonomiska förpliktelser (t.ex. beställningsbemyndiganden), som huvudregel i förslagen anger vilka anslag som kommer i fråga för finansiering. Även om det kan vara svårt att hitta en fastställd utformning för beslut om kapitaltillskott och liknande insatser på samma sätt som för beställningsbemyndiganden som alltid är knutna till anslag, verkar det omotiverat att inte ange vilka anslag som berörs i de fall det finns tydliga kopplingar. Det är även en etablerad ordning att riksdagen i varje enskilt fall bör besluta om kapitalinsatser och liknande, varför bemyndiganden om befogenheter att under framtida budgetår besluta om sådana insatser i allmänhet bör kunna undvikas.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att inledningsvis behandlas utskottets uppföljning av budgetpropositionen för 2016 i olika avseenden, bl.a. i fråga om regeringens resultatredovisning till riksdagen (avsnitt 1). Därefter följer utskottets ställningstagande till anslagen m.m. och motioner inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för 2016 (avsnitt 2). Utskottets närmare skäl till sitt ställningstagande till anslag m.m. och motioner i avsnitt 2 tas sedan upp i nedanstående avsnitt. Under varje avsnitt sammanfattas även regeringens resultatredovisning för verksamhetsområdet.

- 3 Barn- och ungdomsutbildning
- 4 Vuxenutbildning
- 5 Universitet och högskolor
- 6 Forskning
- 7 Gemensamma ändamål.

I bilaga 1 redovisas behandlade förslag, i bilaga 2 regeringens och oppositionens förslag och i bilaga 3 utskottets anslagsförslag. I bilaga 4 sammanfattas regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet, och i bilaga 5 redovisar utskottet en fördjupningsstudie om specialdestinerade statsbidrag till skolan.

Bakgrund

Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning omfattar utbildning inom skolväsendet¹, eftergymnasial yrkesutbildning, högskoleutbildning, forskning och rymdverksamhet. Inom utgiftsområdet varierar huvudmannaskap och finansieringsformer mellan och inom olika verksamheter.

Inom skolväsendet är staten huvudman för specialskolan och sameskolan, kommunerna är huvudmän för den kommunala vuxenutbildningen (komvux), särskild utbildning för vuxna (särvox) och utbildning i svenska för invandrare (sfi); för övriga skolformer kan kommunerna, i vissa fall landstingen och enskilda vara huvudmän (förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och fritidshemmet). Verksamheterna finansieras dels med kommunala skatteintäkter, dels med generella statsbidrag inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna och med riktade statsbidrag inom bl.a. utgiftsområde 16. De kommunala skatteintäkterna utgjorde 2014 ungefär två tredjedelar av de totala intäkterna på 923 miljarder kronor. Statsbidragen (generella och specialdestinerade) uppgick 2014 till 144 miljarder kronor, varav ca 54 miljarder kronor var specialdestinerade statsbidrag (prop. 2015/16:1 utg.omr. 25 s. 17). Drygt 9 miljarder kronor fanns inom utgiftsområde 16, bl.a. 3,7 miljarder kronor för maxtaxa i förskola, fritidshem m.m., 2,3 miljarder kronor för klinisk utbildning och forskning och 1,6 miljarder kronor för statligt stöd till vuxenutbildning (skr. 2014/15:102 s. 33 och s. 164). Under anslaget *I:I Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 25 s. 42–45) framgår vilka medel som tillförs för att kompensera för ökade kostnader till följd av reformer inom utbildningsområdet och som betalas ut till kommunsektorn i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Statsbidragen kan på motsvarande sätt minska om kommunerna fräntas skyldigheter eller får möjlighet att bedriva en effektivare verksamhet.

Med eftergymnasial yrkesutbildning avses främst utbildning inom yrkeshögskolan som anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting eller enskilda huvudmän, men även utbildning utanför yrkeshögskolan som anordnas av enskilda huvudmän, s.k. kompletterande utbildningar². Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om statsbidrag till

¹ Skolväsendet omfattar skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare. I skolväsendet ingår också fritidshem. Obligatoriska skolformer är grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

² Förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphörde att gälla den 25 december 2013. Den upphävda förordningen gäller fortfarande för de utbildningar som beviljats stöd enligt förordningen, dock endast för den tid som beslutet om stöd gäller.

dessa utbildningar och utövar tillsyn över dem. Det är myndigheten som beslutar om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan.

Staten är huvudman för flertalet universitet och högskolor, men det finns även ett antal enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet. Högskoleutbildning finansieras i huvudsak genom direkta statliga anslagsmedel inom utgiftsområde 16.

Utöver medel från utgiftsområde 16 finansieras forskningen vid statliga universitet och högskolor med medel från andra utgiftsområden (bl.a. utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och socialomsorg, utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård, utg.omr. 21 Energi, utg.omr. 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och utg.omr. 24 Näringsliv), stiftelser, kommuner, landsting, privata företag och EU.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Vidare föreslås ett antal bemyndiganden för olika anslag. Regeringen föreslår också att riksdagen ska häva en riksdagsbindning som rör kvalitetsbaserad resurstilldelning. Regeringens förslag till beslut framgår av betänkandets bilaga 1. I propositionen lämnar regeringen också en resultatredovisning för utgiftsområdet och respektive verksamhetsområde.

Utskottets överväganden

1 Uppföljning av budgetpropositionens resultatredovisning m.m.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen beslutat. Som en del i beredningen av budgetpropositionen följer utskottet upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för utgiftsområde 16. Uppföljningen genomförs av utskottets styrgrupp för uppföljning och utvärdering och är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen. Utgångspunkten är budgetpropositionens struktur och resultatredovisningens utformning. Syftet är att öka läsbarheten och tydliggöra informationen så att utskottet har ett bra underlag inför sitt ställningstagande till budgetförslaget och en god förståelse av utgiftsområdet. Därutöver följs vissa delar av budgetpropositionen upp närmare: utformningen av budgetförslaget, uppföljningen av specialdestinerade statsbidrag till skolan och uppföljningen av forskningsmedel. Inom ramen för uppföljningen av specialdestinerade statsbidrag till skolan har en fördjupningsstudie genomförts (se nedan och bilaga 5). Utskottet har också ett fokusområde som det följer med särskilt intresse sedan förra valperioden, nämligen skolpersonalens behörighet och utbildning.

Propositionen

Budgetpropositionens struktur

Budgetpropositionen för utgiftsområde 16 består av förslag till riksdagsbeslut (ett godkännande, bemyndiganden till regeringen och ramanslagen för budgetåret) i kapitel 1, en beskrivning av utgiftsområdet (omfattning, utgiftsutveckling, mål för utgiftsområdet och resultatredovisning) i kapitel 2, en resultatredovisning (inklusive resultatanalys och bedömning av måloppfyllelsen) i kapitel 3–8, en beskrivning av politikens inriktning (kapitel 9) och ett budgetförslag (kapitel 10). De tre delarna resultatredovisning, politikens inriktning och budgetförslaget presenteras mer i detalj nedan.

Resultatredovisningen är indelad i sex kapitel, ett för varje verksamhetsområde: förskola och grundskola (kapitel 3), gymnasieutbildning (kapitel 4), kommunernas vuxenutbildning (kapitel 5), eftergymnasial yrkesutbildning (kapitel 6), universitet och högskolor (kapitel 7) och forskning (kapitel 8).

Politikens inriktning (reformer och satsningar) presenteras samlat i ett kapitel (kapitel 9) som är indelat i sex avsnitt: Investeringar för hela skolväsendet, Förskola och grundskola, Gymnasieskola, Vuxenutbildning – ett nytt kunskapslyft, Universitet och högskolor samt Forskning.

Budgetförslaget (bemyndiganden och ramanslag) finns i kapitel 10 och omfattar totalt ca 69 miljarder kronor fördelade på 101 ramanslag. Anslagen är indelade i fyra grupper: Anslag för barn-, ungdoms- och vuxenutbildning (18 anslag), Anslag för universitet och högskolor (66 anslag), Anslag för forskning (13 anslag) och Anslag för gemensamma ändamål (4 anslag). Anslagen avser i huvudsak statlig verksamhet (myndigheter och utbildningsanordnare) samt riktade statsbidrag till kommunal och enskild verksamhet.

Resultatredovisningens utformning

Utgiftsområde 16 presenteras övergripande i kapitel 2 i budgetpropositionen. Inledningsvis anges vilka verksamheter som omfattas samt verksamheternas volymer och kostnader. Statens styrmedel och insatser beskrivs mot bakgrund av att huvudmannaskap och finansieringsformer varierar inom utgiftsområdet. Det omfattande internationella samarbetet inom utgiftsområdet beskrivs också. Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområdet sammanfattas i en tabell. Riksdagens mål för utgiftsområdet och regeringens mål för verksamhetsområdena återges i en tabell tillsammans med de indikatorer som bedömts vara centrala för att följa målpuffyllelsen för respektive verksamhetsområde.

För att följa målpuffyllelsen för utgiftsområdet används ett antal indikatorer och bedömningsgrunder: befolkningens utbildningsnivå i internationell jämförelse, resultat i internationella studier (PIAAC, PISA, Timss, Pirls och Talis), övergången mellan olika utbildningsnivåer, publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forskningsarbeten, överenskomna indikatorer inom EU:s Utbildning 2020-strategi och andel av personalen/lärarna i de olika skolformerna som har pedagogisk högskoleexamen. Därutöver redovisas resultat vid lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna och statliga insatser för läraryrket (ändringar i regelverket och riktade statsbidrag för olika utbildningar och lönetillägg). Analys och slutsatser presenteras med ett samlat avsnitt om lärarna. Resultatredovisningen för utgiftsområdet beskrivs kortfattat i detta betänkande under avsnitt 2. En sammanfattning finns i bilaga 4.

Resultatredovisningen presenteras också per verksamhetsområde. Regeringen har delat in verksamheterna i sex verksamhetsområden (VO) med ett kapitel för varje område: förskola och grundskola (kapitel 3), gymnasieutbildning (kapitel 4), kommunernas vuxenutbildning (kapitel 5), eftergymnasial yrkesutbildning (kapitel 6), universitet och högskolor (kapitel 7) och forskning (kapitel 8). Kapitlen följer i huvudsak samma struktur: mål för verksamhetsområdet, resultatredovisning (uppgifter om

verksamhetens omfattning och resultatindikatorer) och analys och slutsatser. Resultatredovisningen för verksamhetsområdena sammanfattas under respektive avsnitt i detta betänkande.

Resultatredovisningen för förskolan, grundskolan, gymnasieutbildningen och kommunernas vuxenutbildning innehåller även en redovisning av statens olika insatser inom området under innevarande och närmast föregående år (olika myndigheters verksamhet, riktade statsbidrag och ändrade regelverk). Avsnittet om statliga insatser för förskolan och grundskolan innehåller 20 olika rubriker. Avsnittet om statliga insatser för gymnasieutbildning innehåller tre olika rubriker, varav en har fyra underrubriker. Ett antal insatser (elva) som beskrivs i avsnittet om förskolan och grundskolan avser också gymnasieskolan. Avsnittet om kommunernas vuxenutbildning innehåller fyra rubriker som avser olika statliga insatser för området.

I budgetpropositionen för 2015 angav regeringen att den avsåg att genomföra en översyn av mål och indikatorer inom utgiftsområdet (prop. 2014/15:1 utg.omr. 16 s. 36). Ett sådant arbete har enligt regeringen påbörjats under 2015, bl.a. vad gäller indikatorer möjligen avseende elevernas trygghet och möjlighet att få rätt stöd i tid i för- och grundskolan (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 45). Av budgetpropositionen för 2016 framgår att Regeringskansliet arbetar kontinuerligt med att synliggöra resultat och att utveckla resultatanalyserna. Ambitionen är att skapa en tydligare uppföljning och analys av målpuppfyllelse som grund för de politiska prioriteringarna och budgetförslaget (prop. 2015/16:1 Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor avsnitt 12.5 s. 485).

Fördjupningsstudie om specialdestinerade statsbidrag till skolan

Inom ramen för uppföljningen av regeringens resultatredovisning har de specialdestinerade statsbidragen till skolan följts upp särskilt mot bakgrund av att denna typ av satsningar på skolområdet har ökat i antal och omfattning de senaste åren. Fördjupningsstudien sammanfattas nedan och finns i bilaga 5 till betänkandet.

Varje anslag finansierar ett eller flera statsbidrag. Kartläggningen har därför avsett såväl hela anslag som enskilda statsbidrag som finansieras från anslagen. Fem anslag som i huvudsak finansierar olika stimulansbidrag har identifierats: anslagen 1:5, 1:7, 1:10, 1:16 och 1:19. Både den sammanlagda anslagsnivån och anslagens andel av utgiftsområdet har fördubblats för dessa anslag de senaste fem åren (2012–2016), från 5,3 miljarder kronor (9,7 procent av utg.omr. 16) till 13,3 miljarder kronor (19,2 procent av utg.omr. 16).

De senaste fem åren (2010–2014) har mellan 26 procent och 12 procent av medlen för utveckling av skolväsendet under anslaget 1:5 inte förbrukats. Under samma tid har mellan 44,9 procent och 29,4 procent av medlen för fortbildning av lärare under anslaget 1:10 inte förbrukats. Det förklaras bl.a. av att det varit färre deltagare än väntat i olika satsningar. Medlen för maxtaxa under anslaget 1:7 har hittills gått åt eftersom alla kommuner tillämpar

systemet med maxtaxa i förskolan m.m. Ytterligare ett par statsbidrag har införts som kommer att påverka utfallet under detta anslag framöver. Anslagen 1:16 och 1:19 införs från 2016.

I fortsättningen avser utskottet följa upp sammanlagt tolv statsbidrag under de fem anslagen: sju statsbidrag under anslaget 1:5, ett statsbidrag vardera under anslagen 1:7, 1:10 och 1:16 samt två statsbidrag under anslaget 1:19. Utskottets uppföljning avser såväl medelsanvändningen som måluppfyllelsen och kommer att göras i samband med genomgången av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Andra underlag för utskottets uppföljning av statsbidragen är de särskilda uppföljningar eller utvärderingar som görs av externa aktörer.

Utskottets bedömning

Utskottet välkomnar de förändringar av redovisningen som regeringen har gjort med anledning av de iakttagelser som utskottet har fört fram i de fyra senaste budgetbetänkandena och ser positivt på att Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) fortsätter arbetet med att utveckla mål- och resultatredovisningen i budgetpropositionen. Utskottet har förståelse för att det är ett långsiktigt arbete och sätter stort värde på en fortsatt dialog. I det följande redovisas de iakttagelser som utskottet gjort med anledning av budgetpropositionen för 2016. Uppföljningen fokuserar liksom tidigare år på form- och strukturfrågor för att öka läsbarheten och förståelsen av utgiftsområdet.

Budgetpropositionens struktur

Utöver förslag till riksdagsbeslut består budgetpropositionen för utgiftsområde 16 huvudsakligen av tre delar som presenteras i en logisk följd: först resultatredovisningen, därefter politikens inriktning (reformer och satsningar) och sist budgetförslaget. En förutsättning för att man ska kunna följa en verksamhet från resultatredovisningen över politikens inriktning till budgetförslaget är att de tre delarna har samma indelningsgrund. Kapitlen och avsnitten i de tre delarna har dock varit indelade efter olika grunder. Därför har utskottet tidigare önskat att kapitel- och avsnittsindelningarna skulle utvecklas så att läsbarheten ökar för den som vill följa en verksamhet från resultatredovisningen över politikens inriktning till budgetförslaget. Förra året beklagade utskottet att det inte hade skett någon utveckling i denna del och underströk vikten av att en utveckling sker mot ökad läsbarhet så att kopplingen mellan resultat och budgetförslag kan bli tydligare för varje verksamhet och också kan följas över tid. Utskottet välkomnar därför att kapitlet om politikens inriktning nu är indelat i sex avsnitt med rubriker som tydligt är kopplade till verksamhetsområdena. Utskottet ser dock gärna att utvecklingen fortsätter i denna del.

Liksom tidigare år ges en övergripande presentation av hela utgiftsområdet i ett inledande kapitel (kapitel 2 i budgetpropositionen). Jämfört med förra året

har flera förändringar gjorts i kapitlets struktur. Utskottet ser positivt på dessa förändringar och anser att den nya strukturen sammantaget ger en bättre introduktion till utgiftsområdet.

Resultatredovisningens utformning

Riksdagens mål för utgiftsområdet och regeringens mål för verksamhetsområdena samt de indikatorer som bedöms vara centrala för att följa måluppfyllelsen för respektive verksamhetsområde återges som tidigare samlat i en tabell (avsnitt 2.3 i budgetpropositionen). Regeringen har tidigare endast bedömt måluppfyllelsen för respektive verksamhetsområde, och utskottet har då önskat en bedömning av måluppfyllelsen samlat för hela utgiftsområdet. Utskottet ser därför mycket positivt på att regeringen nu presenterar ett antal indikatorer och bedömningsgrunder för att följa upp måluppfyllelsen för utgiftsområdet (avsnitt 2.4 i budgetpropositionen). Utskottet noterar att några av indikatorerna också används för att följa måluppfyllelsen för ett par verksamhetsområden. Utskottet noterar också att indikatorerna för utgiftsområdet inte finns med i den tabell som nämns ovan.

När det gäller resultatredovisningen per verksamhetsområde har det tidigare verksamhetsområdet Barn- och ungdomsutbildning nu delats upp i två separata verksamhetsområden: Förskola och grundskola samt Gymnasieutbildning. Denna uppdelning ökar läsbarheten, anser utskottet.

Utskottet har tidigare framhållit vikten av att resultaten redovisas i förhållande till målen och understrukit att det förutsätter en tydlig koppling mellan mål och valda indikatorer. Utskottet har i sammanhanget pekat på utgiftsområde 15 Studiestöd som en förebild när det gäller att tydliggöra kopplingen mellan mål och indikatorer. Inom det utgiftsområdet anges det för varje indikator vilken del av måluppfyllelsen som den mäter (studiestödets rekryterande effekt, utjämnande effekt eller effekt på samhällsekonomin). Kopplingen mellan målen för utgiftsområdet och resultatredovisningen blir på så vis tydlig, vilket utskottet har lyft fram tidigare. Inom utgiftsområde 16 belyser indikatorerna för förskola och grundskola, gymnasieutbildning och kommunernas vuxenutbildning de delar av måluppfyllelsen och resultaten som regeringen bedömer är centrala. För en av skolformerna – grundskolan – anger regeringen till viss del vilken del av måluppfyllelsen som de olika indikatorerna avser att mäta. Till exempel anges att andelen elever som fått minst betyget E i samtliga ämnen i slutbetyget i årskurs 9 (indikator: Betyg och meritvärden) är en indikator för att följa den del av målet för verksamhetsområdet som säger att alla ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen för utbildningen. Utskottet konstaterar därför liksom tidigare att det görs en viss koppling mellan mål och indikatorer inom utgiftsområde 16, men att det inte är konsekvent genomfört. Inom ramen för den aviserade översynen av mål och indikatorer inom utgiftsområdet (prop. 2014/15:1 utg.omr. 16 s. 36) önskar utskottet därför att regeringen överväger hur

kopplingen mellan mål och valda indikatorer kan tydliggöras inom utgiftsområdet.

För två verksamhetsområden, Förskola och grundskola samt Gymnasiutbildning, redovisas även statliga utvecklingsinsatser. När det gäller redovisningen av resultaten av olika statliga insatser (olika myndigheters verksamhet, riktade statsbidrag och ändrade regelverk) har utskottet tidigare påpekat att det är lättare att följa en statlig insats om den genomgående presenteras under samma rubrik i budgetpropositionens olika delar (i resultatredovisningen under de båda rubrikerna Utvecklingsinsatser och andra verksamhetsdelar samt Analys och slutsatser och i delen Politikens inriktning). Det är också lättare att följa den över tid om den presenteras under samma rubrik varje år. Utskottet önskar en mer konsekvent redovisning av de statliga insatserna så att de kan följas över tid. Utskottet vill vidare betona vikten av att utfallet av olika satsningar redovisas liksom resultatet av de särskilda utvärderingar som görs av satsningarna. Det finns information om myndigheternas verksamhet, men en bedömning av deras bidrag till måluppfyllelsen för verksamhetsområdet saknas. I sammanhanget noterar utskottet att regeringen i budgetpropositionen bedömer måluppfyllelsen för en myndighet, Universitetskanslersämbetet (UKÄ), under myndighetens anslag.

Utskottet har tidigare ansett att resultatanalyserna kunde utvecklas ytterligare, t.ex. genom en tydligare koppling till resultatindikatorerna och en mer systematisk genomgång av indikatorernas utfall, och har då menat att det är viktigt att en bedömning av måluppfyllelsen konsekvent redovisas för samtliga verksamhetsområden. Utskottet har här framhållit utgiftsområde 15 som en förebild: analysen är strukturerad efter målen för studiestödet, och indikatorerna går igenom systematiskt. Utskottet har understrukit vikten av att resultatanalysen har en tydlig koppling till politikens inriktning och budgetförslaget så att man kan följa en röd tråd genom hela budgetpropositionen. För verksamhetsområdet Förskola och grundskola analyseras resultat i form av indikatorer men inte resultaten av de statliga insatserna, t.ex. en bedömning av måluppfyllelsen för olika statsbidrag. Utskottet önskar därför att arbetet med att utveckla analysen av resultaten av de statliga insatserna och deras bidrag till måluppfyllelsen fortsätter.

Budgetförslaget

I budgetförslaget används olika principer för redovisningen av vilka medel som ingår i respektive anslagsbeslut (nya medel, tidigare beräknade eller aviserade medel, omfördelningar av medel). Enligt utskottet försvårar det förståelsen av förslaget till anslagsbeslut när olika principer för medelsredovisning används inom samma utgiftsområde. En rimlig utgångspunkt är att det för varje anslagsbeslut ska gå att förstå vad som är förslag till nya medel, vad som är tidigare beräknade eller aviserade medel och vad som är omfördelningar av medel. Varje förslag till anslagsbeslut måste vara transparent, anser utskottet.

Det finns anslag som finansierar flera statsbidrag, och då kan det vara svårt att överblicka hur medel inom anslaget fördelas på olika statsbidrag. Utskottet önskar därför få en samlad bild i en tabelluppställning av vilka statsbidrag som finansieras inom anslaget i de fall det är ett flertal statsbidrag som finansieras via anslaget, t.ex. under anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att nya och omfattande statsbidrag får egna anslag. Därigenom underlättas uppföljningen av såväl det enskilda statsbidraget som hela anslaget, menar utskottet.

När det gäller anslag som används för förvaltningsutgifter har utskottet efterfrågat någon form av information om den aktuella myndighetens uppgifter, t.ex. en hänvisning till myndighetens instruktion. Utskottet konstaterar att någon sådan information ännu inte har lagts till i beskrivningen av förvaltningsanslagens ändamål i årets budgetproposition för utgiftsområde 16. Utskottet utgår från att sådan information kan läggas till.

Uppföljningen av specialdestinerade statsbidrag till skolan

Riksdagen bör kunna följa upp satsningar på skolområdet när det gäller medelsanvändning och måluppfyllelse. Utskottet har tidigare betonat vikten av att måluppfyllelsen av riktade statsbidrag tydligt redovisas i samband med budgetförslaget, särskilt mot bakgrund av många nya satsningar på utbildningsområdet. Utskottet har också konstaterat att regeringen i avsnittet om statliga insatser ofta redovisar användningen av olika riktade statsbidrag (antal deltagare, medelsåtgång, kostnader etc.), men mer sällan gör någon bedömning av måluppfyllelsen. Utskottet har därför framhållit vikten av att resultaten av utvärderingarna av de riktade statsbidragen redovisas och att arbetet med att utveckla lämpliga metoder fortsätter. Finansutskottet har gjort liknande uttalanden i samband med behandlingen av den årliga skrivelserna om utvecklingen inom den kommunala sektorn (bet. 2010/11:FiU34, bet. 2011/12:FiU28, bet. 2012/13:FiU34, bet. 2013/14:FiU34 och bet. 2014/15:FiU17). Utbildningsutskottet har också betonat vikten av att regeringen som en del av utformningen av statsbidragen överväger hur bedömningen av måluppfyllelsen ska genomföras så att det finns ett bra underlag för resultatredovisningen och resultatanalysen i budgetpropositionen.

Utskottet har tidigare uttalat att det med stort intresse kommer att ta del av de särskilda uppföljningar som regeringen aviserar av vissa större riktade statsbidrag som föreslås i budgetpropositionen (statsbidrag till karriärtjänster och till minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan). Inom ramen för fördjupningsstudien om specialdestinerade statsbidrag till skolan har det identifierats ytterligare några större riktade statsbidrag för utskottet att följa medelsanvändningen och måluppfyllelsen för över tid, bl.a. Matematiklyftet, Läraryftet II, Samverkan för bästa skola, Fler anställda i lågstadiet och Höjda lärarlöner (se bil. 5). Utskottet kommer att följa upp såväl medelsanvändningen som måluppfyllelsen för dessa statsbidrag i samband med utskottets årliga genomgång av regeringens resultatredovisning i

budgetpropositionen. Inom ramen för studien har det även identifierats vilka anslag som finansierar dessa statsbidrag. Utskottet vill understryka att det även är viktigt att följa upp medelsförbrukningen på anslagsnivå.

Utskottet har önskat att information om de riktade statsbidragens andel av kommunernas intäkter ges inom utgiftsområde 16 på motsvarande sätt som det ges information om forskningsfinansieringen för verksamhetsområdet Forskning och om landstingens intäkter inom utgiftsområde 9 (bet. 2014/15:UbU1 s. 22–23). Utskottet beklagar att det inte har tagits med någon sådan information och önskar att sådan information inkluderas t.ex. i den övergripande presentationen av utgiftsområdet i kapitel 2 i budgetpropositionen.

Uppföljningen av forskningsmedel

Utskottet välkomnar att det i budgetpropositionerna för 2013–2016 har funnits en samlad presentation av de förslag till anslagsökningar som hänför sig till de satsningar som presenterades i den senaste forsknings- och innovationspolitiska propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30). På så vis har utskottet samlat kunnat följa utfallet av propositionens intentioner.

Utskottet följer också med intresse de uppföljningar och utvärderingar som görs av dessa satsningar. Inför nästa proposition, som aviserats till 2016, önskar utskottet på motsvarande sätt samlad information om de uppföljningar och utvärderingar som görs för att samlat kunna följa resultatet av dessa satsningar. Det är dessutom ett viktigt underlag för ställningstaganden till fortsatta statliga satsningar inom området.

Personalens behörighet och utbildning – resultatskrivelse från regeringen

Utskottet välkomnar det nya avsnittet med en samlad resultatredovisning och analys av skolans personalsituation (avsnitt 2.4.3 i budgetpropositionen). Utskottet vill återigen understryka att det mot bakgrund av det allvarliga rekryteringsläget är angeläget att få en samlad bild av skolans personalsituation i en resultatskrivelse till riksdagen. Utskottet noterar att ytterligare ett intressant underlag för en sådan skrivelse kan vara Skolverkets analys av de lokala rekryteringsstrategier som huvudmän ska bifoga sina ansökningar om statsbidrag för fler anställda i lågstadiet.

2 Anslag inom utgiftsområde 16

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning i enlighet med regeringens förslag, lämnar de bemyndiganden som regeringen begärt och godkänner att ett tidigare ställningstagande från riksdagen inte längre ska gälla. Oppositionspartiernas alternativa förslag till anslagsfördelning och övriga förslag med anslagspåverkan avslås. Jämför särskilda yttrandena 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L) och 5 (KD).

Propositionen

Budgetförslag m.m.

Regeringen föreslår 101 anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för 2016 om sammantaget närmare 69,5 miljarder kronor (punkt 23 i propositionen). Förslaget finns i betänkandets bilaga 2. Utgiftsområdet omfattar därmed cirka en femtedel av antalet anslag i budgetpropositionen och utgör närmare 8 procent av de föreslagna utgifterna för hela statsbudgeten.

Av de 101 anslagen föreslår regeringen 13 anslag för barn- och ungdomsutbildning om totalt nästan 15,9 miljarder kronor, 5 anslag för vuxenutbildning om totalt närmare 3,8 miljarder kronor, 66 anslag för universitet och högskolor om sammantaget närmare 41,9 miljarder kronor, 13 anslag för forskning m.m. om totalt nära 7,8 miljarder kronor samt 4 anslag för gemensamma ändamål om sammantaget nästan 147 miljoner kronor. Av dessa 101 anslag inom utgiftsområdet är 15 förvaltningsanslag om sammanlagt drygt 4 procent av de föreslagna medlen.

Regeringen har också lämnat förslag om 15 bemyndiganden av olika slag (punkterna 2–22 i propositionen). Förslagen finns i betänkandets bilaga 1.

Regeringen föreslår vidare att riksdagen godkänner att ett tidigare ställningstagande från riksdagen om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat inte längre ska gälla (punkt 1 i propositionen).

Resultat för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). I budgetpropositionens inledande avsnitt om utbildning och universitetsforskning (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 avsnitt 2 s. 45 f.) redovisar regeringen resultat för utgiftsområdet. Denna resultatredovisning beskrivs kortfattat nedan och sammanfattas i bilaga 4.

I resultatredovisningen för utgiftsområdet redogör regeringen för indikatorer som jämför Sveriges utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden, såsom befolkningens utbildningsnivå i internationell jämförelse, Sveriges resultat i internationella kunskapsmätningar för barn, unga och vuxna, svenska publiceringar och citeringar av forskningsartiklar och forskningssamarbeten samt överenskomna indikatorer inom EU:s strategiska ramverk Utbildning 2020. Regeringen konstaterar att indikatorerna ger en splittrad bild över hur Sverige står sig som kunskaps- och forskningsnation. Sverige har uppnått goda resultat när man ser till befolkningens utbildningsnivå och presterar bra i mätningar av den vuxna befolkningens kunskaps- och kompetensnivå. Sverige står sig också väl i mätningar av omfattningen och kvaliteten på den forskning som bedrivs. Den svenska skolan uppvisar dock en negativ resultatutveckling. Regeringen konstaterar att den negativa resultatutvecklingen sammantaget är oroande.

Därutöver redovisar regeringen resultat för personalens behörighet och utbildning samlat för förskolan, fritidshem, förskoleklassen, obligatoriska skolformer (grundskolan inklusive sameskolan, grundsärskolan och specialskolan), gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Regeringen redovisar även övriga resultat och statliga insatser för läraryrket. Utifrån denna redogörelse konstaterar regeringen sammantaget att läget i fråga om lärarbehörighet och läraryrkets attraktionskraft är bekymmersamt och att stora insatser behöver göras för att vända utvecklingen.

Motionerna

Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna har i sina motioner för vissa anslag föreslagit alternativ till regeringens förslag.

I förhållande till regeringens förslag till budget föreslår Moderaterna en minskning av anslagsnivån för utgiftsområdet med drygt 3,2 miljarder kronor. Sverigedemokraterna föreslår att anslagsnivån för utgiftsområdet ökas med närmare 535 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Centerpartiet föreslår en minskning av anslagsnivån för utgiftsområdet om nästan 3,6 miljarder kronor i förhållande till regeringens förslag. Folkpartiet föreslår att anslagsnivån för utgiftsområdet minskas med drygt 2,6 miljarder kronor jämfört med regeringens förslag. Kristdemokraterna föreslår en minskning av anslagsnivån för utgiftsområdet om närmare 3,9 miljarder kronor i förhållande till regeringens förslag.

En sammanställning av oppositionspartiernas alternativa förslag till anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning finns i betänkandets bilaga 2.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av förslagspunkten i utskottets förslag till riksdagsbeslut tillstyrker utskottet punkterna 1–23 i propositionen om anslag, bemyndiganden och godkännande om att ställningstagandet att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat inte längre ska gälla och avstyrker motionerna. Utskottets förslag till anslag – som alltså överensstämmer med regeringens förslag – för budgetåret 2016 inom utgiftsområde 16 finns i betänkandets bilaga 3.

När det gäller fortsatt utformning av bemyndiganden vill utskottet hänvisa till redogörelsen under avsnittet Budgetprocessen i riksdagen.

Nedan redogörs närmare för innehållet i propositionen och motionerna när det gäller anslagen m.m. och för bakgrunden till utskottets ställningstagande.

3 Barn- och ungdomsutbildning

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Barn- och ungdomsutbildning för budgetåret 2016 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Målet för verksamhetsområdet barn- och ungdomsutbildning är att svensk barn- och ungdomsutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. Regeringens mål för verksamhetsområdet utgår från syftet med utbildningen inom skolväsendet som det uttrycks i skollagen (2010:800).

Regeringens resultatredovisning för barn- och ungdomsutbildningen (inklusive resultatanalysen) sammanfattas nedan för de verksamheter där regeringen använder resultatindikatorer för att bedöma måluppfyllelsen: förskolan, förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 67 f. och 89 f.). Indikatorerna belyser de delar av måluppfyllelse och resultat som regeringen bedömer är centrala. Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också bl.a. indikatorer för resultat i internationella studier samt personalens behörighet och utbildning i ett övergripande avsnitt (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 45 f.). Denna del beskrivs kortfattat i avsnitt 2 och sammanfattas i bilaga 4.

Förskolan

Omfattning och kostnader

Hösten 2014 var ca 485 700 barn inskrivna i förskolan, vilket motsvarade 83 procent av gruppen ett–femåringar. Det är färre än tidigare år, vilket beror

på ett bortfall av uppgifter för vissa enskilda huvudmän. Under 2014 gick det i genomsnitt 5,3 barn per årsarbetare och 16,9 barn per grupp. Den totala kostnaden för förskolan uppgick till 65 miljarder kronor 2014 (en ökning med 4,8 procent jämfört med 2013). Kostnaden per barn beräknas ha uppgått till i genomsnitt 133 500 kronor 2014, vilket var en ökning med 4,4 procent.

Resultat

Förskolan är en frivillig skolform inom skolväsendet. Indikatorn *Deltagande i förskola* beskriver i vilken utsträckning barn i åldern tre till fem år deltar i förskola. Andelen barn i åldern tre till fem år som är inskrivna i förskolan ökade fram till 2013. För 2014 minskade andelen barn i åldern tre till fem år som var inskrivna i förskola från drygt 94 procent hösten 2013 till 92,6 procent 2014. Enligt regeringens resultatanalys beror nedgången på förändringar i statistikinsamlingen, som tidigare skedde på gruppnivå men som nu är ändrad till individnivå. Dessutom finns det ett stort bortfall för 2014 bland enskilda huvudmän. Andelen pojkar respektive flickor som var inskrivna i förskolan 2014 var 92,7 procent respektive 92,5 procent.

Regeringens analys och slutsatser

I sin resultatanalys redovisar regeringen även resultat från Skolverkets föräldraundersökning, som senast genomfördes 2012. Undersökningen visar en i huvudsak positiv bild av förskolan, där föräldrarna är mest nöjda med barnens trygghet, att verksamheten stimulerar barnens utveckling och lärande samt personalen. Mindre nöjda är föräldrarna med gruppstorlekar och personaltäthet.

Förskoleklassen

Omfattning och kostnader

Läsåret 2014/15 gick 113 600 elever i förskoleklassen, vilket är det största antalet sedan början av 2000-talet. Den totala kostnaden för förskoleklassen var knappt 6 miljarder kronor under 2014, vilket var en ökning med 6,9 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per elev var i genomsnitt 54 200 kronor, vilket var en ökning med 4,2 procent jämfört med 2013.

Resultat

Förskoleklassen är en frivillig skolform inom skolväsendet. Indikatorn *Deltagare i förskoleklassen* beskriver i vilken utsträckning sexåringar deltar i förskoleklassen. Andelen sexåringar som var inskrivna i förskoleklassen var 96 procent läsåret 2014/15, vilket var den största andelen sedan 2008 då 95,1 procent var inskrivna i förskoleklassen. Andelen flickor respektive andelen pojkar som varit inskrivna i förskoleklassen har varit ungefär lika under perioden.

De sexåringar som inte var mottagna i förskoleklassen återfanns i bl.a. förskolan eller grundskolans årskurs 1. Andelen av alla sexåringar som var mottagna i förskolan var 1,2 procent 2014. I grundskolans årskurs 1 var 1,3 procent av eleverna sex år eller yngre läsåret 2014/15. Detta innebär att ca 1,4 procent av alla sexåringar varken återfanns i förskoleklassen, förskolan eller årskurs 1 i grundskolan.

Grundskolan

Omfattning och kostnader

Elevantalet i grundskolan minskade kontinuerligt mellan läsåren 2001/02 och 2010/11. Därefter har elevantalet ökat och uppgick läsåret 2014/15 till ca 950 000 elever, vilket var en ökning med drygt 28 500 elever jämfört med föregående läsår. Av alla elever i grundskolan läsåret 2014/15 var andelen flickor 48,6 procent och andelen pojkar 51,4 procent. Den totala kostnaden (inklusive skolskjuts) för grundskolan uppgick 2014 till drygt 90,4 miljarder kronor, vilket var en ökning med 5,1 procent jämfört med 2013. Kostnaden per elev var i genomsnitt 94 400 kronor 2014, vilket är en ökning med 2,9 procent jämfört med föregående år.

Resultat

Regeringen använder tre indikatorer för att redovisa centrala delar av måluppfyllelse och resultat för grundskolan.

Nationella prov genomförs i årskurs 3, 6 och 9. Indikatorn *Resultat på nationella prov* beskriver andelen elever som nådde kravnivån eller fick minst provbetyget E (Godkänd) läsåret 2013/14. Indikatorn ger regeringen underlag för en analys av i vilken utsträckning målen för utbildningen nås. I årskurs 3 nådde 64,7 procent av eleverna kravnivån i matematik, i svenska 77,1 procent och i svenska som andraspråk 54,3 procent. I svenska och svenska som andraspråk uppnådde flickorna kravnivåerna i betydligt högre utsträckning än pojkarna medan det var jämnt fördelat bland dem som klarade alla sju delproven i matematik. I årskurs 6 nådde 90,9 procent av eleverna kravnivån i matematik, 93,4 procent i engelska, 95,5 procent i svenska och 76,3 procent i svenska som andraspråk. För samtliga ämnen var det en större andel flickor än pojkar som fick minst betyget E. I årskurs 9 nådde 87,5 procent av eleverna kravnivån i matematik, 96,8 procent i engelska, 96,4 procent i svenska och 77,5 procent i svenska som andraspråk. Flickor i årskurs 9 hade bättre resultat i samtliga ämnen där det finns nationella prov, förutom i matematik där pojkarna i årskurs 9 hade marginellt bättre resultat.

Indikatorn *Betyg* beskriver andelen elever som fick minst betyget E (Godkänd), dvs. uppnådde målen, i samtliga ämnen i slutbetyget i årskurs 9. Regeringen använder indikatorn för att följa den del av målet som anger att alla barn och elever ska ges förutsättningar att nå de nationella målen för utbildningen. Andelen elever som vårterminen 2014 fick minst betyget E i alla

ämnen uppgick till 77,4 procent, vilket var en svag ökning jämfört med föregående år. Förändringarna mellan åren har dock varit små de senaste åren. Det finns skillnader i måluppfyllelse mellan olika ämnen. Skillnaden mellan pojkar och flickor har varit i stort sett oförändrad de senaste åren.

Indikatorn *Meritvärde* beskriver det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9. Våren 2014 var det genomsnittliga meritvärdet 214,8 poäng, vilket var en ökning med 1,7 meritpoäng jämfört med våren 2013.³ Skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan pojkar och flickor har varit i stort sett oförändrad de senaste åren, mellan ca 21 och 25 meritpoäng.

Indikatorn *Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program* beskriver andelen elever i årskurs 9 som var behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Regeringen anser att det är en viktig indikator på resultat och måluppfyllelse i grundskolan. Våren 2014 var 86,9 procent av eleverna som gick ut grundskolan behöriga till yrkesprogrammen, vilket kan jämföras med 87,6 procent våren 2013. Av eleverna som gick ut grundskolan våren 2014 var 82,9 procent behöriga till gymnasieskolans naturvetenskaps- och teknikprogram, vilket var något färre än 2013 års 83,2 procent.⁴ Våren 2014 varierade skillnaden mellan flickor och pojkar i andelen behöriga till de olika programmen mellan 2,8 och 4,2 procentenheter. Skillnaden var liksom tidigare störst för behörighet till naturvetenskaps- och teknikprogrammen.

Regeringens analys och slutsatser

I sin resultatanalys över grundskolan konstaterar regeringen att alltför många elever inte når godkänt resultat på de nationella proven. Andelen elever som uppnått målen i grundskolan, dvs. har minst betyget E (Godkänd), visar en svag ökning jämfört med föregående år. Det gäller såväl flickor som pojkar. Dock finns det stora skillnader mellan ämnen och mellan flickor och pojkar, som dessutom totalt sett har varit i princip konstanta. Även när det gäller det genomsnittliga meritvärdet framhåller regeringen att det finns en stor skillnad mellan flickors och pojkars meritvärden och att denna skillnad är i stort sett oförändrad. Regeringen konstaterar även att andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans nationella program har minskat sedan 2006 och att skillnaden mellan flickor och pojkar under de senaste åren har varit drygt 4 procentenheter.

I resultatanalysen framhåller regeringen vidare att det sannolikt finns flera samverkande förklaringar till att de genomsnittliga könsskillnaderna i skolprestationer består. Bland dessa nämner regeringen samhällets förväntningar på hur pojkar och flickor ska uppträda, flickors tidigare

³ En elevs meritvärde beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen samt betygsvärdet i moderna språk inom ramen för språkval i elevens slutbetyg. Den nya betygsskalan som infördes 2012/13 ger poäng enligt följande: A 20 poäng, B 17,5 poäng, C 15 poäng, D 12,5 poäng och E 10 poäng.

⁴ Enligt information från Regeringskansliet saknas samlad statistik för behörighet till samtliga nationella program eftersom behörighetskraven skiljer sig mellan de olika programmen. Det mest närliggande måttet för behörighet till samtliga nationella program är behörighet till naturvetenskaps- och teknikprogrammen.

biologiska utvecklingskurva som antas ge fördelar i skolan i fråga om uppmärksamhet, förmåga att upprätthålla ett målinriktat arbete, språkförmåga och arbetsminne samt brister i skolans förmåga att utforma undervisningen utifrån elevers olika förutsättningar. Därtill kan bemötande och förväntningar på eleverna i skolan bidra till att dessa skillnader består.

Regeringen konstaterar även att en delförklaring till att en mindre andel elever är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan är gruppens förändrade sammansättning. En viktig orsak är att resultaten bland utrikes födda elever försämrats, samtidigt som gruppens relativa storlek ökat. Under förutsättning att andelen obehöriga i respektive grupp är konstant kommer andelen obehöriga elever att stabiliseras på en nivå runt 13 procent. SCB:s befolkningsprognoser över antalet personer i åldern 15 år visar på en ökning av antalet utrikes födda elever. Denna förändring kompenseras av att det samtidigt blir fler elever med svensk bakgrund.

Som komplement till ovanstående indikatorer lyfter regeringen i resultatanalysen även fram bilden av elevers resultat utifrån internationella jämförande studier. Regeringen konstaterar att dessa studier sammantaget ger en dyster bild av utvecklingen i den svenska skolan. Detta är enligt regeringen oroande inte minst med tanke på att det handlar om de viktiga kärnkompetenserna läsförståelse, matematik och naturvetenskap.

Gymnasieskolan

Omfattning och kostnader

Hösten 2014 gick 323 670 elever i gymnasieskolan, vilket var en minskning med drygt 6 000 elever eller närmare 2 procent jämfört med året innan. Skolverkets prognos visar att elevminskningen kommer att fortsätta det kommande läsåret för att sedan återigen öka. Läsåret 2014/15 var andelen kvinnor i gymnasieskolan 48 procent och andelen män 52 procent. Den totala kostnaden för gymnasieskolan med kommunal och enskild huvudman 2014 uppgick till knappt 34,5 miljarder kronor, vilket är en ökning med 0,1 procent jämfört med 2013. Kostnaden per elev uppgick till i genomsnitt 106 400 kronor 2014, vilket var en ökning med 4,4 procent jämfört med föregående år. Därtill uppgick kostnaderna för skolskjuts, reseersättning och inackordering till drygt 1,2 miljarder kronor.

Resultat

Nationella prov finns för ett urval av ämnen. Indikatorn *Resultat på nationella prov* beskriver andelen elever som fått minst godkänt provbetyg (minst betyget E) i kursproven i engelska 5 och 6, matematik 1a, 1b och 1c, 2a, 2b och 2c, 3b och 3c och 4 samt svenska 1 och 3 och svenska som andraspråk 1 och 3. Proven är en indikator på måluppfyllelse men prövar inte samtliga delar och mål i ämnena.

Andelen elever som klarade de inledande kursproven i matematik var mindre våren 2014 än våren 2013. Störst andel elever med godkänt provbetyg (minst betyget E) fanns bland de elever som läst matematik 1c (den inledande kursen på de tekniska och naturvetenskapliga programmen). Av eleverna som skrev det provet våren 2014 fick 95 procent minst godkänt provbetyg, att jämföra med 97 procent våren 2013. Matematik 1a är den inledande matematikkursen på yrkesprogrammen i den reformerade gymnasieskolan. Andelen elever med minst godkänt provbetyg på denna kurs våren 2014 var 70 procent, vilket är en minskning jämfört med våren 2013 då 84 procent av eleverna fick godkänt provbetyg. Andelen elever med minst godkänt provbetyg i matematik 1b (den inledande matematikkursen på samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet, humanistiska programmet och estetiska programmet) våren 2014 var 83 procent, att jämföra med 93 procent våren 2013. I engelska 5 och svenska 1 fick 97 respektive 96 procent av de elever som gjorde proven våren 2014 minst provbetyget E, vilket är en liten ökning för båda ämnena jämfört med våren 2013. Provresultaten är i stort sett desamma både för kvinnor och för män när det gäller de kursprov som gjordes våren 2014.

Indikatorn *Genomsnittlig betygspoäng* beskriver den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan. Den genomsnittliga betygspoängen, dvs. det genomsnittliga värdet av alla betyg som redovisas i elevens slutbetyg (exklusive utökad kurs), är enligt regeringen en indikator på uppfyllelsen av detta mål. Den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan var 14,0 av maximalt 20 poäng för samtliga elever som fick slutbetyg läsåret 2013/14. Det är i nivå med utfallet de senaste tolv läsåren. Våren 2014 var den genomsnittliga betygspoängen för kvinnor 14,6 poäng och för män 13,4 poäng, vilket innebär att jämfört med föregående år minskade den genomsnittliga betygspoängen för kvinnor med 0,1 poäng och ökade med 0,1 poäng för män.

Indikatorn *Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år* beskriver andelen nybörjare i gymnasieskolan som fått slutbetyg efter tre eller fyra år. Utbildningen i gymnasieskolan pågår normalt under tre år. Av de som började i gymnasieskolan hösten 2011 hade 71 procent fått slutbetyg våren 2014, dvs. efter tre år. Andelen elever som fått slutbetyg inom tre års studier i gymnasieskolan har varit i stort sett oförändrad under de senaste tio åren. Kvinnor som började i gymnasieskolan hösten 2011 slutförde utbildningen inom tre år i högre grad än männen, 73 procent jämfört med 68 procent.

Indikatorn *Andel elever som uppnått grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år* beskriver andelen elever som kan antas till en högskoleutbildning. Av alla elever som började i gymnasieskolan hösten 2011, vilket är den första årskullen som gått i den reformerade gymnasieskolan, hade 51,6 procent uppnått grundläggande behörighet inom tre år. Det är en minskning med 11,8 procentenheter jämfört med den föregående elevkullen som var den sista som läste enligt läroplanen från 1994. Kvinnor hade ett bättre resultat än män, då 59,4 procent uppnådde sådan behörighet inom tre år, att

jämföra med 44,3 procent av männen. Elever med utländsk bakgrund lyckades i lägre grad än övriga elever uppnå den grundläggande behörigheten, 38,1 procent jämfört med 55,1 procent, vilket är en minskning för båda elevgrupperna. Av nybörjarna på högskoleförberedande program 2011 uppnådde 73,4 procent grundläggande behörighet inom tre år. Motsvarande andel av nybörjarna på yrkesprogram var 29,3 procent. Programbyten, liksom avbrott och studieuppehåll, är vanliga orsaker till förlängd studietid för många elever i gymnasieskolan.

Indikatorn *Övergång från preparandutbildning och programinriktat individuellt val till nationella program på gymnasieskolan* beskriver andelen elever som byter till ett nationellt program från en preparandutbildning eller ett programinriktat individuellt val.⁵ Hösten 2013 började 1 333 elever i årskurs 1 på introduktionsprogrammet preparandutbildning och 1 929 på programinriktat individuellt val som nybörjare i gymnasieskolan. Av eleverna i årskurs 1 som gick en preparandutbildning 2013 hade 53,8 procent bytt till ett nationellt program hösten 2014. Motsvarande andel för elever på programinriktat individuellt val var 43,8 procent. Det innebär att andelen nybörjare som bytt till ett nationellt program var på samma nivå som föregående läsår både för preparandutbildningen och programinriktat individuellt val. En stor del av de elever som byter från ett introduktionsprogram till ett nationellt program gör detta utan att förlänga studietiden.

Regeringens analys och slutsatser

Ett syfte med reformeringen av gymnasieskolan var att öka genomströmningen i gymnasieskolan och därmed effektivisera utbildningen. I resultatanalysen lyfter regeringen fram att statistiken från den första kullen som lämnat den reformerade gymnasieskolan inte visar någon skillnad i genomströmningen, i jämförelse med tidigare årskullar. Regeringen pekar dock på att det finns skillnader i andelen elever som uppnår grundläggande behörighet till högskoleutbildning mellan den första kullen som lämnat den reformerade gymnasieskolan och tidigare kullar. För 2013 var det 75,4 procent av kvinnorna och 68,8 procent av männen som hade uppnått grundläggande behörighet, att jämföra med 66,1 procent av kvinnorna och 51,2 procent av männen 2014. Regeringen anser att denna minskning av antal elever som har grundläggande behörighet till högskolan är bekymmersam utifrån bl.a. matchningen på arbetsmarknaden och regeringens mål om breddad rekrytering till högskolan. Kvinnor var dessutom i högre grad än män behöriga till högskolan både bland elever från yrkesprogram och högskoleförberedande program.

⁵ Preparandutbildningen är till för att elever från grundskolan som saknar behörighet till ett visst nationellt program i gymnasieskolan ska få sådan behörighet. Programinriktat individuellt val är till för att en elev som saknar behörighet till ett visst yrkesprogram ska få sådan behörighet och bli antagen till det programmet.

I resultatanalysen framhåller regeringen vidare att det minskade intresset för yrkesutbildning är en nationell utmaning, utifrån att det kan leda till problem med kompetensförsörjningen inom flera branscher. I resultatanalysen använder regeringen även andra bedömningsgrunder än resultatindikatorerna, t.ex. rapporter från Skolinspektionen och Skolverket. Regeringen lyfter bl.a. fram Skolverkets samlade redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet 2014 (U2014/6114/GV), som har visat att det finns ett behov av ökad samverkan mellan skolan och arbetslivet för att stärka yrkesutbildningarna. Skolverkets redovisning visade även att det höjda statsbidraget för gymnasiala lärlingsutbildningar inte tycks ha haft någon större effekt på antalet lärlingar. Regeringen konstaterar också att Skolinspektionens kvalitetsgranskning av den skolförlagda undervisningen inom fem yrkesprogram belyste flera brister bland yrkesprogrammen.

När det gäller frågan om gymnasieskolans introduktionsprogram framhåller regeringen att Skolverkets rapport Introduktionsprogram (rapport nr 413, 2014) lyfte fram att nästan en femtedel av gymnasieskolans elever går på ett introduktionsprogram. Det största introduktionsprogrammet är det som är till för nyanlända elever, språkintröduktion. När Skolinspektionen granskade utbildningen på två av introduktionsprogrammen i gymnasieskolan, yrkesintröduktion och individuellt alternativ, visade rapporten (2013:6) bl.a. att undervisningen ibland inte utgick från den enskilda elevens förutsättningar, behov eller intressen, utan från skolans organisatoriska förutsättningar. Regeringen anser att introduktionsprogrammen fyller en viktig funktion när det gäller att nå målet att alla ungdomar ska gå en gymnasieutbildning. Samtidigt redovisar regeringen att det är viktigt att fortsätta följa introduktionsprogrammen för att, om det bedöms nödvändigt, utveckla dem så att de bättre svarar mot elevernas behov och motiverar de elever som inte är behöriga till ett nationellt program.

Politikens inriktning

Regeringens utbildningspolitik strävar efter att utjämna socioekonomiska skillnader och att ge alla människor möjlighet att utvecklas. Alla barn, unga och vuxna ska ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential oberoende av ålder, könstillhörighet och funktionsnedsättning. De reformer som regeringen föreslår berör flera områden inom skolväsendet.

Förskola och fritidshem

Förskolan spelar en viktig roll för barns allsidiga utveckling och bidrar till att skapa likvärdiga förutsättningar inför skolstarten. Skolverket har fått i uppdrag att fördela statsbidrag till huvudmän för att minska barngruppernas storlek i förskolan (U2015/3229/S). Huvudmännen ska prioritera barngrupper med de yngsta barnen. I enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska

vårproposition (prop. 2014/15:100) föreslår regeringen att 830 miljoner kronor avsätts för detta ändamål 2016, och man beräknar fr.o.m. 2017 motsvarande belopp årligen. Satsningen är ett sätt för regeringen att stimulera huvudmännens arbete med att se till att förskolans barngrupper har en lämplig sammansättning och storlek.

Under 2014 hade 194 av Sveriges 290 kommuner någon form av omsorg på obekväma tider. Trots en positiv utveckling de senaste åren erbjuds alltså inte omsorg på kvällar, nätter och helger i många av landets kommuner. I enlighet med vad regeringen aviserade i 2015 års ekonomiska vårproposition föreslår därför regeringen att 49 miljoner kronor avsätts för 2016 för att utöka stödet som syftar till att huvudmän i större omfattning ska erbjuda omsorg på kvällar, nätter och helger. Regeringen beräknar avsätta 80 miljoner kronor per år för ändamålet fr.o.m. 2017.

För ökad personaltäthet och andra åtgärder för att höja kvaliteten i fritidshemmen föreslår regeringen en ökning med 250 miljoner kronor 2016.

Lärare

Regeringen har tagit initiativ till en nationell samling för läraryrket och anser att skickliga och engagerade lärare är en nyckel för att vända utvecklingen i den svenska skolan. En central del i detta är enligt regeringen en reform för höjda lärarlöner. Reformen innebär att medel tillförs för att höja lönerna för vissa lärare och ska premiera skicklighet och utveckling i yrket. Reformens främsta syfte är att höja resultaten i grund- och gymnasieskolan. Regeringen föreslår att det för det andra halvåret 2016 avsätts 1,5 miljarder kronor till ett statsbidrag för höjda lärarlöner. För kommande år beräknas 3 miljarder kronor årligen avsättas. För att eleverna ska få behålla de skickligaste lärarna ska lärare också ha möjlighet att göra karriär utan att behöva lämna undervisningen, vilket bidrar till att öka läraryrkets attraktivitet och i förlängningen till förbättrad undervisning och förbättrade studieresultat. Regeringen föreslår därför att medel om 1 384 miljoner kronor avsätts 2016 för satsningen på karriärtjänster, vilket motsvarar statsbidrag för löneökningar för ca 16 000 förstelärare. Inom ramen för de avsatta medlen för karriärtjänstreformerna föreslår regeringen vidare att 7,6 miljoner kronor avsätts för en satsning på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för personer med examen på forskarnivå.

I enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition (prop. 2014/15:100) föreslås 200 miljoner kronor för 2016 för kompetensutvecklingsinsatser för lärare och förskolepersonal, vilket bl.a. innefattar en förlängning av Lärarlyftet II. Regeringen genomför även en särskild kompetensutvecklingsinsats för att öka tillgången till lärare med specialpedagogisk kompetens i framför allt förskoleklassen och grundskolans årskurs 1–3. Satsningen uppgår till 500 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016. Regeringen kommer att återkomma till hur denna satsning ska utformas för att säkerställa bättre tillgång till speciallärare och specialpedagoger i

grundskolan. Vidare vill regeringen stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt hos lärare i grundskolan, och framför allt i årskurserna 7–9, samt att fler ska anställas som speciallärare och specialpedagoger. Regeringen föreslår att det från medlen som avser satsningen på specialpedagogisk kompetens avsätts 100 miljoner kronor 2016 för att stärka kompetensen generellt hos lärare i grundskolan och 32 miljoner kronor som föreslås användas inom satsningen Lärarlyftet II för att öka antalet behöriga specialpedagoger. När det gäller rektorers och förskolechefers kompetensutveckling och fortbildning föreslår regeringen i enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition att 20 miljoner kronor avsätts för 2016.

Regeringen satsar också på ökad kompetens för lärare inom sfi och svenska som andraspråk inom komvux. I enlighet med vad som aviserades i propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99) föreslår regeringen att det avsätts 100 miljoner kronor för ändamålet för 2016 och beräknar motsvarande belopp fr.o.m. 2017.

För att minska lärarnas administrativa börda har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att se över de nationella proven. Vidare föreslår regeringen med anledning av att de nationella proven i samhällsorienterande ämnen (SO) och naturorienterande ämnen (NO) i årskurs 6 nu är frivilliga för skolhuvudmännen att anslaget *1:1 Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner minskas med 26 miljoner kronor 2016.

Elever

Regeringen anser att fler ska anställas i förskoleklassen och lågstadiet så att förskollärare och lärare får mer tid för sitt arbete och så att klasserna kan bli mindre. I enlighet med vad regeringen aviserade i 2015 års ekonomiska vårproposition (prop. 2014/15:100) föreslår regeringen att 2 miljarder kronor avsätts för ändamålet för 2016. För att kunna införa en s.k. läsa-skriva-räkna-garanti föreslår regeringen att det avsätts 26 miljoner kronor 2016. Medlen tillförs kommunerna via det generella statsbidraget inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Regeringen genomför också en satsning på nationella skolutvecklingsprogram och föreslår i enlighet med vad som aviserades i propositionen Vårändringsbudget för 2015 att det avsätts 140 miljoner kronor för 2016 och beräknar 140 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2016 för ändamålet.

Regeringen gör också investeringar i en jämlik skola och vill genom riktade insatser förbättra resultaten i de skolor som har de största utmaningarna. Satsningen på samverkan för bästa skola föreslås i enlighet med 2015 års ekonomiska vårproposition uppgå till totalt 600 miljoner kronor för 2016. Satsningen inkluderar uppdrag till Skolverket att sluta överenskommelser med huvudmän för grund- och gymnasieskolor med låga kunskapsresultat och svåra förutsättningar, uppdrag att genomföra insatser för att höja studieresultaten för nyanlända elever och elever med annat modersmål än

svenska, en satsning på högre löner för lärare i skolor med svåra förutsättningar samt ett uppdrag till Skolverket att erbjuda stöd till huvudmännen i deras arbete med den obligatoriska kartläggningen av nyanlända elevers kunskaper. För att fritidshemmens utbildning ska hålla god kvalitet och t.ex. vara anpassad till att stimulera elevers lärande och utveckling föreslår regeringen att det avsätts 250 miljoner kronor för 2016. Regeringen föreslår dessutom att Skolverkets pågående fortbildningsuppdrag inom studie- och yrkesvägledningen förlängs t.o.m. 2018 för att ytterligare förbättra studie- och yrkesvägledningen inom grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen och att det avsätts 15 miljoner kronor 2016 för detta ändamål.

I enlighet med vad som aviserades i regeringens proposition Vårändringsbudget för 2015 (2014/15:99) föreslår regeringen att 390 miljoner kronor avsätts för 2016 för huvudmännens arbete med att organisera sin verksamhet så att alla elever i grundskolan och motsvarande skolformer kan erbjudas hjälp med läxor eller annat skolarbete. Regeringen föreslår även att det avsätts 150 miljoner kronor 2016 för satsningen på undervisning under skollov. Regeringen beräknar 13 miljoner kronor årligen för 2017 och 2018 för riktade insatser för att nå de lärare som ännu inte deltagit i satsningen Matematiklyftet samt för att stödja de huvudmän vars lärare redan deltagit. Från och med 2019 beräknar regeringen 5 miljoner kronor årligen för att underhålla och utveckla det didaktiska stödmaterialiet för att ge huvudmännen möjlighet att fortsätta med Matematiklyftet även på längre sikt. Vidare föreslår regeringen en förstärkning av Läsllyftet med 25 miljoner kronor 2016. I en departementspromemoria som för närvarande bereds inom Regeringskansliet ingår ett förslag om utökad undervisningstid i matematik med motsvarande en timme per vecka för årskurs 4–6 fr.o.m. höstterminen 2016. I enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1) föreslår regeringen att det för ändamålet ska avsättas 245 miljoner kronor för 2016 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*.

Regeringen föreslår också insatser för en förstärkt elevhälsa i enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition och föreslår att det avsätts 200 miljoner kronor för ändamålet 2016. Satsningen kommer enligt regeringen att samordnas med regeringens insatser för att komma till rätta med bristen på lärare med specialpedagogisk kompetens. Regeringen bidrar också till bättre skollokaler genom ett statsbidrag som medfinansierar upprustning av lokaler för att ge elever en förbättrad lär- och arbetsmiljö samtidigt som lokalernas miljöpåverkan minskar. I enlighet med vad som aviserades i propositionen Vårändringsbudget för 2015 föreslår regeringen för detta ändamål ett statsbidrag på 330 miljoner kronor 2016 inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik anslaget 1:13 *Upprustning av skollokaler*. Regeringen föreslår dessutom att det inom samma utgiftsområde ska införas ett tidsbegränsat statsbidrag på 500 miljoner kronor 2016 för att förbättra och rusta upp utemiljön vid förskolor, grundskolor och motsvarande skolformer och fritidshem.

Gymnasieskolans yrkesprogram

Regeringen föreslår riktade insatser för att öka yrkesprogrammets kvalitet och attraktionskraft. En satsning på att höja intresset för yrkesutbildningen föreslås genomföras under 2016 (Yrkesutbildningens år), och regeringen avsätter 20 miljoner kronor för ändamålet 2016. För att främja att det utvecklas former för samverkan mellan skolan och arbetslivet föreslår regeringen att det avsätts 5 miljoner kronor 2016. För att höja yrkesprogrammets kvalitet och attraktionskraft är det centralt att det finns yrkeslärare med rätt kompetens. Därför föreslår regeringen att den pågående satsning som gör det lättare för yrkeslärare att minska sin tjänstgöringsgrad under den tid de går en behörighetsgivande utbildning förlängs t.o.m. 2019. För satsningar på fler yrkeslärare med rätt behörighet föreslår regeringen att det avsätts 22 miljoner kronor 2016. Vidare föreslår regeringen satsningar för att stärka kvaliteten på det arbetsplatsförlagda lärandet (APL), som bl.a. innebär att Skolverkets pågående uppdrag att genomföra handledarutbildningar föreslås förlängas med ett år t.o.m. 2017 och att anordnarbidraget för lärlingsutbildning i större utsträckning föreslås villkoras med att det finns utbildade handledare på arbetsplatsen. Även satsningen på Tekniksprånget förlängs med ett år. Regeringen föreslår dessutom att 10 miljoner kronor avsätts för 2016 för att förbereda för att det ska kunna starta en försöksverksamhet 2017 med en utbildning där branscher och arbetsgivare kan ges ett större ansvar.

Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning

1:1 Statens skolverk

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 626 443 000 kronor till anslaget *1:1 Statens skolverk* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 4 658 000 kronor (0,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Skolverkets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Effektivisering av verksamheten

Skolverket behöver modernisera och effektivisera sin verksamhet. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 30 000 000 kronor 2016 för detta ändamål. För 2017 och 2018 beräknar regeringen en ökning av anslaget med 35 000 000 kronor per år.

Medverkan i internationella studier

För att Skolverket ska kunna medverka i internationella studier på utbildningsområdet på det sätt som varit avsett föreslår regeringen att anslaget ökas med 6 000 000 kronor 2016. Regeringen beräknar att avsätta motsvarande belopp årligen fr.o.m. 2017.

Digitala nationella prov

Utredningen om nationella prov (U 2015:02) ska bl.a. analysera förutsättningarna för att digitalisera de nationella proven och föreslå hur, i vilken omfattning och i vilken takt de kan digitaliseras (dir. 2015:36). Införandet av digitala prov är komplicerat och kräver ett gediget förberedelsearbete. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 10 000 000 kronor 2016 för att Skolverket, i nära samråd med utredningen, ska kunna förbereda ett införande av digitala nationella prov.

Lärarlegitimation

Skolverkets arbete med lärarlegitimationer bör finansieras via myndighetens förvaltningsanslag. Därför föreslås att anslaget ökas med 15 000 000 kronor 2016 och att anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* minskas med motsvarande belopp. Regeringen bedömer att Skolverkets arbete med att meddela legitimationer och bedöma behörigheter kommer att vara omfattande även 2016. För ändamålet föreslår regeringen att anslaget ökas med 75 000 000 kronor 2016 och beräknar en ökning med 15 000 000 kronor 2017.

Försöksverksamhet med fjärrundervisning

Sedan den 1 juli 2015 finns det en reglerad möjlighet för skolhuvudmän att under vissa förutsättningar bedriva fjärrundervisning, dvs. en interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. För att utvärdera fjärrundervisningen och möjligheten att utöka antalet ämnen har regeringen beslutat om en försöksverksamhet utan begränsning av ämnen. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 2 000 000 kronor 2016 och beräknar en ökning av anslaget med 2 000 000 kronor per år 2017 och 2018 för Skolverkets administration av försöksverksamheten och en utvärdering av fjärrundervisningen.

Matematiklyftet

Skolverket har under perioden 2012–2016 i uppdrag att svara för en ämnesdidaktisk fortbildningssatsning för matematiklärare, det s.k. Matematiklyftet

(se anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*). För att lärportalen ska permanentas och finnas kvar för dem som vill fortbilda sig framöver beräknar regeringen att anslaget ökas med 5 000 000 kronor per år fr.o.m. 2019.

Kurser om validering för studie- och yrkesvägledare

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 2 000 000 kronor 2016 och beräknar 2 000 000 kronor för 2017 för att Skolverket ska utforma kurser om validering för studie- och yrkesvägledare.

Traineejobb

Regeringen aviserade i propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99) att Skolverket efter ansökan ska fördela medel för utbildningsplatser inom vuxenutbildningen med anledning av regeringens satsning på traineejobb (se anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning*). Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 4 000 000 kronor 2016 för genomförandet av uppdraget och beräknar att anslaget ökas med 3 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2017 för samma ändamål. I uppdraget ingår att i samverkan med Arbetsförmedlingen och andra berörda aktörer skapa förutsättningar för att utbildningar inom ramen för satsningen på traineejobb kommer till stånd. Anslaget 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv föreslås minskas med motsvarande belopp.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sedan den 1 juli 2011 tar Skolverket ut avgifter som ersättning av den enskilda läraren eller förskolläraren för att utfärda legitimationer. Målet är att avgifterna på sikt ska ge full kostnadstäckning. De lärare och förskollärare som avlade behörighetsgivande examen före den 1 juli 2011 och har arbetat minst ett läsår eller motsvarande undantas dock från avgiftsskyldigheten. Myndigheten får inte disponera intäkterna.

1:2 Statens skolinspektion

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 404 182 000 kronor till anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 6 937 000 kronor (1,7 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Ändamål

Anslaget får användas för Skolinspektionens förvaltningsutgifter. Det får även användas för verksamhetsutgifter för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 701 835 000 kronor till anslaget *1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 10 359 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Ändamål

Anslaget får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för myndighetens verksamhet, produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Delar av Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhet är avgiftsfinansierad. Myndigheten disponerar intäkter från tillgängliggörande av läromedel och från ersättning från kommuner för elever i specialskola.

Myndigheten disponerar även intäkter från kommuner för elever i förskoleklassen och fritidshem vid en skolenhet med specialskola samt från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor.

För 2016 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 240 000 000 kronor.

1:4 Sameskolstyrelsen

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 36 038 000 kronor till anslaget *1:4 Sameskolstyrelsen* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 540 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Sameskolstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Sameskolstyrelsens verksamhet.

Regeringens överväganden

Lärverktyg och läromedel

Det råder brist på lärverktyg och läromedel på samiska, och det finns ett behov av en ökad utvecklingstakt av dessa. För att stärka tillgången till samiska lärverktyg och läromedel föreslår regeringen att anslaget ökas med 1 500 000 kronor 2016 och beräknar en ökning av anslaget med 1 500 000 kronor per år 2017 och 2018. Anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslås minska med motsvarande belopp.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Avgifterna avser ersättning från kommuner för elever i sameskolor samt förskoleklassen och fritidshem vid en skolenhet med sameskola. Ersättningens storlek ska beräknas efter samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelning av resurser i sin egen grundskola eller förskoleklass eller sitt eget fritidshem. Dessutom avser avgifterna intäkter från kommuner för vilka Sameskolstyrelsen efter avtal bedriver samisk förskola.

För 2016 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 34 188 000 kronor.

1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 3 484 525 000 kronor till anslaget *1:1 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 1 113 000 kronor (0,03 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de

förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet. Anslaget får även användas för utgifter för svenskt deltagande i internationella studier och tävlingar på utbildningsområdet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

Regeringens överväganden

Skolbibliotek

Regeringen föreslår att ett statsbidrag införs för personalförstärkningar till skolbiblioteken i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. För denna förstärkning av skolbiblioteken föreslår regeringen att anslaget ökas med 15 000 000 kronor 2016. Regeringen beräknar för samma ändamål en ökning av anslaget med 30 000 000 kronor per år för de kommande åren.

Specialpedagogik, fortbildning inom specialpedagogik och Lärarlyftet II

I enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition föreslår regeringen 500 000 000 kronor 2016 och beräknar samma belopp årligen fr.o.m. 2017 för en satsning på specialpedagogik. Regeringen aviserar att den kommer att återkomma med information om hur satsningen ska utformas för att säkerställa bättre tillgång till speciallärare och specialpedagoger i grundskolan.

Regeringen föreslår även en ny fortbildningsinsats för att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt hos lärare i grundskolan, framför allt i årskurs 7–9. För detta ändamål föreslår regeringen att det avsätts 100 000 000 kronor 2016, som finansieras inom ramen för den ovannämnda satsningen på specialpedagogik. Regeringen beräknar vidare 170 000 000 kronor årligen 2017 och 2018 för ändamålet, varav 100 000 000 kronor årligen 2017 och 2018 föreslås bli finansierade inom ramen för satsningen på specialpedagogik. Således beräknar regeringen en ökning av anslaget med 70 000 000 kronor per år 2017 och 2018.

Regeringen föreslår även att en del av medlen för satsningen på specialpedagogik ska användas inom Lärarlyftet II för att öka antalet behöriga speciallärare. Regeringen föreslår därför att anslaget minskas med 32 000 000 kronor 2016 och beräknar en minskning med 32 000 000 kronor per år 2017 och 2018. Anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* föreslås ökas med motsvarande belopp.

Nationella skolutvecklingsprogram och utveckling av lärverktyg och läromedel inom sameskolan

I enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition föreslår regeringen 140 000 000 kronor 2016 och beräknar samma belopp årligen fr.o.m. 2017 för nationella skolutvecklingsprogram med fokus på grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Regeringen föreslår att det från dessa medel avsätts 5 500 000 kronor 2016 för att bidra till det skolutvecklingsarbete som Institutet för Kvalitetsutveckling (SIQ) och Naturvetenskap och teknik för alla (NTA) utför samt beräknar att det för detta ändamål avsätts 5 500 000 kronor per år 2017 och 2018 samt 2 000 000 kronor för 2019. Regeringen beräknar att det därutöver bör avsättas medel för att förstärka Sameskolstyrelsens utveckling av lärverktyg och läromedel inom sameskolan. För ändamålet föreslår regeringen att anslaget minskas med 1 500 000 kronor 2016 och beräknar en minskning med 1 500 000 kronor per år 2017 och 2018. Anslaget *1:4 Sameskolstyrelsen* föreslås ökas med motsvarande belopp.

Matematiklyftet

Skolverket har under perioden 2012–2016 i uppdrag att svara för en ämnesdidaktisk fortbildningsinsats för matematiklärare, det s.k. Matematiklyftet. Regeringen beräknar att anslaget ökas med 8 000 000 kronor per år 2017 och 2018 och att satsningen därmed förlängs t.o.m. 2018.

Av de medel som ska användas för de nationella skolutvecklingsprogrammen (se ovan) beräknar regeringen att avsätta medel för att permanenta den s.k. lärportalen som utvecklats inom ramen för det s.k. Matematiklyftet. Regeringen beräknar att minska anslaget med 5 000 000 kronor per år fr.o.m. 2019 och öka anslaget *1:1 Statens skolverk* med motsvarande belopp.

Läsllyftet

För att förstärka det s.k. Läsllyftet föreslår regeringen att anslaget ökas med 25 000 000 kronor 2016 och beräknar att anslaget ökas med 50 000 000 kronor 2017, 25 000 000 kronor 2018 och 20 000 000 kronor 2019. Denna satsning finansieras delvis med medel för lärarfortbildning. Anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskollärare* minskas därför med 15 000 000 kronor 2016 och beräknas minska med 30 000 000 kronor 2017 och 5 000 000 kronor 2018.

Studie- och yrkesvägledningen

Skolverket har i uppdrag att genomföra en fortbildningsinsats för att förbättra kvaliteten i studie- och yrkesvägledningen. För att myndigheten bättre ska kunna svara mot den stora efterfrågan på utbildningsinsatsen och vidga satsningens innehåll föreslås anslaget ökas med 15 000 000 kronor 2016. Regeringen beräknar för samma ändamål 15 000 000 kronor per år 2017 och 2018 (se avsnitt 9.1.2).

Stärka den gymnasiala yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft

Regeringen anser att en del av statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning bör frigöras och i stället användas mer effektivt inom andra områden för att stärka den gymnasiala yrkesutbildningens kvalitet och attraktionskraft. Regeringen föreslår därför att det statsbidrag som lämnas för den arbetsplatsförlagda delen av den gymnasiala lärlingsutbildningen ska minskas med 10 000 kronor per lärling och läsår fr.o.m. den 1 januari 2016. Regeringen föreslår därmed en minskning av anslaget med 88 000 000 kronor 2016 och beräknar en minskning med 95 000 000 kronor 2017 och 100 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2018.

För att genomföra insatser som syftar till att öka de gymnasiala yrkesprogrammets kvalitet och attraktionskraft föreslår regeringen att anslaget ökas med 20 000 000 kronor 2016.

Stärka branschers och arbetsgivares inflytande över den gymnasiala lärlingsutbildningen

Som ett sätt att stärka branschers och arbetsgivares inflytande över den gymnasiala lärlingsutbildningen ska Yrkesprogramsutredningen (U 2014:01) undersöka om det finns intresse och förutsättningar för en försöksverksamhet med en utbildning där branscher och arbetsgivare kan ges ett större ansvar. För att förbereda ett införande av en sådan försöksverksamhet föreslår regeringen att anslaget ökas med 10 000 000 kronor 2016 (se avsnitt 9.3.2).

Arbetsplatsförlagt lärande (APL)

Regeringen beräknar att öka anslaget med 15 000 000 kronor 2017 för att förlänga och förstärka Skolverkets pågående insats med att utbilda handledare för arbetsplatsförlagt lärande (APL) i gymnasieskolan.

Behörighetsgivande utbildning för yrkeslärare

För att förlänga och förstärka Skolverkets pågående insats att erbjuda verk samma yrkeslärare som undervisar i gymnasieskolan behörighetsgivande utbildning föreslår regeringen att anslaget ökas med 22 000 000 kronor 2016. För samma ändamål beräknar regeringen att anslaget ökas med 71 000 000 kronor 2017, 60 000 000 kronor 2018 och 20 000 000 kronor 2019.

Tekniksprånget

För att förlänga satsningen på Tekniksprånget föreslår regeringen att anslaget minskas med 3 000 000 kronor 2016. Dessa medel bör överföras till satsningen på Tekniksprånget 2017. Regeringen beräknar därför att anslaget för det ändamålet ökas med 3 000 000 kronor 2017. Regeringen beräknar därutöver att anslaget ökas med 8 000 000 kronor 2017 för förlängningen av satsningen.

Internationella vetenskapstävlingar

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 1 400 000 kronor 2016 och beräknar att anslaget ökas med 3 000 000 kronor årligen 2017–2019 för att stärka elevernas möjlighet att delta i och anordna internationella vetenskapstävlingar.

Läxhjälp

Av de medel som beräknades i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1 utg.omr. 16) för statsbidrag till huvudmän för att anordna läxhjälp föreslås att 8 000 000 öronmärks 2016 för ideella läxhjälpföreningars verksamhet. Regeringen beräknar att avsätta motsvarande belopp för 2017.

Elevhälsa

I enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition föreslår regeringen 200 000 000 kronor 2016 och beräknar samma belopp årligen fr.o.m. 2017 för att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa. Regeringen föreslår att av dessa medel avsätts 1 500 000 kronor 2016 för arbete med att stödja familjehemsplacerade barn i deras skolgång.

Lärare som undervisar i svenska som andraspråk

Regeringen föreslår att 38 000 000 kronor av de 100 000 000 kronor som aviserades i regeringens proposition Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99) under anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för fortbildning av lärare som undervisar i svenska som andraspråk inom vuxenutbildningen ska överföras till anslaget för 2016. Syftet är att genomföra kompetenshöjande insatser för lärare som undervisar i svenska som andraspråk. För samma ändamål beräknar regeringen att 30 000 000 kronor överförs till anslaget för 2017. Anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* föreslås minskas med motsvarande belopp.

Karriärtjänster

Regeringen anser att satsningen på karriärtjänster bör föras över till ett annat anslag och föreslår därför en minskning med 1 384 000 000 kronor 2016 och beräknar för ändamålet en minskning av anslaget med 1 469 000 000 kronor fr.o.m. 2017. Anslaget *1:19 Bidrag till lärarlöner* föreslås ökas med motsvarande belopp.

Felbudgetering

För att korrigera en tidigare felbudgetering föreslår regeringen att anslaget minskas med 95 000 000 kronor 2016 och beräknar att det minskas med 185 000 000 kronor fr.o.m. 2017.

Regeringen föreslår dessutom att anslaget minskas med 60 000 000 kronor 2016 och beräknar samma belopp fr.o.m. 2017 för att korrigera en felbudgetering som gäller obligatorisk kartläggning av nyanlända elevers kunskaper. Regeringen anser att medlen enbart ska anslås på anslaget *1:1 Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner och föreslår att anslaget *1:1 Kommunalekonomisk utjämning* ökas med 60 000 000 kronor 2016 och beräknar därefter 60 000 000 kronor årligen för ändamålet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 701 900 000 kronor 2017–2023.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket behöver kunna sluta ekonomiska avtal inom ramen för sitt utvecklingsarbete samt för arbetet med det s.k. Tekniksprånget, det s.k. Rektorsprogrammet, det s.k. Matematiklyftet, det s.k. Läslyftet, yrkesläraresatsningen, det fjärde tekniska året i gymnasieskolan och satsningarna på tidiga insatser i grundskolan, nationella skolutvecklingsprogram, samverkan för bästa skola, skolbibliotek och specialpedagogik. Vidare kan Skolverket i vissa fall behöva lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:6 Särskilda insatser inom skolområdet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 445 137 000 kronor till anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 8 885 000 kronor (1,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom skolområdet för elever med funktionsnedsättning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för insatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov. Anslaget får vidare användas för förvaltningsutgifter i samband med Utredningen om kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar (U 2013:02).

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 34 000 000 kronor 2017.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutar om bidrag för omvårdnad och habilitering för elever som deltar i Rh-anpassad gymnasieutbildning. Bidraget beviljas per läsår.

1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 4 612 000 000 kronor till anslaget *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* för budgetåret 2016.

Ändamål

Anslaget används för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för ökad personaltäthet och kvalitetsförbättringar på fritidshemmet samt för utgifter för att stimulera kvalitetsförbättringar av fritidshemmet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration av statsbidrag samt uppföljning.

Regeringens överväganden

För ökad personaltäthet och andra åtgärder för att höja kvaliteten i fritidshemmet föreslår regeringen att anslaget ökas med 250 000 000 kronor 2016. Anslaget beräknas öka med 500 000 000 kronor per år för de kommande åren.

Inkomsttaket i maxtaxan indexeras med inkomstindex sedan den 1 juli 2015. Beslut om inkomstindex för 2016 och nya antaganden för utvecklingen av inkomstindex gör att de anslagsförändringar som beräknades i den beslutade budgeten för 2015 behöver uppdateras. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att anslaget ökas med 49 000 000 kronor 2016 jämfört med den beräknade anslagsnivån i den beslutade budgeten för 2015.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet,*

m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 665 000 000 kronor 2017.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket i vissa fall behöver lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, *m.m.*

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 177 355 000 kronor till anslaget *1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 3 447 000 kronor (1,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieskolutbildning
- statsbidrag för avgifter till International Baccalaureate Office och för viss International Baccalaureateutbildning
- statsbidrag och särskilt stöd för utbildningsverksamhet med särskild inriktning
- statsbidrag för riksrekryterande gymnasiala utbildningar och riksinternat-skolor
- ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever
- statsbidrag för utlandssvenska elever samt barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige eller som vistas i landet utan tillstånd.

Regeringens överväganden

Utlandssvenska elever och IB-utbildning

Riksdagen har i enlighet med regeringens förslag beslutat att avskaffa regeringens möjlighet att besluta att en internatskola ska ha ställning som riksinternatskola (prop. 2014/15:39, bet. 2014/15:UbU5, rskr. 2014/15:109). Med anledning av detta kommer besparingar att göras när det gäller statsbidrag för de nuvarande riksinternatkolorna. Regeringen föreslår därför att anslaget minskas med 2 000 000 kronor 2016 och beräknar en minskning med 6 000 000 kronor 2017, 10 000 000 kronor 2018 och 12 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2019.

Planerade förändringar av statsbidraget för riksinternatskolorna kan innebära att fler elever än tidigare kan komma i fråga för statsbidraget för utbildningar som leder fram till International Baccalaureate (IB). Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 600 000 kronor 2016 och beräknar för samma ändamål 1 200 000 kronor fr.o.m. 2017.

1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 93 900 000 kronor till anslaget *1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 1 756 000 kronor (1,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för utbildning av utlands-svenska barn och ungdomar. Anslaget får även användas för utgifter inom ramen för Skolverkets utvecklingsinsatser för svensk undervisning i utlandet och för stöd för undervisning i svenska vid utländska skolor. Anslaget får vidare användas för utgifter för anställda vid Europaskolorna.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 382 226 000 kronor till anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för budgetåret 2016. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för fortbildning av lärare, förskollärare, rektorer, förskolechefer och viss annan personal. Anslaget får även användas för utgifter för administration och uppföljning av fortbildningsinsatserna.

Regeringens överväganden

Lärare som undervisar i svenska som andraspråk

För att kunna genomföra kompetenshöjande insatser för lärare som undervisar i svenska som andraspråk föreslås anslaget minskas med 38 000 000 kronor 2016 och beräknas minskas med 30 000 000 kronor 2017. Anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslås samtidigt ökas med motsvarande belopp.

Läraryrfortbildning, Läsllyftet och Lärarylyftet II

I enlighet med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition föreslår regeringen att 200 000 000 kronor anvisas för 2016 för läraryrfortbildning och beräknar för ändamålet samma belopp årligen fr.o.m. 2017. Regeringen anser att en del av beloppet ska användas för att förstärka det s.k. Läsllyftet. Regeringen föreslår därför att anslaget minskas med 15 000 000 kronor 2016 och beräknar en minskning med 30 000 000 kronor 2017 och 5 000 000 kronor 2018. Anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslås ökas med motsvarande belopp.

Inom ramen för medlen för läraryrfortbildning föreslår regeringen även att 100 000 000 kronor avsätts för 2016 för att förlänga Lärarylyftet II. För 2017 beräknas 150 000 000 kronor, och för 2018 beräknas 100 000 000 kronor för samma ändamål. Vidare föreslår regeringen att anslaget ökas med 32 000 000 kronor 2016 och beräknar att anslaget ökar med samma belopp per år 2017 och 2018 för en satsning på behörighetsgivande utbildning i specialpedagogik inom ramen för satsningen Lärarylyftet II. Anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslås samtidigt minskas med motsvarande belopp.

Felbudgetering

För att korrigera en tidigare felbudgetering beräknar regeringen att anslaget ökar med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2019.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 453 200 000 kronor 2017–2020.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket ingår fleråriga avtal med lärosätena om uppdragsutbildning och lämnar förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:16 Fler anställda i lågstadiet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 1 974 000 000 kronor till anslaget *1:16 Fler anställda i lågstadiet* för budgetåret 2016.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att öka antalet anställda i förskoleklassen och lågstadiet. Vidare får anslaget användas för utgifter för att på annat sätt utöka den tid som förskollärarna och lärarna kan ägna åt eleverna när dessa utgifter är hänförliga till beslutade statsbidrag under 2015 som avser läsåret 2015/16. Anslaget får även användas för administration, uppföljning och utvärdering av statsbidraget.

Regeringens överväganden

Medel för satsningen på lågstadiet finns under 2015 under anslaget *1:18 Lågstadielyftet*. Regeringen föreslår att detta anslag upphör och att medlen fr.o.m. 2016 överförs till anslaget *1:16 Fler anställda i lågstadiet*. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att utifrån skolhuvudmännens behov fördela ett statsbidrag för att öka antalet anställda så att lärare i förskoleklassen och lågstadiet får mer tid för sitt arbete och kan ägna mer tid åt varje elev och så att klasserna kan bli mindre.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget *1:16 Fler anställda i lågstadiet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 974 000 000 kronor 2017.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket behöver kunna sluta ekonomiska avtal inom ramen för arbetet med satsningen på fler anställda i lågstadiet. Vidare kan Skolverket i vissa fall behöva lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

1:17 Skolforskningsinstitutet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 40 441 000 kronor till anslaget *1:17 Skolforskningsinstitutet* för budgetåret 2016. Jämfört med 2015 ökar anslaget med 294 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Ändamål

Anslaget får användas för Skolforskningsinstitutets förvaltningsutgifter och finansieringsbidrag.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:17 *Skolforskningsinstitutet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 13 000 000 kronor 2017 och 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolforskningsinstitutet behöver ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden för att kunna utlysa och fördela medel för praktisk forskning.

1:19 Bidrag till lärarlöner

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 884 000 000 kronor till anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* för budgetåret 2016. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare, förskollärare och fritidspedagoger i fritidshem. Anslaget får även användas för karriärstegsreformen och för särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration, uppföljning och utvärdering av statsbidragen.

Regeringens överväganden

Lärarlönelyftet

Regeringen föreslår en investering i höjda löner för lärare och förskollärare. En sådan reform aviserades i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1) och är en central del av den nationella samlingen för läraryrket som regeringen tagit initiativ till. Därför föreslår regeringen att anslaget ökas med 1 500 000 000 kronor 2016 och beräknar för ändamålet en ökning med 3 000 000 000 kronor per år fr.o.m. 2017.

Karriärtjänster

Regeringen föreslår att satsningen på karriärtjänster finansieras via detta anslag och föreslår därför en ökning av anslaget med 1 384 000 000 kronor 2016 och beräknar en ökning med 1 469 000 000 kronor fr.o.m. 2017. Anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslås och beräknas minska med motsvarande belopp.

Särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för forskarutbildade

Regeringen föreslår vidare att det inom ramen för avsatta medel för karriärtjänstreformen avsätts 7 550 000 kronor 2016 för satsningen på särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för personer med examen på forskarnivå. För 2017, 2018 och 2019 beräknar regeringen att avsätta 15 100 000 kronor årligen för satsningen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget *1:19 Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 256 000 000 kronor 2017.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Skolverket behöver kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag.

Motionerna

Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2766 av Christer Nylander m.fl. (M, C, FP, KD) begär motionärerna att regeringen riktar en del av karriärtjänsterna till utanförskapsområden.

I kommittémotion 2015/16:2768 av Christer Nylander m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 1 anser motionärerna att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram en nationell strategi för skolans digitalisering, där det bl.a. ska ingå hur bättre kunskapsresultat ska kunna nås genom att elever använder digitala läromedel, vilken kompetens som krävs för att varje skola ska kunna utveckla den digitala infrastrukturen och vilka nya kunskaper rektorer och andra skolledare behöver för att leda digitaliserade skolor.

Moderaterna

I kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning av anslagsnivån på anslaget *1:2 Statens skolinspektion* med 50 000 000 kronor. Motionärerna föreslår i förhållande till regeringens förslag

minskningar på anslagen *1:1 Statens skolverk* med 34 000 000 kronor, *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 1 248 000 000 kronor, *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 70 000 000 kronor och *1:19 Bidrag till lärarlöner* med 1 288 000 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. att 170 000 000 kronor avsätts för mindre barngrupper i förskolan, 212 000 000 kronor för en satsning på karriärtjänsterna, 5 000 000 kronor för att bredda Matematiklyftet till andra ämnen, 300 000 000 kronor för obligatorisk sommarskola, 390 000 000 kronor för obligatorisk läxhjälp, 50 000 000 kronor på stärkt tillsyn, 1 000 000 kronor på en it-strategi för skolan, 2 000 000 kronor på en webbaserad pilotmodell för att förebygga mobbning, våld och kränkningar och 10 000 000 kronor för idrott på fritis.

Av partimotionerna 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 2 och 2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 14 framgår att Moderaterna föreslår en satsning om 170 000 000 kronor från 2016 på mindre barngrupper i förskolan, vilket innebär att det totala stödet sammanlagt uppgår till 1 000 000 000 kronor. Stödet föreslås särskilt premiera de förskolor som arbetar aktivt med språkinläring. Detta framgår också av kommittémotionerna 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 och 2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2.

I partimotion 2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 6 föreslår motionärerna en förstärkt tillsyn över förskolan med en tydligare kvalitetsgranskning av bl.a. barngruppernas storlek och en förstärkning av anslaget till Skolinspektionen med 25 miljoner kronor per år 2016–2018. Även kommittémotionerna 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4 och 2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9 behandlar satsningen på förstärkt tillsyn över förskolan.

I partimotionen 2015/16:3073 (M) yrkande 7 föreslås att när Skolinspektionen har upprättat en åtgärdsplan för svagpresterande skolor ska Skolverket kunna erbjuda skolor eller huvudmän som inte når kunskapskraven ett kunskapskontrakt med nationella resurser kopplade till vissa åtgärder som forskningen visar stärker kunskapsresultaten, t.ex. lärarhandledning, speciallärarkompetens, ledarskapsutbildning eller förstärkt elevhälsa. Även i kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 5 och 6 behandlas frågan om en satsning på Skolinspektionen och Skolverket för utredningsuppdrag och kostnader relaterade till införandet av kunskapskontrakt. Motionärerna föreslår en satsning på 50 000 000 kronor 2016 och 2017 för att Skolinspektionen ska stärka tillsynen och genomföra föreslagna utredningsåtgärder.

I yrkande 8 i partimotionen 2015/16:3073 föreslår motionärerna att en ny metod bör utvecklas där speciellt utvalda lärarcoacher, kopplade till kunskapskontrakten, får tjänstledigt från sina ordinarie lärartjänster för att

professionellt och målinriktat samverka med personalen i utvalda skolors arbetslag.

I yrkande 10 begärs att Skolverket ska få i uppdrag att utforma hur alla ämnen ska kunna utvecklas på liknande sätt som i Matematiklyftet och få ett uppdrag att utreda och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna. Motionärerna föreslår att Skolverket ska tillföras 5 000 000 kronor för dessa åtgärder samt åtgärder för utformandet av kunskapskontrakt.

I yrkande 12 anför motionärerna att de vill satsa 2 000 000 kronor för att Skolverket i samråd med Skolinspektionen, Brottsförebyggande rådet (Brå) och Folkhälsomyndigheten ska utarbeta en webbaserad pilotmodell, liknande Matematiklyftet, med syfte att förebygga mobbning, våld och kränkningar i skolan. Även kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 behandlar satsningen på mobbningsförebyggande arbete genom en webbaserad pilotmodell.

I yrkande 13 i partimotionen 2015/16:3073 föreslår motionärerna 186 000 000 kronor 2016 för en utbyggnad av antalet karriärtjänster så att de uppgår till 22 000 tjänster. Motionärerna pekar på att OECD bl. a. lyfter fram vikten av goda karriärvägar för att höja läraryrkets status. Även i kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8 behandlas satsningen på karriärtjänster.

I yrkande 14 i partimotionen 2015/16:3073 vill motionärerna öka sin tidigare satsning på fler karriärtjänster i utanförskapsområden med 26 000 000 kronor och avsätter därmed dubbelt så mycket medel som tidigare. Även i partimotion 2015/16:3241 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 47 och i kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9 behandlas satsningen på karriärtjänster i utanförskapsområden.

I yrkande 19 i partimotionen 2015/16:3073 föreslår motionärerna att det ska införas obligatorisk läxhjälp, dvs. en skyldighet för kommuner och fristående huvudmän att erbjuda läxhjälp till elever i årkurs 4–9. Motionärerna föreslår för ändamålet 390 000 000 kronor per år fr.o.m. 2016. Även partimotion 2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 15 och kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 13 behandlar frågan om obligatorisk läxhjälp.

I yrkande 20 i partimotionen 2015/16:3073 begär motionärerna att det ska införas en skyldighet för huvudmännen att erbjuda sommarskola från årskurs 6 för elever som riskerar att inte nå gymnasiebehörighet. De föreslår ytterligare 150 000 000 kronor per år för ändamålet. Även i partimotion 2015/16:3241 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 48 och i kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 14 behandlas frågan om obligatorisk sommarskola.

I yrkande 21 i partimotionen 2015/16:3073 föreslår motionärerna att 10 000 000 kronor tillförs för att bygga upp ett samarbete mellan fritidshemmen och Svenska Skolidrottsförbundet. Även partimotion 2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 17, kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 15, kommittémotion

2015/16:2740 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 samt motionerna 2015/16:2133 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 1 och 2015/16:2138 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 3 behandlar frågan om idrott på fritidshem.

I yrkande 24 i partimotionen 2015/16:3073 föreslår motionärerna 1 000 000 kronor till Skolverket för en nationell strategi för skolans digitalisering och hänvisar till Alliansens förslag på fokusområden som strategin bör innehålla. Även kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 16 behandlar frågan om en nationell strategi för skolans digitalisering.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2348 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) i denna del föreslår motionärerna i jämförelse med regeringens förslag en ökning av anslagsnivåerna på anslagen *1:1 Statens skolverk* med 36 000 000 kronor, *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 88 000 000 kronor och *1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* med 2 000 000 kronor. Motionärerna föreslår även en minskning av anslagsnivåerna i förhållande till regeringens förslag för anslagen *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 16 500 000 kronor, *1:16 Fler anställda i lågstadiet* med 1 650 000 000 kronor och *1:19 Bidrag till lärarlöner* med 2 884 000 000 kronor. Dessutom föreslår motionärerna att fyra nya anslag införs. Motionärerna förordar att anslaget *99:1 Förskolan* tillförs 800 000 000 kronor, anslaget *99:2 Skolan* 2 175 000 000 kronor, anslaget *99:4 Teknikbrygga* 300 000 000 kronor och anslaget *99:5 Teknikcollege* 75 000 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. satsningar på kvalitetssäkrande åtgärder i förskolan med 250 000 000 kronor, ett karriärs- och certifieringslyft för lärare med 800 000 000 kronor, digitalisering av skolan med 400 000 000 kronor, ökning av stödpersonal i skolan och en stärkt studie- och yrkesvägledning med 300 000 000 kronor samt stimulansbidrag till landsbygdsskolor med 300 000 000 kronor.

I kommittémotion 2015/16:476 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkande 5 föreslår motionärerna att matkvaliteten i förskolan ska förbättras genom införandet av ett statligt stimulansbidrag som ska satsas på att bygga tillagningskök i förskolor och öka användningen av lokalproducerade råvaror i matlagningen. Även i kommittémotion 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 21 och i motion 2015/16:160 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD) behandlas satsningen på matkvalitet i förskolan.

I kommittémotionerna 2015/16:476 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkande 9 och 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 27 samt motion 2015/16:122 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) föreslås att staten ska skjuta till ett öronmärkt anslag för barnomsorg på obekvämt arbetstid och göra samtliga kommuner skyldiga att tillhandahålla nattöppen förskola om rimlig

efterfrågan finns. I motion 2015/16:1998 av Linus Bylund m.fl. (SD) begärs ökade statsbidrag för barnomsorg under obekvämt arbetstid.

I kommittémotion 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 20 föreslås en satsning om 250 000 000 kronor för att minska barngrupperna och höja kvaliteten inom förskolan. Av kommittémotionerna 2015/16:476 av Robert Stenkvisst m.fl. (SD) yrkande 4 och 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 18 samt motion 2015/16:65 av Robert Stenkvisst och Stefan Jakobsson (båda SD) framgår att Sverigedemokraterna vill införa en nationell rekommendation om maximalt 15 barn per grupp i förskolan.

I kommittémotion 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 24 föreslår motionärerna att anslagen till Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) höjs för att möjliggöra för SKL att ta fram en handlingsplan för särskilt begåvade barn i förskolan.

I yrkande 31 begär motionärerna att det utreds och inrättas ett system med statlig stimulanspeng där staten medfinansierar den öppna förskolan för att barn ska kunna möta andra barn innan de börjar i den vanliga förskolan.

I motion 2015/16:88 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD) begär motionärerna att det ska genomföras en matreform i den svenska grundskolan. Matreformen ska enligt motionärerna innefatta införandet av ett statligt stimulansbidrag som bl.a. ska bidra till att skolmaten tillagas på plats i skolan och att skolmaten till en större grad tillagas av lokalproducerade varor. Frågan om en matreform i skolan behandlas även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 36.

I motion 2015/16:90 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD) anför motionärerna att rektorer i framtiden ska rekryteras bland erfarna och kunniga lärare. Syftet med detta är enligt motionärerna att stärka rektorers pedagogiska profil, samtidigt som även rektorers administrativa börda ska anpassas därefter. Även motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 10 behandlar frågan om rekrytering av rektorer.

I motion 2015/16:91 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD) framhåller motionärerna att det bör införas ett bidrag för att tillfälligt bistå landsbygdsskolor med låga elevunderlag under upp till tre års tid. Denna satsning behandlas även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 19.

I motion 2015/16:93 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD) yrkande 1 föreslår motionärerna att det ska införas ett stimulansbidrag för kommuner och friskolor för digital kompetensutveckling av lärare och rektorer. Även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 7 lyfts denna satsning fram.

I motion 2015/16:161 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD) yrkande 1 föreslår motionärerna ett ökat samarbete mellan näringslivet och gymnasieskolan. Motionärerna anför att samarbetets främsta syfte är att ta till vara företagens erfarenheter och kunskaperna i respektive bransch.

Vidare begär motionärerna i yrkande 2 att det införs s.k. teknikcollege med ett ökat samarbete mellan näringslivet och gymnasieskolan samt ett ökat

deltagande av näringslivet i utbildningen. Även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 12 och i motion 2015/16:3236 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) behandlas frågan om teknikcollege.

I motion 2015/16:164 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) föreslår motionärerna att ungdomar som inte blivit anställningsbara genom sitt första gymnasieval ska få en andra chans genom att erbjudas två terminers gymnasiestudier och en termin betald praktik hos en lokal industri. Syftet med satsningen är enligt motionärerna att generera gymnasieingenjörer som kan anställas och vidareutbildas inom industrin.

Förslag om att inrätta en s.k. karriärtrappa för lärare enligt en förebild från Shanghai återfinns i bl.a. motion 2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 2–4.

I yrkande 2 föreslår motionärerna att lärare ska fortbildas enligt ett certifieringssystem med två olika nivåer, en basnivå och en mer avancerad nivå. Även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3 behandlas frågan om ett certifieringssystem för lärare.

I motion 2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3 begär motionärerna att det införs en utbildningstrappa med ett certifieringssystem, inom vilken det ställs tydliga krav på att enskilda lärare agerar mentor för både andra lärarkollegor och andra skolor med sämre resultat. Även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4 behandlas frågan om en utbildningstrappa.

Som en del av ovanstående förslag om en karriärtrappa för lärare föreslår motionärerna i motion 2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4 att det införs en tydlig individuell lönetrappa som följer varje lärares ansvar och utbildningsnivå. Även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5 behandlas frågan om en individuell lönetrappa.

I motion 2015/16:1443 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) föreslår motionärerna en satsning på att öka antalet hjälpande och stödjande personal i skolan, däribland skolsköterskor, skolpsykologer, kuratorer, vaktmästare och administrativ personal. Denna fråga behandlas även i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 21.

I motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 30 förespråkar motionärerna ett systematiskt samarbete mellan skolan, föreningslivet och näringslivet. Motionärerna anför att detta bör ske genom en utökning av det s.k. Bunkefloprojektet, genom att även näringslivet deltar tillsammans med idrottsföreningar i skolans verksamhet.

I motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 39 begär motionärerna att det ska genomföras en satsning på studie- och yrkesvägledning för att effektivisera matchningen mellan arbetskraft och arbetsmarknad.

Centerpartiet

I kommittémotion 2015/16:3159 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag minskningar av anslagsnivån på anslaget *1:1 Statens skolverk* med 48 000 000 kronor, *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 498 500 000 kronor, *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 1 129 000 000 kronor, *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 136 000 000 kronor, *1:17 Skolforskningsinstitutet* med 20 000 000 kronor och *1:19 Bidrag till lärarlöner* med 1 500 000 000 kronor. Motionärerna föreslår att det ska införas två nya anslag. Anslaget *99:8 Lärlingsråd* tillförs 50 000 000 kronor, och anslaget *99:9 Intensivkurser för nyanlända barns skolgång* tillförs 450 000 000 kronor.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 3 begärs att möjligheten att inrätta ett nationellt institut för lärar- och skolledarkvalitet ses över. Motionärerna pekar på att svenska lärare enligt OECD kvantitativt får mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder. Det bör säkerställas att det finns system för att lärare fortlöpande får den kompetensutveckling de behöver, med fokus på kollegialt lärande, undervisningsskicklighet och nödvändiga ämneskunskaper.

I yrkande 4 förordar motionärerna att man utöver ett nationellt institut ska införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti och begär att frågan ses över. En sådan garanti skulle enligt motionärerna stärka lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utveckla sig i sin profession.

I yrkande 5 vill motionärerna se över möjligheten till fler karriärvägar för lärare som ger högre lön och vill därför bl. a. utöka antalet förstelärare som i sin tjänst ska handleda och coacha nyexaminerade lärare samt möjliggöra för tjänster som kombinerar undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning och samarbete på universitetsnivå.

I yrkande 6 föreslår motionärerna att man ser över möjligheten att ge duktiga lärare som arbetar på skolor i utanförskapsområden mer betalt och framhåller att det ska löna sig att satsa på sin yrkesroll och höja sin kompetens.

I yrkande 12 anser motionärerna att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga huvudmän. Motionärerna framhåller att fjärrundervisning är avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad och att det stärker likvärdigheten och ökar kvaliteten och tillgängligheten.

I yrkande 19 begär motionärerna att man ser över möjligheten att införa lärlingsråd bestående av representanter från handelskammare, näringsliv och fackförbund, som ska utforma utbildningarna så att de blir relevanta, håller hög kvalitet, har uppdaterade metoder och modern utrustning och följer arbetsmarknaden nära.

I yrkande 32 föreslår motionärerna att möjligheten för nyanlända elever att få intensiv språkundervisning i svenska ses över och framhåller att landets kommuner måste ges möjlighet att erbjuda en bra skolgång för nyanlända

elever redan tidigt och att en snabb inlärnin g av svenska är nyckeln till det svenska samhället och det svenska skolsystemet.

Folkpartiet

I kommittémotion 2015/16:3200 av Christer Nylander m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag ökning ar av anslagsnivån på anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* med 9 000 000 kronor, 1:4 *Sameskolstyrelsen* med 132 000 000 kronor, 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 370 000 000 kronor och 1:19 *Bidrag till lärarlöner* med 164 000 000 kronor. Motionärerna föreslår i förhållande till regeringens förslag minskningar av anslagsnivån på anslaget 1:1 *Statens skolverk* med 15 000 000 kronor, 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* med 2 000 000 kronor, 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 785 000 000 kronor, 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* med 2 000 000 kronor, 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 1 080 000 000 kronor och 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* med 1 000 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. 245 000 000 kronor för ökad undervisningstid i matematik, 10 000 000 kronor till Skolverket för ett uppdrag att bl.a. att skapa en struktur för kontinuerlig fortbildning för lärare och utforma uppdragsbeskrivningar, 10 000 000 kronor till Skolinspektionen för att genomföra regelmässiga stickprov på ett antal förskolor i varje kommun, 132 000 000 kronor ytterligare till statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning, 50 000 000 kronor för att stödja utsatta skolor, motverka ordningsproblem och verka för studiero, 300 000 000 kronor till skolor i utanförskapsområden, 170 000 000 kronor för fortbildningsinsatser för att förbereda införandet av tioårig grundskola, 200 000 000 kronor för utbildningsinsatser för förskollärare och lärare med prioritering i specialpedagogik och fortbildning till speciallärare, 1 500 000 000 kronor till ökade resurser till lärarlöner, 138 000 000 kronor till en utbyggnad av karriärtjänster, 26 000 000 kronor till karriärtjänster i utanförskapsområden och 2 000 000 000 kronor till fler anställda i lågstadiet.

I partimotion 2015/16:2782 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 10 framhåller motionärerna att förstatligandet av skolan är centralt på lång sikt men att på kort sikt bör fler kommuner satsa mer på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är hög. Skolor med många asylsökande och nyanlända elever bör få ökade resurser och de mest kompetenta lärarna.

I yrkande 11 begärs att alla nyanlända elever ska få extra undervisning i svenska och att elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper.

I kommittémotion 2015/16:1468 av Christer Nylander m.fl. (FP) föreslår motionärerna att det ska införas ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att motverka ordningsproblem och göra förebyggande

insatser för att verka för studiero. Motionärerna avsätter 50 000 000 kronor 2016 för ändamålet.

I motion 2015/16:1110 av Said Abdu (FP) yrkande 1 begärs att anordnarbidraget för lärlingsutbildningen inte ska sänkas, och i yrkande 2 begärs att ersättningen till det företag som tar emot lärlingar inte ska sänkas. Motionärerna anför att det i regeringens budgetproposition för 2016 anges att anordnarbidraget för lärlingsutbildning i större utsträckning bör villkoras med att det finns utbildade handledare på arbetsplatsen. Enligt motionären innebär detta att om handledaren saknar handledarutbildning riskerar företagaren att förlora anordnarbidraget, vilket kommer att avskräcka många företagare från att ta emot lärlingar.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag minskningar av anslagsnivån på anslaget *1:1 Statens skolverk* med 123 000 000 kronor, *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* med 128 400 000 kronor, *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* med 500 000 000 kronor, *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* med 305 000 000 kronor, *1:17 Skolforskningsinstitutet* med 20 000 000 kronor och *1:19 Bidrag till lärarlöner* med 1 288 000 000 kronor.

Motionärernas anslagsförslag ovan innebär bl.a. 250 000 000 kronor för att minska elevgruppernas storlek på fritidshemmen, 800 000 000 kronor till ett speciallärarlyft som omfattar 6 000 nya lärare, 200 000 000 kronor till en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen hos nyanlända, 212 000 000 kronor för en förstärkning av karriärlärarreformen och 50 000 000 kronor ytterligare på elevhälsa.

I partimotionerna 2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 40 och 2015/16:2980 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 6 anges att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att ange riktvärden för barngruppers storlek. Riktvärdena bör återinföras i Skolverkets allmänna råd. Riktmärket bör, liksom tidigare, vara 12–17 barn per barngrupp för barn mellan tre och fem år. För en småbarnsavdelning med barn mellan ett och tre år bör riktvärdet vara nio till tolv barn. En höjning av taket i maxtaxan med 10 procent föreslås delvis finansiera satsningen. Detta framgår även av kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 40.

I partimotion 2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 45 föreslås att fritidsverksamheten ska tillföras 250 000 000 kronor 2016 i syfte att minska elevgruppernas storlek och 500 000 000 kronor årligen för 2017–2019. Det ska också vara möjligt för barnen att självständigt läsa läxor på fritidshemmet. En höjning av taket i maxtaxan med 10 procent för hushåll med högst inkomster ska delvis finansiera den föreslagna satsningen. Detsamma

framförs även i kommittémotion 2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 15 och kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 44.

I partimotion 2015/16:2978 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 12 vill motionärerna införa en kunskapsattsning för bättre undervisning i svenska. Enligt motionärerna ska skolan skyndsamt göra en bedömning av elevens kunskaper när han eller hon kommer till skolan och därefter snabbt kunna placera eleven i rätt undervisningsgrupp.

I yrkande 14 föreslås en satsning på nyanländas språkutveckling som innebär att närmare 3 000 lärare ska få behörighet som lärare i svenska som andraspråk. Motionärerna avsätter 200 000 000 kronor årligen 2016–2019.

I partimotion 2015/16:2980 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 avsätter motionärerna ytterligare 50 000 000 kronor för att införa en elevhälsogaranti som ska innebära kontakt med elevhälsan inom ett dygn.

I kommittémotion 2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 14 begärs utökade anslag till elevhälsovården med 250 000 000 kronor per år som ska främja en god kunskapsutveckling och det förebyggande arbetet med psykisk ohälsa hos barn och unga. Även kommittémotionerna 2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 32 och 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 37 behandlar satsningen om utökade anslag till elevhälsan och införandet av en elevhälsogaranti.

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 5 föreslår motionärerna 800 000 000 kronor till ett specialläraryft för lärare som vill utbildas till speciallärare. Enligt motionärerna är behovet av utbildade speciallärare stort, men det tar för många år innan de första speciallärarna med specialpedagogisk kompetens kommer att utexamineras.

I yrkande 14 föreslår motionärerna att karriärlärarreformen utvecklas. Motionärerna anser att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och att lärarna ska få goda möjligheter till utveckling. Enligt motionärerna är karriärmöjligheter för lärare på skolor i utanförskapsområden särskilt viktiga.

I yrkande 23 begärs en kompetenssatsning för att fortbilda svensklärare inom svenska som andraspråk för att stödja språkutvecklingen och möjligheterna för nyanlända och andra elever med svenska som andraspråk att nå kunskapsmålen. Motionärerna föreslår att närmare 3 000 personer ska få behörighet som lärare i svenska som andraspråk och föreslår 200 miljoner kronor årligen 2016–2018 för ändamålet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att regeringens utbildningspolitik strävar efter att utjämna socioekonomiska skillnader och att ge alla människor möjlighet att utvecklas. Alla barn, unga och vuxna ska också ges förutsättningar att pröva och utveckla sin förmåga och sina kunskaper till sin fulla potential oberoende av ålder, könstillhörighet eller funktionsnedsättning. Utskottet delar regeringens oro för den negativa resultatutvecklingen i skolan

(se s. 24 under avsnittet Resultat för utgiftsområdet) och ser positivt på de reformer som regeringen nu genomför inom skolväsendet.

I avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16 anvisar utskottet anslagen för 2015 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning i enlighet med regeringens förslag. Utskottet anser således att regeringens anslagsnivåer är väl avvägda.

Utskottet redovisar nedan sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag m.m. och att avstyrka motionerna.

Förskola och fritidshem

Inledningsvis vill utskottet uttrycka sin stolthet över den svenska förskolan. I år firar vi 40 år med lagstadgad förskola. Den svenska förskolan har genom medvetna politiska satsningar utvecklats och blivit en central del i det svenska utbildningssystemet och berör de flesta barn och familjer i Sverige.

Utskottet anser att förskolan och annan pedagogisk verksamhet ska hålla hög kvalitet och att förskolans pedagogik ska vara tillgänglig för alla barn. Utskottet vill understryka betydelsen av förskolans roll i att skapa likvärdiga förutsättningar inför skolstarten. Forskning visar att barn som har gått i förskolan lyckas bättre i skolan än de som inte deltagit. Detta gäller särskilt de barn som har föräldrar med en kort utbildning och de barn som av olika skäl lever i en utsatt situation.

Det finns enligt utskottet flera faktorer som påverkar kvaliteten i förskolan, bl.a. det pedagogiska ledarskapet, personalens utbildning och möjligheter till fortbildning, personaltäthet och barngruppernas storlek. Detta gäller även fritidshemmen. Fritidshem med god kvalitet kan enligt utskottet bidra till högre kunskapsresultat och jämlika livschanser för alla elever.

Minskade barn- och elevgrupper i förskolor och fritidshem m.m.

Utskottet vill anföra följande när det gäller yrkanden om minskade barn- och elevgrupper i förskolor och fritidshem och om införande av en nationell rekommendation om antal barn per grupp i förskolan samt om förstärkt tillsyn över förskolan med en tydligare kvalitetsgranskning av bl.a. barngruppernas storlek. Två viktiga förutsättningar för att förskolan ska kunna uppfylla målen för verksamheten är att barngrupperna har en lämplig storlek och att personaltätheten är tillräcklig. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att återinföra riktmärke för barngruppernas storlek i förskolan (U2015/1495/S). Riktmärke ska införas i kommentar till allmänna råd om förskolan och baseras på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, med utgångspunkt i pedagogisk, utvecklings- och socialpsykologisk forskning. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 16 februari 2016.

Vidare har regeringen gett Skolverket i uppdrag att fördela statsbidrag till huvudmän för att minska barngruppernas storlek i förskolan (U2015/3229/S). Huvudmännen ska prioritera barngrupper med de yngsta barnen. I enlighet

med vad som aviserades i 2015 års ekonomiska vårproposition (prop. 2014/15:100) föreslår regeringen att 830 miljoner kronor avsätts för detta ändamål 2016, och man beräknar fr.o.m. 2017 motsvarande belopp årligen. Satsningen är ett sätt för regeringen att stimulera huvudmännens arbete med att se till att förskolans barngrupper har en lämplig sammansättning och storlek.

Utskottet vill även lyfta fram att regeringen avser att noga följa effekterna av åtgärderna och utvecklingen av förskolans kvalitet. Om satsningen inte leder till förbättrad kvalitet avser regeringen att i framtiden överväga en förändrad lagstiftning i denna fråga. Därutöver vill utskottet också peka på att Skolinspektionen nu särskilt satsar på att granska kvaliteten i förskolan med syfte att ge exempel på förutsättningar och arbetssätt i förskolan som leder till god kvalitet.

Vad gäller fritidshemmen föreslår regeringen att 250 miljoner kronor avsätts 2016 för i huvudsak en högre personaltäthet, men även till viss del för insatser för att på andra sätt höja kvaliteten i fritidshemmen. Åren därefter beräknas 500 miljoner kronor per år satsas på fortsatta insatser.

Utskottet anser att dessa åtgärder är viktiga för att nå och hålla god kvalitet i förskolor och fritidshem och ställer sig bakom satsningarna.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkanden om minskade barn- och elevgrupper, införande av en nationell rekommendation om antal barn per grupp i förskolan och förstärkt tillsyn över förskolan.

Barnomsorg på kvällar, nätter och helger

Vad särskilt gäller yrkanden som handlar om ökade statliga resurser till barnomsorg på kvällar, nätter och helger, s.k. nattis, anser utskottet att det i ett modernt samhälle bör finnas tillgänglig barnomsorg av god kvalitet på de tider föräldrarna faktiskt arbetar.

I december 2012 beslutade den dåvarande regeringen om en förordning (2012:994) om statsbidrag för omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Syftet med statsbidraget är att stimulera kommunerna att i ökad utsträckning erbjuda omsorg under kvällar, nätter och helger. Statsbidrag lämnades för andra kalenderhalvåret 2013 och lämnas för ett kalenderår i sänder under åren 2014–2016.

Förordningen tillkom med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen. I samband med sitt förslag om tillkännagivandet till den dåvarande regeringen uttalade utskottet bl.a. att det faktum att man inte kan få barnomsorg som motsvarar ens möjliga arbetstider inte får vara ett hinder för föräldrar, och inte heller för ensamstående föräldrar, att ta ett jobb. Föräldrar som arbetar, eller skulle kunna arbeta, på kvällar, nätter och helger ska under trygga former få sitt behov av barnomsorg tillgodosett (bet. 2011/12:UbU13 s. 21, rskr. 2011/12:215).

I enlighet med vad regeringen aviserade i 2015 års ekonomiska vårproposition föreslår regeringen nu att 49 miljoner kronor avsätts för 2016 för att utöka stödet som syftar till att huvudmän i större omfattning ska erbjuda omsorg på kvällar, nätter och helger. Regeringen beräknar att avsätta 80 miljoner kronor per år för ändamålet fr.o.m. 2017. Regeringen kommer att följa effekterna av insatserna och utvecklingen.

Vad gäller frågan om att göra kommuner skyldiga att tillhandahålla nattöppen förskola om rimlig efterfrågan finns föreskrivs det i 25 kap. 5 § skollagen (2010:800) att kommunerna ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete och familjens situation i övrigt. Utskottet ser inte skäl till att ändra bestämmelsen.

Mot bakgrund av ovanstående ställer sig utskottet bakom den utökade satsningen på barnomsorg på kvällar, nätter och helger och ser inte skäl att vidta ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena.

Särskilt begåvade barn

I fråga om yrkandet om insatser för särskilt begåvade barn i förskolan noterar utskottet att i 8 kap. 2 § skollagen anges att förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande och erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Vidare ska förskolan främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning. Utifrån detta ser utskottet mycket positivt på regeringens fortsatta satsningar för att stärka kvaliteten i förskolan. I detta ingår regeringens satsningar på mindre grupper i förskolan, som uppgår till 830 miljoner kronor för 2016 och som beskrivs närmare ovan under avsnittet om minskade barn- och elevgrupper i förskolan och fritidshemmet, och fortbildningsinsatser för lärare och förskolans personal samt rektorer och förskolechefer, som uppgår till sammanlagt 220 miljoner kronor för 2016 och som beskrivs närmare nedan under avsnittet om lärare och rektorer. Utskottet delar regeringens bedömning om att dessa satsningar kommer att bidra till att säkerställa en förskola där varje barn kan utvecklas efter sina behov. Med anledning av ovanstående ser utskottet inga skäl att tillstyrka yrkandet om insatser för särskilt begåvade barn i förskolan.

Öppna förskolan

I fråga om yrkandet om att utreda och inrätta ett system med statligt stimulansbidrag till den öppna förskolan vill utskottet påminna om att enligt 25 kap. 3 § skollagen får en kommun anordna en öppen förskola som ett komplement till förskola och pedagogisk omsorg. Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som de vuxna ges möjlighet till social gemenskap. Utskottet anser att den öppna förskolan är en värdefull verksamhet

som fyller en viktig funktion för såväl barn som föräldrar. Utskottet noterar att det hösten 2014 fanns totalt 439 öppna förskolor i landet. Öppna förskolor erbjöds 2014 i 190 kommuner. Det är fler kommuner än någon gång under den senaste tioårsperioden. Utifrån detta anser utskottet att det inte finns skäl att vidta några åtgärder med anledning av yrkandet om den öppna förskolan.

Idrott på fritidshemmen

När det gäller yrkanden som behandlar frågor om idrott inom fritidshemmens verksamhet vill utskottet inledningsvis anföra att enligt 14 kap. 2 § skollagen är fritidshemmets uppgift att komplettera skolan och stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Fritidshemmet ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

I likhet med regeringen kan utskottet konstatera att allt fler elever går i fritidshemmen, men resurserna till fritidshemmen har inte ökat i samma takt. Utskottet vill därför uppmärksamma regeringens satsning för att fritidshemmens utbildning ska hålla god kvalitet och t.ex. vara anpassad till att stimulera elevers lärande och utveckling, vilken beskrivs närmare i avsnittet ovan om minskade barn- och elevgrupper i förskolor och fritidshem.

Utskottet noterar även att sedan 2007 pågår satsningen Idrottslyftet som organiseras av Riksidrottsförbundet (RF). Satsningen finansieras med medel från utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Idrottslyftets främsta syfte är att få fler barn och ungdomar att idrotta och att idrotta högre upp i åldrarna. I arbetet med Idrottslyftet uppmanas special- och distriktsidrottsförbunden att stimulera sina lokala föreningar att initiera samverkan med andra organisationer för att bredda verksamheten. Samverkan med kommunal verksamhet är vanligast och då framför allt skolor och fritidsgårdar.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkandena om idrott inom fritidshemmens verksamhet.

Lärare och rektorer

Utskottet kan konstatera att ett flertal yrkanden behandlar lärares karriärutveckling och behov av fortbildning samt rektorers arbetssituation och behov av fortbildning. Utskottet anser i likhet med regeringen att läget är bekymmersamt när det gäller lärarbehörighet och läraryrkets attraktionskraft och att det därför behöver göras stora insatser för att vända utvecklingen i denna fråga (se s. 24 under avsnittet Resultat för utgiftsområdet). Utskottet vill därför inledningsvis framhålla att regeringen har tagit initiativ till en nationell samling för läraryrket för att stärka yrkets attraktivitet. Utskottet välkomnar de nödvändiga åtgärder som regeringen nu vidtar som bl.a. syftar till bättre löneutveckling för lärare kopplat till deras kompetens och karriärutveckling.

Insatser för läraryrket

Skickliga och engagerade lärare är en nyckel för att vända utvecklingen i den svenska skolan, och utskottet ser därför allvarligt på att läraryrket under en lång tid har tappat i status och attraktionskraft. En central del i den nationella samlingsen för läraryrket är Lärarlönelyftet som ska bidra till en långsiktig löneförhöjning utöver den ordinarie lönerevisionen till de lärare som kommer i fråga. Lärarlönelyftet är en viktig del i regeringens satsning för att öka läraryrkets attraktionskraft. Modellen för Lärarlönelyftet togs fram under våren 2015 i dialog med de centrala arbetsgivarorganisationerna inom skolan och lärarnas fackliga organisationer: Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund, Almega, Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet. Enligt reformen beräknas det genomsnittliga lönepåslaget uppgå till 3 000 kronor per månad och lärare. Reformen omfattar på årsbasis ca 60 000 lärare och bygger på att skolhuvudmännen lokalt fattar beslut om lönehöjningar. Enligt regeringens förslag ska det enligt budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16) för andra halvåret 2016 avsättas 1,5 miljarder kronor till ett statsbidrag för höjda löner för lärare. För kommande år beräknas 3 miljarder kronor årligen avsättas. Enskilda huvudmän ska ersättas på lika villkor som kommunala och övriga offentliga huvudmän. På sikt, när modellen etablerats och fungerar, är avsikten att medlen ska fördelas till kommunerna via det generella statsbidraget. Detta bör som utskottet noterar jämföras med den tidigare införda karriärtjänstreformen som fullt utbyggt fr.o.m. 2017 omfattar ca 17 000 förstelärare.

När det gäller yrkanden som handlar om att karriärtjänstreformen behöver utvecklas vill utskottet framhålla att systemet med karriärtjänster genomfördes med ett brett politiskt stöd och ger möjlighet för lärare att utvecklas i sitt yrke och att öka sina löner. Reformen innebär att lärare kan göra karriär genom att utses till förstelärare eller lektorer och få en lönehöjning på i genomsnitt 5 000 kronor respektive 10 000 kronor per lärare och månad. Regeringens satsning uppgår till 1 384 miljoner kronor för 2016, vilket motsvarar statsbidrag för löneökningar för ca 16 000 förstelärare. Utskottet anser att det är viktigt att en så omfattande reform som karriärtjänstreformen följs upp och kvalitetssäkras och välkomnar därför att regeringen aviserar att den avser att följa upp det fortsatta genomförandet av systemet med karriärtjänster och vid behov föreslå och genomföra åtgärder för att säkerställa att lärare med karriärtjänster har tydliga och goda förutsättningar för uppdraget att utveckla och förbättra undervisningens kvalitet.

När det sedan gäller yrkanden om karriärtjänster i utanförskapsområden vill utskottet även upplysa om att regeringen avser att utveckla satsningen på karriärtjänster för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden så att fler skolor som är i behov av särskilda utvecklingsinsatser ska få ta del av medel för höjda lärarlöner. Utskottet anser därför att man bör avvakta regeringens åtgärder i denna fråga. Regeringen satsar även 50 miljoner kronor för 2016 på högre löner för lärare i skolor med svåra förutsättningar inom ramen för satsningen Samverkan för bästa skola.

Med anledning av ovanstående anser utskottet att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden om lärares karriärutveckling.

Fortbildning m.m.

När det gäller yrkanden om att säkerställa lärares behov av fortbildning, behovet av fler speciallärare och nya system för fortbildningen kan utskottet inledningsvis konstatera att det är huvudmannen som ansvarar för att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling (2 kap. 34 § skollagen). Utskottet anser i likhet med regeringen att det är viktigt att bredda och fördjupa pågående satsningar på kompetensutveckling för lärare och förskollärare. Utskottet vill därför påminna om att regeringen föreslår att det ska avsättas 200 miljoner kronor 2016 för kompetensutvecklingsinsatser för lärare och förskolepersonal, vilket bl.a. innefattar en förlängning av Lärarlyftet II.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är brist på speciallärare och vill därför informera om att regeringen har infört en ökning av statsbidraget från 500 kronor till 1 000 kronor per högskolepoäng till de huvudmän vars lärare utbildar sig till speciallärare inom ramen för Lärarlyftet II. Regeringen genomför även en särskild satsning för att öka tillgången till lärare med specialpedagogisk kompetens i framför allt förskoleklassen och grundskolans årskurs 1–3 som uppgår till 500 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016. Regeringen kommer att återkomma till hur denna satsning ska utformas för att säkerställa bättre tillgång till speciallärare och specialpedagoger i grundskolan. Utskottet vill även uppmärksamma att regeringen avser att dels stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt hos lärare i grundskolan, framför allt i årskurserna 7–9, dels bredda insatsen inom Lärarlyftet till att gälla även andra specialiseringar än utvecklingsstörning så att fler ska kunna anställas som speciallärare och specialpedagoger. Från de medel som avser satsningen på specialpedagogisk kompetens avsätter regeringen 100 miljoner kronor 2016 för att stärka kompetensen generellt hos lärare i grundskolan och 32 miljoner kronor till Lärarlyftet II för att öka antalet behöriga specialpedagoger.

Därutöver avser regeringen att genomföra en satsning på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för personer med examen på forskarnivå. Regeringen föreslår att det inom ramen för avsatta medel för karriärtjänstreformen avsätts 7,6 miljoner kronor 2016 för satsningen.

När det gäller yrkanden om rektorers kompetensutveckling vill utskottet framhålla att regeringen beräknar att det s.k. Rektorslyftet för rektorer ska pågå t.o.m. 2018. Regeringen föreslår att 20 miljoner kronor avsätts för 2016 för kompetensutveckling och fortbildning av både rektorer och förskolechefer. Den pågående fortbildningen för rektorer är inriktad mot att bl.a. utveckla rektorers pedagogiska ledarskap. Skolverkets utvärderingar av tidigare kursomgångar visar bl.a. att rektorerna efter genomförd utbildning känner sig stärkta i sin yrkesroll och att de har förbättrat sitt pedagogiska ledarskap.

Utskottet kan vidare notera att Utredningen om rektorers arbetssituation inom skolväsendet lämnade sitt betänkande i mars 2015 (SOU 2015:22). Utredaren har lämnat förslag på ett flerårigt nationellt handlingsprogram i syfte att stärka skolans styrkedja i relation till de nationella målen. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande inom Utbildningsdepartementet.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkanden som rör lärares och rektorers fortbildning.

Elever

Hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid

När det gäller yrkanden om att det bör införas obligatorisk läxhjälp till elever i årskurs 4–9 vill utskottet inledningsvis anföra att regeringens utgångspunkt är att elevers möjlighet att få läxhjälp inte ska vara beroende av om de har föräldrar med betalningsförmåga för att köpa läxhjälp. Därför togs RUT-avdragets bestämmelse om skattereduktion för hjälp med läxor och annat skolarbete bort 2015. Regeringen föreslår i stället att 390 miljoner kronor ska avsättas 2016 för huvudmännens arbete med att organisera sin verksamhet så att alla elever i grundskolan och motsvarande skolformer kan erbjudas hjälp med läxor eller annat skolarbete. För att stimulera fler huvudmän att erbjuda hjälp med läxor eller annat skolarbete föreslås i budgetpropositionen att dessa medel ska utformas som ett riktat sökbart statsbidrag för huvudmän som erbjuder elever sådan hjälp. Regeringen avser att förtydliga förordningen (2014:144) om statsbidrag för läxhjälp, bl.a. på så sätt att huvudmännen i sin ansökan om statsbidraget ska beskriva hur hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid ska bedrivas, vilka mål som sätts upp för verksamheten för att syftet med statsbidraget ska uppnås och hur uppföljning ska ske.

Utskottet vill framhålla att de avsatta medlen för 2016 kan sökas för huvudmän som frivilligt anordnar läxhjälp för elever. Utskottet vill även upplysa om att av de medel som avsattes som sökbart statsbidrag för läxhjälp i budgetpropositionen för 2014 föreslås att 8 miljoner kronor öronmärks för ideella läxhjälpföreningar 2016. Vidare avser regeringen att se över frågan om hur stort statsbidrag de ideella föreningarna ska kunna söka fr.o.m. 2018.

Utskottet anser mot bakgrund av ovanstående att det inte finns skäl att tillstyrka yrkanden om obligatorisk läxhjälp.

Undervisning under skollov

I fråga om yrkanden om att regeringens satsning på sommarskola bör fördubblas kan utskottet konstatera att förordningen (2014:47) om statsbidrag för undervisning under skollov under 2015 ändrades i flera avseenden. Bland annat höjdes bidraget per elev och vecka, och målgruppen utvidgades från att främst omfatta årskurs 6–9 i grundskolan och motsvarande skolformer, till att

även innefatta hela gymnasieskolan (tidigare omfattades endast undervisning i matematik för gymnasieelever på yrkesprogram). Dessutom får skolhuvudmän söka bidrag för lovskola under alla lov för hela målgruppen. Vidare ska huvudmännen i sin ansökan om statsbidrag beskriva hur undervisning under skollov ska bedrivas, vilka mål som sätts upp för verksamheten samt hur uppföljningen ska ske. Regeringen föreslår att det avsätts 150 miljoner kronor för 2016 på satsningen undervisning under skollov.

Utskottet anser att nivån på regeringens satsning är väl avvägd och ser inga skäl att tillstyrka yrkanden om sommarskola.

Elevhälsan

I fråga om yrkanden om en förstärkt elevhälsovård, elevhälsogaranti och mer stödjande personal i skolan anser utskottet att det är av stor vikt att alla elever i skolan mår bra för att nå framgång i skolan. Utskottet vill därför uppmärksamma regeringens satsning på en förstärkt och utvecklad elevhälsa. Inom denna satsning föreslår regeringen att det avsätts 200 miljoner kronor för 2016. I satsningen ingår bl.a. statsbidrag för personalförstärkningar inom elevhälsan för personalkategorierna skolläkare, skolsköterska, skolkurator och skolpsykolog inom förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Utskottet vill även upplysa om att Skolverket under de senaste åren har fått flertalet regeringsuppdrag (U2010/7699/S delvis, U2011/263/S delvis, U2011/2269/S delvis och U2011/5947/S) för att göra insatser för en förstärkt elevhälsa liksom att kartlägga och granska hur insatserna har bidragit till att förstärka elevhälsan. I uppdragen ingår bl.a. att sprida information om möjligheten för skolhuvudmän att ansöka om statsbidrag till personalförstärkningar inom elevhälsan och till speciallärare, att erbjuda utbildningsinsatser till elevhälsans personal och att utveckla stödmaterial. Skolverkets uppdrag ska slutredovisas senast den 1 april 2016. Skolverket lämnade den 1 juni 2015 en delredovisning till regeringen av den del av uppdraget som rör statsbidrag till personalförstärkningar inom elevhälsan och till speciallärare (dnr 2012:1077). Delredovisningen visar bl.a. att statsbidraget under perioden 2012–juni 2015 resulterade i en förstärkning motsvarande 1 778 heltidstjänster på skolor runt om i landet. Av dessa tjänster har den största delen avsett lärare med specialpedagogisk kompetens.

Utskottet är av uppfattningen att nivån på regeringens satsning för en förstärkt och utvecklad elevhälsa är väl avvägd och ser således inga skäl att tillstyrka yrkanden som behandlar ovanstående frågor.

Mobbningsförebyggande arbete

När det gäller yrkanden om mobbningsförebyggande arbete vill utskottet inledningsvis understryka att skolan ska vara en trygg plats för alla elever och att ingen elev ska behöva utsättas eller känna oro för kränkande behandling eller trakasserier i skolan.

Utskottet vill även framhålla regeringens fortsatta satsning på en förstärkt och utvecklad elevhälsa, som utskottet redogjort för närmare i avsnittet ovan om elevhälsan. Vidare kan utskottet konstatera att regeringens satsning på nationella skolutvecklingsprogram, som har fokus på grund- och gymnasieskolan och motsvarande skolformer, bl.a. kommer att innehålla kompetensutvecklings- och stödinsatser riktade till huvudmän och skolor för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. i fråga om trygghet, studiero, arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, jämställdhet och normkritik. De nationella skolutvecklingsprogrammen beskrivs närmare i avsnittet nedan om svagpresterande och utsatta skolor.

Utskottet vill även uppmärksamma flertalet pågående eller nyligen avslutade insatser för att stärka skolans värdegrund och förebygga mobbning. Skolverket hade bl.a. under perioden 2011–2014 i uppdrag att genomföra en förnyad satsning för att stärka skolans värdegrund och arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (U2015/299/S). Barnombudsmannens årsrapport för 2015, som fokuserade på samhällets stöd vid kränkningar och trakasserier i skolan, har dessutom bidragit med ökad kunskap om elevers egna perspektiv på skolors och huvudmäns förebyggande arbete mot mobbning.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns några skäl att vidta ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena.

Skolmaten

I fråga om yrkanden om att förbättra matkvaliteten i skolan och förskolan vill utskottet upplysa om att skollagen, se exempelvis 10 kap. 10 §, ställer krav på att skolmåltiderna i de obligatoriska skolformerna ska vara näringsriktiga. Det är huvudmannen som har ansvar för att kontrollera att skolmaten lever upp till skollagens krav på näringsriktiga skolmåltider.

Utskottet vill även framhålla att Livsmedelsverkets skrift Bra mat i skolan, som reviderades i april 2013, innehåller en beskrivning av måltidens kvalitet ur ett helhetsperspektiv samt förtydliganden om hur skolan kan bedöma och dokumentera näringsriktig skolmat. Skriften riktar sig till kommunerna och de enskilda skolorna som stöd i det viktiga folkhälsoarbetet att främja bra matvanor hos eleverna i skolan. I november 2013 lanserade dessutom Livsmedelsverket och Skolverket ett gemensamt inspirationsmaterial för att ge skolledare och pedagoger verktyg för att utveckla skolmåltiden till en resurs på skolan (skriften Skolmåltiden – en viktig del av en bra skola). I november 2014 presenterade Livsmedelsverket även satsningen Hej skolmat! som syftar till att underlätta för skolan att ta till vara skolmåltiden i undervisningen.

När det gäller matkvaliteten i förskolan vill utskottet anföra att Livsmedelsverket i februari 2007 tog fram skriften Bra mat i förskolan. Våren 2015 påbörjades ett arbete med att uppdatera skriften. Skriften riktar sig till kommunala och privata förskolor samt familjedaghem. Den är avsedd som

stöd för alla som på något sätt arbetar med maten i förskolan, och även för föräldrar, när det gäller att främja bra matvanor hos förskolebarn.

Mot denna bakgrund finner utskottet att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden som rör matkvaliteten i skolan och förskolan.

Verktyg och former för undervisningen

Skolans digitalisering

När det gäller yrkanden om skolans digitalisering är utskottets bedömning att Sverige länge har legat långt fram i frågor om digitalisering. Detta är resultatet av framtidsinriktade politiska beslut som har säkerställt en mer jämlik tillgång till bl.a. bredband och datorer.

En central frågeställning och utmaning för skolväsendet är i dag hur man ska kunna ta till vara den strategiska potential som it kan ha för skolutvecklingen som ett pedagogiskt verktyg i undervisningen och för en effektivare administration. Enligt regeringens och utskottets mening kan it utöver att bidra till en utbildning av hög kvalitet även främja ökad likvärdighet.

Utskottet vill därför uppmärksamma att regeringen har gett Skolverket i uppdrag att föreslå två it-strategier, dels en som vänder sig till förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan och motsvarande skolformer, dels en som vänder sig till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och skolväsendet för vuxna (U2015/04666/S). Strategierna ska innehålla målsättningar och insatser för att stärka förutsättningarna för en likvärdig tillgång till it inom skolväsendet, en stärkt digital kompetens hos elever och lärare och en it-strategisk kompetens hos skolledare samt för att digitaliseringens möjligheter ska tas till vara för skolutveckling och för utveckling av undervisningen. Strategierna ska också innehålla sådana skolformspecifika insatser som är relevanta för respektive skolform. Uppdraget ska redovisas senast den 30 mars 2016 i de delar som rör en it-strategi för förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan och motsvarande skolformer och senast den 29 april 2016 i de delar som rör en strategi för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och skolväsendet för vuxna.

Regeringen föreslår att kostnaderna för uppdraget som uppgår till 1 miljon kronor för 2016 ska finansieras inom ramen för satsningen Nationella skolutvecklingsprogram. Utskottet anser att digitaliseringen av skolan är ett mycket viktigt område som utskottet avser att följa. Utskottet har beslutat att ta fram en forskningsöversikt inom detta område.

Mot denna bakgrund finner utskottet att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden om skolans digitalisering.

Fjärrundervisning

När det gäller yrkandet om att fjärrundervisning bör tillåtas i alla ämnen vill utskottet framföra följande.

Sedan den 1 juli 2015 finns det i skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185) och gymnasieförordningen (2010:2039) en reglerad möjlighet för skolhuvudmän att under vissa förutsättningar bedriva fjärrundervisning, dvs. en interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid. Fjärrundervisning har således tidigare inte varit reglerad inom skolväsendet för barn och unga.

Fjärrundervisning får genomföras i vissa ämnen, bl.a. moderna språk och modersmål, om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare att tillgå inom skolenheten eller när elevunderlaget är otillräckligt. Fjärrundervisning får bedrivas i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och i utbildningen vid Statens institutionsstyrelses (Sis) särskilda ungdomshem. För att vidare utvärdera fjärrundervisningen och möjligheten att utöka antalet ämnen har regeringen beslutat om en försöksverksamhet utan begränsning av ämnen, se förordningen (2015:481) om försöksverksamhet med fjärrundervisning. Denna försöksverksamhet ska administreras och utvärderas av Skolverket. Regeringen föreslår att Skolverkets förvaltningsanslag ökas med 2 miljoner kronor 2016 och beräknar en ökning med 2 miljoner kronor per år 2017 och 2018 för att Skolverket ska administrera försöksverksamheten och utvärdera fjärrundervisningen.

Utskottet vill i sammanhanget även informera om att regeringen har beslutat om att bl.a. utreda hur skolhuvudmän kan ges ökade möjligheter att erbjuda elever modersmålsundervisning och studiehundledning på modersmål genom fjärrundervisning på entreprenad (dir. 2015:112). Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 12 februari 2016.

Utskottet anser att fjärrundervisning är ett angeläget utvecklingsområde men ser att det finns skäl att avvakta Skolverkets utvärdering av fjärrundervisningen samt regeringens kommande beredning i ärendet och tillstyrker således inte yrkandet.

Svagpresterande och utsatta skolor

Ett flertal yrkanden handlar om åtgärder för att stärka svagpresterande skolor för att uppnå ökade kunskapsresultat, bl.a. genom införandet av s.k. kunskapskontrakt. Andra yrkanden handlar om ett behov av att införa stöd till utsatta skolor med ordningsproblem eller låga elevunderlag och om lärarcoacher. Utskottet vill därför inledningsvis upplysa om att regeringen investerar i en jämlik skola för att motverka de ökade klyftorna i den svenska skolan. Utskottet anser i likhet med regeringen att likvärdigheten i skolväsendet kan förbättras genom riktade insatser till de skolor som har de största utmaningarna. På så sätt kan resultaten i de skolor som har de största utmaningarna förbättras. Utskottet vill i sammanhanget peka på de olika insatser som regeringen nu vidtar inom detta område.

I skollagen (2010:800) finns det bestämmelser som uttrycker skolans kompensatoriska uppdrag. Bland annat har ett tillägg i skollagen från den 1 juli

2014 tydliggjort att kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 8 a § skollagen). Det finns även bestämmelser i 5 kap. skollagen om elevers trygghet och studiero.

Utskottet vill också upplysa om att Skolverket på regeringens uppdrag har tagit fram en fördelningsnyckel för bedömningen av hur olika satsningar och riktade statsbidrag ska kunna fördelas mellan skolenheter (dnr U2015/03774/S och 2015:00898). Skolverket ger som exempel att myndigheten skulle kunna använda fördelningsnyckeln för att identifiera alla skolenheters behov utifrån nyckeln. Nyckeln skulle då kunna användas för att välja ut vilka skolor som har möjlighet att söka ett visst statsbidrag. För ett statsbidrag där alla skolor får medel skulle nyckeln kunna användas så att det genomsnittliga statsbidraget per elev varierar mellan olika huvudmän beroende på de behov som finns.

Genom satsningen Samverkan för bästa skola, som regeringen föreslår ska uppgå till totalt 600 miljoner kronor för 2016, avser regeringen att ta ansvar för att höja resultaten i skolor med låga studieresultat och svåra förutsättningar. Satsningen inkluderar ett uppdrag till Skolverket att sluta överenskommelser med huvudmän för grund- och gymnasieskolor med låga kunskapsresultat och svåra förutsättningar, ett uppdrag att genomföra insatser för att höja studieresultaten för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska, en satsning på högre löner för lärare i skolor med svåra förutsättningar samt ett uppdrag till Skolverket att erbjuda stöd till huvudmännen i deras arbete med den obligatoriska kartläggningen av nyanlända elevers kunskaper.

Utskottet vill även hänvisa till ett uppdrag från regeringen till Skolverket att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som har till syfte att ge eleverna de bästa förutsättningarna för att utvecklas så långt som möjligt (dnr U2015/03844/S och 2015:899). I budgetpropositionen för 2016 utgiftsområde 16 anges att Skolverket ska kunna erbjuda en variation av insatser inom olika områden som kan avse olika kompetensutvecklings- och stödinsatser när det t.ex. gäller undervisning i ämnen eller ämnesövergripande arbete, statistik och resultatuppföljning, arbete med elever i behov av särskilt stöd, skolans värdegrundsarbete, it som pedagogiskt och administrativt verktyg samt hur lärares administrativa arbetsuppgifter kan minskas och arbetsprocesser kan göras mer effektiva. Regeringen föreslår 140 miljoner kronor för ändamålet för 2016.

När det gäller yrkandet om att stödja skolor med låga elevunderlag kan utskottet inledningsvis konstatera att det framgår av 10 kap. 24 § skollagen att det är hemkommunen som ansvarar för att utbildning i grundskolan kommer till stånd för alla som enligt skollagen har rätt att gå i grundskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt. Skyldigheten ska enligt bestämmelsen fullgöras genom att hemkommunen anordnar grundskola i den omfattning som krävs för att bereda utbildning för alla i kommunen som är berörda. Att elever ska ha nära till skolan regleras i 10 kap. 29 § skollagen. I bestämmelsen sägs att varje kommun är skyldig att vid utformningen av sin grundskola beakta vad

som är ändamålsenligt för eleverna från kommunikationssynpunkt. Avsteg får dock göras från detta om förhållandena är så speciella att det framstår som orimligt att kommunen måste ordna skolgång nära hemmet. Utskottet vill även i detta sammanhang lyfta fram den fördelningsnyckel som Skolverket har tagit fram för bedömningen av hur olika satsningar och riktade statsbidrag ska kunna fördelas mellan skolenheter (se den närmare beskrivningen ovan i detta avsnitt).

Mot denna bakgrund anser utskottet således att det inte finns några skäl att tillstyrka yrkanden med det ovannämnda innehållet.

Nyanlända elever

Med anledning av flyktingsituationen kommer det ett stort antal barn och unga till Sverige som har en mycket varierande skolbakgrund. Det är enligt utskottets mening imponerande hur hårt man arbetar i våra skolor varje dag för att ta emot alla barn och unga som flytt till Sverige för att finna en fristad. Utskottet välkomnar därför överenskommelsen mellan regeringen och Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna som innebär att partierna har enats om nödvändiga insatser för att säkra förmågan i det svenska mottagandet av asylsökande och stärka etableringen av nyanlända. Regeringen har beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att säkra kommuners möjlighet att tillgodose nyanlända elevers rätt till utbildning (dir. 2015:122). Utredaren ska bl.a. föreslå hur enskilda huvudmän för skolor där det är kö ska kunna ta emot nyanlända elever och utreda hur kommuner i större utsträckning ska kunna placera elever i andra skolor än de närliggande för att främja en jämnare fördelning av nyanlända elever och förbättra förutsättningarna för integration. Uppdraget ska redovisas senast den 18 januari 2016.

Utskottet vill även uppmärksamma att regeringen för att hantera den rådande flyktingsituationen föreslår att kommunerna och landstingen ska tilldelas extra medel om sammanlagt 9,8 miljarder kronor 2015. Vid fördelningen av medel mellan kommunerna aviserar regeringen att antalet asylsökande och nyanlända i en kommun kommer att beaktas (regeringens proposition 2015/16:47 Extra ändringsbudget för 2015 (bet. 2015/16:FiU18, rskr. 2015/16:94). Utskottet vill i sammanhanget framhålla att den extra ändringsbudgeten bygger på den ovan nämnda överenskommelsen.

När det gäller yrkanden om nyanlända elevers språkundervisning och deras behov av ökade resurser samt om en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk för att bl.a. stödja språkutvecklingen hos nyanlända elever kan utskottet konstatera att det är de nyanlända elevernas vistelsekommun som ansvarar för att anordna lämplig utbildning. Nyanlända elever ska ges bästa möjliga förutsättningar för att kunna uppnå kunskapskraven och fullfölja sin utbildning. Den treåriga försöksverksamheten med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan pågår t.o.m. 2016. Statsbidrag utgår till huvudmännen för elever

i årskurs 1–9 som får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk som omfattar minst 105 timmar per läsår utöver den ordinarie undervisningstiden. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att enligt Skolverket anser de medverkande skolorna att satsningen ökar de nyanlända elevernas chanser att nå målen.

Utskottet vill i sammanhanget påminna om de nya reglerna i skollagen som träder i kraft den 1 januari 2016 som innebär att nyanlända ska få ett likvärdigt mottagande (prop. 2014/15:45. bet. 2014/15:UbU6, rskr. 2014/15:177). Ett sådant regelverk har saknats i befintlig lagstiftning och innebär att en nyanländ elevs kunskaper ska bedömas och att bedömningen ska ingå i underlaget för beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp samt för planeringen av undervisningen. Vidare ska en nyanländ elev inom två månader från det att han eller hon har tagits emot i skolväsendet placeras i en årskurs och en undervisningsgrupp som är lämplig utifrån elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden. En nyanländ elev som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket ska delvis få undervisas i förberedelseklass i maximalt två år.

För att stödja kommunernas arbete med nyanlända elever har Skolverket remitterat ett förslag till allmänna råd om utbildning för nyanlända elever. De allmänna råden handlar om hur kommuner och skolor kan eller bör arbeta med mottagande av och den fortsatta utbildningen för nyanlända elever för att leva upp till författningarnas krav. Skolverket uppger att man planerar att besluta de allmänna råden i slutet av januari 2016.

Utskottet vill också upplysa om att regeringen i juni 2015 gav Skolverket i uppdrag (U2015/3356/S) att genomföra systematiska insatser för att stärka huvudmännens förmåga att på kort och lång sikt erbjuda nyanlända elever och vid behov elever med annat modersmål än svenska en utbildning av hög och likvärdig kvalitet med målet att förbättra förutsättningarna för goda kunskapsresultat för dessa elever. (Uppdraget ingår i satsningen på Samverkan för bästa skola som har beskrivits ovan i avsnittet om svagpresterande och utsatta skolor.) Skolverket redovisade den 15 oktober 2015 en plan för genomförandet av uppdraget för perioden 2016–2019. Enligt Skolverket behövs det insatser för samtliga nivåer i styrkedjan inom ett antal centrala områden. Det handlar bl.a. om systematiskt kvalitetsarbete, organisering och genomförande av mottagande av nyanlända elever, utbildning för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska, språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, svenska som andraspråk, studiehandledning på modersmålet, undervisning i modersmål, studie- och yrkesvägledning och elevhälsa.

Vidare kan utskottet konstatera att med anledning av flyktingsituationen och det stora antalet nyanlända elever har behovet av modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet samt undervisning i svenska som andraspråk ökat. Regeringen har därför nyligen beslutat om att utreda hur skolhuvudmän kan ges ökade möjligheter att erbjuda elever modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet genom fjärrundervisning på entreprenad eller på annat sätt (dir. 2015:112). Utredaren ska även enligt

direktiven ta ställning till om skolhuvudmän ska ges ökade möjligheter att erbjuda elever undervisning i svenska som andraspråk genom fjärrundervisning på entreprenad.

Utskottet anser mot bakgrund av vad som anförts ovan att regeringens insatser är väl avvägda och finner således inga skäl att tillstyrka yrkanden om nyanlända elever.

Studie- och yrkesvägledning

När det gäller yrkandet om en satsning på studie- och yrkesvägledning kan utskottet inledningsvis konstatera att enligt 2 kap. 29 § skollagen ska elever i grund- och gymnasieskolan ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning. I likhet med regeringen anser utskottet att det är centralt att elever tidigt i sin skolgång får insikter om arbetslivet och hur de olika utbildningsalternativen ser ut. Utskottet vill därför uppmärksamma regeringens satsning på att förlänga Skolverkets pågående fortbildningsuppdrag t.o.m. 2018 för att ytterligare förbättra studie- och yrkesvägledningen inom grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Regeringen föreslår inom denna satsning 15 miljoner kronor för 2016. Uppdraget ska enligt regeringen syfta till att höja kvaliteten i skolornas arbete med arbetslivskunskap och dessutom byggas ut med ytterligare fokus på att stärka jämställdhetsperspektivet. Utskottet vill också nämna att utbildningsminister Gustav Fridolin framfört att kompetensen hos de lärare som finns i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag för vissa nyanlända invandrare ska tas till vara, bl.a. kan dessa bli studiehandledare för nyanlända elever (debattartikel av utbildningsminister Gustav Fridolin, den 17 november 2015, Sverige ställer upp för flyktingar).

Med anledning av det anförda ser utskottet inga skäl att tillstyrka yrkanden om studie- och yrkesvägledning.

Samverkan mellan skola, föreningsliv och näringsliv

I fråga om yrkandet som behandlar ökat deltagande av föreningslivet och näringslivet i skolans verksamhet genom en utökning av den s.k. Bunkeflomodellen vill utskottet inledningsvis framhålla att samarbete enligt Bunkeflomodellen, som är ett samverkansprojekt mellan skolan och den lokala idrottsföreningen där barnen har fysisk aktivitet som ett obligatoriskt inslag i skolan varje dag, är en fråga för varje huvudman och skola att besluta om.

Utskottet kan vidare konstatera att i avsnittet Skolans värdegrund och uppdrag i Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) anges att en viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska därigenom bl.a. bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap. I läroplanens avsnitt

Övergripande mål och riktlinjer beskrivs dessutom att skolan ska verka för att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv. För att uppnå detta ska alla som arbetar i skolan verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den lärande miljön. Lärarna ska bl.a. medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser. Utskottet noterar i detta sammanhang regeringens satsning på att förbättra studie- och yrkesvägledningen i bl.a. grundskolan, som beskrivs närmare ovan under avsnittet om studie- och yrkesvägledning.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns skäl att vidta åtgärder med anledning av yrkandet som behandlar ovanstående frågor.

Samverkan mellan gymnasieskola och arbetsliv

När det gäller yrkanden som behandlar frågor om en ökad samverkan mellan gymnasieskolan och arbetslivet, de gymnasiala yrkesprogrammen samt lärlingsutbildningen vill utskottet inledningsvis framhålla att det är allvarligt att ungas intresse för yrkesutbildning har minskat under flera års tid. Utskottet anser i likhet med regeringen att gymnasieskolans yrkesprogram är centrala för att säkra kompetensförsörjning inom både företag och välfärdens verksamheter. Utskottet ser därför positivt på regeringens insatser för att stärka yrkesprogrammets kvalitet och attraktivitet.

Regeringen föreslår en särskild satsning under 2016 för att höja intresset för yrkesutbildning – Yrkesutbildningens år. Kostnaden för satsningen föreslås uppgå till 20 miljoner kronor. Regeringen föreslår även att den nuvarande satsningen på att fler yrkeslärare ska ha rätt behörighet förlängs t.o.m. 2019 och att 22 miljoner kronor avsätts för detta ändamål 2016. Därutöver föreslår regeringen att det avsätts 5 miljoner kronor 2016 för att fortsätta arbetet med att främja att det i fler branscher utvecklas former för samverkan mellan skola och arbetsliv, såsom olika collegemodeller.

Utskottet noterar vidare att Yrkesprogramsutredningen lämnade sitt slutbetänkande (SOU 2015:97) den 16 november 2015. Regeringen har remitterat slutbetänkandet. I slutbetänkandet konstaterar utredaren bl.a. att tillgången till yrkesutbildning och utbildningens kvalitet behöver förbättras. Vidare föreslår utredaren att en försöksverksamhet med s.k. branschskolor för vissa mindre yrkesområden inrättas. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att 10 miljoner kronor avsätts 2016 till förberedelsearbete för att en sådan försöksverksamhet ska kunna starta under 2017.

Även den pågående utredningen En attraktiv gymnasieutbildning för alla (dir. 2015:31) har till uppdrag att bl.a. analysera och föreslå modeller för en starkare koppling mellan gymnasial utbildning och elevernas framtida arbetsmarknad eller fortsatta studier. Utredningen ska lämna sitt slutbetänkande senast den 30 juni 2016.

När det särskilt gäller yrkandet om att införa lärlingsråd för yrkesprogrammen kan utskottet konstatera att det för vart och ett av de gymnasiala yrkesprogrammen finns ett nationellt programråd sedan maj 2010 (regeringens uppdrag U2009/5399/G och Skolverkets redovisning av uppdraget dnr 2013:70). I de nationella programråden förs en permanent dialog mellan arbetsmarknadens parter, branscher och myndigheter kring framför allt gymnasial lärlingsutbildning och arbetsmarknadens behov. Av 1 kap. 8 § gymnasieförordningen (2010:2039) framgår det vidare att det för yrkesprogrammen ska finnas ett eller flera lokala programråd för samverkan mellan skola och arbetsliv.

I fråga om yrkanden om anordnarbidraget för lärlingsutbildning vill utskottet framhålla att Stockholms universitets studie av statsbidraget för lärlingsutbildning (Berglund m.fl. 2014), som genomförts på uppdrag av Skolverket, visade att på närmare två tredjedelar av arbetsplatserna inom bygg, el och handel finns ingen personal som har gått en handledarutbildning, medan nästan alla har gått en handledarutbildning vid arbetsplatser inom vården. Studien visade dessutom att för en majoritet av arbetsgivarna som anställer lärlingar var det bidrag som arbetsgivarna får eller nivån på detta inte avgörande för om de väljer att ta emot en lärling eller inte. Utifrån studiens resultat föreslår regeringen att statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning minskas till maximalt 47 500 kronor per lärling och läsår samt att statsbidraget justeras så att en större andel av bidraget riktas till arbetsplatser som har utbildade handledare. Utskottet delar regeringens bedömning att detta bör öka incitamenten för att utbilda handledare och förbättra kvaliteten i lärandet på arbetsplatsen. Utskottet noterar dessutom att regeringen föreslår att Skolverkets pågående uppdrag att genomföra handledarutbildning förlängs med ett år t.o.m. 2017.

När det särskilt gäller yrkandet om att göra ungdomar anställningsbara genom ytterligare gymnasieutbildning och praktik kan utskottet konstatera att regeringen föreslår en förlängning av det s.k. Tekniksprånget t.o.m. 2017. Tekniksprånget är ett praktikprogram för ungdomar som genomfört gymnasieutbildning med inriktning mot teknik eller naturvetenskap. Utskottet vill i sammanhanget även nämna regeringens satsning på ett kunskapslyft, som beskrivs närmare nedan under avsnittet Vuxenutbildning. Inom Kunskapslyftet föreslår regeringen bl.a. att medel avsätts för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan.

Mot bakgrund av det som anförts finner utskottet inga skäl att tillstyrka yrkanden som behandlar ovanstående frågor.

Övriga minskningar av anslag

När det gäller yrkanden om minskningar av anslag som föreslås i motionerna kan utskottet konstatera att utskottet har redovisat regeringens satsningar och reformer ovan under avsnittet Anslag och bemyndiganden för barn- och ungdomsutbildning. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och att avstyrka motionerna 2015/16:65 (SD), 2015/16:88 (SD), 2015/16:90 (SD), 2015/16:91 (SD), 2015/16:93 (SD) yrkande 1, 2015/16:122 (SD), 2015/16:160 (SD), 2015/16:161 (SD) yrkandena 1 och 2, 2015/16:164 (SD), 2015/16:170 (SD) yrkandena 2–4, 2015/16:476 (SD) yrkandena 4, 5 och 9, 2015/16:1110 (FP) yrkandena 1 och 2, 2015/16:1443 (SD), 2015/16:1468 (FP), 2015/16:1847 (SD) yrkandena 3–5, 7, 10, 12, 19, 21, 30, 36 och 39, 2015/16:1998 (SD), 2015/16:2133 (M) yrkande 1, 2015/16:2138 (M) yrkande 3, 2015/16:2258 (KD) yrkandena 14 och 15, 2015/16:2348 (SD) i denna del, 2015/16:2399 (C) yrkandena 3–6, 12, 19 och 32, 2015/16:2568 (KD) yrkande 32, 2015/16:2569 (KD) yrkandena 40 och 45, 2015/16:2736 (M) yrkandena 1 i denna del, 3–9 och 13–16, 2015/16:2740 (M) yrkande 1, 2015/16:2766 (M, C, FP, KD), 2015/16:2768 (M, C, FP, KD) yrkande 1, 2015/16:2774 (M) yrkandena 2 och 9, 2015/16:2782 (FP) yrkandena 10 och 11, 2015/16:2878 (KD) yrkandena 1 i denna del, 5, 14, 23, 37, 40 och 44, 2015/16:2978 (KD) yrkandena 12 och 14, 2015/16:2980 (KD) yrkandena 6 och 8, 2015/16:3073 (M) yrkandena 2, 6–8, 10, 12–14, 19–21 och 24, 2015/16:3095 (SD) yrkandena 18, 20, 21, 24, 27 och 31, 2015/16:3159 (C) i denna del, 2015/16:3200 (FP) yrkande 1 i denna del, 2015/16:3225 (M) yrkandena 14, 15 och 17, 2015/16:3236 (SD) och 2015/16:3241 (M) yrkandena 47 och 48 (se utskottets förslag om anslag inom utg.omr. 16 i avsnitt 2).

4 Vuxenutbildning

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Vuxenutbildning för budgetåret 2016 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande

med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). De mål som riksdagen har slagit fast för vuxnas lärande är att alla vuxna ska ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229).

I skollagen (2010:800) anges att målet för de skolformer som ingår i kommunernas vuxenutbildning är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar. För kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna gäller också att de som fått minst utbildning ska prioriteras.

De mål som riksdagen har slagit fast för yrkeshögskolan innebär att det inom yrkeshögskolan ska säkerställas att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd fördelas effektivt, att utbildningarna håller hög kvalitet och att behovet inom smala yrkesområden av eftergymnasiala yrkesutbildningar, som avses leda till förvärvsarbete för de studerande eller till en ny nivå inom deras yrke, tillgodoses. Utbildningarna ska vidare ha en regional placering som är lämplig ur samhällssynpunkt.

Regeringens resultatredovisning för verksamhetsområdena kommunernas vuxenutbildning och eftergymnasial yrkesutbildning sammanfattas nedan för de verksamheter där regeringen använder resultatindikatorer för att bedöma måluppfyllelsen: kommunal vuxenutbildning (komvux), särskild utbildning för vuxna (särvox), utbildning i svenska för invandrare (sfi) och yrkeshögskolan (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 105 f. och 115 f.). Indikatorerna belyser de delar av måluppfyllelse och resultat som regeringen bedömer är centrala. Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också bl.a. indikatorer för resultat i internationella studier samt personalens behörighet och utbildning i ett övergripande avsnitt (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 45 f.). Denna del beskrivs kortfattat i avsnitt 2 och sammanfattas i bilaga 4.

Vidare sammanfattas regeringens redovisning av resultaten och verksamheten för särskilt utbildningsstöd nedan (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 anslaget 1:15). Regeringen redovisar resultaten för denna verksamhet inom

utgiftsområde 17 Kultur, trossamfund och fritid (prop. 2015/16:1 utg.omr. 17 s. 214).

Kommunal vuxenutbildning (komvux)

Kostnader

Den totala kostnaden för komvux uppgick 2014 till drygt 4,2 miljarder kronor. Det innebär att kostnaden för komvux har ökat med 8,2 procent jämfört med 2013. Kostnaden per heltidsstuderande på grundläggande nivå i komvux uppgick 2014 till 46 400 kronor. Denna kostnad har därmed ökat med 1,1 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per heltidsstuderande på gymnasial nivå i komvux uppgick 2014 till 44 100 kronor, vilket var en minskning med 0,2 procent jämfört med föregående år.

Resultat

Indikatorn *Antal heltidsstuderande* visar att det fanns totalt ca 216 000 elever i komvux under 2014, vilket var en ökning med 9,6 procent jämfört med föregående år. Det motsvarade 3,7 procent av befolkningen i åldern 20–64 år, vilket är jämförbart med 2013 när denna andel var 3,4 procent. Av eleverna i komvux 2014 studerade 178 000 på gymnasial nivå och 38 000 på grundläggande nivå. Fördelningen mellan kvinnor och män var i stort sett densamma på gymnasial nivå och grundläggande nivå, ca 63 procent kvinnor och ca 37 procent män. Ökningen av antalet elever avser i huvudsak gymnasial nivå där antalet elever hade ökat med 16 000 sedan föregående år. Antalet elever som studerade på grundläggande nivå ökade med 4 000 jämfört med 2013. En elev i komvux kan delta i flera kurser. Ett relevant mått på utbildningsvolymen och genomströmningen är därför, utöver antalet elever, också antalet kursdeltagare. Totalt fanns det ca 817 000 kursdeltagare 2014, vilket var en ökning med 10,6 procent jämfört med föregående år.

Indikatorn *Andel kursdeltagare som har slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andel som fortsätter en påbörjad kurs nästa år* visar att av samtliga kursdeltagare på grundläggande nivå 2014 avslutade 61,7 procent sin kurs, medan 17,2 procent fortsatte sina studier under 2015. Andelen kursdeltagare på grundläggande nivå som avbröt sin kurs uppgick 2014 till 21,1 procent, vilket var en något lägre andel än föregående år. Andelen avbrott skilde sig mycket åt mellan olika kurser (35 procent i svenska jämfört med 18,1 procent i svenska som andraspråk). Av kursdeltagarna på gymnasial nivå avbröt 17,6 procent sin kurs 2014, en något högre andel än 2013. Andelen som slutförde sin kurs 2014 var 70,3 procent, medan 12,1 procent fortsatte under 2015.

Indikatorn *Andel kursdeltagare som uppnått lägst godkänt betyg* visar att av de kursdeltagare inom komvux på gymnasial nivå som 2014 fick kursbetyg enligt ämnesplaner som tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2012 fick 87,2 procent

lägst betyget E. För kursdeltagare inom komvux på grundläggande nivå som 2014 fick kursbetyg enligt kursplaner som tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2012 fick 89,4 procent lägst betyget E.

Särskild utbildning för vuxna (särvux)

Kostnader

Den totala kostnaden för särvux 2014 uppgick till drygt 248 miljoner kronor, vilket var en ökning med 9,7 procent jämfört med 2013. Kostnaden per elev uppgick 2014 till 58 000 kronor, vilket var en ökning med 10,9 procent jämfört med föregående år.

Resultat

Indikatorn *Antal elever* visar antal personer som deltagit i en eller flera kurser under året. Totalt studerade 4 245 elever i särvux hösten 2014, vilket var 54 elever färre än föregående år. Antalet elever i särvux fortsätter att minska. Av eleverna var 50 procent kvinnor och 50 procent män.

Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Kostnader

Den totala kostnaden för sfi uppgick till knappt 2,4 miljarder kronor 2014, vilket var en ökning med 14,3 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per heltidsstuderande var 39 000 kronor, vilket innebar en ökning med 1,7 procent jämfört med 2013.

Resultat

Indikatorn *Antal elever* visar antal personer som deltagit i en eller flera kurser under året. Antalet elever i sfi har ökat kraftigt under 2000-talet. Under 2014 uppgick elevantalet till 124 750 elever, vilket var det största antalet elever i sfi någonsin och en ökning med 9,8 procent jämfört med föregående år. Antalet elever har fördubblats sedan 2006. Under 2014 var drygt 48 500 elever nybörjare i sfi. Eftersom en elev kan läsa flera kurser under ett år var det totala antalet kursdeltagare i sfi under året knappt 164 000. Andelen kvinnor var 55 procent och andelen män 45 procent.

Indikatorn *Andel kursdeltagare som har slutfört eller avbrutit en påbörjad kurs under året och andel som fortsätter en påbörjad kurs nästa år* visar att 22 procent av kursdeltagarna avbröt studierna under 2014 och att 41 procent antogs fortsätta utbildningen. Av kvinnorna hade 20 procent avbrutit studierna och av männen 24 procent. Flest avbrott stod de elever som studerade på

studieväg 3, kurs C, för.⁶ Där avbröt 25 procent av eleverna sina studier. Uppgifter om betyg finns för ca 60 000 kursdeltagare 2014. Av dessa fick 99 procent lägst betyget E. Resultaten skiljer sig dock åt mellan de olika kurserna. Störst andel kursdeltagare med betyget A eller B fanns på den lägsta kursen på varje studieväg – kurserna 1A, 2B och 3C.

Indikatorn *Andel deltagare som uppnått lägst godkänt betyg på nationella slutprov* visar att bäst resultat 2014 fick de kursdeltagare som deltog i prov efter kurs B där 91 procent fick lägst betyget E i sammanvägt provbetyg. På C- och D-proven var motsvarande andelar 87 respektive 83 procent. En procent av kursdeltagarna fick det högsta betyget, betyg A, i kurs D. Kvinnor och män presterade i stort sett likvärdigt på de nationella slutproven.

Regeringens analys och slutsatser för kommunernas vuxenutbildning

I resultatanalysen pekar regeringen på att antalet elever fortsätter att öka inom kommunernas vuxenutbildning. Både inom komvux och sfi var eleverna fler 2014 än 2013, medan sårvox såg en liten minskning. Ökningen av elevantalet inom sfi kan hänföras till den ökade invandringen. Ökningen inom komvux kan till skillnad från tidigare år delvis hänföras till en ökning av antalet elever inom komvux på grundläggande nivå. Antalet elever på den grundläggande nivån ökade från drygt 34 000 till drygt 38 000 mellan 2013 och 2014. Även detta kan hänföras till de senaste årens ökade invandring, eftersom mer än nio av tio elever inom komvux på grundläggande nivå är födda utomlands.

Regeringen framhåller även att vuxenutbildningen är av avgörande betydelse för utrikes föddas möjlighet till etablering. Invandrare är en mycket heterogen grupp med varierande behov som samtidigt ofta är helt beroende av vuxenutbildningen för att både lära sig svenska språket och få en utbildning som leder till arbete. Att kunna möta dessa behov är enligt regeringen en utmaning för alla aktörer inom vuxenutbildningen.

Yrkeshögskolan

Omfattning och kostnader

Totalt studerade drygt 44 700 elever inom yrkeshögskolan under 2014, vilket var en ökning med 2 300 studerande jämfört med 2011. Myndigheten för yrkeshögskolan betalade totalt ut drygt 1 540 miljoner kronor 2014 i statlig finansiering till utbildningar inom yrkeshögskolan. Totalt lämnades ersättning för drygt 25 300 årsplatser, vilket var en ökning med 1 000 årsplatser jämfört med 2013 (en årsplats omfattar 40 studieveckor på heltid).

⁶ Utbildningen är kursutformad och består av tre olika studievägar som riktar sig till personer med olika studiebakgrund och förutsättningar. Studieväg 1 vänder sig i första hand till personer med mycket kort studiebakgrund och studieväg 3 till dem med större studievana. Trots att en elev kan avsluta sfi efter respektive kurs eller studieväg är intentionen att alla elever ska ges möjlighet att studera t.o.m. kurs D, som är den högsta kursen.

Genomsnittskostnaden för en utbildningsplats i yrkeshögskolan 2014 var 60 800 kronor, vilket var en ökning med 800 kronor jämfört med 2013 (löpande priser).

Resultat

Indikatorn *Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning* visar att av de som examinerades 2013 hade 87 procent, närmare nio av tio, arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad utbildning. Det är samma nivå som föregående år. Det är ingen skillnad mellan mäns och kvinnors sysselsättning året efter avslutad utbildning, men de arbetar inom olika områden.

Indikatorn *Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet* visar att av de som examinerades 2013 och som året därefter hade ett arbete angav 57 procent att de hade ett arbete som helt eller till största delen överensstämmer med utbildningen. Detta är en minskning med ca 5 procentenheter jämfört med de som examinerades 2011 och 2012, men 7 procentenheter fler än 2010. De som svarade att arbetet överensstämde till viss del ökade från 26 till 31 procent mellan 2013 och 2014. Vidare angav 12 procent att arbetet inte stämmer överens med utbildningen, och den andelen har varit relativt stabil sedan mätningarna påbörjades 2011.

Regeringens analys och slutsatser

Regeringen framhåller i sin resultatanalys att yrkeshögskolans utbildningar visar på samma goda resultat som tidigare år när det gäller andelen examinerade som har ett arbete ett år efter examen. En stor andel (66 procent) av de examinerade 2013 hade ett arbete innan de påbörjade utbildningen. Av dessa återgick 16 procent efter sin avslutade utbildning till samma arbetsgivare som de hade dessförinnan. En rapport (2015:12) från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) visar på liknande resultat. Det skulle kunna tyda på att de examinerade har fått ett arbete där deras nya kompetens kommer till bättre användning. Det är emellertid svårt att särskilja vilken effekt utbildningen har jämfört med andra faktorer, och därför bör resultatet tolkas med viss försiktighet. Myndigheten för yrkeshögskolans uppföljning visar att över hälften av dem som efter examen återgått till samma arbetsgivare hade fått mer kvalificerade arbetsuppgifter än de hade före utbildningen.

Vidare lyfter regeringen fram att indikatorn som mäter måluppfyllelsen för yrkeshögskolan när det gäller hur väl examinerades arbete stämmer överens med utbildningen visade ett sämre utfall 2014 än 2013. Samtidigt har andelen som uppgav att arbetet till viss del överensstämmer med utbildningen ökat något. Det resultatet väger till viss del upp det försämrade utfallet, men regeringen anser att det är angeläget att myndigheten fortsätter att skapa förutsättningar för att öka andelen som får ett arbete som motsvarar utbildningen.

Genom att Myndigheten för yrkeshögskolan numera kan samla in uppgifter om antalet unika sökande till yrkeshögskoleutbildningarna har statistiken om söktryck på yrkeshögskolan förbättrats. Myndigheten får därigenom bättre förutsättningar att planera utbildningsvolymen för olika utbildningsområden utifrån bedömningen av arbetsmarknadens behov.

Antalet utbildningar som varit föremål för tillsyn och som fått kritik har ökat. Det förklaras enligt Myndigheten för yrkeshögskolan av att tillsyn genomförs där det antas finnas ett behov och att tillsynen i större utsträckning än tidigare genomförs med platsbesök. Om myndigheten prioriterar tillsyn över utbildningar som behöver rätta till felaktigheter är det enligt regeringen ett resurseffektivt sätt att arbeta och ger också studenterna ökade förutsättningar att gå en utbildning som motsvarar de krav som ställs i regelverken.

Den kvalitetsgranskning som Myndigheten för yrkeshögskolan genomfört inom yrkeshögskolan visar att det finns utvecklingsområden när det gäller lärande i arbete (LIA). Kvalitetsgranskningen har, jämfört med tillsynsverksamheten, endast omfattat ett fåtal utbildningar. Regeringen pekar på att det är viktigt att myndigheten ökar antalet granskningar och även fokuserar på kvaliteten i enskilda utbildningar för att utveckla utbildningarnas kvalitet.

I resultatanalysen framhåller även regeringen att myndighetens metoder för att arbetslivet ska bli mer delaktigt i yrkeshögskolan har stärkts. Det är enligt regeringen en positiv utveckling om arbetslivets engagemang finns med i hela kedjan från planering av en utbildning till det att den genomförs, eftersom det sannolikt ökar chanserna för att den studerande ska få ett arbete vars kompetenskrav överensstämmer med utbildningen.

Särskilt utbildningsstöd

Specialpedagogiska skolmyndigheten fördelar ett särskilt utbildningsstöd för att underlätta studier för personer med funktionsnedsättning vid folkhögskolor samt universitet och högskolor (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 anslaget 1:15). Regeringen redovisar resultaten för denna verksamhet inom utgiftsområde 17 Kultur, trossamfund och fritid (prop. 2015/16:1 utg.omr. 17 s. 214). Regeringens redovisning sammanfattas nedan.

Omfattning och verksamhet

Under 2014 fördelade Specialpedagogiska skolmyndigheten totalt 157 miljoner kronor i särskilt utbildningsstöd. Den största delen av detta stöd, 146,7 miljoner kronor, fördelades till folkhögskolorna, medan 5,5 miljoner kronor lämnades till universitet och högskolor. Av det beviljade bidraget till folkhögskolor avsåg 77 procent bidrag till stödpersoner medan 23 procent avsåg särskilda utbildningsinsatser. I genomsnitt kunde 5 071 deltagare per termin studera på folkhögskola med hjälp av stödpersoner. Den största gruppen var deltagare med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Förutom

bidraget till stödpersoner beviljades 95 folkhögskolor bidrag för särskilt kostnadskrävande utbildningsinsatser för deltagare med funktionsnedsättning. Vidare fördelades 4,2 miljoner kronor till Synskadades Riksförbund för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda.

Politikens inriktning

Ett kunskapslyft

Regeringen vill öka sina satsningar på ett stadigvarande kunskapslyft med permanenta utbildningsplatser inom yrkeshögskolan och folkhögskolan samt när det gäller såväl allmänna ämnen som yrkesämnena inom kommunal vuxenutbildning (komvux). I kunskapslyftet ingår även en utökning av resurserna för högskoleutbildning.

Vidare avser regeringen att återkomma med förslag om en rätt till behörighetsgivande kurser inom komvux (se nedan).

Komvux och yrkesvux

Regeringen föreslår att komvux och yrkesvux tilldelas medel motsvarande 9 200 utbildningsplatser utöver de 10 000 platser på komvux och yrkesvux som redan har aviserats i propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014:15/99).

Som nämnts ovan är avsikten att en rätt till behörighetsgivande kurser inom komvux ska införas 2017. För rätt till komvux beräknar regeringen 537 miljoner kronor per år fr.o.m. 2017. För att ge kommunerna bättre förutsättningar för att anpassa och dimensionera sin vuxenutbildning utifrån den nya rättigheten föreslår regeringen en satsning på fler utbildningsplatser i allmänna ämnen inom komvux under 2016. Satsningen innebär att kommunerna ges resurser att anpassa organisationen innan den nämnda rätten till komvux införs. Regeringen föreslår att 218,25 miljoner kronor, motsvarande 4 850 nya helårsplatser, avsätts för ändamålet för 2016. Regeringen föreslår även medel för de tillkommande utgifterna för studiestöd (se utg.omr. 15).

Regeringen föreslår också att 217,5 miljoner kronor, motsvarande 4 350 nya helårsplatser, avsätts för yrkesvux för 2016 och beräknar 250 miljoner kronor motsvarande 5 000 helårsplatser fr.o.m. 2017. Regeringen föreslår även medel för de tillkommande utgifterna för studiestöd (se utg.omr. 15). Regeringen avser att reservera delar av satsningen på yrkesvux för elever i sfi och svenska som andraspråk inom komvux och särvux på grundläggande nivå.

Yrkeshögskolan

Regeringen föreslår att 150 miljoner kronor avsätts 2016 för att finansiera motsvarande ca 2 500 nya utbildningsplatser på yrkeshögskolan. Från och med 2017 beräknar regeringen att satsningen uppgår till 360 miljoner kronor årligen, vilket motsvarar 6 000 nya utbildningsplatser per år. Regeringen föreslår även medel för de tillkommande utgifterna för studiestöd (se utg.omr. 15).

Kombinationer av arbete och utbildning

Inom arbetsmarknadspolitiken återfinns satsningar som kombinerar utbildning med arbete och praktik. Dessa satsningar är också en del av regeringens politik för ett nytt kunskapslyft. Utbildningskontraktet syftar till att arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år ska påbörja eller återgå till studier med målsättningen att fullfölja en gymnasieutbildning inom bl.a. komvux. Inom ramen för kontraktet ska det vara möjligt att studera på heltid, men det ska också vara möjligt att kombinera deltidstudier med t.ex. arbete eller praktik. I enlighet med vad regeringen aviserade i propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014:15/99) föreslår regeringen att medel avsätts för 2016 för statsbidrag motsvarande 3 675 utbildningsplatser inom komvux inom ramen för utbildningskontraktet.

Traineejobb

Traineejobb införs inom välfärdssektorn och bristyrkesområden. Målgruppen är arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år som har en gymnasieexamen eller motsvarande kunskaper. I traineejobben ska anställningen kombineras med en yrkesutbildning inom området för anställningen (se utg.omr. 14). I enlighet med vad regeringen aviserade i propositionen Vårändringsbudget för 2015 föreslår regeringen att 168,7 miljoner kronor, motsvarande 3 551 utbildningsplatser, avsätts för traineejobb för 2016. Regeringen beräknar för samma ändamål 258,9 miljoner kronor för 2017 och 253,8 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2018, vilket motsvarar ca 5 450 respektive ca 5 340 utbildningsplatser.

Förbättrad validering för jobb och förkortad utbildningstid

Regeringen avser att tillsätta en valideringsdelegation för att följa, stödja och samordna ett intensifierat utvecklingsarbete inom valideringsområdet. Delegationens uppdrag kommer att vara att verka för att överblickbarhet, effektivitet och långsiktighet präglar utvecklingen av strukturer för validering och valideringsinsatser i Sverige. Regeringen föreslår att det för delegationens fortsatta arbete avsätts 5 miljoner kronor för 2016 och beräknar 5 miljoner kronor årligen för detta ändamål för 2017–2019 (se även utg.omr. 14).

Myndighetsuppdrag om validering

Regeringen avser att ge Skolverket i uppdrag att utforma kurser om validering för studie- och yrkesvägledare. Regeringen föreslår att det för detta ändamål avsätts 2 miljoner kronor för 2016 och beräknar för ändamålet samma belopp för 2017.

Vidare avser regeringen att ge Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att ta fram valideringsstandarder i samarbete med branscher. Regeringen föreslår att det för detta ändamål avsätts 2 miljoner kronor för 2016.

Satsning på ökad kompetens för lärare inom sfi och svenska som andraspråk inom komvux

Regeringen vill genom olika satsningar motivera och stimulera fler att vilja bli lärare, och även att fördjupa sin kompetens, inom sfi och svenska som andraspråk på grundläggande och gymnasial nivå i komvux. Satsningen på bättre sfi och svenska som andraspråk inom komvux ska även omfatta en satsning på alfabetisering.

I enlighet med vad regeringen aviserade i propositionen Vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99) föreslår regeringen därför att 100 miljoner kronor avsätts för 2016 och beräknar motsvarande belopp per år fr.o.m. 2017 för de nämnda insatserna.

Anslag och bemyndiganden för vuxenutbildning

1:11 Bidrag till vissa studier

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 19 525 000 kronor till anslaget *1:11 Bidrag till vissa studier* för budgetåret 2016. Den föreslagna anslagsnivån består av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som lämnas för studier om funktionsnedsättningar, utbildning som är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättningar samt studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda och särskild utbildning för vuxna.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 105 629 000 kronor till anslaget *1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 1 639 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 2 000 000 kronor 2016 för att myndigheten ska ta fram valideringsstandarder.

1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 1 414 050 000 kronor till anslaget *1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning* för budgetåret 2016. Den föreslagna anslagsnivån består dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget används för utgifter för statsbidrag för kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild utbildning för vuxna (särvux) samt för motsvarande äldre utbildningar och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning för ungdomar.

Regeringens överväganden

För att bidra till fler utbildningsplatser i komvux och den statligt finansierade yrkesinriktade gymnasiala vuxenutbildningen (yrkesvux) föreslås att kommunerna tilldelas medel för sådan utbildning. Regeringen föreslår därför att anslaget för detta ändamål ökas med 435 750 000 kronor 2016. För utbildningsplatser inom yrkesvux beräknar regeringen att anslaget ökas med 250 000 000 kronor 2017 och årligen därefter.

Med anledning av att anslaget är nytt föreslår regeringen att 978 300 000 kronor 2016 överförs från anslaget 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning för de delar av anslaget som avser kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna samt för motsvarande äldre utbildningar och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning för ungdomar.

Anslagsnivån innefattar även satsningar på utbildning för 20–24-åringar och utbildning inom ramen för satsningarna utbildningskontraktet och trainee-jobb.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2017 och 2018.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att införandet av traineejobb innebär att det behövs ett bemyndigande om att ingå ekonomiska åtaganden för tid efter 2016 när det gäller utgifterna för utbildning inom ramen för insatsen.

1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 066 960 000 kronor till anslaget 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 45 514 000 kronor (1,9 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån dels av de förändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner, dels av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen för 2016 (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning
- kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan
- statsbidrag för kompletterande utbildningar samt konst- och kulturutbildningar
- statsbidrag för förarutbildningar
- särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet avseende hem-slöjd eller för att främja samisk utbildningsverksamhet.

Regeringens överväganden

För att bidra till fler utbildningsplatser i yrkeshögskolan föreslår regeringen att anslaget ökas med 150 000 000 kronor 2016. Från och med 2017 beräknar regeringen att satsningen uppgår till 360 000 000 kronor årligen.

Regeringen föreslår att 978 300 000 kronor 2016 överförs från anslaget till det nya anslaget *1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning* för de delar av anslaget som avser kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna samt för motsvarande äldre utbildningar, och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning för ungdomar.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget *1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 200 000 000 kronor 2017–2021.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att huvuddelen av yrkeshögskoleutbildningarna bedrivs under fyra kalenderår, vilket motsvarar två utbildningsomgångar, men på grund av höga investeringskostnader bedrivs pilotutbildningen under en längre period. Kompletterande utbildningar som fasas ut 2017 kan också pågå under en längre tid, liksom utbildningar som omfattas av förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar. Regeringen föreslår att det avsätts medel för en ökning av antalet utbildningsplatser i yrkeshögskolan med 2 500 för 2016 och beräknar medel motsvarande 6 000 utbildningsplatser årligen därefter. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2016 för anslaget *1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 200 000 000 kronor 2017–2021.

1:15 Särskilt utbildningsstöd

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 153 606 000 kronor till anslaget *1:15 Särskilt utbildningsstöd* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 2 494 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilt utbildningsstöd som ges till folkhögskolor och universitet och högskolor samt för analyser och utveckling av folkhögskolornas och lärosätenas lärmiljöer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda.

Regeringens överväganden

I budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1, utg.omr. 16, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104) bedömde regeringen att den aktuella verksamheten borde förstärkas i viss omfattning. Därför föreslogs överföringar från anslaget *1:6 Särskilda insatser inom skolområdet* till anslaget *1:15 Särskilt utbildningsstöd 2014–2016*. Regeringen föreslår därför att 3 000 000 kronor överförs 2016. Det överförda beloppet är lägre än de både tidigare åren, vilket innebär att anslaget, efter pris- och löneomräkning, minskas med 2 589 000 kronor 2016. Anslaget föreslås vidare minskas med 380 000 kronor 2016 för att bidra till prioriterade satsningar.

Motionerna

Moderaterna

I kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslås en minskning av anslaget *1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning* med 466 000 000 kronor och en minskning av anslaget *1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* med 123 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. Moderaterna föreslår en satsning om 500 000 000 kronor under 2016 för att bygga ut yrkesvuxutbildningarna. Utbyggnaden bör ske genom permanenta anslagsökningar till kommunerna för att finansiera möjligheten för fler att gå yrkesvuxutbildningar. Detta framgår av partimotion 2015/16:3241 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 35 och kommittémotionerna 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 18, 2015/16:2275 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 3, 2015/16:2277 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 3 och 2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2348 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) i denna del föreslås en ökning av anslaget *1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan* med 10 000 000 kronor, en minskning av anslaget *1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning* med 60 700 000 kronor och en ökning med 200 000 000 kronor av anslaget *1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* i förhållande till regeringens förslag.

Ökningen av anslaget *1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* avser en satsning på yrkeshögskoleutbildning med 200 000 000 kronor för 2016.

Centerpartiet

I kommittémotion 2015/16:3159 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslås en minskning av anslaget *1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning* med 478 250 000 kronor i förhållande till regeringens förslag.

Motionärerna föreslår en satsning om 251 000 000 kronor för att bygga ut yrkeshögskolan. Motionärerna vill även att det ska bli lättare att bedriva yrkeshögskoleutbildning. Vidare vill motionärerna införa ett basår till yrkeshögskolan.

Motionärerna föreslår även en satsning på yrkesvux med 5 000 platser och avsätter 218 000 000 kronor för detta ändamål.

I kommittémotion 2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 15 anförs att yrkeshögskoleutbildningarna måste byggas ut ytterligare för att svara upp mot arbetsmarknadens efterfrågan.

Folkpartiet

I kommittémotion 2015/16:3200 av Christer Nylander m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del föreslås en ökning av anslaget *1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan* med 5 000 000 kronor, en minskning av anslaget *1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning* med 1 414 050 000 kronor och en ökning av anslaget *1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* med 52 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag.

Av partimotion 2015/16:2782 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 13 samt ovan nämnda kommittémotion framgår att motionärerna vill att en yrkesskola införs – en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell som liknar yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Motionärerna föreslår medel på anslaget *1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan* för att myndigheten ska kunna förbereda inrättandet av yrkesskola.

Vidare föreslår motionärerna mer resurser än regeringen till en utbyggnad av yrkeshögskolan.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annica Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslås en minskning av anslaget *1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning* med 1 060 025 000 kronor i förhållande till regeringens förslag.

I yrkande 46 understryks behovet av att inrätta fler platser vid yrkeshögskolor. För att stärka tillgången på kvalificerad arbetskraft inom områden där det bedöms vara behövligt, föreslår motionärerna att resurserna ökas med 224 000 000 kronor 2016. Detta motsvarar 2 500 nya utbildningsplatser inom yrkeshögskolan.

Utskottets ställningstagande

Vuxenutbildningen ska ge den enskilde möjlighet att komplettera sin grundutbildning, skola om sig och skaffa sig en ny yrkesutbildning, bli behörig till högskolan eller studera för sin personliga eller yrkesmässiga utveckling.

Vuxenutbildningen har också en central roll i det livslånga lärandet. I dagens kunskapssamhälle är det livslånga lärandet en nödvändighet för alla människor. Det är också viktigt för att tillgodose arbetsmarknadens behov av kvalificerad yrkeskompetens.

Utbildnings- och kunskapslyftsfrågorna är enligt utskottet avgörande för enskilda individers ställning på arbetsmarknaden, inte minst för de många nyanlända och för att förkorta tiden för deras etablering i samhället, t.ex. genom att kunna komplettera en tidigare utbildning.

Utskottet ställer sig bakom regeringens avsikt att öka ambitionerna inom vuxenutbildningen. Kunskapslyftet innebär en betydande ambitionshöjning när det gäller vuxnas lärande vad avser både fler platser och högre kvalitet inom utbildning för vuxna.

Utskottet redovisar nedan sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och avstyrka motionerna.

Komvux och yrkesvux

Som nämnts ovan är avsikten att en rätt till behörighetsgivande kurser inom komvux ska införas 2017. För att ge kommunerna bättre förutsättningar för att anpassa och dimensionera sin vuxenutbildning utifrån den nya rättigheten föreslår regeringen en satsning på fler utbildningsplatser inom allmänna ämnen i komvux under 2016. Satsningen innebär att kommunerna ges resurser att anpassa organisationen innan den nämnda rätten till komvux införs. Regeringen föreslår att 218,25 miljoner kronor, motsvarande 4 850 nya helårsplatser, avsätts för ändamålet för 2016.

Regeringen föreslår också att 217,5 miljoner kronor, motsvarande 4 350 nya helårsplatser, avsätts för yrkesvux för 2016 och beräknar 250 miljoner kronor motsvarande 5 000 helårsplatser fr.o.m. 2017.

Komvux och yrkesvux tillhandahåller utbildning som enligt utskottet är av yttersta vikt för att ge människor en ingång till arbetsmarknaden.

När det gäller yrkanden om att bygga ut yrkesvuxutbildningar eller motsvarande, såsom införandet av en yrkesskola, kan utskottet konstatera att regeringen kraftfullt bygger ut yrkesvux 2016 och 2017 och att regeringens satsningar är väl avvägda. Därmed ser inte utskottet skäl att vidta ytterligare åtgärder.

När det gäller övriga yrkanden om minskningar av anslag som föreslås i motionerna kan utskottet konstatera att i avsnittet Anslag och bemyndiganden för vuxenutbildningen ovan har utskottet redovisat regeringens satsningar och reformer. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Yrkeshögskolan

Regeringen föreslår att 150 miljoner kronor avsätts 2016 för att finansiera motsvarande ca 2 500 nya utbildningsplatser på yrkeshögskolan. Från och med 2017 beräknar regeringen att satsningen uppgår till 360 miljoner kronor årligen, vilket motsvarar 6 000 nya utbildningsplatser per år.

Matchningen mellan utbildning och arbetsmarknad bör bli bättre. Yrkeshögskolan har enligt utskottet här en central roll och är ett bra verktyg för matchning. Trycket på yrkeshögskolan är stort. Personer med yrkeshögskoleutbildning är efterfrågade på arbetsmarknaden och antalet ansökningar om att få bedriva en yrkeshögskoleutbildning ökar. Vidare uppvisar yrkeshögskolan goda resultat, vilket framgår av resultatredovisningen ovan.

När det gäller yrkanden om en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan vill utskottet anföra följande. Utskottet välkomnar regeringens föreslagna utbyggnad av yrkeshögskolan och fler utbildningsplatser. Mot bakgrund av att regeringen föreslår en kraftig utbyggnad av yrkeshögskoleplatser kommande och nästkommande år, ser inte utskottet skäl att vidta ytterligare åtgärder.

Sammanfattande ställningstagande

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och att avstyrka motionerna 2015/16:2275 (M) yrkande 3, 2015/16:2277 (M) yrkande 3, 2015/16:2348 (SD) i denna del, 2015/16:2399 (C) yrkande 15, 2015/16:2736 (M) yrkande 1 i denna del och yrkande 18, 2015/16:2775 (M) yrkande 9, 2015/16:2782 (FP) yrkande 13, 2015/16:2878 (KD) yrkande 1 i denna del och yrkande 46, 2015/16:3159 (C) i denna del, 2015/16:3200 (FP) yrkande 1 i denna del och 2015/16:3241 (M) yrkande 35 (se utskottets förslag om anslag och bemyndiganden inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

5 Universitet och högskolor

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor för budgetåret 2016 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Målet för verksamhetsområdet universitet och högskolor är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt.

Regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för universitet och högskolor sammanfattas nedan för de indikatorer som används för att redovisa resultat inom området (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 125 f.). Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också bl.a. övergripande indikatorer för utgiftsområdet i ett inledande avsnitt (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 45 f.). Denna del beskrivs kortfattat i avsnitt 2 och sammanfattas i bilaga 4.

Omfattning och kostnader

Totalt fanns ca 295 500 helårsstudenter 2014 (grundnivå och avancerad nivå). Antalet helårsstudenter minskade något jämfört med tidigare år. Andelen kvinnor uppgick till 59 procent och andelen män till 41 procent. Fördelningen mellan kvinnor och män har varit i stort sett densamma under flera års tid. Antalet doktorander uppgick hösten 2014 till ca 19 000, vilket var något färre än föregående höst då antalet var ca 19 100. Av doktoranderna var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

De totala kostnaderna för verksamheten vid universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare uppgick 2014 till 64,4 miljarder kronor. De direkta statliga anslagen till dessa lärosäten uppgick under 2014 till 40,2 miljarder kronor. Utöver de direkta statsanslagen finansierar staten verksamhet vid statliga universitet och högskolor via olika statliga myndigheter, framför allt genom forskningsråden. Sammantaget är 80 procent av verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare statligt finansierad.

Resultat

Indikatorn *Resultatet av Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar* beskriver andelen utbildningar som har kvalitetsutvärderats av myndigheten och fått ett omdöme på en tregradig skala. Mellan 2011 och 2014 fattade myndigheten beslut om 2 088 utbildningar, varav ca 14 procent fick det högsta omdömet, mycket hög kvalitet, och 26 procent fick det lägsta omdömet, bristande kvalitet.

Indikatorn *Universitetskanslersämbetets beslut om tillstånd att utfärda examina* beskriver antalet provningar av tillstånd att utfärda examina som

myndigheten har genomfört och antalet tillstånd som har beviljats respektive fått avslag. Under 2014 prövade myndigheten 32 ansökningar om tillstånd att utfärda examina, en minskning med tre ansökningar från året innan.

Indikatorn *Andelen disputerade lärare vid universitet och högskolor* beskriver andelen lärare vid universitet och högskolor som är disputerade, dvs. har en doktorsexamen. År 2014 var andelen disputerade lärare 58 procent, vilket var en ökning med 6 procent jämfört med för tio år sedan. Av de kvinnliga lärarna var 54 procent disputerade lärare. Motsvarande siffra för de manliga lärarna var 60 procent. Ökningen har skett både vid högskolorna, som har gått från 33 procent disputerade 2004 till 45 procent 2014, och vid universiteten, där andelen disputerade har ökat från 52 procent 2004 till 59 procent 2014. Högst andel disputerade lärare bland de statliga universiteten och högskolorna hade Lunds universitet med 66 procent och Södertörns högskola med 65 procent.

Indikatorn *Prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå* beskriver i vilken omfattning studenterna tar de högskolepoäng de varit registrerade för. Om en student tar alla sina registrerade poäng är prestationsgraden 100 procent. Prestationsgrad är alltså ett genomströmningsmått för högskoleutbildning. Prestationsgraden var läsåret 2012/13 81,2 procent för samtliga helårsstudenter, vilket var 0,7 procentenheter högre än föregående år. Detta innebär att trenden under flera år med en fallande prestationsgrad har stannat av. Kvinnorna uppvisade en högre prestationsgrad än männen, 83 procent mot männens 78 procent. Skillnaden i prestationsgrad var också stor mellan olika studieformer. Prestationsgraden för program som leder till en yrkesexamen var 89 procent läsåret 2012/13 och för fristående kurser på distans 53 procent. Jämfört med 2010/11 har dock prestationsgraden för fristående kurser som studeras på distans ökat med 3,5 procentenheter.

Indikatorn *Genomströmning i utbildning på forskarnivå* beskriver nettostudietiden i genomsnitt för en doktorsexamen. Den nominella studietiden för en doktorsexamen är fyra år. De som under 2014 avlade en doktorsexamen hade en genomsnittlig nettostudietid på 4,2 år. Det innebär att utfallet nästan stämmer med den nominella studietiden för en doktorsexamen. Den genomsnittliga nettostudietiden var lika lång för kvinnor som för män. För doktorander som avlade licentiatexamen under samma period uppgick den genomsnittliga nettostudietiden till 2,5 år. Den genomsnittliga nettostudietiden var även för doktorander som avlade licentiatexamen lika lång för kvinnor som för män. Jämfört med tidigare år har det inte skett någon större förändring av de genomsnittliga nettostudietiderna. Under 2013 var bruttostudietiden, dvs. den totala tiden i utbildningen utan hänsyn tagen till aktivitetsgrad, i genomsnitt 5,5 år för doktorsexamen och 3,5 år för licentiatexamen. Den 1 januari 2010 infördes den nya examenskategorierna konstnärliga examina på forskarnivå. De konstnärliga doktoranderna utgjorde mindre än 0,5 procent av samtliga doktorander och var i regeringens resultatredovisning sammanräknade med övriga doktorander.

Indikatorn *Vetenskaplig produktion* beskriver antalet vetenskapliga artiklar i Sverige och vissa mindre och medelstora europeiska länder samt i Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder. Resultaten för indikatorn redovisas nedan i avsnitt 6 Forskning, där indikatorn benämns Vetenskapliga artiklar.

Indikatorn *Förmåga att attrahera externa medel för forskning* beskriver lärosätenas tillgång till externa medel. Lärosätenas intäkter för forskning från nationella och internationella forskningsfinansiärer uppgick 2014 till 17,3 miljarder kronor, och intäkterna från uppdragsforskning, avgifter och finansiella intäkter uppgick till 3,8 miljarder kronor. Jämfört med föregående år var detta en intäktsökning med 1,1 miljarder kronor från nationella och internationella forskningsfinansiärer samt en intäktsökning med 0,2 miljarder från avgifter och finansiella intäkter.

Regeringens analys och slutsatser

I sin resultatanalys framhåller regeringen att Universitetskanslersämbetets utvärderingar av högskoleutbildningar visar att en majoritet av utbildningarna har fått omdömet hög eller mycket hög kvalitet. Omdömena mycket hög kvalitet alternativt bristande kvalitet förekommer dessutom på både stora och små lärosäten. Av de utbildningar som har fått omdömet bristande kvalitet har en klar majoritet uppfyllt kvalitetskraven efter det att lärosätena har fått möjlighet att vidta åtgärder. Vid utgången av augusti 2015 har ett examenstillstånd återkallats under fyraårscykeln, och ett flertal utbildningar har lagts ned av lärosätena själva efter Universitetskanslersämbetets granskningar. Regeringen betonar att universitet och högskolor har ett långtgående ansvar för sitt interna kvalitetsarbete och att det är av stor vikt att varje lärosäte har ett internt kvalitetssäkringssystem som ger lärosätet möjlighet att uppnå hög kvalitet i sina utbildningar.

Flertalet universitet och högskolor har under de senaste åren förändrat sina utbildningsutbud för att i högre utsträckning möta efterfrågan från studenterna och arbetsmarknaden. Regeringen anser att det är viktigt att utbildningsutbudet i högskolan är varierat och att det möjliggör t.ex. fort- och vidareutbildning samt varierande studieformer och studietakt. Enligt regeringens mening bör varje lärosäte fatta strategiska beslut om profilering av sitt utbildningsutbud, och de senare årens utveckling tyder på att lärosätena blivit alltmer medvetna om vikten av att fatta strategiska beslut.

Regeringen har tidigare uttalat att det oavsett utbildningsform är viktigt att lärosätena strävar efter en hög prestationsgrad så att högskoleutbildningarna bedrivs effektivt. Uppgifter från Universitetskanslersämbetet visar att de senaste årens trend med fallande prestationsgrader inom utbildningarna på grundnivå och avancerad nivå inte bara har stannat av, utan att den genomsnittliga prestationsgraden till och med ökat något. Detta tyder enligt regeringen på att effektiviteten i högskoleutbildningarna har ökat. Uppgifter från SCB visar att arbetslösheten är lägre för personer med eftergymnasial

utbildning än för grupper med lägre utbildningsnivå. Antalet sökande till universitet och högskolor var fler än någonsin under 2014. Samtidigt minskade antalet helårsstudenter och högskolenyborjare något under 2014. Det tyder på att efterfrågan på högskoleutbildning 2014 var större än högskolans dimensionering.

Regeringen konstaterar vidare att det fortfarande finns brister i jämställdheten vid universitet och högskolor. I detta sammanhang lyfter regeringen i sin resultatanalys bl.a. fram att skillnaden mellan kvinnors och mäns benägenhet att läsa en högskoleutbildning är stor och dessutom blir allt större. Inom utbildningen är också förekomsten av könsbundna utbildningsval ett fortsatt problem. Under 2013 skedde ett trendbrott bland de utländska studenterna, då fler kvinnliga än manliga studenter valde att studera i Sverige. Trots att andelen kvinnor är större än andelen män inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå är 75 procent av professorerna män. Andelen kvinnliga professorer ökar visserligen, men förändringen är långsam. Regeringens slutsats är att det behövs ytterligare arbete för att nå målsättningen om jämställda karriärvägar inom universitet och högskolor.

Sammanfattningsvis konstaterar regeringen att resultaten i Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar och beslut om tillstånd att utfärda examina samt andelen disputerade lärare vid universitet och högskolor visar att utbildningen på grundnivå och avancerad nivå i huvudsak håller hög kvalitet. Regeringen noterar också en fortsatt ökning av andelen disputerade lärare vid universitet och högskolor. I fråga om lärosätenas förmåga att attrahera externa medel för forskning ökade denna ytterligare under 2014, vilket i regeringens mening tyder på att även forskningen håller en fortsatt hög kvalitet. Regeringen anser att de resultat som redovisas om prestationsgraden i utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt examensfrekvensen bland nyborjare i utbildning på forskarnivå tyder på en ökad effektivitet i universitets och högskolors verksamhet. Mot bakgrund av det som redovisas i resultatredovisningen är regeringens bedömning att de mål som ställts upp för verksamhetsområdet huvudsakligen har uppfyllts, men att det finns områden som bör utvecklas ytterligare.

Politikens inriktning

Fler studerande

Antalet sökande till högskoleutbildningar är fortsatt mycket högt. Behovet av högskoleutbildade ökar också på arbetsmarknaden. För att fler behöriga sökande ska kunna genomgå en högskoleutbildning föreslår regeringen en utökning av resurserna i hela landet. Medel motsvarande kostnaden för 2 900 nya helårsstudenter föreslås därför avsättas för 2016. Utbyggnaden inriktas delvis mot vissa specifika utbildningar, men ger också universitet och högskolor möjlighet att bygga ut andra utbildningar som är angelägna utifrån studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov.

Kvalitetsförstärkning

All högskoleutbildning ska hålla hög kvalitet. Även om svenska universitet och högskolor generellt sett håller hög kvalitet finns områden som behöver förbättras. Riksdagens beslut om vårandringsbudget för 2015 innebar att 125 miljoner kronor har avsatts under 2015 för en förstärkning av kvaliteten av högskoleutbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap samt av lärar- och förskollärarytbildningar. Ytterligare förstärkningar behövs, och regeringen föreslår därför att 250 miljoner kronor avsätts 2016 för höjda ersättningsbelopp för humaniora, samhällsvetenskap, juridik, teologi samt undervisning och verksamhetsförlagd utbildning.

Kvalitetsbaserad resurstilldelning

Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå grundas i dag på de utbildningsutvärderingar som får det högsta omdömet. För 2015 har knappt 300 miljoner kronor fördelats. Regeringen anser att den nuvarande tilldelningen sker på grundval av ett alltför svagt underlag och föreslår att riksdagens tidigare ställningstagande om tilldelningsmodell inte längre ska gälla. För 2016 föreslår regeringen att motsvarande medel i stället ska användas för kvalitetshöjande insatser vid högre utbildning.

Kompletterande utbildning

För många personer med en utländsk utbildning kan möjligheten att komplettera den tidigare utbildningen vid en svensk högskola vara avgörande för etablering på den svenska arbetsmarknaden. Regeringen anser att det är nödvändigt att förstärka möjligheterna att delta i kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning och föreslår ytterligare 25 miljoner kronor för detta. I dag omfattas utbildningar för läkare, lärare, tandläkare, sjuksköterskor och jurister. Fler personer ska ha möjlighet att delta i befintliga utbildningar, och utbildningar inom fler yrkesområden ska byggas upp.

Jämställdhetsintegrering

Regeringen föreslår att särskilda medel avsätts för att stödja universitet och högskolor i arbetet med jämställdhetsintegrering.

Ökning av anslag till forskning och utbildning på forskarnivå

Regeringen föreslår 300 miljoner kronor i ökade anslag till forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor, i enlighet med den av riksdagen beslutade propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151). Alla universitet och

högskolor bör få del av dessa medel. Förutom att fördelningen ska baseras på principer enligt den nämnda propositionen föreslår regeringen att alla berörda lärosäten ska garanteras minst 5 miljoner kronor i ökade anslag för att stärka forskningen vid alla lärosäten.

Anslag och bemyndiganden för universitet och högskolor

2:1 Universitetskanslersämbetet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 135 885 000 kronor till anslaget *2:1 Universitetskanslersämbetet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 1 924 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen.

Ändamål

Anslaget får användas för Universitetskanslersämbetets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Anslaget föreslås minska med 2 000 000 kronor med anledning av att ett tillfälligt tillskott till myndighetens arbete med utvärdering av högskoleutbildningar upphör.

Anslaget minskar med 336 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

2:2 Universitets- och högskolerådet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 130 283 000 kronor till anslaget *2:2 Universitets- och högskolerådet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 1 776 000 kronor (1,4 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen.

Ändamål

Anslaget får användas för Universitets- och högskolerådets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Merparten av bedömningen av utländsk utbildning på gymnasial och eftergymnasial nivå görs av Universitets- och högskolerådet. För att stärka myndighetens arbete med bedömning av utländsk kompetens, inklusive arbete med yrkeskvalifikationsdirektivet, samt arbete i övrigt med bedömning av reell kompetens i högskolan, föreslår regeringen att ytterligare medel tillförs Universitets- och högskolerådet 2016.

För att möta det ökade antalet ärenden om bedömning av utländsk utbildning och för myndighetens arbete med anledning av yrkeskvalifikationsdirektivet föreslår regeringen att anslaget ökas med 5 884 000 kronor 2016.

Anslaget minskar med 265 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Universitets- och högskolerådet har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. Det gäller högskoleprovet, antagning till högskoleutbildning och driften av studiedokumentationssystemet Ladok. För 2016 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 265 300 000 kronor.

Hävande av riksdagsbindning som rör kvalitetsbaserad resurstilldelning

Regeringen föreslår att riksdagens tidigare ställningstagande om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat inte längre ska gälla (prop. 2015/16:1 utg.omr.16 s.199).

Regeringen anger som skäl för sitt förslag följande. Regeringen anser att den nuvarande kvalitetsbaserade resurstilldelningen sker på grundval av ett alltför svagt underlag. Regeringen grundar sin uppfattning på den kritik som har framkommit mot de utbildningsutvärderingar som genomfördes 2011–2014. Vidare är det ett stort antal kurser och kortare utbildningar som inte har blivit utvärderade och därför inte heller kommit i fråga som grund för kvalitetsbaserad resurstilldelning. Tilldelningen har således skett utifrån ett alltför begränsat underlag.

Regeringen anser att motsvarande medel i stället bör användas för kvalitetshöjande insatser vid högre utbildning under 2016. Medlen finns under anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* och föreslås

fördelas i regleringsbrev för 2016 under förutsättning att riksdagen beslutar enligt regeringens förslag.

Anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 20 541 137 000 kronor till de totalt 30 anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor för budgetåret 2016. Den föreslagna anslagsnivån består av de förändringar som regeringen redovisar under respektive anslag i budgetpropositionen (se nedan för en övergripande redovisning).

Det finns också medel till universitet och högskolor under anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*, anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* och anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*.

Ändamål

De 30 anslagen får användas för ersättning till statliga universitet och högskolor för högskoleutbildning (helårsstudenter och helårsprestationer) på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Regeringens överväganden

Nedan redovisas övergripande regeringens förslag till satsningar med påverkan på universitetens och högskolornas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. De närmare detaljerna redovisas under respektive anslag i budgetpropositionen. Det finns också förslag till satsningar som redovisas under anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*, anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* och anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*.

Anslagen minskar med totalt 48 918 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i en tidigare budgetproposition för att finansiera prioriterade satsningar.

Utbyggnad av högskolan

Under 2015 inleddes en utbyggnad som beräknas innebära att ytterligare resurser motsvarande kostnaden för ungefär 14 600 helårsstudenter har tillförts högskolan 2019. För att fortsatt möjliggöra denna utbyggnad föreslår regeringen att medel motsvarande kostnaden för 2 900 nya helårsstudenter avsätts för 2016. Utbyggnaden inriktas delvis mot vissa specifika utbildningar men ger också universitet och högskolor möjlighet att bygga ut andra utbildningar som är angelägna utifrån studenternas efterfrågan och

arbetsmarknadens behov. Medel för platserna redovisas under respektive lärosätes anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

I enlighet med regeringens förslag i propositionen vårändringsbudget för 2015 beslutade riksdagen att medlen till utbyggnaden av högskoleutbildningar till en del ska riktas till att bygga ut vissa utbildningar (prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255). De utbildningar inom vilka utbyggnaden enligt nämnda beslut har påbörjats, och där utbyggnaden föreslås fortsätta, är förskollärarytbildningen, grundlärarytbildningen, speciallärar- och specialpedagogutbildningarna samt den kompletterande pedagogiska utbildning som leder till ämneslärarexamen. Även inom hälso- och sjukvårdssektorn är tillgången till välutbildad personal central, och inom vissa yrkeskategorier råder brist på utbildad personal. Med anledning av detta föreslås att utbyggnaden av utbildningarna till sjuksköterska, barnmorska och specialistsjuksköterska också ska fortsätta i enlighet med beslutet om vårändringsbudgeten för 2015. Den föreslagna utbyggnaden överensstämmer med det som presenterades i regeringens budgetproposition för 2015. Utökningen av antalet nybörjarplatser är avsedd att genomföras under 2015 eller 2016 förutom för sjuksköterskeutbildningen där delar av utbyggnaden även avses ske 2017. Utbyggnaden av antalet nybörjarplatser vid respektive lärosäte framgår av regleringsbrev eller avtal.

Validering inom högskolan

I universitets och högskolors uppgifter ingår moment av validering när de bedömer en sökandes s.k. reella kompetens, dels för behörighet för tillträde till en utbildning, dels för tillgodoräkning när den sökande har antagits till en utbildning. Enligt regeringens mening är det prioriterat att alla som har behov av att få sin reella kompetens bedömd inom högre utbildning erbjuds den möjligheten. Eftersom situationen i dag inte bedöms fungera tillfredsställande anser regeringen att universitet och högskolor under en treårsperiod bör få en tillfällig förstärkning för att utveckla effektivare bedömningar. Regeringen föreslår därför att 30 miljoner kronor avsätts under 2016 och beräknar samma summa årligen under 2017 och 2018 till stöd för lärosätenas arbete med att utveckla processer och strukturer för bedömning av reell kompetens. Regeringen avser att ge Universitets- och högskolerådet i uppdrag att föreslå fördelning av medlen (se anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* s. 311).

Kompletterande utbildningar

Kompletterande utbildning för personer med avslutad utländsk utbildning omfattar i dag utbildningar för läkare, lärare, tandläkare, sjuksköterskor och jurister. Regeringen menar att en omfattande förstärkning av möjligheterna att delta i kompletterande utbildningar är nödvändig. Detta innefattar bl.a. att fler personer ska ha möjlighet att delta i de befintliga utbildningarna men också att utbildningar inom fler yrkesområden byggs upp, däribland kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk psykologutbildning samt biomedicinsk analytikerutbildning. Regeringen föreslår därför att ytterligare

25 miljoner kronor avsätts för ändamålet 2016, inklusive studiemedel. Regeringen beräknar ytterligare 75 miljoner kronor 2017, 220 miljoner kronor 2018 och 340 miljoner kronor 2019 för ändamålet utöver vad som tidigare beräknats (se anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* s. 311).

Kvalitetsförstärkning inom humaniora och samhällsvetenskap samt lärar- och förskolläraryt utbildning

Riksdagens beslut om vårandringsbudget för 2015 innebär att 125 miljoner kronor ska avsättas för en kvalitetsförstärkning av högskoleutbildning inom humaniora och samhällsvetenskap samt av lärar- och förskolläraryt utbildningar under 2015 (prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255). I likhet med vad som föreslogs i budgetpropositionen för 2015 anser regeringen att det behövs ytterligare kvalitetsförstärkningar och föreslår därför att 250 miljoner kronor avsätts för höjda ersättningsbelopp för humaniora, samhällsvetenskap, juridik, teologi samt undervisning och verksamhetsförlagd utbildning för 2016. Denna satsning innebär att berörda universitet och högskolor tilldelas sammanlagt 250 miljoner kronor i ökade takbelopp. Regeringen beräknar motsvarande summa för 2017 och 2018.

Kvalitetsbaserad resurstilldelning

Regeringen föreslår att riksdagens tidigare ställningstagande om den nuvarande kvalitetsbaserade resurstilldelningen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå inte längre ska gälla (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 199). Under förutsättning att riksdagen beslutar enligt regeringens förslag bör motsvarande knappt 300 miljoner kronor i stället användas för kvalitetshöjande insatser vid högre utbildning under 2016. Dessa medel kommer att fördelas i regleringsbrev för 2016 (se anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* s. 313).

Utökad jämställdhetsintegrering

För att stödja universitet och högskolor i arbetet med jämställdhetsintegrering föreslår regeringen att 5 miljoner kronor avsätts 2016. För 2017–2019 beräknar regeringen 5 miljoner kronor årligen för ändamålet. Regeringen avser att ge Göteborgs universitet, där Nationella sekretariatet för genusforskning finns, i uppdrag att fungera som stödfunktion för lärosätena i arbetet (se anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* s. 313).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Universitet och högskolor har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. För 2016 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 3 167 988 000 kronor.

Anslag och bemyndiganden för forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 14 333 823 000 kronor till de totalt 30 anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor för budgetåret 2016. Den föreslagna anslagsnivån består av de förändringar som regeringen redovisar under respektive anslag i budgetpropositionen (se nedan för en övergripande redovisning).

Ändamål

De 30 anslagen får användas för ersättning till statliga universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå. Av de totalt 30 anslagen avser anslagen för Stockholms konstnärliga högskola, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

Nedan redovisas övergripande regeringens förslag till satsningar med påverkan på universitetens och högskolornas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå. De närmare detaljerna redovisas under respektive anslag i budgetpropositionen.

Anslagen minskar med totalt 35 139 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i en tidigare budgetproposition för att finansiera prioriterade satsningar.

Fördelning av nya medel

I enlighet med propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) föreslår regeringen att de statliga anslagen till universitet och högskolor ökas med 300 miljoner kronor.

Regeringen anser att det är angeläget att alla universitet och högskolor 2016 får del av dessa nya resurser som tilldelas forskningsanslagen. Regeringen föreslår att medlen fördelas baserat på de principer som redovisades i propositionen, men för att stärka forskningen vid alla lärosäten föreslås att alla lärosäten som ingår i resursfördelningsmodellen garanteras minst 5 miljoner kronor i ökade anslag till forskning och utbildning på forskarnivå när resultatet av omfördelning (se nedan) och fördelning av nya medel slås samman.

För att särskilt stärka högskolorna och de nya universiteten (Linné- och Mittuniversitetet samt Karlstads och Örebro universitet) har regeringen i sitt förslag till fördelning av nya medel delat in de berörda lärosätena i tre grupper. Högskolegruppen och gruppen med nya universitet föreslås tilldelas 90 miljoner kronor vardera. 100 miljoner kronor föreslås tilldelas gruppen med

övriga universitet. Inom respektive grupp har fördelningen gjorts med de indikatorer som redovisades i propositionen Forskning och innovation. Enligt regeringen kommer detta även att skapa en bättre balans mellan forskning och utbildning. Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm och Försvarshögskolan föreslås tilldelas ett tillskott om 1 miljon kronor vardera. Regeringen avser att fördela resterande 16 miljoner kronor i regleringsbrevet till forskning och utbildning på forskarnivå.

Årlig omfördelning av anslagen

I enlighet med propositionen Forskning och innovation ska en del av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå årligen omfattas av en omfördelning för att skapa drivkrafter för högre kvalitet. I budgetpropositionen för 2015 ingick dock inget förslag till omfördelning. I den budget som riksdagen beslutade för 2015 ingick emellertid en omfördelning av anslagen, som då inte inkluderade Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Beräkningssättet skilde sig också något från den omfördelning som föreslogs i budgetpropositionen för 2014. Den viktning av de använda indikatorer som görs för att inte missgynna bl.a. humaniora och samhällsvetenskap justerades för Sveriges lantbruksuniversitet, Blekinge tekniska högskola, Malmö högskola och Mälardalens högskola för att ge dem mer rättvisande värden i linje med hur andra lärosäten beräknats. Samtliga justeringar innebär att de berörda lärosätenas vikter ökar. Omfördelningen för 2016 är beräknad på samma sätt som omfördelningen för 2015 och inkluderar Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Resultatet för dessa lärosäten omfattar därmed två år.

Bemyndigande om att bli delägare i ett icke vinstdrivande bolag och om årliga kapitaltillskott

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om delägarskap i Infrafrontier GmbH och att besluta om ett årligt kapitaltillskott på högst 250 000 kronor per år under 2016–2019.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag följande. Projektet Infrafrontier är startat av EU som ett av flera led i att realisera en europeisk strategi för forskningens infrastruktur. Infrafrontier GmbH är ett icke vinstdrivande bolag med säte i Tyskland och har bildats i syfte att skapa en permanent organisation för projektet. Karolinska institutet är med i projektet sedan fem år men inte delägare i bolaget. För att säkerställa Karolinska institutets och det svenska forskarsamhällets fortsatta deltagande i arbetet bör regeringen bemyndigas att besluta om delägarskap och om årliga kapitaltillskott om högst 250 000 kronor.

2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 3 023 559 000 kronor till anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 47 175 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till enskilda utbildningsanordnare för ersättning för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till forskning och utbildning på forskarnivå.

Anslaget omfattar Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Teologiska Högskolan i Stockholm, Evangeliska Frikyrkan, Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska institut, Ericastiftelsen, Ersta Sköndal Högskola AB, Stiftelsen Rödakorshemmet, Sophiahemmet, Ideell förening, Beckmans skola AB och Newmaninstitutet AB. Dessutom omfattas mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 7 366 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 576 386 000 kronor till anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 9 242 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser för högskoleutbildning och forskning inom högskoleområdet. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet. Anslaget får även användas för bidrag till teckenspråkstolkutbildning i folkhögskolors regi samt för utgifter för administration av detta bidrag.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar 2016

Anslaget minskar med 2 431 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Anslaget föreslås öka med 30 000 000 kronor till följd av en satsning på valideringsinsatser inom högskoleområdet.

Anslaget föreslås öka med 19 975 000 kronor jämfört med beslutad budget inklusive beslut om ändringar i statens budget, för att utöka verksamheten med kompletterande utbildningar för personer med utländsk examen enligt förordningen (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning.

Anslaget föreslås öka med 16 000 000 för medel till forskning och utbildning på forskarnivå som föreslås fördelas från detta anslag (se budgetpropositionen s. 207).

Anslaget föreslås öka med 12 000 000 kronor för satsningen fördjupad kommersiell verifiering (förinkubation) inom satsningen för livsvetenskap (se budgetpropositionen s. 211).

Anslaget föreslås öka med 8 000 000 kronor för att öka medlen till särskild kompletterande pedagogisk utbildning och vidareutbildning av obehöriga lärare.

Anslaget föreslås öka med 2 048 000 kronor då tidsbegränsade neddragningar av anslaget upphör.

Anslaget föreslås minska med 3 353 000 kronor då satsningen på att utveckla valideringen av lärares yrkeserfarenheter inom läraryftet upphör.

Anslaget föreslås minska med 10 469 000 kronor för att finansiera satsningar inom andra områden.

Anslaget föreslås minska med 20 902 000 kronor eftersom den tillfälliga finansieringen från detta anslag av delar av utbyggnaden av vård- och civilingenjörsutbildningarna som inleddes 2012 och 2013 ökar.

Anslaget föreslås minska med 38 000 000 kronor då medel för att stimulera lärosätessammanslagningar avvecklas.

Resursfördelning

Regeringen avser att under 2016 inom ramen för anslaget använda 87 000 000 kronor för vidareutbildning av obehöriga lärare och särskild kompletterande pedagogisk utbildning.

Av anslaget avses 5 100 000 kronor användas för att finansiera en försöksverksamhet med krav på lämplighet vid tillträde till lärar- och förskolläraryt utbildning.

Av anslaget avses 43 500 000 kronor användas för att utveckla den verksamhetsförlagda delen av lärar- och förskolläraryt utbildningarna och 11 500 000 kronor för valideringsinsatser i yrkesläraryt utbildningen.

Av anslaget avses högst 14 800 000 kronor användas för ett kandidatprogram i teckenspråk och tolkning vid Stockholms universitet.

Av anslaget avses minst 24 600 000 kronor få disponeras av Myndigheten för yrkeshögskolan för bidrag till vissa tolk- och teckenspråkstolkäraryt utbildningar.

Av medlen under anslaget avses 31 600 000 kronor fördelas för insatser för att stärka studentinflytandet.

Av medlen under anslaget avses högst 10 200 000 kronor användas för stöd till Waldorfläraryt utbildning.

Av medlen under anslaget avses 99 700 000 kronor fördelas till universitetens innovationskontor.

Av medlen under anslaget avses 107 000 000 kronor fördelas till ett antal lärosäten för kompletterande utbildningar för personer med utländsk examen enligt förordningen om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning.

Regeringen avser vidare att under 2016 inom ramen för anslagets ändamål fördela medel under anslaget genom att bl.a. lämna bidrag till internationella forskningssamarbeten, Sveriges förenade studentkårer, Svenska studenthemmet i Paris, Svenska institutet för informationsinsatser i utlandet och svenskundervisning i utlandet samt för vissa stipendier och verksamheten med utlandskontor vid Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser.

Anslagsförändringar 2017 och framåt

Anslaget beräknas 2017 öka med 54 860 000 kronor, 2018 med 145 000 000 kronor och 2019 med ytterligare 120 000 000 kronor för att utöka verksamheten med kompletterande utbildningar för personer med utländsk examen enligt förordningen om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning.

Anslaget beräknas minska med 3 731 000 kronor 2017 för att finansiera regeringens satsningar inom andra områden.

Anslaget beräknas öka med 63 222 000 kronor 2017 och minska med 4 686 000 kronor 2018 när den tillfälliga finansieringen som inleddes 2013 upphör.

Anslaget beräknas minska med 6 000 000 kronor 2017 och 2018 då satsningen på förinkubation inom området för livsvetenskap minskar (Stärkt livsvetenskap – life science).

Anslaget beräknas minska med 31 087 000 kronor 2019 när satsningen på validering upphör.

Anslaget beräknas 2017 öka med 6 625 000 kronor, 2018 minska med 24 500 000 kronor och 2019 minska med 15 257 000 kronor då medlen till särskild kompletterande pedagogisk utbildning och vidareutbildning av obehöriga lärare förändras.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2017–2021.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag följande. Myndigheten för yrkeshögskolan fördelar bidrag till tre- och fyraåriga teckenspråkstolkutbildningar m.m. vid folkhögskolor, vilket medför behov av fleråriga beslut om bidrag.

2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 694 834 000 kronor till anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 10 949 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid universitet och högskolor för särskilda åtaganden och för utgifter för bidrag till insatser för ökad kvalitet i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 1 768 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Anslaget föreslås öka med 5 000 000 kronor för Göteborgs universitets uppdrag att utveckla och sprida kunskap om och metoder för att minska

rekryteringen av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer.

Anslaget föreslås öka med 5 000 000 kronor för att stödja universitets och högskolors arbete med jämställdhetsintegrering. Regeringen avser att fördela medlen till Göteborgs universitet.

Anslaget föreslås öka med 2 000 000 kronor för ett uppdrag till Södertörns högskola att utveckla utbildningsinsatser inom förvaltningspolitik.

Anslaget föreslås öka med 1 500 000 kronor för ämneslärarytbildning i minoritetsspråk vid Umeå universitet. Regeringen bedömer att Stockholms universitets särskilda åtagande att bygga upp och utveckla en ämneslärarytbildning i meänkieli bör flyttas till Umeå universitet. Ändringen innebär att Stockholms universitet fortsatt bör ha i uppdrag att bygga upp och utveckla en ämneslärarytbildning i finska och att Umeå universitet bör ha i uppdrag att bygga upp och utveckla en ämneslärarytbildning i samiska och meänkieli. Med anledning av detta omfördelas också 521 000 kronor till Umeå universitet som tidigare har gått till Stockholms universitet för att bygga upp och utveckla en ämneslärarytbildning i minoritetsspråk.

Som en följd av de utökningar av tandläkarutbildningen vid Malmö högskola som inleddes 2012 och 2013 föreslås anslaget öka med 1 370 000 kronor. Medlen beräknas öka med 691 000 kronor 2017.

Som en följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen vid Karolinska institutet som inleddes 2013 föreslås anslaget öka med 1 139 000 kronor.

Anslaget föreslås minska med 7 024 000 kronor med anledning av att medel som tidigare har tilldelats Umeå universitet för ett särskilt åtagande för utbildning i miljövetenskap i Kiruna omfördelas från anslaget till anslaget 2:11 *Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå*.

Anslaget beräknas öka med 1 149 000 kronor 2017, 1 164 000 kronor 2018 och 590 000 kronor 2019 med anledning av utbyggnaden av tandläkarutbildningen vid Karolinska institutet som inleddes 2013.

De medel som tidigare fördelats genom den kvalitetsbaserade resurstilldelningen bör i stället användas för kvalitetshöjande insatser vid högre utbildning under 2016. Dessa medel uppgår till 303 605 000 kronor och kommer att fördelas i regleringsbrev för 2016.

Regeringen avser att för 2016 till ämnesdidaktiska centrum inom naturvetenskap och teknik fördela medel på samma sätt som under 2015. Regeringen avser att återkomma i frågan om hur medel ska fördelas mellan dessa centrum på längre sikt. Frågan bereds inom Regeringskansliet.

2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 461 782 000 kronor till anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för budgetåret 2016.

Anslaget ökar med 38 595 000 kronor (1,6 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag enligt avtal mellan svenska staten och landstingen om samarbete om högskoleutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till landsting enligt avtal om samarbete om högskoleutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 6 079 000 kronor till följd av den minskning som görs av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Resursfördelning läkarutbildningen

Antalet platser ökar vid Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Karolinska institutet och Örebro universitet i enlighet med vad som har presenterats i budgetpropositionerna för 2012 och 2013.

Anslaget föreslås vidare öka med 3 234 000 kronor till följd av den utbyggnad av läkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2012. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2017 uppgå till kostnaden för 275 helårsstudenter.

Anslaget föreslås vidare öka med 5 888 000 kronor till följd av utbyggnaden av läkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2013. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2019 omfatta 440 helårsstudenter.

Som ett resultat av att Örebro läns landsting ingår i det s.k. ALF-avtal som gäller sedan den 1 januari 2015 föreslås att de medel som tidigare anslagits och beräknats för Örebro universitets läkarutbildning under anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* överförs till detta anslag. För 2016 föreslås anslaget därför öka med 4 803 000 kronor. För 2017 beräknas det öka med 446 000 kronor av samma skäl.

Anslaget föreslås öka med 16 000 000 kronor för ersättning till klinisk forskning med anledning av det nya ALF-avtalet. Anslaget beräknas vidare öka med ytterligare 10 000 000 kronor 2017 och 5 000 000 kronor 2018.

Resursfördelning tandläkarutbildningen

Anslaget föreslås öka med 452 000 kronor med anledning av den utökning av tandläkarutbildningen som presenterades i budgetpropositionen för 2012. Totalt beräknas ökningen fullt utbyggd 2016 uppgå till 60 helårsstudenter.

Utbyggnaden vid Malmö högskola påverkar inte detta anslag. Högskolan föreslås få del av medel till klinisk utbildning via anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för detta ändamål.

Anslaget föreslås öka med 1 809 000 kronor till följd av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2013. Totalt beräknas utbyggnaden fullt utbyggd 2018 uppgå till 145 helårsstudenter. Utbyggnaden vid Karolinska institutet påverkar inte detta anslag. Universitetet föreslås få del av medel till klinisk utbildning via anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för detta ändamål.

Motionerna

Moderaterna

I kommittémotion 2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökad anslagsnivå för anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* med 80 000 000 kronor. Vidare föreslås en minskad anslagsnivå med 108 000 000 kronor på anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*.

I partimotion 2015/16:3241 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 32 förordar motionärerna att Universitets- och högskolerådet (UHR) ska ta över valideringen av utländsk utbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet från Socialstyrelsen. I partimotion 2015/16:3074 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 17 understryks att validering bör ske snabbare samt att det bör finnas fler och enklare vägar in i välfärdsyrkena. Även i kommittémotion 2015/16:2770 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 16 framförs att en validering av hälso- och sjukvårdsyrken bör göras av UHR.

I kommittémotion 2015/16:2772 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 föreslås att nivåökningen av direkta anslag för forskning fördelas till lärosäten enligt den omfördelningsmodell för kvalitet som tidigare har gällt där alla lärosäten ingår i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Regeringens förslag innebär en riktad fördelning av resurser och bidrar inte till en konkurrenskraftig forskning av högsta kvalitet, enligt motionärerna.

I motion 2015/16:1277 av Jan Ericsson (M) föreslås att Nationella sekretariatet för genusforskning avskaffas.

Sverigedemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2348 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en höjning på ett av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med 63 494 000 kronor och en höjning på ett av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med 36 367 000 kronor. Sverigedemokraterna föreslår vidare att

ett antal nya anslag inrättas. På anslaget 99:3 *Högskolan* föreslås 900 000 000 kronor, på anslaget 99:6 *Vägar in i läraryrket* 450 000 kronor och på anslaget 99:7 *Fler barnmorskor* 10 000 000 kronor. Inom det föreslagna anslaget 99:2 *Skolan* finns medel om 50 000 000 kronor avsatta för en översyn av kvaliteten av lärarutbildningar vid lärosäten och för en översyn av utformningen av lärarutbildningen. Inom anslaget 99:3 *Högskolan* är 200 000 000 kronor avsatta för utlånad högskolepersonal, 200 000 000 kronor för slopat produktivitetsavdrag och 250 000 000 kronor för den s.k. grundbulten. Inom samma anslag är 250 000 000 kronor avsatta till forskningsinitiativ, särskilt på vissa områden som kärnfysik respektive kärnteknik och geologi. Även i motion 2015/16:1644 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 1 återfinns ett förslag om forskningssatsningar på särskilda områden.

I kommittémotion 2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 9 förespråkar motionärerna att antalet utbildningsplatser till barnmorska ska öka med ytterligare 300 platser så att bristen på barnmorskor på sikt kan åtgärdas.

I kommittémotion 2015/16:2850 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 5 anser motionärerna att antalet utbildningsplatser med inriktning mot gruv- och mineralverksamhet bör öka.

Olika aspekter av lärarutbildningen, dess kvalitet och utformning, återfinns i ett flertal motioner från Sverigedemokraterna. I motion 2015/16:89 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) framförs att en översyn av lärosätenas lärarutbildningar bör göras. I motion 2015/16:92 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) efterfrågas en utredning om hur lärarutbildningen kan utvecklas. I motion 2015/16:93 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 3 liksom i motion 2015/16:1847 yrkande 9 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) begärs att det bör tillsättas en utredning för hur det kan bli en naturlig del av lärarutbildningen. Även i motion 2015/16:170 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1 och i motion 2015/16:1847 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 2 behandlas frågan om lärarnas kompetens och utveckling av lärarutbildningen.

Möjliga alternativa vägar till läraryrket lyfts upp i motion 2015/16:166 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) där det föreslås att akademiker med naturvetenskaplig examen ska erbjudas två terminers betald pedagogisk utbildning för att bli behöriga gymnasielärare. I motion 2015/16:168 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) föreslås att det införs en möjlighet för lärare på högskolan att undervisa i gymnasiet och att staten stöttar detta ekonomiskt.

I motion 2015/16:169 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) föreslås att produktivitetsavdraget ska avskaffas inom högskoleväsendet. I motion 2015/16:1644 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 7 begärs att anslagen till den högre utbildningen ska ökas.

Centerpartiet

I kommittémotion 2015/16:3159 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en minskning på vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 344 177 000 kronor. På anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* föreslår Centerpartiet en minskning på anslaget med 18 821 000 kronor i förhållande till regeringens förslag. Vidare föreslås en ökning på anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* med 110 952 000 kronor.

I kommittémotion 2015/16:2402 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) yrkande 11 begär motionärerna att speciella kompletteringsutbildningar införs för att ge nyanlända akademiker större möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Folkpartiet

I kommittémotion 2015/16:3200 av Christer Nylander m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en ökning på vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 124 523 000 kronor och en minskning på vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 112 967 000 kronor. Folkpartiet föreslår vidare en minskning på vissa av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå med totalt 43 000 000 kronor. På anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* föreslår Folkpartiet en minskning med 3 752 000 kronor. Vidare föreslås en ökning med 5 000 000 kronor på anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*. På anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* föreslår Folkpartiet en minskning med 2 000 000 kronor. Folkpartiet föreslår även en minskning med 8 000 000 kronor i förhållande till regeringens förslag för anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning*.

I yrkande 2 begärs att riksdagen avslår regeringens förslag om att riksdagens tidigare ställningstagande inte längre ska gälla om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en minskning på vissa av anslagen till utbildning på grundnivå och avancerad nivå med totalt 92 282 000 kronor. Kristdemokraterna föreslår vidare minskningar på anslagen 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* med 9 492 000 kronor, 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* med 57 975 000 kronor och 250 000 000 kronor på anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor*.

Utskottets ställningstagande

Validering

När det gäller yrkanden om validering vill utskottet framhålla att för att alla människors kompetens ska tas till vara på arbetsmarknaden är en väl fungerande validering av tidigare studier och erfarenheter avgörande. I budgetpropositionen för 2016 föreslår regeringen en ökning med 8 miljoner kronor för 2016 och ytterligare medel för 2017 till Universitets- och högskolerådet (UHR) för myndighetens arbete med bedömning av utländsk utbildning. Dessutom föreslår regeringen att 30 miljoner kronor avsätts per år för att stötta lärosätena i arbetet med att bedöma reell kompetens av sökandes behörighet till högre utbildning. UHR har fått i uppdrag att utreda hur en försöksverksamhet med en särskild valideringsinsats inom högskolan och yrkeshögskolan kan utformas. Verksamheten ska rikta sig till personer som saknar fullständig dokumentation av sin utländska gymnasiala eller eftergymnasiala utbildning samt till personer som har en dokumenterad men oavslutad utländsk eftergymnasial utbildning. Regeringen föreslår också att en valideringsdelegation inrättas och beräknar 5 miljoner årligen för detta ändamål. Delegationen är tänkt att följa, stödja och samordna ett utvecklingsarbete inom valideringsområdet. Ett förslag till en nationell strategi för validering ska lämnas (dir. 2015:120). Utskottet ställer sig positivt till regeringens förslag på satsningar på validering inom den högre utbildningen.

När det gäller yrkanden om att överföra den uppgift Socialstyrelsen har i dag att bedöma utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet till UHR kan utskottet konstatera att regeringen har tilldelat Socialstyrelsen extra medel för myndighetens uppgift med validering under 2015. I budgetpropositionen för 2016 föreslår regeringen att Socialstyrelsens förvaltningsanslag ökas med 65 miljoner kronor 2016 och 42 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2017 som en långsiktig förstärkning. Därigenom ska Socialstyrelsen snabbare kunna validera personer med utländsk hälso- och sjukvårdsutbildning. Utskottet finner ingen anledning till åtgärder i frågan om den rådande ansvarsfördelningen mellan myndigheter i valideringsärenden. Utskottet utgår från att berörda myndigheter vid behov samverkar för bästa resultat.

Läroarbetsutbildningen

Ett flertal yrkanden rör frågor om läroarbetsutbildningen, dess kvalitet och utformning. Den nuvarande läroarbetsutbildningen infördes 2011 och det finns fyra olika examina: förskolläro-, grundläro-, ämnesläro- och yrkesläroexamen. Ett par av dessa examina har i sin tur olika inriktningar för att utbildningarna ska anpassas till undervisning i olika årskurser. Längden på utbildningarna varierar men ämnesläroarbetsutbildningen kan omfatta upp till 5,5 års heltidsstudier. De som examineras från läroarbetsutbildningen har än så länge huvudsakligen följt någon av de äldre läroarbetsutbildningarna.

Den nuvarande lärarutbildningen infördes 2011. Därmed har den inte kunnat utvärderas av Universitetskanslersämbetet (UKÄ) inom ramen för den sista omgången av utvärderingar inom det hittillsvarande systemet, vilken genomfördes under perioden 2011–2014. Ett förslag om ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem av högskoleutbildning bereds för närvarande i Regeringskansliet.

UKÄ har nyligen redovisat en uppföljning av den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) inom lärar- och förskollärarytbildningarna (rapport 2015:24). Av uppföljningen framgår att lärosätena har lagt ned betydande resurser på att kvalitetssäkra den verksamhetsförlagda utbildningen och att den verksamhetsförlagda utbildningen överlag fungerar betydligt bättre nu än tidigare granskningar och uppföljningar har visat.

Utskottet vill vidare framhålla att regeringen har tagit initiativ till en nationell samling för läraryrket, med målet att skapa förutsättningar för att attrahera, behålla och utveckla en högkvalitativ lärarkår. För att öka läraryrkets attraktionskraft, och därigenom resultaten i skolan, föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2016 att det avsätts 1,5 miljarder kronor till ett statsbidrag för höjda lärarlöner för höstterminen 2016. Från och med 2017 beräknas 3 miljarder kronor per år avsättas för detta ändamål. Modellen för detta lärarlönelyft har under våren 2015 tagits fram i dialog med de centrala arbetsgivarorganisationerna inom skolan och lärarnas fackliga organisationer (se även avsnittet Insatser för läraryrket s. 65).

Utifrån regeringens förslag i propositionen om vårändringsbudget för 2015 beslutade riksdagen om en kvalitetsförstärkning av bl.a. lärar- och förskollärarytbildningarna på 125 miljoner kronor för 2015. För resten av valperioden beräknar regeringen att kvalitetssatsningen ska uppgå till det dubbla, 250 miljoner kronor per år. I enlighet med regeringens förslag i propositionen om vårändringsbudget för 2015 beslutade också riksdagen att medel till utbyggnad av högskoleutbildningar bl.a. ska riktas mot förskollärarytbildningen, grundlärarytbildningen, speciallärar- och specialpedagogutbildningen samt den kompletterande pedagogiska utbildning som leder till ämneslärexamen. I budgetpropositionen 2016 föreslås att den påbörjade utbyggnaden fortsätter.

Frågan om kvalitet i lärarutbildningen uppmärksammades också av OECD i rapporten *Improving Schools in Sweden*, vilken överlämnades till regeringen i maj 2015. Regeringen har därefter överlämnat rapporten till Skolkommissionen (dir. 2015:35) som har i uppdrag att föreslå utvecklingsinsatser för skolan, bl.a. baserat på OECD:s analyser. Inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket förs en diskussion med de centrala arbetsgivarorganisationerna om hur kvaliteten i lärar- och förskollärarytbildningen kan förbättras.

Utskottet kan konstatera att regeringen på flera sätt arbetar med frågan om läraryrket, inklusive hur lärarutbildningen kan utvecklas och förbättras. Utskottet ser ingen anledning att föregripa pågående analys och utvecklingsarbete och ser därför inga skäl att tillstyrka yrkanden i denna fråga.

Kompletterande utbildning

När det gäller yrkanden om särskild kompletterande utbildning och alternativa vägar till läraryrket vill utskottet peka på de satsningar på området som regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2016, exempelvis förstärkning av möjligheter att genomgå kompletterande utbildning för personer med utländsk utbildning. Det finns också möjligheter att fortbilda sig, t.ex. via Läraryftet II, för anställda lärare som saknar behörighet i de ämnen de undervisar i. För personer med ämneskunskaper finns en särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) som leder till ämneslärarexamen. Regeringen har vidare i proposition 2015:16/23 Anställning under viss kompletterande utbildning föreslagit att det ska vara möjligt med en tidsbegränsad anställning som lärare i upp till två år om en person samtidigt genomgår KPU. Riksdagen väntas ta beslut i detta ärende i början av 2016. Vidare är ett förslag om särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen för närvarande på remiss (U2015/05012/UH). Enligt utskottet finns det redan, och kommer att finnas fler, goda möjligheter för intresserade att genomgå kompletterande utbildning för att kunna arbeta som lärare.

Regeringen har också aviserat ytterligare åtgärder för att bättre ta till vara pedagogisk kompetens hos nyanlända. Frågan om att ge nyanlända lärare möjlighet att snabbare kunna arbeta som lärare i den svenska skolan ingår också i den migrationsöverenskommelse som regeringen och Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna träffade den 23 oktober 2015. För närvarande diskuteras frågan bl.a. i de samtal som förs inom ramen för den nationella samling för läraryrket som regeringen tagit initiativ till.

Utskottet välkomnar regeringens förslag i budgetpropositionen för 2016 om satsningar på kompletterande utbildning och ser inte något behov av ytterligare åtgärder.

Hävande av riksdagsbindning som rör kvalitetsbaserad resurstilldelning

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2016 ett antal skäl till förslaget att riksdagens ställningstagande om den nuvarande kvalitetsbaserade resurstilldelningen till högre utbildning inte längre bör gälla, bl.a. att den nuvarande tilldelningen sker på grundval av ett alltför svagt underlag.

Utskottet finner regeringens bedömningar vara väl avvägda utifrån de skäl som redovisas i budgetpropositionen och ställer sig bakom regeringens förslag. Utskottet avstyrker yrkandet om att riksdagens tidigare ställningstagande i denna fråga även ska gälla fortsättningsvis och föreslår att riksdagen bifaller regeringens förslag.

Övrig resursfördelning

Ett antal yrkanden rör fördelningen av medel till lärosätenas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, bl.a. utifrån bedömningar i kvalitetsutvärderingar liksom omfördelning av medel till lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå utifrån kvaliteten.

När det gäller yrkanden som rör resursfördelningssystemet till högre utbildning och dess koppling till kvaliteten i utbildningen vill utskottet påminna om de beslutade och föreslagna kvalitetsförstärkningar som görs inom flera utbildningsområden liksom de föreslagna medel för kvalitetshöjande insatser vid högre utbildning som ska fördelas under 2016. Utskottet erinrar också om att Regeringskansliet för närvarande bereder ett förslag om ett nytt kvalitetsutvärderingssystem för högre utbildning. Utskottet avser att följa frågan om kvaliteten inom högre utbildning.

Utskottet noterar i sammanhanget att betänkandet Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70) bl.a. behandlar frågor om styrning av högskolans dimensionering, inklusive resurstilldelningssystemet. Remisstiden för betänkandet har nyligen avslutats.

När det gäller yrkanden om särskilda satsningar på utbildningar eller forskningsområden finner utskottet inte skäl att vidta några åtgärder.

Vad avser omfördelning av forskningsmedel föreslår regeringen i budgetpropositionen att alla lärosäten som ingår i den gällande resursfördelningsmodellen (enligt proposition 2012/13:30 Forskning och innovation) ska garanteras minst 5 miljoner kronor vardera i ökade anslag till forskning och forskarutbildning, för att stärka forskningen vid alla lärosäten. Vidare föreslår regeringen att lärosätena delas in i tre olika grupper och att fördelningen av medel görs inom respektive grupp utifrån gällande kvalitetsindikatorer. Syftet är att särskilt stärka högskolorna och de nya universiteten. Utskottet finner sammantaget regeringens bedömningar vara väl avvägda utifrån de skäl som redovisas i budgetpropositionen och ställer sig bakom regeringens förslag.

I sammanhanget kan också nämnas att det pågår arbete med att på olika sätt utveckla systemen för resurstilldelning till forskning och utbildning på forskarnivå. Vetenskapsrådet (VR) har haft ett regeringsuppdrag att lämna ett förslag till en modell för resursfördelning till universitet och högskolor, som innefattar kollegial bedömning av forskningens kvalitet och relevans. Förslaget (*Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige – Fokus*) är utsänt på remiss. Verket för innovationssystem (Vinnova) har vidare ett pågående uppdrag (N2013/1162/FIN) att utforma metoder och kriterier för bedömning av prestation och kvalitet i lärosätenas samverkan med det omgivande samhället. Under 2015 gjordes den första testutlysningen där universitet och högskolor kunde delta. Uppdraget fortsätter under 2016. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har vidare påbörjat en pilotomgång med utvärderingar av utbildningar på forskarnivå och till hösten 2016 planeras utvärderingarna av forskarutbildningen starta i stor skala. Regeringen

förbereder vidare den kommande forskningspolitiska propositionen. Propositionen planeras att lämnas till riksdagen hösten 2016.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet inga skäl för riksdagen att bifalla yrkanden om resursfördelningen.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag, bemyndiganden och godkännande samt att avstyrka motionerna 2015/16:89 (SD), 2015/16:92 (SD), 2015/16:93 (SD) yrkande 3, 2015/16:166 (SD), 2015/16:168 (SD), 2015/16:169 (SD), 2015/16:170 (SD) yrkande 1, 2015/16:1277 (M), 2015/16:1644 (SD) yrkandena 1 och 7, 2015/16:1847 (SD) yrkandena 2 och 9, 2015/16:2348 (SD) i denna del, 2015/16:2402 (C) yrkande 11, 2015/16:2736 (M) yrkande 1 i denna del, 2015/16:2770 (M) yrkande 16, 2015/16:2772 (M) yrkande 1, 2015/16:2850 (SD) yrkande 5, 2015/16:2878 (KD) yrkande 1 i denna del, 2015/16:3074 (M) yrkande 17, 2015/16:3095 (SD) yrkande 9, 2015/16:3159 (C) i denna del, 2015/16:3200 (FP) yrkande 1 i denna del och 2 samt 2015/16:3241 (M) yrkande 32 (se utskottets förslag om anslag inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

6 Forskning

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av den resultatredovisning som ges i propositionen. Därefter följer en sammanfattning av inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet Forskning för budgetåret 2016 samt en närmare redogörelse för propositionen inom detta område. Sedan följer en beskrivning av de motioner som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionerna (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Regeringens resultatredovisning för verksamhetsområdet forskning sammanfattas nedan för de indikatorer som används för att redovisa resultaten

inom verksamhetsområdet (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 147 f.). Utöver indikatorerna som sammanfattas nedan lyfter regeringen i resultatredovisningen även in övriga utvecklingsinsatser och resultat för att bedöma måluppfyllelsen. Regeringen redovisar också bl.a. indikatorer för forskningens kvalitet i ett övergripande avsnitt (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 45 f.). Denna del beskrivs kortfattat i avsnitt 2 och sammanfattas i bilaga 4.

Omfattning och kostnader

Det svenska nationella målet för forskning och utveckling (FoU) är att de totala investeringarna i FoU ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020. Detta mål presenterades i 2011 års ekonomiska vårproposition (prop. 2010/11:100). År 2000 uppställdes målet inom EU att de samlade privata och offentliga investeringarna av FoU ska uppgå till 3 procent av BNP 2010. Flera länder inom EU har ökat sina avsättningar för FoU till följd av detta och uppnår därmed målet. Målsättningen att fler länder ska uppnå målet till 2020 kvarstår.

Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) beräknas de statliga anslag som investeras i FoU uppgå till 33,1 miljarder kronor 2015, vilket är en minskning med nästan 200 miljoner kronor i fasta priser jämfört med vad som rapporterats för 2014. SCB beräknar därmed att FoU-medlen i statens budget 2015 motsvarar 0,81 procent av BNP.

Av de totala FoU-medlen 2015 om 33,1 miljarder kronor anvisades 22,5 miljarder kronor inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Universitet och högskolor tilldelades 13,7 miljarder kronor av dessa medel som direkta forskningsanslag. Dessutom fördelades 1,1 miljarder kronor av anslaget till Sveriges lantbruksuniversitet för forskning och forskarutbildning. Sammantaget uppgår anslagen till universitet och högskolor för forskning och utbildning på forskarnivå till 14,8 miljarder kronor 2015. De fyra myndigheterna med särskilda uppgifter att finansiera FoU, dvs. Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem (Vinnova), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), beräknas fördela 9,5 miljarder kronor under 2015. Statens energimyndighets finansiering av FoU beräknas uppgå till 1,1 miljarder kronor. Även de olika försvarsmyndigheternas finansiering beräknas till 1,1 miljarder kronor 2015. Inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd finansieras FoU med 1 miljard kronor, och inom utgiftsområde 16 Rymdstyrelsen finansieras FoU med 0,9 miljarder kronor. Övriga myndigheters finansiering beräknas uppgå till 4,7 miljarder kronor.

Förutom medlen till FoU inom statens budget beräknas investeringar i FoU under 2015⁷ göras med 1,3 miljarder kronor från de forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedlen, med närmare 4 miljarder kronor från EU:s

⁷ Enligt kompletterande information från Regeringskansliet.

forskningsmedel och med drygt 2 miljarder kronor från kommuners och landstings medel för FoU. Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU uppgå till drygt 40 miljarder kronor 2015, vilket motsvarar en andel av BNP på knappt 1,1 procent, en nivå som har varit konstant sedan 2013.

Det svenska näringslivet tillhör de mest FoU-intensiva i världen. SCB uppskattar att företagens investeringar i FoU uppgick till 85,9 miljarder kronor 2013, vilket är en ökning med 3,2 miljarder kronor jämfört med 2011 i fasta priser. Företagens investeringar i FoU motsvarade 2013 en andel på 2,3 procent av BNP. Företagens investeringar minskade mellan 2001 och 2003 med 8 procent. Därefter har det legat relativt konstant. Tillsammans med offentliga avsättningar på ca 1,1 procent 2013 avsattes därmed ca 3,4 procent av BNP för FoU 2013.

Resultat

Indikatorn *Vetenskapliga artiklar* beskriver antalet vetenskapliga artiklar från Sverige, vissa mindre, medelstora och större europeiska länder och från Kina, Japan och Sydkorea. Antalet vetenskapliga artiklar per land mäter hur omfattande den forskning som bedrivs i ett land är. Det är ett mått på den vetenskapliga produktiviteten. Sverige och Schweiz var tidigare de två länder som producerade flest artiklar inom forskning per capita. Forskare i Sverige var medförfattare till ca 25 000 artiklar, och forskare i Schweiz till ca 28 000. Den svenska produktionen av vetenskapliga artiklar har ökat med 70 procent sedan 1996 medan den för Schweiz har mer än fördubblats. Räknat per capita publiceras fler artiklar även från Danmark. Den största ökningen av vetenskaplig produktion har skett i Asien. Kina har sjufaldigt ökat sin publicering av vetenskapliga artiklar sedan 2000, och i Sydkorea har produktionen fyrfaldigats under samma period. Från Sydkorea publicerades år 2000 ungefär lika många artiklar som från Sverige, medan det 2013 publicerades mer än dubbelt så många artiklar från Sydkorea som i Sverige. Kina är nu, efter USA, världens näst största producent av vetenskapliga artiklar. Från dessa länder deltar forskare i över 300 000 respektive 400 000 artiklar årligen. Därefter följer Storbritannien, Tyskland och Japan.

Indikatorn *Genomsnittligt antal fältnormaliserade citeringar per artikel eller för olika vetenskapsområden* beskriver vilken påverkan ett arbete har på vetenskapen och brukar generellt användas som ett mått på forskningens kvalitet. När kvaliteten på forskning mäts som fältnormaliserade medelciteringar ligger medelciteringarna⁸ för svenska publikationer ca 10 procent över världsgenomsnittet i databasen Web of Science. I en motsvarande mätning i databasen Scopus, som har en större täckning av tidskrifter jämfört med Web of Science, märks en ökning av citeringsgraden för svenska artiklar efter 2006. Sverige ligger här högre än USA och

⁸ Fältnormaliserade medelciteringar är ett medelvärde för alla områden och beräknas som antalet citeringar dividerat med medelantalet citeringar för varje område.

Storbritannien, men lägre än Danmark och Schweiz. När enskilda forskningsområden jämförs för Sverige ligger medicin och teknik högst, följt av agronomi och naturvetenskap. Även för samhällsvetenskap är trenden positiv. Inom humaniora har publiceringen ökat, vilket har resulterat i ett ökat antal citeringar, dock med en stor variation över tid beroende på ett jämförelsevis litet antal artiklar. Slutsatser är därför svåra att dra om citeringsgraden.

Regeringens analys och slutsatser

Av regeringens resultatanalys framgår att i takt med den ökade finansieringen har antalet publicerade artiklar från Sverige ökat, men ökningen per capita har varit större i flera andra länder. Schweiz med en större publicering per capita ökar mer med motsvarande finansiering. Även från Danmark kommer fler artiklar per capita än från Sverige med motsvarande finansiering. I förhållande till de offentliga anvisade medlen är antalet artiklar ändå jämförelsevis högt i Sverige och något högre än från exempelvis Finland, Nederländerna och Norge. Kvaliteten mätt som antalet fältnormaliserade citeringar har ökat sedan 2007.

Regeringen framhåller även att jämfört med våra konkurrentländer har medelciteringarna ökat mer för Sverige än för Storbritannien och USA, och svenska artiklar citeras nu lika mycket eller mer än de från dessa länder. Även om citeringsgraden ökar för Sverige inom alla områden har den för artiklar från Danmark, Nederländerna och Schweiz ökat i samma grad i genomsnitt. Särskilt kraftig har ökningen för svensk del varit inom det medicinska området, vilket också är det område som fått störst tillskott av medel.

Politikens inriktning

Inledning

Regeringen anser att forskning ska respekteras som den långsiktiga verksamhet den är och att nästa forskningspolitiska proposition därför bör ha ett tioårigt perspektiv. En långsiktig forskningspolitik är en förutsättning för att lärosätena och forskarna ska kunna bedriva ett strategiskt arbete och satsa på risktagande kring nya projekt som kan leda till vetenskapliga framsteg. Vidare har regeringen i regeringsförklaringen beskrivit vissa prioriteringar såsom att andelen kvinnliga professorer ska öka, forskningsanslagen fördelas jämställt, basanslagen för forskning prioriteras upp och unga forskares villkor förbättras.

I enlighet med propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) föreslår regeringen i denna proposition att de statliga anslagen för forskning och innovation ökar med totalt 940 miljoner kronor för 2016.

Ökade anslag till universitet och högskolor

I propositionen Forskning och innovation gjordes bedömningen att anslagen för forskning och forskarutbildning till universitet och högskolor bör öka med totalt 300 miljoner kronor 2016. Regeringens förslag till medelsfördelning beskrivs ovan i avsnittet Anslag och bemyndiganden för forskning och utbildning på forskarnivå vid universitet och högskolor.

Investeringar i nästa generations framstående forskare

Den tidigare regeringen presenterade i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) insatser för rekryteringar av framstående forskare, såväl etablerade forskare som bedriver forskning på högsta nivå som framstående unga forskare.

Regeringen bedömer att den tidigare aviserade satsningen för internationella rekryteringar av framstående forskare om 250 miljoner kronor fram till 2016 bör minska med 20 miljoner kronor 2016.

Regeringen föreslår därför att ytterligare 30 miljoner kronor tillförs Vetenskapsrådets forskningsanslag 2016 för internationella rekryteringar av framstående forskare, i stället för tidigare beräknade 50 miljoner kronor.

Inrättande av nationellt forskningsprogram om rasism

Regeringen avser att ge Vetenskapsrådet i uppdrag att i samråd med Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) utlysa medel för att stärka forskning inom området rasism.

Regeringen föreslår att 20 miljoner kronor tillförs Vetenskapsrådets forskningsanslag fr.o.m. 2016 för ett forskningsprogram om rasism.

Satsningen på ett forskningsprogram om rasism som utlyses av Vetenskapsrådet ska ses som ett komplement till att regeringen genom en ändring i regleringsbrevet (U2015/01523, 03650/UH) för budgetåret 2015 gett Göteborgs universitet i uppdrag att sprida kunskap och metoder för att minska rekryteringen av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer.

Forskning för näringsliv och samhälle

I propositionen Forskning och innovation presenterades en omfattande satsning på strategiska innovationsområden som lade grunden för långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhället och andra aktörer. Därutöver presenterades satsningar inom några områden som är av särskild betydelse för näringslivet och samhället.

I detta ingår ett ökat anslag till Verket för innovationssystem (Vinnova) med 50 miljoner kronor 2016 för riktade satsningar inom, gruv-, mineral- och stålforskning (se vidare utg.omr. 24)

Dessutom ökas anslaget för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) med 50 miljoner kronor 2016 för forskning om hållbart samhällsbyggande och med 50 miljoner kronor 2016 för forskning om nyttjande av skogsråvara och biomassa för att bl.a. ersätta fossil råvara till nya biobaserade produkter (se vidare utg.omr. 20 och utg.omr. 23).

Energiforskning

I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) aviserades en satsning på energiforskning med 470 miljoner kronor till Statens energimyndighet 2013–2016, varav 200 miljoner kronor satsas 2016.

Rymdverksamhet och rymdforskning

I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) presenterades en ökning av anslagsnivån till Rymdstyrelsens forskningsanslag på totalt 100 miljoner kronor under perioden 2013–2016, varav 75 miljoner kronor anvisades i samband med budgetpropositionen för 2013. Regeringen föreslår därmed att ytterligare 25 miljoner kronor tillförs Rymdstyrelsens forskningsanslag 2016.

Fördjupad vetenskaplig eller teknisk verifiering (proof of concept)

För att överbrygga gapet mellan grundforskning och kommersialisering av forskningsresultat inom livsvetenskap vill regeringen stödja forsknings- och utvecklingsprojekt så att dessa inte kommersialiseras i förtid och som följd av detta inte får en långsiktig finansiering.

Verifieringsmetoden är den del i utvecklingen av en behandlingsmetod eller en produkt där metodens eller produktens lämplighet och användbarhet verifieras.

Denna satsning kompletterar den satsning på infrastruktur och service inom det nationella centret för livsvetenskaplig forskning (SciLifeLab) som har genomförts enligt vad som presenterades i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30).

Regeringen föreslår att 18 miljoner kronor tillförs Vetenskapsrådets forskningsanslag 2016 för detta ändamål. För 2017–2018 beräknas 14 miljoner kronor per år anvisas.

Fördjupad kommersiell verifiering inom livsvetenskap (förinkubation)

För att överbrygga gapet mellan grundforskning och kommersialisering av forskningsresultat vill regeringen också etablera fördjupad kommersiell verifiering inom området för livsvetenskap, s.k. förinkubation, vid vissa

innovationskontor. Regeringen föreslår därför att ett begränsat antal innovationskontor får i uppdrag att etablera förinkubatorer som kan stödja idéer inom området för livsvetenskap med fördjupad kommersiell verifiering.

Regeringen föreslår att 12 miljoner kronor satsas 2016 för ändamålet förinkubatorer. För 2017–2018 beräknas 6 miljoner kronor per år anvisas.

Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (Science for Life Laboratory)

Science for Life Laboratory (SciLifeLab) är ett nationellt forskningscentrum för storskalig molekylär biovetenskaplig forskning med fokus på genetik, avbildning, proteomik och bioinformatik som gemensamt drivs av Kungl. Tekniska högskolan, Stockholms universitet, Karolinska institutet och Uppsala universitet.

I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) presenterades en satsning på SciLifeLab på totalt 200 miljoner kronor under perioden 2013–2016. Regeringen föreslår därmed en ökning för detta ändamål med 50 miljoner kronor 2016.

Den ökade satsningen på SciLifeLab får synergieffekter genom satsningen på fördjupad kommersiell verifiering inom livsvetenskap (se ovan).

European Spallation Source (ESS)

European Spallation Source (ESS) byggs för närvarande i Lund. ESS är en s.k. spallationskälla för neutronstrålning och är en av de största satsningarna på forskningsinfrastruktur som har gjorts i Europa under de senaste decennierna. Anläggningen kan jämföras med ett gigantiskt mikroskop där man kan studera struktur och funktion hos många olika typer av material.

Enligt vad som presenterades i de två senaste forskningspropositionerna (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160 och prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) anvisades Vetenskapsrådet 150 miljoner kronor per år i budgetpropositionen för 2010, och ytterligare 200 miljoner kronor per år anvisades fr.o.m. 2015 för konstruktionen av ESS. Vidare anvisades ytterligare 70 miljoner kronor från regeringens förfogande till Vetenskapsrådet fr.o.m. 2015. Dessutom avsattes 40 miljoner kronor från Vetenskapsrådets anslag. Utöver finansiering från Vetenskapsrådet har Lunds universitet bidragit med medel, och även Skåne läns landsting (Region Skåne) och strukturfondens nationella program kommer att bidra med medel till finansieringen för konstruktionen av ESS. Sammantaget beräknas detta finansiera Sveriges andel av kostnaderna, inklusive driftkostnader, för ESS under konstruktionsperioden 2013–2025.

MAX IV-laboratoriet

Röntgenljuskällan MAX IV är på väg att färdigställas i Lund. Anläggningen började byggas 2010 och beräknas vara klar 2016. Kostnaderna för markarbeten, byggnader och konstruktion av elektronacceleratorer uppskattas till 3,2 miljarder kronor.

I propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) bedömdes att anslagsnivån till Vetenskapsrådet för konstruktionen av MAX IV bör öka med totalt 50 miljoner kronor under perioden 2014–2016. Regeringen föreslår utifrån detta att Vetenskapsrådets forskningsanslag ökas med 20 miljoner kronor 2016 för konstruktionen av MAX IV-laboratoriet.

Anslag och bemyndiganden för forskning och forskningens infrastruktur

3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 5 766 449 000 kronor till anslaget *3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 1 685 000 kronor (0,03 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och forskningsinformation. Anslaget får även användas för utgifter för forskningsinfrastrukturer, internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Anslaget får även användas för bidrag till ett konsortium för konstruktionen och driften av European Spallation Source (ESS), efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Regeringens överväganden

Anslaget föreslås öka med totalt 95 000 000 kronor 2016 i enlighet med vad som presenterades i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30). Inom ramen för denna ökning föreslår regeringen en satsning på ett program för internationell rekrytering av framstående forskare på 30 000 000 kronor, vilket är 20 000 000 kronor mindre än vad som

presenterades i propositionen. Sänkningen beror på att 20 000 000 kronor föreslås användas för forskning om rasism i stället.

Vidare föreslås en ökning på 25 000 000 kronor 2016 för att öka Vetenskapsrådets möjligheter att finansiera forskning av god kvalitet.

Dessutom föreslås en ökning på totalt 20 000 000 kronor 2016 för förstärkning av forskningens infrastruktur, varav hela beloppet avsätts för röntgenljuskällan MAX IV.

Regeringen föreslår vidare att anslaget ökas med 18 000 000 kronor 2016 för ändamålet fördjupad vetenskaplig eller teknisk verifiering (proof of concept) inom satsningen för livsvetenskap (life science). För att överbrygga gapet mellan grundforskning och kommersialisering av forskningsresultat inom livsvetenskap vill regeringen stödja forsknings- och utvecklingsprojekt så att dessa inte kommersialiseras i förtid och som följd av detta inte får en långsiktig finansiering. För 2017 och 2018 beräknas 14 000 000 kronor per år.

Regeringen föreslår även att 50 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* fr.o.m. 2016 för att finansiera nationell samordning av kliniska studier.

Regeringen föreslår att 5 000 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* fr.o.m. 2016 för att finansiera de ökade administrativa utgifterna i och med ökade satsningar inom forskning och forskningsinformation.

Vidare föreslås att 800 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* fr.o.m. 2016 för att minska administrationen.

Anslaget minskar med 14 453 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 17 520 000 000 kronor 2017–2025.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet vanligen bedrivs i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar för vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom rådet åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen.

Vidare tillkommer de åtaganden som följer av inrättandet av konsortiet för europeisk forskningsinfrastruktur, European Spallation Source ERIC.

Bemyndigande om medlemskap i Eric-konsortium

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under perioden 2016–2018 besluta om svenskt medlemskap i Integrated Structural Biology

Infrastructure (INSTRUCT-ERIC) enligt rådets förordning (EG) nr 723/2009 av den 25 juni 2009 om gemenskapens rättsliga ram för ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur och att besluta om en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor per år.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att ett antal Eric-konsortier bildats och planeras att bildas för att underlätta för forskare att samarbeta med andra forskare i olika länder inom forskningsinfrastrukturer.

Integrated Structural Biology Infrastructure (INSTRUCT-ERIC), med säte i Storbritannien, är en distribuerad infrastruktur för strukturbologi. Konsortiet ska tillhandahålla spjutspetstekniker samt användarstöd och utbildning inom relevanta metoder för att främja strukturbologisk forskning i Europa.

Bemyndigande om att fordran lämnas som bidrag

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att på bolagsstämman i European Spallation Source ESS AB rösta för att bolagets köpeskillings-fordran på European Spallation Source ERIC utdelas till aktieägarna, den svenska och den danska staten, och att i anslutning till stämman besluta att den svenska delen av fordran lämnas som bidrag till European Spallation Source ERIC.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag följande. I april 2010 bildades det svenska aktiebolaget European Spallation Source ESS AB som ska planera, uppföra och driva en forskningsanläggning för en spallationskälla (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126). Bolaget ägs till drygt 73 procent av den svenska staten och till drygt 26 procent av den danska staten. I slutet av 2012 beslutade de partnerländer som deltar i konstruktionen av spallationskällan att en mer ändamålsenlig organisationsform för verksamheten skulle vara ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur, ett s.k. Eric-konsortium. Regeringen bemyndigades genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2014 att besluta om medlemskap i ett sådant konsortium (prop. 2013/14:1 utg.omr. 16, bet. 2013/14:UbU1, rskr. 2013/14:104), varefter regeringen beslutade om ett sådant medlemskap (U2014/5622/F). Europeiska kommissionen beslutade i augusti 2015 att inrätta European Spallation Source ERIC. Beslutet har vunnit laga kraft.

Genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2015 bemyndigades regeringen att på bolagsstämman i bolaget rösta för att överlåta samtliga eller delar av bolagets tillgångar och skulder till det då framtida Eric-konsortiet och vidta de åtgärder som är nödvändiga för att avveckla bolaget genom likvidation vid ett tillfälle som regeringen finner lämpligt (prop. 2014/15:1 utg.omr. 16, bet. 2014/15:UbU1, rskr. 2014/15:90).

Vid överlåtelsetillfället, som beräknas inträffa under hösten 2015, kommer tillgångarna att överskrida skulderna, varför bolaget då får en köpeskillingsfordran på konsortiet. För att undvika en icke ändamålsenlig rundgång av medel, bestående i att konsortiet betalar fordran till bolaget

varefter bolaget likvideras och tillgångarna utskiftas till ägarna som sedan beslutar om att tillskjuta medlen till konsortiet, bör fordran i stället betalas ut som ett bidrag direkt till European Spallation Source ERIC.

Bemyndigande om bidrag till European Spallation Source ERIC

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 besluta om bidrag på högst 500 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att anläggningen 2012 projekterades att kosta drygt 1,8 miljarder euro för perioden 2013–2025. Sveriges andel är 35 procent av den totala kostnaden, motsvarande ca 5,8 miljarder kronor. Dessutom tillkommer eventuella fördyringar på ca 600 miljoner kronor. Konstruktionen påbörjades under 2014. Totalt 16 länder deltar i förberedelserna för konstruktionen av ESS. Sverige finansierar tillsammans med Danmark och Norge konstruktionen till 50 procent. När det gäller övriga medel är avsikten att de ska tillföras från andra medlemsländer.

Anläggningen har i dagsläget i det närmaste full finansiering från medlemsländerna med ca 97 procent av konstruktionskostnaderna täckta t.o.m. 2025. Förhandlingar pågår om återstående finansiering. Vissa driftskostnader av anläggningen kommer att uppstå redan under konstruktionsperioden. Medel för detta har dock avsatts i den beräknade finansieringen för konstruktionskostnaderna.

Konstruktionen av ESS påbörjades under hösten 2014, och anläggningen beräknas stå helt färdig 2025.

Enligt vad som presenterades i de två senaste forskningspropositionerna (prop. 2008/09:50 och prop. 2012/13:30) anvisades Vetenskapsrådet 150 miljoner kronor per år i budgetpropositionen för 2010 och ytterligare 200 miljoner kronor per år fr.o.m. 2015 för att finansiera ESS. Vidare anvisades ytterligare 70 miljoner kronor från regeringens förfogande till Vetenskapsrådet fr.o.m. 2015. Dessutom avsattes 40 miljoner kronor från Vetenskapsrådets anslag. Utöver finansiering från Vetenskapsrådet har Lunds universitet bidragit med medel, och även Skåne läns landsting (Region Skåne) och strukturfondens nationella program kommer att bidra med medel till finansieringen för konstruktionen av ESS. Sammantaget beräknas detta finansiera Sveriges andel av kostnaderna, inklusive driftskostnader, för ESS under konstruktionsperioden 2013–2025.

Bemyndigande om statliga garantier för överbrygningslån

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 ge staten betalningsansvar för statliga garantier, som uppgår till högst 600 000 000 kronor och gäller som längst t.o.m. 2022, för överbrygningslån till European Spallation Source ERIC för konstruktionen av Europeiska spallationskällan (ESS).

Regeringen anger som skäl för sitt förslag följande. Europeiska kommissionen beslutade i augusti 2015 att inrätta European Spallation Source ERIC. Hittills har elva länder formellt blivit medlemmar av konsortiet. Ytterligare fyra länder deltar som observatörer i konsortiet i avvaktan på att deras nationella procedurer som krävs för medlemskap i konsortiet ska avslutas.

Under den mest byggintensiva fasen i projektet kommer ett kortsiktigt likviditetsunderskott att uppstå då avgifterna från medlemsländerna inte till fullo täcker de planerade utgifterna. Konsortiet har därför behov av att ta upp ett överbrygningslån för att konstruktionen ska kunna fortskrida utan fördröjningar. Eftersom fördröjningar riskerar att medföra ökade kostnader för bygget av ESS anser regeringen att den svenska staten bör stödja konsortiet med en statlig garanti. Behovet av överbrygningslån beräknas omfatta som längst perioden fram t.o.m. 2022.

3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 280 061 000 kronor till anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2016. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 881 000 000 kronor 2017–2021.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer.

3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 141 109 000 kronor till anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 2 045 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Vetenskapsrådets förvaltningsavgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 5 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation fr.o.m. 2016* för att finansiera de ökade administrativa utgifterna i och med ökade satsningar inom forskning och forskningsinformation.

Anslaget minskar med 339 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 372 100 000 kronor till anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 105 000 kronor (0,03 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och utveckling inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys inom nationella och internationella samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för information om rymdforskning och rymdverksamhet. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för verksamhet vid Esrange och till utgifter för ersättning till vissa samebyar samt till samefonden med anledning av verksamheten vid Esrange.

I enlighet med vad som presenterades i propositionen *Forskning och innovation* (prop. 2012/13:30) föreslår regeringen att anslaget ökas med 25 000 000 kronor 2016.

Anslaget föreslås minska med 1 998 000 kronor 2016 till följd av att bidraget för deltagande i ESA Technology Transfer Broker Network upphör.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 957 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2017–2034.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att den verksamhet som finansieras via anslaget för rymdforskning och rymdverksamhet vanligen bedrivs i form av fleråriga projekt.

3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 28 162 000 kronor till anslaget 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 450 000 kronor (1,7 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Rymdstyrelsens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 1 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:11 Centrala etikprövningsnämnden fr.o.m. 2016 för att finansiera de ökade administrativa kostnaderna i och med de satsningar som föreslås inom rymdforskning och rymdverksamhet.

Anslaget minskar med 68 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 551 309 000 kronor till anslaget 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* för budgetåret 2016. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för deltagande i internationella rymdsamarbeten.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2017–2021.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att den verksamhet som finansieras via anslaget vanligen bedrivs i form av fleråriga projekt som innebär långsiktiga ekonomiska åtaganden.

3:7 Institutet för rymdfysik

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 53 695 000 kronor till anslaget 3:7 *Institutet för rymdfysik* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 1 414 000 kronor (2,8 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för rymdfysiks förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 1 000 000 kronor överförs till anslaget från anslaget 3:11 Centrala etikprövningsnämnden fr.o.m. 2016 för att finansiera ökade utgifter för forskning och förvaltningsutgifter.

Anslaget minskar med 129 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

3:8 Kungl. biblioteket

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 350 540 000 kronor till anslaget 3:8 *Kungl. biblioteket* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 3 955 000 kronor (1,1 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Kungl. bibliotekets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 500 000 kronor överförs från anslaget till anslaget 2:8 *Göteborgs universitet*: Forskning och utbildning på forskarnivå fr.o.m. 2016 för finansiering av Libris specialdatabas om kvinnoforskning.

Anslaget minskar med 877 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

3:9 Polarforskningssekretariatet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 38 926 000 kronor till anslaget 3:9 *Polarforskningssekretariatet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 260 000 kronor (0,7 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Polarforskningssekretariatets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Polarforskningssekreterariatets utgifter varierar mellan åren beroende på om större expeditioner genomförs eller inte. För att klara år med stora utgifter måste hela anslagssparandet tas i anspråk, och anslaget är beräknat utifrån dessa förutsättningar.

Anslaget minskar med 99 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

3:10 Sunet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 43 646 000 kronor till anslaget *3:10 Sunet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 13 000 kronor (0,03 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Swedish University Computer Network (Sunet), ett datanätverk för överföring av elektronisk information mellan universitet och högskolor samt vissa andra organisationer. Anslaget får även användas för utgifter för grundanslutning till Sunet för de konstnärliga högskolorna, centrala statliga museer och Kungl. biblioteket.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 109 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sunet har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. För 2016 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 158 000 000 kronor.

3:11 Centrala etikprövningsnämnden

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 7 227 000 kronor till anslaget *3:11 Centrala etikprövningsnämnden* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 16 000 kronor (0,2 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver

består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för Centrala etikprövningsnämndens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den verksamhet som expertgruppen för oredlighet i forskning har ansvar för.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 2 000 000 kronor överförs från anslaget och att 1 000 000 kronor vardera överförs till anslaget 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning* och 3:7 *Institutet för rymdfysik* fr.o.m. 2016 för att finansiera rymdforskning och rymdverksamhet.

Anslaget minskar med 23 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

3:12 Regionala etikprövningsnämnder

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 40 686 000 kronor till anslaget 3:12 *Regionala etikprövningsnämnder* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 219 000 kronor (0,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för de regionala etikprövningsnämndernas förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 102 000 kronor 2016 till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

De regionala etikprövningsnämnderna har även intäkter från avgiftsbelagd verksamhet. De tar ut avgifter för etikprövning av forskning men får inte disponera intäkterna.

3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 112 220 000 kronor till anslaget *3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 45 000 kronor (0,03 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen (se nedan).

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för tull och mervärdesskatt som har betalats av Eiscat Scientific Association. Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom forsknings- och utvecklingsområdet. Anslaget får även användas för kapitaltillskott till holdingbolag knutna till universitet och högskolor efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Regeringens överväganden

Enligt vad som presenterades i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) föreslår regeringen en ökning av anslaget med 10 000 000 kronor 2016 för en satsning på nationellt stöd till kliniska studier.

Anslaget föreslås minskas med 443 000 kronor 2016 för att bidra till att finansiera prioriterade satsningar.

Regeringen föreslår att 50 000 000 kronor överförs från anslaget till anslaget *3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* fr.o.m. 2016 för att finansiera nationell samordning av kliniska studier.

Regeringen föreslår att 150 000 kronor överförs till anslaget från anslaget *1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* inom utgiftsområde 17 fr.o.m. 2016 för att finansiera kulturellt utbyte mellan Sverige och Grekland vid Svenska institutet i Aten.

Vidare beräknar regeringen att 10 000 000 kronor överförs från anslaget 2017 och ytterligare 5 000 000 kronor fr.o.m. 2018 till anslaget *2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för att finansiera ett nytt avtal om samarbete om utbildning av läkare och klinisk forskning samt utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet.

Bemyndigande om kapitaltillskott till holdingbolag knutna till universitet

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag följande. För att göra det möjligt att öka antalet forskningsresultat som kommersialiseras genom att bygga upp idébanker har regeringen efter riksdagens bemyndigande beslutat om kapitaltillskott till holdingbolag vid universitet. Idébankerna består av forskningsresultat som forskare av olika anledningar inte driver vidare till kommersialisering. Uppbyggnaden av idébanker inkluderar även ett införande av en struktur och process för att hantera sådana forskningsresultat.

Motionerna

Moderaterna

I avsnitt 5 Universitet och högskolor redogörs för Moderaternas förslag i motion 2015/16:2772 (M) yrkande 1 om att nivåökningen av direkta anslag för forskning bör fördelas till lärosäten enligt den omfördelningsmodell för kvalitet som tidigare har gällt där alla lärosäten ingår i samma grupp.

Sverigedemokraterna

I avsnitt 5 Universitet och högskolor redogörs för Sverigedemokraternas förslag i motionerna 2015/16:1644 (SD) yrkande 1 och 2015/16:2348 (SD) i denna del om ett s.k. forskningsinitiativ.

Centerpartiet

I kommittémotion 2015/16:3159 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C) i denna del föreslås en minskning av anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* med 18 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag.

Folkpartiet

I kommittémotion 2015/16:3200 av Christer Nylander m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del föreslås en minskning av anslaget 3:8 *Kungliga biblioteket* med 1 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag.

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslås en minskning av anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* med 18 000 000 kronor jämfört med regeringens förslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller forskning vill utskottet inledningsvis påminna om att målet för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

Utskottet är angeläget om att svensk forskning ska hålla hög kvalitet. Utskottet anser förvisso att svensk forskning håller hög kvalitet men att det finns tecken på att forskningen har tappat i konkurrenskraft i förhållande till flera jämförbara länder. Det behövs därför insatser för att säkerställa kvaliteten i svensk forskning. I sammanhanget bör särskilt vikten av långsiktig planering inom forskningspolitiken betonas. I regeringsförklaringen förra hösten angavs några viktiga forskningspolitiska prioriteringar, såsom att basanslagen för forskning ska prioriteras upp, att en ny forskningsproposition ska ha ett tioårigt perspektiv, att unga forskares villkor ska förbättras samt att andelen kvinnliga professorer ska öka och forskningsanslagen fördelas jämställt.

Utskottet vill vidare framhålla att regeringen i denna budgetproposition i enlighet med propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU3, rskr. 2012/13:151) föreslår att de statliga anslagen för forskning och innovation ökas med totalt 940 miljoner kronor för 2016.

När det gäller de yrkanden om minskningar av anslag som föreslås i motionerna kan utskottet konstatera att i avsnittet Anslag och bemyndiganden för forskning och forskningens infrastruktur ovan har utskottet redovisat regeringens satsningar och reformer. Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringens förslag är väl avvägda.

Sammanfattning

Utskottet har här redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och att avstyrka motionerna 2015/16:2878 (KD) yrkande 1 i denna del, 2015/16:3159 (C) i denna del och 2015/16:3200 (FP) yrkande 1 i denna del (se utskottets förslag om anslag inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

7 Gemensamma ändamål

Inledning

Detta avsnitt inleds med en sammanfattning av några uppgifter (nyckeltal) om internationellt studentutbyte som ges i propositionen (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 138–139). Därefter följer en närmare redogörelse för propositionens förslag inom verksamhetsområdet och en beskrivning av den motion som har väckts med anledning av regeringens förslag. Avslutningsvis

redovisas utskottets ställningstagande med utskottets skäl för att tillstyrka regeringens förslag i propositionen och avstyrka motionen (se avsnitt 2 Anslag inom utgiftsområde 16).

Resultat

Internationellt studentutbyte

Inresande studenter

Läsåret 2013/14 deltog 32 600 inresande studenter i svensk högskoleutbildning, vilket var 1 400 färre än föregående år. Kvinnorna var, liksom läsåret innan, i majoritet bland de inresande: 51 procent av de inresande var kvinnor och 49 procent var män. Av dessa inresande studenter var det 21 400 som studerade i Sverige för första gången, vilket var 200 färre än föregående år.

Av inresande utbytesstudenter som var nybörjare vid svenska universitet och högskolor 2013/14 kom ungefär 6 procent från nordiska länder, och 71 procent från övriga Europa. Därefter följde Asien och Nordamerika med 15 respektive 8 procent. Av de fritt inresande studenterna som var nybörjare kom 38 procent från Europa. Därefter följde Asien med 17 procent. De enskilt största länderna var Tyskland, Finland och Kina.

Hösten 2011 infördes studieavgifter och anmälningsavgifter för personer som inte är medborgare i en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz. Läsåret 2013/14 betalade ca 1 900 studenter studieavgift som nybörjare i en svensk högskoleutbildning, vilket var en ökning från föregående år. Det totala antalet avgiftsbetalande studenter i svensk högskoleutbildning uppgick läsåret 2013/14 till ca 3 200. Av de fritt inresande studenter som betalade studieavgifter kom de flesta från Kina, Indien, Iran, Pakistan och USA.

Utresande studenter

Under läsåret 2013/14 studerade 28 900 svenska studenter utomlands, vilket var drygt 600 fler än föregående läsår. Av de utresande studenterna var 66 procent fritt utresande studenter (s.k. free mover-studenter) och 24 procent utbytesstudenter, medan 10 procent studerade språkkurser på eftergymnasial nivå.

Majoriteten av de utresande studerade i Europa, främst i Storbritannien, Danmark och Polen. Allt fler svenska studenter valde att studera i Nordamerika och Asien.

Anslag och bemyndiganden för gemensamma ändamål

4:1 Internationella program

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 81 589 000 kronor till anslaget *4:1 Internationella program* för budgetåret 2016.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stipendier till s.k. tredjelandsstudenter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att främja internationella kontakter inom EU-program och andra internationella program inom utbildningsområdet. Anslaget får även användas för att medfinansiera EU-medel inom Universitets- och högskolerådets ansvarsområde och genomföra stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Regeringens överväganden

Regeringen redovisar inga förändringar under detta anslag i budgetpropositionen för 2016.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget *4:1 Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2017–2019.

Regeringen anger som skäl för sitt förslag att Universitets- och högskolerådet under 2016 kommer att bevilja stipendier för senare läsår.

4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 30 886 000 kronor till anslaget *4:2 Avgift till Unesco och ICCROM* för budgetåret 2016.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Unesco. Anslaget får även användas för utgifter för Internationella centret för

bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM) samt utgifter för de Unescokonventioner som Sverige har ratificerat.

Regeringens överväganden

Utgifterna för anslaget påverkas främst av utvecklingen av Unescos budget, Sveriges andel av budgeten och eventuella valutaförändringar.

4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 10 093 000 kronor till anslaget *4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet* för budgetåret 2016. Anslaget ökar med 135 000 kronor (1,5 procent) till följd av pris- och löneomräkning. Därutöver består den föreslagna anslagsnivån av de förändringar som regeringen redovisar under anslaget i budgetpropositionen.

Ändamål

Anslaget får användas för Svenska Unescorådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bevakning och genomförande av Unescos verksamhet.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 23 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Anslaget beräknas öka med 800 000 kronor med anledning av att medel överförs från anslaget *3:1 Vetenskapsrådet*.

4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 24 161 000 kronor till anslaget *4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning* för budgetåret 2016.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning. Anslaget får även användas för utgifter för statistik, analyser och prognoser inom dessa områden.

Regeringens överväganden

Anslaget minskar med 3 000 kronor till följd av den neddragning av anslag som pris- och löneomräknas som har beräknats i budgetpropositionen för 2015 för att finansiera prioriterade satsningar.

Under 2014 och innevarande budgetår har en stor del av medlen avsatts för den årliga övergripande utbildningsstatistiken och för OECD:s indikatorprojekt Indicators of Education Systems (INES). Delar av anslaget används för verksamheter av tillfällig art och där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen kan variera mellan budgetåren.

För arbetet med en valideringsdelegation föreslår regeringen att anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2016, och man beräknar 5 000 000 kronor årligen för 2017–2019 för samma ändamål.

För deltagande i internationella studier på vuxenutbildningsområdet föreslår regeringen att anslaget ökas med 11 150 000 kronor 2016, och man beräknar 4 450 000 kronor för 2017 för samma ändamål.

Kostnader för Regeringskansliets inköp av internationell och nationell utbildningsstatistik finansieras i dag under anslaget. Regeringen anser att denna verksamhet är av förvaltningskaraktär och i stället bör finansieras från Regeringskansliets förvaltningsanslag. Därför föreslås att 300 000 kronor överförs från det nu aktuella anslaget till anslaget *4:1 Regeringskansliet m.m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse fr.o.m. 2016.

Motionen

Kristdemokraterna

I kommittémotion 2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 1 i denna del föreslår motionärerna i förhållande till regeringens förslag en minskning med 11 150 000 kronor på anslaget *4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning*.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens förslag om anslag är väl avvägda. Utskottet har därmed redovisat sina närmare skäl för att tillstyrka regeringens förslag om anslag och bemyndiganden och avstyrker motion 2015/16:2878 (KD) yrkande 1 i denna del (se utskottets förslag om anslag inom utgiftsområde 16 i avsnitt 2).

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 16 (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M) anför:

Riksdagen beslutade den 25 november 2015 om ramar för statsbudgetens utgiftsområden och om en beräkning av statens inkomster. I motionen Sverige kan mer – Politik som bryter det nya utanförskapet (mot. 2015/16:3043) presenteras Moderaternas budgetförslag och riktlinjer för den ekonomiska politiken.

Sverige beskrivs ofta som ett av världens bästa länder att leva och växa upp i. Men Sverige står inför flera stora utmaningar framöver. Trots att fler vill arbeta är trösklarna in i arbete fortfarande höga för dem med låga inkomster. Vi ser ett nytt utanförskap växa fram som genom långvarig strukturell arbetslöshet drabbar unga människor och utrikes födda särskilt hårt. Dessutom ställer en allt tuffare internationell konkurrens höga krav på våra företag och deras jobbskapande. Det här är avgörande framtidsfrågor för Sverige.

Budgetpropositionen visar på en regering som står handfallen inför de viktiga utmaningar Sverige står inför och som inte förmår ta vara på de goda förutsättningar vi har. Regeringens politik med stora skattehöjningar på jobb och företagande riskerar att leda till att Sveriges jobbtillväxt bromsas, och försämrar också möjligheterna till en god integration genom att höja trösklarna in till arbetsmarknaden. Det här är fel väg för Sverige.

Vi moderater står för en annan väg. Vårt mål är att öka välståndet och tryggheten för alla medborgare i Sverige. De reformförslag vi presenterar är därför fokuserade på hur jobben ska bli fler. Vi vill minska utanförskapet och stärka incitamenten till att arbeta genom att stå upp för rimliga skattenivåer, stärka investeringar i utbildning och infrastruktur och värna företagsklimatet. Fler i arbete är avgörande för att få mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

Riksdagen har ställt sig bakom regeringens förslag till utgiftsramar, beräkning av statens inkomster och inriktning på budgetpolitiken. I enlighet med riksdagens rambeslutsprocess ställs regeringens budgetförslag och oppositionspartiernas budgetförslag mot varandra som helheter och beslutas i två steg. Moderaternas budgetförslag är en sammanhållen helhet, och eftersom riksdagen i steg ett, rambeslutet, har ställt sig bakom regeringens förslag på ekonomiska ramar för statsbudgeten och inriktning på budgetpolitiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagens fördelning inom utgiftsområde 16. I stället framför vi i detta särskilda yttrande synpunkter på regeringens förslag och redovisar den anslagsfördelning och de förslag som Moderaterna föreslår i kommittémotion 2015/16: 2736.

Moderaterna vill skapa ökade förutsättningar för en bättre och mer tillgänglig förskola. Vi vill att den allmänna förskolan ska utökas till att gälla från två års ålder i stället för dagens tre år. Det skulle innebära att Sveriges familjer får möjlighet till avgiftsfri förskola för sina barn 15 timmar i veckan redan från det att barnet är två år gammalt. Det ger också fler familjer, särskilt de med små inkomster, ännu bättre möjligheter att kombinera familjeliv med arbete. För införandet av allmän förskola från två års ålder satsar vi 500 miljoner kronor 2018 och 1 miljard kronor från 2019.

Vidare föreslår vi en satsning om 170 miljoner kronor från 2016 på mindre barngrupper i förskolan, så att det totala stödet sammanlagt uppgår till 1 miljard kronor. Stödet ska särskilt premiera de förskolor som arbetar aktivt med språkinläring.

Vi förstärker också tillsynen över förskolan med en tydligare kvalitetsgranskning av bl.a. barngruppernas storlek och ökar därmed anslaget till Skolinspektionen med 25 miljoner kronor per år 2016–2018 och 10 miljoner kronor 2019.

Forskningen visar att ökad fysisk aktivitet får eleverna att prestera bättre i skolan och minskar risken för psykisk ohälsa. Vi vill därför genomföra ett aktivitetslyft i fritidshemmen så att alla elever får möjlighet att utöva en idrott även efter skoltid. Vi satsar 10 miljoner kronor på att bygga upp ett samarbete mellan fritidshemmen och Svenska skolidrottsförbundet.

Alliansen föreslog en utbyggnad av karriärtjänsterna som regeringen har tagit bort. För att stärka läraryrkets status, premiera skickliga lärare och lyfta elevens kunskapsresultat är fortsatta reformer nödvändiga. Karriärvägar för lärare är en viktig del i detta. Även OECD lyfter fram vikten av goda karriärvägar för att höja läraryrkets status i sin granskning av den svenska skolan. Därför vill vi fortsätta bygga ut antalet karriärtjänster så att de uppgår till 22 000 tjänster. För detta ändamål avsätter vi 186 miljoner kronor 2016, 316 miljoner kronor 2017 och 496 miljoner kronor 2018 och 2019.

Ska vi höja resultaten i skolan ska de skickligaste lärarna finnas på de skolor som har de största utmaningarna. Därför vill vi genomföra en särskild satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden och förstärker därför anslagen till vår tidigare satsning på fler karriärtjänster i utanförskapsområden genom att avsätta dubbelt så mycket medel som tidigare. Från och med 2016 ökar vi anslaget från 26 miljoner kronor till 36 miljoner kronor 2017, 44 miljoner kronor 2018 och 52 miljoner kronor 2019.

Extra stöd och hjälp är viktigt för att eleverna ska klara sig bättre i skolan, men alla elever har inte samma tillgång till sådant stöd. För att alla elever ska få goda förutsättningar att lyckas föreslår vi att det ska införas obligatorisk läxhjälp, dvs. en skyldighet för kommuner och fristående huvudmän att erbjuda läxhjälp till alla elever i årkurs 4–9. Vi satsar för ändamålet 390 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016.

För att ge bättre förutsättningar för fler elever att klara kunskapsmålen är det även betydelsefullt att erbjuda elever sommarskola. Vi anser att alla elever bör ha samma möjligheter att delta i sommarskola, oavsett i vilken kommun

eleven bor. Det bör därför finnas en tydlig skyldighet för kommunerna att erbjuda sommarskola från årskurs 6 för de elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasiet. Vi fördubblar regeringens satsning på sommarskola och avsätter ytterligare 150 miljoner kronor per år och totalt 300 miljoner kronor från 2016 på sommarskola från årskurs 6–9 för den elevgrupp som riskerar att halka efter.

Alla elever har rätt att känna sig trygga i skolan men mobbning är tyvärr fortfarande ett stort problem. Den brist på kunskap kring mobbning som finns behöver åtgärdas för att mobbningen ska försvinna. Vi satsar därför 2 miljoner kronor på att Skolverket i samråd med andra aktörer ska utarbeta en webbaserad pilotmodell, liknande Matematiklyftet, med syfte att kunna erbjuda ett digitalt kompetenslyft i frågor om att förebygga mobbning, våld och kränkningar i skolan.

Riksrevisionsverket visar i en granskningsrapport att statsbidragen inte når ut till alla kommuner och skolor (RiR 2014:25). Många av de kommuner som har störst behov har således inte kapaciteten att ansöka om statsbidragen. Vi vill därför stärka möjligheterna för svagpresterande skolor att kunna utvecklas och förbättras. Det behövs en tydligare koppling mellan de åtgärder som Skolinspektionen sätter upp för svagpresterande skolor och möjligheten för dessa skolor att få nationella resurser utan att det kräver ett omfattande ansökningsförfarande. När Skolinspektionen har upprättat en åtgärdsplan ska Skolverket kunna erbjuda skolor eller huvudmän som inte når kunskapskraven ett särskilt kunskapskontrakt med nationella resurser kopplade till vissa åtgärder som forskningen visar stärker kunskapsresultaten. Det kan t.ex. handla om lärarhandledning, speciallärarkompetens, ledarskapsutbildning eller förstärkt elevhälsa. För att Skolinspektionen ska kunna stärka sin tillsyn och genomföra de föreslagna utredningsåtgärderna satsar vi 50 miljoner kronor årligen 2016 och 2017 och 75 miljoner kronor 2018 och 2019.

Vi anser också att det behöver utvecklas en ny metod som innebär att speciellt utvalda lärarcoacher, kopplade till kunskapskontrakten, får tjänstledigt från sina ordinarie lärartjänster för att professionellt och målinriktat samverka med personalen i utvalda skolors arbetslag. Dessutom vill vi att Skolverket ska få ett uppdrag att utforma en plan för hur alla ämnen skulle kunna utvecklas likt Matematiklyftet samt ett uppdrag att utreda och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. För dessa åtgärder, samt åtgärder som är kopplade till utformandet av kunskapskontrakt, vill vi att Skolverket ska tillföras 5 miljoner kronor.

Det är oroande att det händer för lite inom området för digital skolutveckling i Sverige. Vi vill därför att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram en nationell strategi för skolans digitalisering och vi avsätter 1 miljon kronor för ändamålet. I en sådan strategi bör olika delar ingå, bl.a. hur bättre kunskapsresultat kan nås genom att låta elever använda digitala läromedel i sitt arbete, vilken kompetens som krävs för att varje skola ska kunna utveckla den digitala infrastrukturen på skolan och vilka nya typer av kunskaper rektorer och andra skolledare behöver för att leda digitaliserade skolor.

Ett utbyggt yrkesvux är ett effektivt sätt att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning, vilket i dag många gånger är ett krav för att få ett arbete. Skolverkets utvärderingar visar exempelvis att tre av fyra av dem som har gått yrkesvux har fått en anknytning till arbetsmarknaden ett år efter avslutade yrkesstudier. För att fler ska få chansen att lära sig ett yrke och få sitt första jobb vill vi bygga ut yrkesvux. Vi föreslår en satsning om 500 miljoner kronor under 2016 för att bygga ut yrkesvuxutbildningarna. Satsningen byggs successivt ut och uppgår 2019 till 1 340 miljoner kronor. Utbyggnaden bör ske genom permanenta anslagsökningar till kommunerna för att finansiera möjligheten för fler att gå yrkesvuxutbildningar.

Vidare vill vi att rätten att läsa in såväl grundläggande som särskild behörighet till högskolestudier på den kommunala vuxenutbildningen ska utökas till att bli en generell rättighet. Denna rättighet föreslås omfatta alla som är behöriga till sådan utbildning. Satsningen uppgår till 537 miljoner kronor per år från 2017.

Sverige är en kunskapsnation och vår befolkning är välutbildad. Detta är resultatet av en lång svensk tradition när det gäller att satsa på både bildning och god utbildning som är tillgänglig för alla. Utbildning, forskning och entreprenörskap lägger grunden för framtidens arbetsmarknad. Därför är Moderaterna tydliga med att Sveriges ambitioner ska vara höga. Vi ska ha en internationellt sett hög kvalitet på utbildningar och den forskning som bedrivs. Under åren 2006 till 2014 gjorde Moderaterna och alliansregeringen historiskt stora satsningar inom utbildnings- och forskningsområdet för att Sverige även i framtiden ska vara en modern och innovativ kunskapsnation.

Moderaterna anser att målet för högre utbildning ska vara att utbildning och forskning ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt. Ska Sverige klara den globala konkurrensen måste vi hålla hög kvalitet i hela utbildningskedjan. Moderaterna och alliansregeringen införde flera förbättringar för att skapa en god kunskapsspiral med kvalitet i fokus. Moderaterna kommer att fortsätta detta systematiska arbete och anlägga en strategisk helhetssyn på utbildningsprocessen.

Moderaterna anser att de 300 miljoner kronor som riksdagen har beslutat ska fördelas på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat även fortsättningsvis ska redovisas för riksdagen, och inte som regeringen föreslår i regleringsbrevet. Moderaterna anser också att nivåökningen av direkta anslag till forskning bör fördelas enligt den hittills gällande omfördelningsmodellen och vi avvisar därför regeringens förslag om en ny fördelningsmodell.

I dag är det långa väntetider för att få sin utländska vårdutbildning validerad och beslut fattat om vårdlegitimation. Vi vill att Socialstyrelsens uppdrag att validera utländska betyg och kompetenser av utländsk utbildning inom hälso- och sjukvårdsyren övergår till Universitets- och högskolerådet (UHR) och vi satsar därför ytterligare 80 miljoner kronor till UHR. Denna myndighet har visat sig vara mer effektiv när det gäller att kartlägga insatser för att snabbt

komma ut på arbetsmarknaden. Rekryteringsbehoven är stora inom vårddyrkena och validering är därför viktig.

Moderaterna anser att målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

2. Anslag inom utgiftsområde 16 (SD)

Stefan Jakobsson (SD) anför:

Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn som betraktar värdekonservatism och upprätthållandet av en solidarisk välfärdsmodell som de viktigaste verktygen i byggandet av det goda samhället. Partiets övergripande mål är att formera en demokratisk, politisk rörelse som slår vakt om den gemensamma nationella identitet som har utgjort grunden för framväxten av välfärdsstaten och vårt lands fredliga och demokratiska utveckling.

Sverigedemokraterna eftersträvar ett försiktigt framåtskridande som baseras på varsamhet, eftertanke och långsiktigt ansvarstagande. Sverigedemokraterna eftersträvar ett demokratiskt, jämställt och miljövänligt samhälle där alla medborgare skyddas av, och är lika inför, lagen. Genom att kombinera frihet och trygghet, individualism och gemenskap hoppas Sverigedemokraterna kunna skapa ett folkhem som i så hög grad som möjligt är präglad av trygghet, välstånd, demokrati och en stark inre solidaritet.

Sverigedemokraterna står fritt från såväl socialismens som liberalismens ekonomiska teorier och kan därför inta ett pragmatiskt och verklighetsanpassat förhållningssätt i ekonomiska frågor. Förutsatt att det kan gagna Sverige och dess medborgare är Sverigedemokraterna öppna för samtal, diskussioner och samarbeten med alla andra partier. I Sverigedemokraternas höstbudget stakar vi ut våra viktigaste visioner för de kommande åren. Sverigedemokraterna visar att det inte måste finnas någon motsättning mellan ekonomisk tillväxt och sysselsättning å den ena sidan och allmän välfärd, trygghet och socialt ansvarstagande å den andra.

Sverigedemokraternas förslag om statsbudgeten och riktlinjer för den ekonomiska politiken finns i partimotion 2015/16:761. Riksdagen har genom sitt beslut den 25 november 2015 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 16 inte får överstiga 69 452 400 000 kronor 2016 (bet. 2015/16:FiU1). Sverigedemokraternas förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således formellt inte tas upp till behandling. Därför väljer jag att avstå från att delta i beslutet och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Sverigedemokraternas politik inom utgiftsområde 16. Sverigedemokraterna budgetalternativ bör ses som en helhet. Jag står fast vid uppfattningen att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha utformats i enlighet med förslagen i Sverigedemokraternas kommittémotion 2015/16:2348.

Förskolan är en oerhört viktig del av det svenska skolsystemet. Sverigedemokraterna har en vision av en förskola där alla barnen trivs, utvecklas och är trygga. Sverigedemokraterna satsar sammanlagt 800 miljoner kronor mer än regeringen för att avsevärt förbättra kvaliteten inom förskolan. Inom denna satsning avsätter Sverigedemokraterna 250 miljoner kronor för att minska barngrupperna i förskolan och höja kvaliteten inom barnomsorgen. Enligt Sverigedemokraternas mening bör det införas en nationell rekommendation om maximalt 15 barn per grupp i förskolan.

För att göra det möjligt för människor att sköta sina arbeten på obekvämt arbetstid vill Sverigedemokraterna vidare att anslagen för barnomsorg på obekvämt arbetstid ökas och att samtliga kommuner bli skyldiga att tillhandahålla s.k. nattis om rimlig efterfrågan finns. För att genomföra detta avsätter Sverigedemokraterna 15 miljoner kronor.

Sverigedemokraterna vill även att anslagen till Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) höjs för att göra det möjligt för SKL att ta fram en handlingsplan för särskilt begåvade barn i förskolan. Sverigedemokraterna föreslår att 10 miljoner kronor avsätts för detta ändamål.

Enligt Sverigedemokraternas mening är det också viktigt att barn får möta andra barn innan sedvanlig förskola påbörjas och jag anser därför att det bör utredas och inrättas ett statligt stimulansbidrag för att staten ska kunna medfinansiera den öppna förskolan. Det bör avsättas 50 miljoner kronor för detta ändamål.

Sverigedemokraterna anser dessutom att det behövs en satsning på att öka matkvaliteten för såväl barn i förskolan som elever i skolan. Det bör därför införas ett stimulansbidrag till förskolor och skolor, som bl.a. ska satsas på att bygga om mottagningskök till tillagningskök samt öka användningen av närodlade råvaror. Sverigedemokraterna föreslår att 125 miljoner kronor satsas på att höja matkvaliteten i förskolan och 200 miljoner kronor på att höja matkvaliteten i skolan.

Vi ser att svensk skola står inför en rad utmaningar. Från att en gång ha varit en skola i världsklass har resultaten i den svenska skolan försämrats drastiskt sedan 90-talets början. Samtidigt har skolan blivit stökigare, otryggare och mer segregerad. Utifrån detta måste vi reformera den svenska skolan och gå tillbaka till den kunskapsskola den en gång var.

En av Sverigedemokraternas största skolsatsningar är karriärvägar för lärarkåren. Sverigedemokraterna anser att det är oerhört viktigt att vi engagerar de bästa lärarna vi kan få. Sverigedemokraterna föreslår därför att det avsätts 800 miljoner kronor för ett karriär- och certifieringslyft, enligt en förebild från Shanghai.

Sverigedemokraternas karriär- och certifieringslyft innebär att lärare ska fortbilda sig enligt ett certifieringssystem som utgår från två nivåer: en basnivå och en mer avancerad nivå. Lärare som vill få ”vara kvar” där de är i dag men vill få mer kunskap i sitt ämne genomför vidareutbildning på basnivå. Lärare som vill få djupare kunskaper, och även vill få möjlighet att framöver bli

mentorer för nya kollegor, genomför en fördjupad extern utbildning på högskola eller universitet. Varje år ska samtliga lärare även genomgå ett antal timmar av intern utbildning. Utöver dessa utbildningar ska forskning uppmuntras.

Varje extern utbildning som en enskild lärare genomfört ska innebära att personen kommer ett steg upp i en utbildningstrappa. För att få komma vidare uppåt i ”trappan” krävs att läraren tar det ansvar som förväntas efter genomförd utbildning. Tanken är att denne ska stötta kollegor som befinner sig lägre ned på trappan med återkoppling. För att komma till toppen av trappan krävs det att läraren deltagit i de team som genomför insatser vid skolor med sämre resultat.

En god individuell lönesättning för lärare är enligt Sverigedemokraternas mening både viktig och nödvändig för att kunna konkurrera med näringslivet. Som en del av vårt karriär- och certifieringslyft vill jag därför att det införs en tydlig individuell lönetrappa som följer ansvar och utbildningsnivå.

För att skolor ska fungera väl krävs det dessutom rektorer med både en gedigen utbildning och erfarenhet av skolarbete. Därför anser Sverigedemokraterna att det bör införas en karriärstege även för rektorer, och att rektorer på sikt bör rekryteras bland behöriga lärare från certifieringsnivå 3 och högre. Detta stärker rektorernas pedagogiska profil, samtidigt som den administrativa bördan ska anpassas därefter. För rektorer tillkommer därefter tre specifika certifieringsnivåer, vilket givetvis också medför lönepåslag och utökade ansvarsområden. Sverigedemokraterna föreslår att det satsas 25 miljoner kronor på denna reform.

Det är även mycket viktigt att bekämpa otrygghet och psykisk ohälsa bland eleverna, samtidigt som lärarkåren behöver avlastas från arbetsuppgifter som i dag kräver alltför mycket tid åt andra saker än ren kunskapsförmedling. Sverigedemokraterna vill därför se en satsning på mer hjälpande och stödjande personal i skolan i form av framför allt fler skolsköterskor, skolpsykologer, kuratorer, vaktmästare och administrativ personal. Sverigedemokraterna har även som målsättning att få en så effektiv matchning av arbetskraft och arbetsmarknad som möjligt och ser det därför som en självklarhet att stärka och effektivisera studie- och yrkesvägledningen i såväl grund- och gymnasieskolan som den kommunala vuxenutbildningen (komvux). För att genomföra satsningen på mer stödjande personal i skolan samt studie- och yrkesvägledare föreslår Sverigedemokraterna att det avsätts 300 miljoner kronor. Sverigedemokraterna anser även att det framöver behöver genomföras ett specialläraryft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare.

Sverigedemokraterna är övertygade om att det är avgörande i vårt framtida samhälle att elever och lärare lär sig använda datorer på rätt sätt. Sverigedemokraterna vill därför införa ett stimulansbidrag för digital kompetensutveckling av skolans personal. Sverigedemokraternas satsning på digitalisering uppgår sammantaget till 400 miljoner kronor, som bl.a. föreslås användas till detta stimulansbidrag. Jag anser även att det framöver bör tas fram en nationell strategi för skolans digitalisering.

Sverigedemokraterna vill ge de mycket viktiga landsbygdsskolorna en chans att överleva genom att erbjuda kommunerna ett stimulansbidrag under tre år för att understödja skolor med låga elevunderlag. Sverigedemokraterna föreslår därför att det avsätts 300 miljoner kronor i öronmärkta medel som kommuner kan använda för detta ändamål.

Sverigedemokraterna vill även se ett förbättrat systematiskt samarbete mellan skolan, föreningslivet och näringslivet genom en utökning av det s.k. Bunkefloprojektet. På detta sätt kan vi frigöra tid för lärarna, men också knyta näringslivet närmare skolan. Sverigedemokraterna föreslår att det avsätts 100 miljoner kronor för att genomföra denna satsning. För att öka elevers möjligheter till idrott och rörelse inom fritidshemmens verksamhet bör det framöver dessutom etableras ett utökat samarbete mellan fritidshemmen och föreningslivet.

Vi måste i fortsättningen komma tillrätta med ordningsproblemen i den svenska skolan och säkra studieron för alla elever. Det bör därför framöver införas ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmän.

För att säkra likvärdigheten i den svenska skolan och förhindra att vissa skolor dras med dåliga resultat år efter år anser Sverigedemokraterna att det i fortsättningen behövs en tydligare koppling mellan de åtgärder som Skolinspektionen sätter upp för svagpresterande skolor och möjligheten för dessa skolor att få nationella resurser utan att det kräver ett omfattande ansökningsförfarande. När Skolinspektionen har upprättat en åtgärdsplan för en skola bör Skolverket kunna erbjuda skolor/huvudmän som inte når kunskapskraven ett kunskapskontrakt med nationella resurser kopplade till åtgärder som forskningen visar stärker kunskapsresultaten.

Sverigedemokraterna tror på ett breddat och fördjupat samarbete mellan gymnasieskolan och näringslivet. För att ytterligare förbättra relationerna med arbetslivet och framför allt teknikföretag vill Sverigedemokraterna se en satsning på s.k. teknikcollege. Genom dessa skolor tar vi till vara företagens erfarenheter och kunskaper i respektive bransch och tillgodoser företagets behov av arbetskraft. Sverigedemokraterna föreslår att 75 miljoner kronor avsätts för denna satsning. Vad gäller just gymnasieutbildningar med industriinriktningar är det dessutom avgörande att dessa marknadsförs och görs intressanta för ungdomar. Generellt vill Sverigedemokraterna också låta näringslivet spela en betydligt större roll i arbetet med att utforma relevanta och attraktiva gymnasieutbildningar.

Ett annat sätt att möta företagets skriande behov av yrkeskunniga medarbetare är att införa lärlingsjobb med en avskaffad arbetsgivaravgift för tolv månader i stället för dagens sex månader. Vidare ska lärlingen också kunna anställas till 75 procent av ingångslönen, detta givetvis i samråd med arbetsmarknadens parter.

Sverigedemokraterna anser dessutom att man bör satsa extra resurser på att få fler ungdomar att bli gymnasieingenjörer och föreslår därför en s.k. teknikbrygga som uppgår till 300 miljoner kronor. Inom denna teknikbrygga vill Sverigedemokraterna ge ungdomar som inte blivit anställningsbara genom

sitt första gymnasieval en andra chans genom att erbjuda två terminers gymnasiestudier i teoretiska och praktiska ämnen och därefter en termin betald praktik hos en lokal industri som finansieras med statliga medel.

Yrkeshögskolan åtgärdar diskrepansen mellan arbetskraftens utbildning och näringslivets behov. Det är samhällsekonomiskt kanske de bäst investerade pengarna vi kan satsa och andelen som går från yrkeshögskolan direkt till arbete är mycket hög. Sverigedemokraterna föreslår därför en satsning på yrkeshögskolan med 200 miljoner kronor per år under perioden 2016–2019.

Läroutbildningen är oerhört viktig för hur våra framtida lärare kommer att prestera i framtiden. Alla läroutbildningar håller inte samma kvalitet eller ens godkänd kvalitet. De läroutbildningar som inte håller måttet måste förändra eller slå ihop sina utbildningar med andra högskolor. Vi måste sträva efter absolut högsta kvalitet vad gäller våra läroutbildningar. Sverigedemokraterna vill utreda hur vi kan vässa vår läroutbildning vad gäller ledarskap och ämneskunskaper. En viktig punkt är att se till att de blivande lärarna får med sig pedagogisk kunskap, arbetssätt och tänkande som är anpassade efter de möjligheter och de verktyg som den digitala omställningen ger. Sverigedemokraterna vill också satsa på alternativa vägar till läraryrket.

Produktivitetsavdraget är starkt kritiserat inom högskolevärlden. Högskolor kan inte öka sin produktivitet i samma takt som näringslivet över tid. Sverigedemokraterna avskaffar detta avdrag för att frigöra behövliga resurser till våra lärosäten.

Andelen lärarledd undervisningstid har gradvis urholkats på våra högskolor, vilket har lett till en gradvis kvalitetsförsämring. Sverigedemokraterna vill hejda denna utveckling och satsar 250 miljoner kronor nu och 1 miljard kronor över budgetperioden på en ökad lärarledd undervisningstid.

Sverigedemokraterna vill stimulera och stödja Sverige som en världsledande forskarnation. Den forskningsverksamhet som bedrivs på svenska universitet och högskolor är oerhört viktig för att Sverige ska kunna underhålla och återskapa den spetskompetens som är nödvändig för att skapa nya innovationer och ny kunskap. Sverigedemokraterna satsar totalt 1 miljard kronor mer än regeringen på olika forskningsinitiativ inom utgiftsområde 16 under budgetperioden. Till detta kommer satsningar inom andra utgiftsområden. Sverigedemokraterna vill särskilt satsa på disciplinerna informationsteknik, kärnfysik, genteknik, nanoteknologi, mineralogi och geovetenskap och anslår 250 miljoner kronor för detta.

3. Anslag inom utgiftsområde 16 (C)

Fredrik Christensson (C) anför:

Centerpartiets vision är att Sverige ska bli ett av världens mest framgångsrika länder ekonomiskt, med möjligheter för alla att arbeta och utvecklas. Förutsättningarna för detta är ett näringsliv i frontlinjen för internationell

konkurrenskraft och innovation och en bred bas av småföretag som tillåts utvecklas och växa i hela landet. Centerpartiet vill att Sverige ska vara ett föredöme på miljöområdet och genom konkreta styrmedel visa att ekonomisk tillväxt, innovation och entreprenörskap går hand i hand med minskade utsläpp och gifter samt med ekologisk balans. Genom vår politik vill vi skapa välfärd och trygghet för alla i hela landet, dels genom ett ökat välförhållande som medger mer resurser till skola, vård och omsorg, dels genom att dessa resurser används bättre.

Under åren med alliansregeringen lades grunden till stabila statsfinanser. Viktiga steg togs för att lätta skattebördan och minska regleringarna. Över 300 000 nya arbetstillfällen skapades och utanförskapet minskade med drygt 200 000 personer, samtidigt som den gröna omställningen accelererade. När den nu sju år långa internationella krisen äntligen är till ända måste Sverige ta nästa steg för att skapa maximalt med jobb under den globala återhämtningen.

Tyvärr är den svenska regeringen på väg i motsatt riktning. Stora skattechöjningar på jobb och regleringar av växande företag riskerar att bryta återhämtningen och kommer att drabba tiotusentals arbetstillfällen. De mest utsatta grupperna på arbetsmarknaden är de som drabbas hårdast. Sverige behöver en förnyad ekonomisk politik.

Centerpartiet har i partimotion 2015/16:3223 föreslagit ett alternativ till regeringens budgetproposition. I motionen föreslås stora och viktiga struktur-reformer på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden, omläggningar av skatten på arbete och företagens villkor samt en kraftfull grön skatteväxling där sänkt skatt på arbete finansieras genom att förorenaren betalar för utsläpp. Målet är att frigöra alla de krafter som finns runt omkring i vårt land, så att nya initiativ och idéer belönas i stället för att bestraffas.

Riksdagen har i första steget av budgetprocessen emellertid ställt sig bakom regeringens budgetproposition och de utgiftsramar och beräkningar av inkomster som föreslås där. Eftersom riksdagen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den Centerpartiet önskar avstår jag från att delta i beslutet om anslagens fördelning. Centerpartiets budgetförslag måste betraktas som en helhet där delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. I stället framför jag i detta särskilda yttrande den fördelning av anslagen inom utgiftsområde 16 som förordas i Centerpartiets kommittémotion 2015/16:3159.

Centerpartiet anser att det finns behov av att se över möjligheten att inrätta ett nationellt institut för lärar- och skolledarkvalitet. Svenska lärare får enligt OECD kvantitativt mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder. Jag vill säkerställa och finna system för att lärare fortlöpande får kompetens-utveckling, med fokus på kollegialt lärande, undervisningskicklighet och de ämneskunskaper som läraren behöver. Jag vill därför ta inspiration av OECD:s förslag om National Institute for Teacher and School Leader Quality och inrätta ett sådant i Sverige. Jag ser ett stort behov av ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska

utvecklas och fortbildas och ett nationellt institut skulle vara ett steg i rätt riktning.

Utöver ett nationellt institut vill jag införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti för lärare och skolledare. En sådan garanti stärker lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utveckla sig i sin profession.

Alliansen föreslog en utbyggnad av karriärtjänsterna som regeringen tyvärr har tagit bort. Jag anser att det finns ett behov av att se över möjligheten till fler karriärvägar för lärare som ger högre lön. I de länder där man presterar högt i internationella mätningar har lärarna högre löner än i Sverige och tydligare karriärmöjligheter. Sverige har relativt låga lärarlöner men är däremot ett av de OECD-länder som har en lärartäthet i grundskolan över genomsnittet. Jag vill i stället för mindre klasser i grundskolan höja lärarnas kompetens då läraren är den mest avgörande faktorn för elevens framgång. Att satsa på sin yrkesroll och höja sin kompetens ska löna sig. Lönen borde vara starkare knuten till kompetens – bra lärare ska ha bra betalt. Karriärvägarna ska vara tydliga och därför vill jag bl.a. utöka antalet förstelärare som i sin tjänst ska handleda och coacha nyexaminerade lärare samt öppna upp för tjänster som kombinerar undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning och samarbete på universitetsnivå. Därutöver anser jag att man bör se över möjligheten att duktiga lärare som arbetar på skolor i utanförskapsområden får mer betalt. Ska vi höja resultaten ska de skickligaste lärarna finnas på de skolor som har störst utmaningar. För dessa reformer tillför Centerpartiet 212 miljoner kronor 2016, 352 miljoner kronor 2017, 540 miljoner kronor 2018 och 548 miljoner kronor 2019.

Alla elever har rätt till en skolgång som är anpassad efter elevens förutsättningar, oavsett om eleven har svenska eller något annat språk som modersmål. Landets kommuner måste ges möjlighet att erbjuda en bra skolgång för nyanlända elever redan tidigt. En snabb inläring av svenska är nyckeln till det svenska samhället och det svenska skolsystemet. Nyanlända barn ska därför ges tillräckligt stöd för att snabbt lära sig språket genom förberedande introduktionsklasser med intensiv språkundervisning i svenska. Centerpartiet anser att det ska införas ett nytt anslag som uppgår till 450 miljoner kronor 2016 och beräknas uppgå till 450 miljoner kronor därefter för finansieringen av intensivkurserna.

Det bör införas obligatorisk läxhjälp och kommunerna bör kompenseras för detta. De 390 miljoner kronor som regeringen fört till utgiftsområde 16 för att finansiera läxhjälp ska därför ska återföras till utgiftsområde 25.

I 2015 års vårändringsbudget föreslog regeringen att tioårig grundskola inte bör införas. Jag anser alltså att tioårig grundskola bör införas och därför avvisar jag regeringens förslag att inte genomföra fortbildning av förskollärare inom satsningen tioårig grundskola. Dock bör genomförandet läggas ett år längre fram än tidigare planerat. För att finansiera genomförandet tillförs 5 miljoner kronor 2016, 55 miljoner kronor 2017, 155 miljoner kronor 2018 och 150 miljoner kronor 2019. För fortbildning av förskollärare tillförs 170

miljoner kronor 2017, 204 miljoner kronor 2018 och 170 miljoner kronor 2019.

Tyvärr händer det alldeles för lite inom området för digital skolutveckling i Sverige. Det är oroande. Jag vill därför att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram en nationell strategi för skolans digitalisering. I en sådan strategi bör olika delar ingå, bl.a. hur bättre kunskapsresultat kan nås genom att låta elever använda digitala läromedel i sitt arbete, vilken kompetens som krävs för att varje skola ska kunna utveckla den digitala infrastrukturen på skolan och vilka nya typer av kunskaper rektorer och andra skolledare behöver för att leda digitaliserade skolor.

Fjärrundervisningen är avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad. Genom fjärrundervisning kan fler elever bli undervisade av skickliga och kompetenta lärare. Jag anser att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga huvudmän. Genom fjärrundervisning skulle lärares kompetens kunna nyttjas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänstgöringstid på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka mellan de olika skolorna. Fjärrundervisning stärker likvärdighetens samt ökar kvaliteten och tillgängligheten. Mot den bakgrunden kan därför regeringens satsning på en försöksverksamhet med och utvärdering av fjärrundervisning accepteras. För att påskynda och utvidga försöksverksamheten samt arbetet med fjärrundervisning i övrigt tillförs ytterligare 2 miljoner kronor per år 2016–2019.

Regeringens förslag att inte avsätta medel för att öka kvaliteten och studieresultaten för gymnasieskolans introduktionsprogram avvisas eftersom regeringen menar att detta ryms inom satsningen Samverkan för bästa skola. Även om Centerpartiet accepterar satsningen Samverkan för bästa skola är det ändå motiverat att satsa ytterligare på gymnasieskolans introduktionsprogram. Centerpartiet tillför därför 25 miljoner kronor årligen 2016–2017 för ändamålet.

Centerpartiet och alliansregeringen återinförde lärlingsutbildningarna i Sverige. De har dock inte utvecklats snabbt nog och har inte motsvarat arbetsgivarnas efterfrågan på kompetent arbetskraft. I Tyskland, som har framgångsrika lärlingsprogram, är näringslivet direkt och löpande involverat i lärlingsutbildningarna. För att utbildningarna ska leda till jobb och för att arbetsmarknaden ska få rätt kompetens tillförs därför medel för att införa lärlingsråd som består av representanter från de svenska handelskamrarna, näringslivet och fackförbunden. Tanken är att de ska bidra till att utforma utbildningarna så att de blir relevanta, håller hög kvalitet, har uppdaterade metoder och utrustning och följer arbetsmarknaden nära. Mot den bakgrunden avvisas regeringens förslag om att införa en försöksverksamhet med en utbildning där branscher och arbetsgivare kan ges ett större ansvar. En sådan verksamhet kan i stället bedrivas inom ramen för lärlingsråden. Det ska därför

införas ett nytt anslag som ska uppgå till 50 miljoner kronor 2016 och användas för lärlingsrådets förvaltningsutgifter.

Yrkeshögskoleutbildningarna är ett bra exempel på utbildningar som utvecklats i samverkan med presumtiva arbetsgivare. Företagen förses med kompetent arbetskraft och deltagarna får en utbildning som i hög grad leder till arbete. Centerpartiet vill att yrkeshögskoleutbildningarna byggs ut ytterligare för att svara mot arbetsmarknadens behov och föreslår en satsning om 251 miljoner kronor.

Det ska bli lättare att ansöka om att bedriva yrkeshögskoleutbildning under längre tid. Utbildningsanordnarna beviljas i dag anslag för upp till två utbildningsperioder. Perioderna sträcker sig från sex månader och uppåt. Majoriteten av utbildningarna är två år. Företagens behov av kontinuitet och framförhållning när det gäller kompetensförsörjning är stort. I synnerhet kräver vissa industrirelaterade yrkeshögskoleutbildningar stora investeringar i t.ex. maskinpark och processlabb. Det finns vissa utbildningar som det kommer att finnas behov av inom överskådlig tid. Det är viktigt att yrkeshögskolan kan möta upp det behovet.

Det ska vidare införas ett basår till yrkeshögskolan på samma sätt som för högskolan, exempelvis ett tekniskt basår. Det behöver i sig inte betyda ett helt år utan beror på vilka kurser som saknas för behörighet till yrkeshögskolan.

Det är vidare angeläget med en bredd bland yrkesutbildningarna. Yrkesvux syftar till att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Yrkesvux har kommit att bli en viktig komponent för arbetslivets kompetensförsörjning och utbildar till många yrken där det nu råder brist på personer med rätt kompetens. Jag anser att det är viktigt med fortsatta förstärkningar för fler platser och föreslår en satsning på yrkesvux med 5 000 platser och avsätter 218 miljoner kronor för detta ändamål.

Däremot anser jag det inte vara motiverat att utöka antalet utbildningsplatser inom komvux för 2016 och avvisar därmed regeringens förslag om detta. Vidare avvisas regeringens förslag i 2015 års vårandringsbudget om att införa traineejobb och utbildningskontrakt.

Centerpartiet anser att den högre utbildningens kvalitet bör prioriteras framför en fortsatt utökning av antalet utbildningsplatser. Centerpartiet avvisar därför regeringens förslag i 2015 års vårandringsbudget om att utöka antalet utbildningsplatser vid universitet och högskolor. Anslagen till universitet och högskolor minskas därför totalt med 113 miljoner kronor 2016.

För att finansiera andra prioriterade satsningar avvisar Centerpartiet regeringens förslag om en tidsbegränsad ökning av ersättningsbeloppen för utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, juridik, teologi samt undervisning och verksamhetsförlagd utbildning.

För att finansiera andra prioriterade satsningar avvisas regeringens förslag om ökade medel för forskning och utbildning på forskarnivå samt en satsning på fördjupad kommersiell verifiering inom livsvetenskap. Även regeringens

förslag om ökade medel för kompletterande pedagogisk utbildning och vidareutbildning för obehöriga lärare avvisas.

Vidare föreslås att ytterligare medel tillförs för validering av nyanländas kunskaper liksom för kompletterande utbildningar.

För att finansiera andra prioriterade satsningar avvisar Centerpartiet regeringens förslag om fördjupad vetenskaplig eller teknisk verifiering (proof of concept) och minskar därför Vetenskapsrådets forskningsanslag med 18 miljoner kronor 2016.

4. Anslag inom utgiftsområde 16 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Sverige står starkt efter åtta år med ett styre av Alliansen. De offentliga finanserna är i ordning, sysselsättningen växer och vi står inför en stundande högkonjunktur. Samtidigt präglas omvärlden av stora risker för en negativ utveckling. Krigen i Syrien och Ukraina och en osäker makroekonomisk miljö skapar otrygghet för både människor och den framtida ekonomiska utvecklingen. Vi ser ökade kostnader för sjukskrivningar och, i ännu högre grad nu än när budgetpropositionen presenterades, för migrationsströmmarna till Sverige. Att vi är fast förvissade om att visa solidaritet i den största flyktinkatastrofen sedan andra världskriget understryker bara behovet av att vårda de offentliga finanserna.

Folkpartiets (nu Liberalerna) budgetmotion (mot. 2015/16:3244) är därför stram. Vi föreslår ett lägre utgiftstak och har ett högre finansiellt sparande än regeringen. På flera utgiftsområden är kostnaderna lägre än de regeringen föreslår. Genom att vi särskilt avvisar stora utgiftsökningar inom arbetsmarknadspolitiken och bostadspolitiken, samtidigt som vi höjer miljöskatterna, skapar vi utrymme för en budget som prioriterar jobben, kunskapen i skolan och försvaret av Sverige.

Riksdagen har genom rambeslutet avvisat Liberalernas förslag till inkomstberäkning och fördelning av utgifter per anslagsområde. Därmed tar Sverige nu en annan väg än den Liberalerna vill se. Sverige kommer att tappa i jobb, kunskap och försvarsförmåga.

Vårt budgetförslag är att betrakta som en helhet. På majoriteten av utgiftsområdena överensstämmer inte riksdagens beslut med det förslag till ram som Liberalerna förespråkade. Liberalerna ser ett värde i att budgeten och budgetprocessen hålls samman. Även enskilda och på kort sikt motiverade utbrytningar riskerar att på långt sikt försvaga budgetprocessen och effektiviteten i finanspolitiken. Jag väljer därför att inte delta i beslutet om fördelningen till anslag inom utgiftsområde 16. I det följande redovisas i sammanfattning innehållet i vårt budgetförslag i kommittémotion 2015/16:3200 för utgiftsområde 16.

Förskolan ska erbjuda barn en trygg omsorg, och är också viktig för att stimulera barns utveckling och lärande. Jag vill förstärka Skolinspektionens tillsyn över förskolan, med fokus på kvalitet och måluppfyllelse. Den

nuvarande tillsynen ska kompletteras med regelmässiga stickprov genom besök på ett antal förskolor i varje kommun. Liberalerna anser därför att Skolinspektionen ska tillföras 10 miljoner kronor årligen från 2016 för att genomföra regelmässiga stickprov på ett antal förskolor i varje kommun.

Jag anser att man genom att införa ett extra skolår ger fler elever förutsättningar att nå målen med utbildningen. Jag vill därför förlänga skolplikten till tio år och att förskoleklassen blir den första av tio årskurser i grundskolan. Den allmänna skolstarten ska således ske vid sex års ålder. Jag anser att Skolverket bör ges i uppdrag att förbereda införandet av en tioårig grundskola. Liberalerna anslår 170 miljoner kronor för fortbildningsinsatser för sådana förberedelser.

Svenska elevers kunskaper i matematik har försämrats sedan 1990-talet. Undervisningstiden i matematik ska öka med en timme i veckan för alla elever i högstadiet från höstterminen 2016. Duktiga lärare kombinerat med utökad undervisningstid gör att fler elever får större möjligheter att klara kunskapskraven i matematik. I enlighet med regeringens förslag föreslås ökade resurser med 245 miljoner kronor till ökad undervisningstid i matematik.

För att stärka läraryrkets status, premiera skickliga lärare och lyfta elevers kunskapsresultat menar jag att fortsatta reformer är nödvändiga. Jag värdesätter lärarnas yrkeskunnande. Jag vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och att lärarna får goda möjligheter att utvecklas. Jag ser ett behov av att fortsätta satsa på lärarnas fortbildning och föreslår därför att Skolverket får i uppdrag att identifiera vilka behov som finns, skapa en struktur för kontinuerlig fortbildning för lärare och utforma uppdragsbeskrivningar. Liberalerna anslår 10 miljoner kronor 2016 för uppdraget till Skolverket.

Regeringen har tyvärr inte genomfört den utbyggnad av karriärtjänsterna som föreslogs av Alliansen. Liberalerna satsar därför på att bygga ut karriärtjänsterna och anslår 138 miljoner kronor 2016 för ändamålet. För att kunna höja resultaten i skolan ska de skickligaste lärarna finnas på de skolor som har störst utmaningar. Liberalerna vill därför genomföra en särskild satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden och avsätter 26 miljoner kronor för ändamålet. I enlighet med regeringens förslag avsätts även 1 500 miljoner kronor till ökade resurser till lärarlöner och 2 000 miljoner kronor till fler anställda i lågstadiet.

När det gäller regeringens satsning på specialpedagogisk kompetens generellt hos lärare på 100 miljoner kronor anser Liberalerna att den bör fördubblas och föreslår således 200 miljoner kronor för utbildningsinsatser för förskollärare och lärare med prioritering i specialpedagogik och fortbildning till speciallärare.

Det behövs lugn och arbetsro i skolan. När det saknas studiero i klassrummet är det de som behöver skolan mest som är de största förlorarna. Därför vill Liberalerna införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att motverka ordningsproblem och genomföra förebyggande insatser som långsiktigt verkar för studiero. Skolorna ska själva kunna utforma

förslag på sina satsningar, såsom nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, att få föräldrar att ta ökat ansvar för elevens agerande eller att ta in organisationer som kan arbeta förebyggande. Liberalerna avsätter 50 miljoner kronor 2016 till bidraget som ska fördelas av Skolverket.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Jag vill därför att alla nyanlända elever ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader så att eleven snabbt ska kunna delta i den ordinarie undervisningen i så många ämnen som möjligt. På lång sikt anser jag att staten ska ta tillbaka ansvaret för skolan för att ge alla elever en bra skolgång. På kort sikt bör fler kommuner satsa mer på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är hög. Dessa skolor måste få mer resurser och de mest kompetenta lärarna. Skolgången för nyanlända elever behöver förbättras ytterligare och därför satsar Liberalerna 300 miljoner kronor till skolor i utanförskapsområden.

Tyvärr händer det för lite inom området för digital skolutveckling i Sverige. Det är oroande och jag vill därför att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram en nationell strategi för skolans digitalisering. I en sådan strategi bör olika delar ingå, bl.a. hur bättre kunskapsresultat kan nås genom att låta elever använda digitala läromedel i sitt arbete, vilken kompetens som krävs för att varje skola ska kunna utveckla den digitala infrastrukturen på skolan och vilka nya typer av kunskaper rektorer och andra skolledare behöver för att leda digitaliserade skolor.

Regeringen föreslår att den del av statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning som lämnas till den som tillhandahåller det arbetsförlagda lärandet minskas. Jag vill i stället öka lärlingsutbildningarnas attraktionskraft och ser lärlingsersättningen som en viktig del i detta. Liberalerna avvisar därför regeringens minskning av anslagsnivån med 88 miljoner kronor och avsätter ytterligare 132 miljoner kronor till statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning.

Liberalerna vill införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell som liknar yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig till personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Liberalerna anslår 5 miljoner kronor 2016 för att Myndigheten för yrkeshögskolan ska kunna förbereda inrättande av yrkesskola, och från 2017 anslås 248 miljoner kronor för att genomföra reformen. Detta innebär att för 2017 finansieras motsvarande 4 000 platser. För 2018 finansieras motsvarande 10 000 platser.

Regeringen föreslår statliga medel till bl.a. komvux och yrkesvux. Det är viktigt att det finns kommunal gymnasial utbildning med hög kvalitet. Att anordna sådan utbildning är dock en kommunal uppgift. Liberalerna avvisar därför de avsatta statliga medlen. Detta finansierar bl.a. Liberalernas egen satsning på yrkesskolan.

När det gäller yrkeshögskolan har detta varit en framgångsrik utbildningsform och därför anslås mer resurser än vad regeringen föreslår till en utbyggnad av yrkeshögskolan.

Duktiga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Liberalerna vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt, och vi stöder därför regeringens satsning på höjda lärarlöner.

Liberalerna vill satsa på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning. En modell som har visat sig ha potential att attrahera studenter till lärarutbildningen är den kombination av arbete och studier som har genomförts i flera länder. Studenter med en tidigare examen som har genomfört sin utbildning med goda studieresultat ges möjlighet att läsa en kompletterande pedagogisk utbildning för att nå en ämneslärarexamen samtidigt som de arbetar i en skola med låg måluppfyllelse. Organisationen Teach for Sweden och ett antal lärosäten har tagit initiativ till att arbeta på detta sätt. Det behövs en bred satsning på att få fler kunniga människor att vilja bli lärare. Liberalerna anslår 7 miljoner kronor utöver regeringens satsning på särskild pedagogisk utbildning.

Utbildningen av högstadie- och gymnasielärare bör slås ihop. Den nuvarande uppdelningen av ämneslärarexamen i två inriktningar mot grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan bör därför avskaffas. Som lärarstudent mot gymnasieskolan i dag får man automatiskt behörighet att undervisa även på högstadiet. Jag anser att ämnesstudierna för alla blivande ämneslärare ska vara så pass omfattande att studenterna når nivån för en mastersexamen.

Lärarutbildningen finns i dag på 28 olika orter och har traditionellt sett varit decentraliserad och utvecklats åt olika håll. Vi behöver ha färre utbildningsinstitutioner med tydlig koppling till de starkaste ämnesinstitutioner. Detta kan leda till högre kvalitet och effektivitet och till fler valmöjligheter för studenterna.

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Regeringen bygger ut antalet platser men i stället för en utbyggnad föreslår Liberalerna en kvalitetssatsning på de humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningarna. Vi avvisar vidare regeringens förslag om att riksdagens tidigare ställningstagande inte längre ska gälla om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningars resultat.

Med Folkpartiet (nu Liberalerna) och alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och Liberalerna vill fortsätta att prioritera forskningen. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid. Under Liberalernas ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med 9 miljarder kronor.

Det var en ökning med mer än 30 procent. Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta.

5. Anslag inom utgiftsområde 16 (KD)

Annika Eclund (KD) anför:

För ökad gemenskap och framtidstro vill Kristdemokraterna ha en politik som skapar förutsättningar för människor att bygga goda relationer och känna trygghet och som underlättar för människor att gå från utanförskap till arbete. Kristdemokraterna vill skapa förutsättningar för en god tillväxt och ett företagsklimat som står sig väl i den globala konkurrensen. Att stärka familjernas självbestämmande och det civila samhällets ställning skapar en grund för fungerande mellanmännsliga relationer. Genom en välfungerande ekonomisk politik kan vi också satsa resurser på välfärd, vilket ökar tryggheten. Med genomtänkta reformer kring arbetsmarknaden och i skattepolitiken kan vi förbättra människors möjlighet att lämna arbetslöshet och utanförskap.

Nya jobb skapas inte av politiska ovanifrånlösningar – de skapas i växande och lönsamma företag. Den rödgröna regeringen tror att de kan nå Europas lägsta arbetslöshet och klara integrationsutmaningen med massiva skattehöjningar på arbete och företagande. Kristdemokraternas inriktning är den motsatta: vi vill sänka trösklarna in på arbetsmarknaden och förbättra förutsättningarna för företagande. Det är också av stor vikt att den ekonomiska politiken utformas på ett sådant sätt att resurserna används effektivt för att skapa trygghet för dem som befinner sig i utsatta situationer. Tillväxten måste komma alla till del. Välfärden måste utvecklas genom fortsatt valfrihet, tydligt kvalitetsarbete och effektivt användande av resurser.

Kristdemokraternas förslag om statsbudgeten och riktlinjer för den ekonomiska politiken finns i partimotion 2015/16:2512. Förslaget om anslag inom utgiftsområde 16 läggs fram i kommittémotion 2015/16:2878.

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskar avstår jag från att delta i beslutet och från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 16. Kristdemokraternas budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Jag vidhåller min uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 16 borde ha minskats med 3 863 324 000 kronor på det sätt som framgår av kommittémotion 2015/16:2878.

Kristdemokraterna vill minska barngrupperna i förskolan. Småbarnsgrupperna i förskolan är i dag alltför stora. Forskning visar att stora grupper har negativa effekter, framför allt för de yngsta barnen eftersom de är beroende av täta vuxenkontakter som de kan knyta an till.

Skolverket har tidigare haft allmänna råd med tydliga riktmärken för storleken på barngrupperna. Jag vill att dessa riktvärden återinförs i

Skolverkets allmänna råd. Riktmärket bör, liksom då, vara 12–17 barn per barngrupp för barn 3–5 år. För en småbarnsavdelning, 1–3 år, bör riktvärdet vara 9–12 barn. Jag anser att ingen småbarnsgrupp ska vara större än 12 barn per grupp. Utgångspunkten för gruppens storlek ska dock alltid vara de enskilda barnens behov. För att detta ska tillgodoses kan det innebära att barngrupperna behöver vara ännu mindre.

Kristdemokraterna har länge arbetat för att minska barngrupperna i förskolan och tillsammans med övriga allianspartier finansierat minskade barngrupper i budgeten för 2015. Det är glädjande att regeringen delar denna ambition genom att fortsätta med denna viktiga satsning och den utformning som vi föreslog. Jag delar dock inte synen på den finansiering som regeringen föreslår för satsningen utan anser att det är en höjning av taket i maxtaxan med 10 procent, för hushåll med höga inkomster, som delvis ska finansiera satsningen.

Kristdemokraterna vill också minska barngruppernas storlek inom fritidsverksamheten. Barngrupperna inom fritis har vuxit kraftigt och personaltätheten minskat avsevärt. Skolverket har återkommande uppmanat kommunerna att se över gruppstorleken och personaltätheten. Kristdemokraterna föreslår att fritidsverksamheten tillförs 250 miljoner kronor 2016 i syfte att minska barngruppernas storlek och 500 miljoner kronor årligen för 2017–2019. Fritidshemmen ska dels stimulera barns utveckling och lärande, dels erbjuda en meningsfull fritid. För att minska barngrupperna och att öka kvaliteten är det rimligt att höja taket i maxtaxan för hushåll med högst inkomster.

Även om det har genomförts många nödvändiga och lyckade reformer står den svenska skolan alltjämt inför stora utmaningar. Elevernas resultat sjunker på de områden som mäts. Jag anser att man behöver återupprätta en utbildningstradition som bygger på tillit och förtroende mellan elever, lärare och föräldrar där skolan förmedlar kunskap och stimulerar elevernas intellektuella utveckling.

Alliansen föreslog en utbyggnad av karriärtjänsterna som regeringen tyvärr tar bort. För att stärka läraryrkets status, premiera skickliga lärare och lyfta elevers kunskapsresultat menar jag att fortsatta reformer är nödvändiga. Karriärvägar för lärare är en viktig del i detta. Möjligheterna att göra karriär inom sin yrkesgrupp har betydelse för hur väl skolan lyckas behålla kompetens. Det är viktigt att öka lönespridningen så att en duktig lärare har goda utvecklingsmöjligheter och kan premieras lönemässigt. Jag vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling. Ska man höja resultatet i skolan ska de skickligaste lärarna finnas på de skolor som har störst utmaningar. Kristdemokraterna vill därför särskilt rikta en del av karriärtjänsterna till utanförskapsområden. Vår förstärkning av reformen innebär ett tillskott med 212 miljoner kronor 2016.

Behovet av utbildade speciallärare är stort, men det tar för många år innan de första speciallärarna med specialpedagogisk kompetens utexamineras. Jag

anser därför att en särskild satsning i form av ett speciallärarlyft bör genomföras för att öka intresset för speciallärarutbildningen. Med vårt speciallärarlyft kommer antalet lärare med speciallärarkompetens öka med 6 000. Speciallärarlyftet ska utformas på samma sätt som Lärarlyftet I, och Kristdemokraterna anslår 800 miljoner kronor per år för detta ändamål 2016–2019.

Nyanlända elever ska ges samma möjligheter som andra elever att tillgodogöra sig kunskapskraven i skolan. Många kommer snabbt in i den svenska skolan, men för en del krävs längre tid för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Att skolan skyndsamt kan göra en bedömning av elevens kunskaper när han eller hon kommer till skolan, och därigenom snabbt kunna placera eleven i rätt undervisningsgrupp, är en nyckel till att eleven ska kunna tillgodogöra sig undervisningen. Skolan måste också undvika att eleverna blir kvar i s.k. förberedelseklasser, utan bör kunna stödja språkutvecklingen på annat sätt. För att stödja språkutvecklingen och möjligheterna att nå kunskapsmålen hos nyanlända och andra elever med svenska som andraspråk föreslår jag därför en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk. Reformen innebär att ca 3 000 lärare får behörighet som lärare i svenska som andraspråk och uppgår till 200 miljoner kronor årligen 2016–2019.

En god kunskapsutveckling kräver också en bra skolmiljö och elevhälsa. Elever som mår bra lär sig bättre. En väl utvecklad elevhälsovård främjar också det förebyggande arbetet med psykisk ohälsa hos barn och unga. Elevhälsan måste därför rustats långsiktigt för att bättre kunna möta och stödja barn och unga med psykisk ohälsa. Kristdemokraterna föreslår att det införs en elevhälsogaranti så att eleverna kan få kontakt med elevhälsan inom ett dygn. Kristdemokraterna avsätter därför totalt 1 miljard kronor 2016–2019 för detta ändamål, dvs. 250 miljoner kronor per år och 50 miljoner kronor utöver regeringens föreslagna satsning.

Tyvärr händer det alldeles för lite inom området för digital skolutveckling i Sverige. Det är oroande. Jag vill därför att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram en nationell strategi för skolans digitalisering. I en sådan strategi bör olika delar ingå, bl.a. hur bättre kunskapsresultat kan nås genom att låta elever använda digitala läromedel i sitt arbete, vilken kompetens som krävs för att varje skola ska kunna utveckla den digitala infrastrukturen på skolan och vilka nya typer av kunskaper rektorer och andra skolledare behöver för att leda digitaliserade skolor.

Yrkeshögskolan har en viktig roll för att möta behovet av yrkes- och vidareutbildning hos enskilda. Fler personer kommer i arbete med rätt kompetens. Alliansregeringen initierade denna reform som fallit väl ut där en hög andel av de som gått ut yrkeshögskolan fått arbete. Det kan handla om en yrkesutbildning efter gymnasienivån eller att bygga på en tidigare yrkeskunskap. Målet är att det ska finnas yrkesutbildade personer som svarar mot efterfrågan på arbetsmarknaden. För att stärka tillgången på kvalificerad arbetskraft inom områden där det bedöms behövas ökar Kristdemokraterna

anslagen med 224 miljoner kronor 2016, vilket motsvarar 2 500 nya utbildningsplatser. Åren därpå anslås medel för motsvarande 6 000 platser.

Kristdemokraterna tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning. Kristdemokraterna värnar akademins autonomi. Universiteten ska ha ett brett utbildningsutbud och bedriva statsfinansierad forskning där man är nationellt och internationellt ledande. Högskolorna ska ha ett smalare och vassare utbud av grundutbildning och ha en forskningsanknytning i samarbete med universiteten. Den högre utbildningens viktigaste uppgift är att förmedla kunskap. För att möjliggöra detta krävs kompetenta högskolelärare och forskare, en stimulerande arbetsmiljö och studiesocial trygghet. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet. Studenten ska stå i centrum för utbildning och bildning. Den högre utbildningen måste tillvarata intresserade talanger för att hålla Sverige konkurrenskraftigt.

Kristdemokraterna vill att anslagen till tillväxtfrämjande forskning och innovation prioriteras. Genom en tydlig nyttoörändningsaspekt kring anslagen för forskning kommer Sverige att kunna återta förlorad mark och bli världsledande inom forskning som Sverige traditionellt sett varit ledande inom. Därigenom kan vi också bibehålla den kvalitet som kännetecknar stora delar av svenskt deltagande inom det europeiska forskningsarbetet. Det är viktigt att harmonisera med de ramprogram som utformas inom det europeiska arbetet, där stor vikt läggs på att förvandla vetenskapliga framgångar och genombrott till nya produkter och tjänster som i sin tur leder till ökad tillväxt för Sverige och EU.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:1 Budgetproposition för 2016 utgiftsområde 16:

1. Riksdagen godkänner att riksdagens tidigare ställningstagande om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildnings resultat inte längre ska gälla (avsnitt 9.5.3).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 701 900 000 kronor 2017–2023 (se avsnitt 10.1.5).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:6 Särskilda insatser inom skolområdet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 34 000 000 kronor 2017 (se avsnitt 10.1.6).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 665 000 000 kronor 2017 (se avsnitt 10.1.7).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 453 200 000 kronor 2017–2020 (se avsnitt 10.1.10).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2017 och 2018 (avsnitt 10.1.13).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 200 000 000 kronor 2017–2021 (avsnitt 10.1.14).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:16 Fler anställda i lågstadiet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 974 000 000 kronor 2017 (se avsnitt 10.1.16).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:17 Skolforskningsinstitutet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive

- tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 13 000 000 kronor 2017 och 2018 (se avsnitt 10.1.17).
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:19 Bidrag till lärarlöner ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 256 000 000 kronor 2017 (se avsnitt 10.1.18)
  11. Riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om delägarskap i Infrafrontier GmbH och att under 2016–2019 besluta om ett årligt kapitaltillskott på högst 250 000 kronor per år (avsnitt 10.2.16).
  12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2017–2021 (avsnitt 10.2.64).
  13. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 17 520 000 000 kronor 2017–2025 (avsnitt 10.3.1).
  14. Riksdagen bemyndigar regeringen att under perioden 2016–2018 besluta om svenskt medlemskap i Integrated Structural Biology Infrastructure (INSTRUCT-ERIC) enligt rådets förordning (EG) nr 723/2009 av den 25 juni 2009 om gemenskapens rättsliga ram för ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur och att besluta om en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor per år (avsnitt 10.3.1).
  15. Riksdagen bemyndigar regeringen att på bolagsstämma i European Spallation Source ESS AB rösta för att bolagets köpeskillingsfordran på European Spallation Source ERIC utdelas till aktieägarna, den svenska och den danska staten, och att i anslutning till stämman besluta att den svenska delen av fordran lämnas som bidrag till European Spallation Source ERIC (avsnitt 10.3.1).
  16. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 besluta om bidrag på högst 500 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (avsnitt 10.3.1).
  17. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 ikläda staten betalningsansvar för statliga garantier, som uppgår till högst 600 000 000 kronor och gäller som långt t.o.m. 2022, för överbrygningslån till European Spallation Source ERIC för konstruktionen av den Europeiska spallationskällan (ESS) (avsnitt 10.3.1).
  18. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 881 000 000 kronor 2017–2021 (avsnitt 10.3.2).

19. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2017–2034 (avsnitt 10.3.4).
20. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2017–2021 (avsnitt 10.3.6).
21. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet (avsnitt 10.3.13).
22. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 4:1 Internationella program besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 153 000 000 kronor 2017–2019 (avsnitt 10.4.1).
23. Riksdagen anvisar för budgetåret 2016 ramanslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställning.

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:65 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell rekommendation om maximalt 15 barn per grupp i förskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:88 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera skolmaten till mer lokalproducerad och lagad på plats och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:89 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av lärarutbildningar ska ske där staten äger rätt att ge bindande direktiv och även dra in studentpengen som en sista åtgärd och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:90 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektorer i framtiden ska rekryteras bland erfarna och kunniga lärare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:91 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillfälligt bistå landsbygdsskolor i trångmål med statliga pengar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:92 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur vi ska utveckla lärarutbildningen, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:93 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa stimulansbidrag för digital kompetensutveckling av skolans personal och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för hur det kan och ska bli en naturlig del av lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:122 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behovet av nattöppen förskola ska tillgodoses om behov föreligger och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:160 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra matkvaliteten i den svenska förskolan genom främst införandet av tillagningskök och användandet av närodlade råvaror och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:161 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ökat samarbete mellan näringslivet och gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av teknikcollege och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:164 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ungdomar som inte blivit anställningsbara genom sitt första gymnasieval en andra chans genom att erbjuda två terminers gymnasiestudier samt en termin betald praktik och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:166 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att akademiker med naturvetenskaplig examen ska erbjudas två terminers betald pedagogisk utbildning för att bli behöriga gymnasielärare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:168 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge lärare på högskolan möjlighet att undervisa i gymnasiet och att staten går in med medel för detta, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:169 av Robert Stenkvist och Stefan Jakobsson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa produktivitetsavdraget inom högskoleväsendet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:170 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra lärarutbildningen där varje lärare ska ha en examen i de ämnen hon undervisar i, samt om att utreda lärarutbildningen i övrigt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortbilda lärare enligt ett certifieringssystem och på två nivåer, en basnivå samt en mer avancerad nivå, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en utbildningstrappa där tydliga krav ställs på att agera mentor både för lärarkollegor och andra skolor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tydlig individuell lönetrappa som följer ansvar och utbildningsnivå, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:476 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell rekommendation om maximalt 15 barn per grupp i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra matkvaliteten i den svenska förskolan genom främst införandet av tillagningskök och användandet av närodlade råvaror och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behovet av nattöppen förskola ska tillgodoses om behov föreligger och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1110 av Said Abdu (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anordnarbidraget för lärlingsutbildning inte ska sänkas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättningen till de företag som tar emot lärlingar inte ska sänkas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1277 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa Nationella sekretariatet för genusforskning och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1443 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en satsning på att kraftigt öka antalet hjälpande och stödjande personal i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1468 av Christer Nylander m.fl. (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett stöd för att motverka ordningsproblem och göra förebyggande insatser för att verka för studiero och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1644 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anslå extra medel till informationsteknik, kärnfysik och andra liknande forskningsinitiativ och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka anslagen till den högre utbildningen i enlighet med vad Sverigedemokraterna föreslår i motionen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1847 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra lärarutbildningen där varje lärare ska ha en examen i de ämnen han eller hon undervisar i, samt om att utreda lärarutbildningen i övrigt, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortbilda lärare enligt ett certifieringssystem och på två nivåer, en basnivå samt en mer avancerad nivå, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en utbildningstrappa där tydliga krav ställs på att agera mentor både

- för lärarkollegor och för andra skolor och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tydlig individuell lönetrappa som följer ansvar och utbildningsnivå, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
  7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa stimulansbidrag för digital kompetensutveckling av skolans personal och tillkännager detta för regeringen.
  9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för hur it ska bli en naturlig del av lärarutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
  10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rektorer i framtiden ska rekryteras bland erfarna och kunniga lärare och tillkännager detta för regeringen.
  12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gymnasieskolan bör utveckla ett nära samarbete med det lokala näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
  19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att värna landsbygdsskolorna, inte minst de bygdeskolor som fortfarande finns kvar, och tillkännager detta för regeringen.
  21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en satsning på fler vuxna i skolan och tillkännager detta för regeringen.
  30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett systematiskt samarbete mellan skolan, föreningslivet och näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
  36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en matreform i den svenska grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
  39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska genomföras en satsning på studievägledning och yrkesvägledning i den svenska skolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1998 av Linus Bylund m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka statsbidragen för barnomsorg under obekväma arbetstider och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2133 av Olof Lavesson m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera idrotten inom ramen för fritidshemmets verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2138 av Olof Lavesson m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsning på idrott på fritis och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2258 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade anslag till elevhälsovården och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka anslagen till fritidsverksamheten i syfte att minska barngrupperna och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2275 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler platser på yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2277 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler platser på yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2348 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2015/16:2399 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett nationellt institut för lärar- och skolledarkvalitet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti för lärare och skolledare när ekonomin så tillåter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till fler karriärvägar för lärare som ger högre lön när ekonomin så tillåter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att duktiga lärare som arbetar på skolor i utanförskapsområden får mer betalt när ekonomin så tillåter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att yrkeshögskoleutbildningarna byggs ut med ytterligare platser, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa lärlingsråd och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att nyanlända elever får intensiv språkundervisning i svenska, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2402 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa speciella kompletteringsutbildningar för att ge nyanlända akademiker större möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2568 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en elevhälsogaranti och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2569 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att ange riktvärden för barngruppens storlek och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minskade barngrupper i fritidsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2736 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till mindre barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på förstärkt tillsyn över förskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på Skolinspektionen för utredningsuppdrag och kostnader relaterade till införandet av kunskapskontrakt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på Skolverket för utredningsuppdrag och kostnader relaterade till införandet av kunskapskontrakt och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på mobbningsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på karriärtjänster och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på läxhjälp och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på sommarskola och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på idrott på fritidshem och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning för att Skolverket ska ta fram en nationell strategi för skolans digitalisering och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på fler platser på yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2740 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om idrott på fritidshem och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2766 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör rikta en del av karriärtjänsterna till utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2768 av Christer Nylander m.fl. (FP, M, C, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi för skolans digitalisering och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2770 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om validering av hälso- och sjukvårdsyrken bör göras av Universitets- och högskolerådet (UHR) och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2772 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nivåökningen av direkta anslag bör fördelas till lärosäten enligt den omfördelningsmodell för kvalitet som tidigare har gällt där alla

lärosäten ingår i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola samt Högskolan i Jönköping, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2774 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till mindre barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstärkt tillsyn över förskolan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2775 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler platser på yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2782 av Jan Björklund m.fl. (FP):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstatliga skolan samt att skolor med många asylsökande och nyanlända elever bör få ökade resurser och de mest kompetenta lärarna och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa Yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2850 av Josef Fransson m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på utbildning kopplat till gruvnäringens behov och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2878 av Annika Eclund m.fl. (KD):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra ett specialläraryft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla karriärläraryftreformen och tillkännager detta för regeringen.

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kompetenssatsning för svensklärare inom Svenska som andraspråk och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka elevhälsovården och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre kvalitet och mindre barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska barngruppernas storlek på fritis och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att inrätta fler platser vid yrkeshögskolor och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2978 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunskapsatsning för bättre undervisning i svenska och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsning på nyanländas språkutveckling och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2980 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barngruppernas storlek i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elevhälsans betydelse och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3073 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till mindre barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstärkt tillsyn över förskolan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunskapskontrakt och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärarcoacher och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket ska utveckla fler ämnen likt Matematiklyftet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mobbningsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om karriärtjänster och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om karriärtjänster i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om läxhjälp och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en skyldighet för huvudmännen att erbjuda sommarskola för elever som riskerar att inte nå gymnasiebehörighet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om idrott på fritidshem och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi för skolans digitalisering och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3074 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att validering bör ske snabbare samt fler och enklare vägar in i välfärdens yrken och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3095 av Paula Bieler m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka dagens antal utbildningsplatser med ytterligare 300 platser, så att bristen på barnmorskor på sikt kan åtgärdas, och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återställa Skolverkets rekommendation om max 15 elever per grupp samt satsa på fler förskollärare och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftigt höja anslaget för kvalitetssäkrande åtgärder med 250 miljoner kronor per år och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett särskilt stimulansbidrag för att höja matkvaliteten inom barnomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja anslagen till SKL för att ta fram en handlingsplan för särbegåvade för förskolan och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka anslagen för barnomsorg vid obekvämt arbetstid samt att ålägga samtliga kommuner att tillhandahålla s.k. nattis om efterfrågan finns, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och inrätta ett system med statlig stimulanspeng där staten

medfinansierar den öppna förskolan, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3159 av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C):

Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2015/16:3200 av Christer Nylander m.fl. (FP):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om att riksdagens tidigare ställningstagande om att resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska fördelas även på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningsresultat inte längre ska gälla (avsnitt 9.5.3).

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till mindre barngrupper i förskolan och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk läxhjälp och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om idrott på fritidshem och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3236 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta teknikgymnasier och ett system för lärlingsjobb och tillkännager detta för regeringen

2015/16:3241 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Universitets- och högskolerådet ska ta över valideringen av utländsk utbildning inom hälso- och sjukvårdsområdet och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett utbyggt yrkesvux och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om karriärtjänster för lärare i skolor i utanförskapsområden och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en skyldighet för huvudmännen att erbjuda sommarskola för elever som

riskerar att inte nå gymnasiebehörighet, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionspartiernas anslagsförslag

Förslag till anslag för 2016 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Anslag	Regeringens			Avvikelse från regeringen			
	förslag	M	SD	C	FP	KD	
1:1	Statens skolverk	626 443	-34 000	+36 000	-48 000	-15 000	-123 000
1:2	Statens skolinspektion	404 182	+50 000			+9 000	
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	701 835				-2 000	
1:4	Sameskolstyrelsen	36 038				+132 000	
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	3 484 525	-1 248 000	+88 000	-498 500	-785 000	-128 400
1:6	Särskilda insatser inom skolområdet	445 137				-2 000	
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 612 000	-70 000	-16 500	-1 129 000	-1 080 000	-500 000
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	177 355		+2 000		-1 000	
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	93 900					
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	382 226			-136 000	+370 000	-305 000
1:11	Bidrag till vissa studier	19 525					
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	105 629		+10 000		+5 000	
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	1 414 050	-466 000	-60 700	-478 250	-1 414 050	-1 060 025
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 066 960	-123 000	+200 000		+52 000	
1:15	Särskilt utbildningsstöd	153 606					
1:16	Fler anställda i lågstadiet	1 974 000		-1 650 000			
1:17	Skolforskningsinstitutet	40 441			-20 000		-20 000
1:19	Bidrag till lärarlöner	2 884 000	-1 288 000	-2 884 000	-1 500 000	+164 000	-1 288 000
2:1	Universitetskanslersämbetet	135 885					

Anslag	Regeringens förslag	M	SD	Avvikelse från regeringen		
				C	FP	KD
2:2	Universitets- och högskolerådet	130 283	+80 000			
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 647 319		-36 148	+18 485	-10 775
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 035 864			-6 000	
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 922 512		-26 129	+18 534	-7 391
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 088 022			-7 000	
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 981 236		-33 259	+16 013	-4 103
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 481 746			-5 000	
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 632 659		-29 652	+28 741	-2 750
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 556 592			-5 000	
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 301 247		-17 106	+6 682	-4 269
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 066 217			-3 000	
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 435 423		-15 358	+6 658	-2 795
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	825 464			-3 000	
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	673 580		-5 880	-1 090	-4 435
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 483 297			-5 000	
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 048 011		-2 860	-1 636	-1 507

Anslag	Regeringens förslag	M	SD	Avvikelse från regeringen		
				C	FP	KD
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 477 070			-4 000	
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	634 937	+63 494	-9 467	-17 979	-4 354
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	363 673	+36 367		-1 000	
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	614 236		-12 200	+3 259	-2 742
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	223 706			-1 000	
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 012 220		-17 506	+7 451	-2 712
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	318 453			-1 000	
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	748 128		-13 063	+4 748	-3 611
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	250 193			-1 000	
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	518 614		-9 274	-14 481	-2 953
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	231 067			-1 000	
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	242 276		-4 172	-7 026	-2 803
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	91 134				
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	866 470		-20 128	+5 676	-4 661
2:32	Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	137 103				
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	569 778		-11 149	-14 521	-2 850
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	103 690				

Anslag		Regeringens förslag	M	SD	Avvikelse från regeringen		
					C	FP	KD
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	194 650			-72	-1 000	
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	48 744					
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	94 838			-1 798		-1 018
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och forskarutbildning	31 509					
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	459 299			-11 689	+1 327	-3 720
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	66 401					
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	402 150			-11 561	-10 544	-4 007
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	61 333					
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	425 125			-9 674	-9 163	-3 929
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	90 963					
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	369 418			-7 743	-9 134	-2 325
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	62 494					
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	362 953			-10 957	-7 927	-4 049
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	52 657					
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	298 093			-6 010	-9 088	-3 384
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	46 706					

Anslag	Regeringens			Avvikelse från regeringen			
	förslag	M	SD	C	FP	KD	
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	333 298			-9 151	-9 378	-3 261
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	47 538					
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	155 388			-346		
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9 371					
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	61 679					
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	6 010					
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	125 345			-688		-277
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9 465					
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	386 119			-11 137	+6 949	-1 601
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	56 920					
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	24 136					
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	10 421					
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 023 559			-18 821	-3 752	-9 492
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	576 386	-108 000		+110 952	+5 000	-57 975
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	694 834				-2 000	-250 000
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 461 782				-8 000	
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	5 766 449			-18 000		-18 000
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	280 061					
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	141 109					
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	372 100					
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	28 162					

Anslag	Regeringens förslag	M	SD	Avvikelse från regeringen			
				C	FP	KD	
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551 309					
3:7	Institutet för rymdfysik	53 695					
3:8	Kungl. biblioteket	350 540			-1 000		
3:9	Polarforskningssekreteriatet	38 926					
3:10	Sunet	43 646					
3:11	Centrala etikprövningsnämnden	7 227					
3:12	Regionala etikprövningsnämnder	40 686					
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål	112 220					
4:1	Internationella program	81 589					
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM	30 886					
4:3	Kostnader för Svenska Uneskorådet	10 093					
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24 161				-11 150	
	Nya anslag						
99:1	Förskolan		+800 000				
99:2	Skolan		+2 175 000				
99:3	Högskolan		+900 000				
99:4	Teknikbrygga		+300 000				
99:5	Teknikcollege		+75 000				
99:6	Vägar in i läraryrket		+450 000				
99:7	Fler barnmorskor		+10 000				
99:8	Lärlingsråd			+50 000			
99:9	Intensivkurser för nyanlända barns skolgång			+450 000			
	Summa för utgiftsområdet	69 452 400	-3 207 000	+534 661	-3 579 796	-2 608 246	-3 863 324

BILAGA 3

Utskottets anslagsförslag

Förslag till beslut om anslag för 2016 inom
utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Tusental kronor

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
1:1 Statens skolverk	±0	626 443
1:2 Statens skolinspektion	±0	404 182
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	±0	701 835
1:4 Sameskolstyrelsen	±0	36 038
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	±0	3 484 525
1:6 Särskilda insatser inom skolområdet	±0	445 137
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	±0	4 612 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	±0	177 355
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	±0	93 900
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	±0	382 226
1:11 Bidrag till vissa studier	±0	19 525
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	±0	105 629
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	±0	1 414 050
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	±0	2 066 960
1:15 Särskilt utbildningsstöd	±0	153 606
1:16 Fler anställda i lågstadiet	±0	1 974 000
1:17 Skolforskningsinstitutet	±0	40 441
1:19 Bidrag till lärarlöner	±0	2 884 000
2:1 Universitetskanslersämbetet	±0	135 885
2:2 Universitets- och högskolerådet	±0	130 283
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 647 319
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	2 035 864
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 922 512
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	2 088 022
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 981 236
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 481 746

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 632 659
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 556 592
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 301 247
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 066 217
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 435 423
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	825 464
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	673 580
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 483 297
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 048 011
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	1 477 070
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	634 937
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	363 673
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	614 236
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	223 706
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	1 012 220
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	318 453
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	748 128
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	250 193
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	518 614
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	231 067
2:29 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	242 276
2:30 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	91 134

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
2:31 Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	866 470
2:32 Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	137 103
2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	569 778
2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	103 690
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	194 650
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	48 744
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	94 838
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och forskarutbildning	±0	31 509
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	459 299
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	66 401
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	402 150
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	61 333
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	425 125
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	90 963
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	369 418
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	62 494
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	362 953
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	52 657
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	298 093
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	46 706
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	333 298
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	47 538

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	155 388
2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	9 371
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	61 679
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	6 010
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	125 345
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	±0	9 465
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	386 119
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	56 920
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	±0	24 136
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	±0	10 421
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	±0	3 023 559
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	±0	576 386
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	±0	694 834
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	±0	2 461 782
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	±0	5 766 449
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	±0	280 061
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	±0	141 109
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	±0	372 100
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	±0	28 162
3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	±0	551 309
3:7 Institutet för rymdfysik	±0	53 695
3:8 Kungl. biblioteket	±0	350 540
3:9 Polarforskningssekretariatet	±0	38 926
3:10 Sunet	±0	43 646
3:11 Centrala etikprövningsnämnden	±0	7 227
3:12 Regionala etikprövningsnämnder	±0	40 686
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	±0	112 220

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
4:1 Internationella program	±0	81 589
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	±0	30 886
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	±0	10 093
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	±0	24 161
Summa för utgiftsområdet	±0	69 452 400

BILAGA 4

Sammanfattning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområde 16 är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet sammanfattas nedan utifrån de indikatorer och vissa övriga resultat regeringen använder för att följa upp målluppfyllelsen på en övergripande nivå (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 45 f.). Denna redovisning kan delas in i två grupper, dels indikatorer som jämför Sveriges utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden, dels indikatorer och vissa övriga resultat för personalens behörighet och utbildning samlat för förskola, fritidshem, förskoleklass, obligatoriska skolformer (grundskola inklusive sameskola, grundsärskola och specialskola), gymnasieskola och gymnasiesärskola. Denna uppdelning används nedan för att sammanfatta regeringens resultatredovisning för utgiftsområdet.

Svensk utbildning och universitetsforskning i förhållande till omvärlden

Befolkningens utbildningsnivå i internationell jämförelse

Indikatorn *Befolkningens utbildningsnivå i internationell jämförelse* visar att Sveriges befolkning har en högre utbildningsnivå än genomsnittet för såväl EU21- och OECD- som G20-länderna. Andelen personer i ålderskategorin 25–64 år som fullföljt en gymnasieutbildning är 11 procentenheter högre i Sverige än i EU21-länderna, 13 procentenheter högre än i OECD-länderna och 27 procentenheter högre än i G20-länderna. Sveriges försprång framför övriga länder har minskat något, framför allt i förhållande till G20-länderna. Även bland de som har en högskoleutbildning har Sverige ett försprång framför EU21-, OECD- och G20-länderna. Andelen 25–64-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning har under de senaste tre uppmätta åren 2009–2012 ökat från 33 till 36 procent i Sverige, samtidigt som andelen ökat från 27 till 30 procent i EU21-länderna, från 30 till 32 procent inom OECD-länderna och från 25 till 27 procent bland G20-länderna.

Resultat i de internationella studierna PIAAC, PISA, Timss och Pirls

Det försprång som Sverige har i uppnådd utbildningsnivå i befolkningen återspeglas även i de direkta mätningar som gjorts av kompetens- och

kunskapsnivåer. Indikatorn *Resultaten i PIAAC-undersökningen* beskriver Sveriges resultat i den internationella kunskapsmätningen för vuxna, PIAAC. I mätningen, som genomfördes 2012, uppnådde Sverige allmänt sett goda resultat. Sverige, tillsammans med Finland, Nederländerna och Norge, presterade över OECD-genomsnittet inom alla de tre kunskapsområden som undersöktes: läsförståelse, räkneförmåga och problemlösning i datormiljö. Sverige var dessutom det land i studien som presterade bäst i delen problemlösning i datormiljö. Sverige hör dock till de länder där skillnaden är störst mellan låg- och högpresterande, inom alla de tre kunskapsområdena. Nästan en av sju vuxna svenskar hade låga kunskaper i läsförståelse och räkneförmåga (nivå 1 eller lägre), och mer än var fjärde person låg under kunskapsnivå 1 i problemlösningsförmåga (den lägsta nivån).⁹ Resultaten i PIAAC är starkt kopplade till ålder i alla länder. I Sverige presterade personer i 30-årsåldern i genomsnitt bäst, medan den yngsta åldersgruppen 16–19 år och den äldsta åldersgruppen 60–65 år hade den lägsta genomsnittliga poängen inom läs- och räknefärdigheter. Detta mönster återfinns i en majoritet av de deltagande länderna. Sverige är det land där den genomsnittliga prestationen skiljer sig mest mellan den yngsta och den näst yngsta gruppen.

Indikatorerna *Resultaten i PISA-undersökningen* samt *Resultaten i TIMSS och PIRLS* återger Sveriges resultat i förhållande till andra länder i internationella kunskapsmätningar för barn och ungdomar. När det gäller PISA-undersökningen, som mäter prestationer bland 15-åringar inom matematik, naturvetenskap och läsförståelse, är Sverige det land som haft den största negativa resultatutvecklingen över tid av samtliga länder som deltar i undersökningen. I den första studien som genomfördes 2000 presterade svenska elever signifikant över OECD-genomsnittet i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Vid den senaste mätningen 2012 presterade i stället svenska elever signifikant sämre än OECD-genomsnittet i samtliga av de tre kunskapsområdena. I matematik är försämringen relativt jämnt fördelad mellan låg- och högpresterande elever, medan det framför allt är gruppen lågpresterande elever som försämrat sina resultat i läsförståelse. I matematik och naturvetenskap finns det inga signifikanta resultatskillnader mellan pojkar och flickor. I läsförståelse presterar däremot flickor signifikant bättre än pojkar. Resultatutvecklingen har varit negativ bland både pojkar och flickor, men pojkarna har försämrat sina resultat något mer än flickorna. De likvärdighetsindikatorer som baseras på matematikresultaten i PISA-studien visar att likvärdigheten i svenska skolan inte har försämrats under tidsperioden 2003–2012.

Även i Trends in International Mathematics and Science Study (Timss), som mäter prestationer i matematik och naturvetenskap bland elever i grundskolans årskurs 4 och 8, och i Progress in International Reading Literacy Study (Pirls), som mäter läsförståelse bland elever i årskurs 4, har de svenska

⁹ Resultaten i läsförståelse och räkneförmåga mäts både i genomsnittlig poäng och indelat efter sex kunskapsnivåer där 0 är den lägsta och 5 är den högsta nivån. Resultatet i problemlösning delas upp i fyra kunskapsnivåer där 0 är den lägsta och 3 är den högsta nivån.

elevernas resultat försämrats, om än inte lika kraftigt som i PISA. I Timss årskurs 4 var resultaten i matematik oförändrade 2011 jämfört med 2007. I naturvetenskap årskurs 4 visade resultaten från TIMSS tvärtemot övriga resultat en svag förbättring av resultaten mellan dessa båda år.

Övergången mellan olika utbildningsnivåer

Indikatorn *Övergången mellan olika utbildningsnivåer* beskriver i vilken mån varje nivå i utbildningssystemet förbereder eleverna på ett bra sätt för nästa nivå. Av de elever som slutade grundskolan 2014 uppnådde 13,1 procent inte behörighet till gymnasieskolans nationella program. Det är en ökning med 3 procentenheter jämfört med i början av 2000-talet. Andelen elever som gick vidare till högskolan inom ett år efter avslutad gymnasieskola uppgick till 35 procent 2012 – 38 procent för kvinnor och 31 procent för män. Tre år efter avslutad gymnasieskola hade 38 procent gått vidare till högskolan. Andelen bland kvinnor var 45 procent och bland män 31 procent.

Publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forskningssamarbeten

Inom forskningsområdet redovisar regeringen den övergripande indikatorn *Publiceringar och citeringar av forskningsartiklar samt forskningssamarbeten*, som avser att beskriva den svenska forskningens kvalitet samt bidrag till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Totalt 25 000 artiklar publicerades 2013 med svenska författare. Det är en ökning med 70 procent på tio år eller en genomsnittlig ökning med 6,3 procent per år. Under de senaste fem åren har det största forskningsfältet varit medicin med drygt 20 procent av de publicerade artiklarna. Den fältnormaliserade medelciteringen¹⁰ för Sverige i vetenskapliga tidskrifter inkluderade i Elseviers databaser hamnar på 60 procent över världsgenomsnittet, vilket är något svagare än jämförbara länder som Danmark, Nederländerna och Schweiz, men högre än Norge och Finland. Ett annat sätt att mäta kvalitet är att studera andelen artiklar som är bland de 10 procent mest citerade artiklarna i världen. För svenskt vidkommande ligger detta på drygt 20 procent. Det är högre än Norge och Finland men lägre än jämförbara länder som Danmark, Nederländerna och Schweiz. När det gäller forskningssamarbetet med andra länder och företag var 2013 mer än hälften av de publicerade artiklarna resultatet av ett internationellt forskningssamarbete, vilket var högt i ett internationellt perspektiv såväl i Norden som i världen i stort. Ytterligare ett sätt att följa upp det forskningspolitiska målet är att mäta graden av samverkan med det omgivande samhället. I Sverige hade 7,9 procent av företagen med minst tio anställda innovationsrelaterade samarbeten med universitet och högskolor

¹⁰ Fältnormaliserade medelciteringar är ett medelvärde för alla områden och beräknas som antalet citeringar dividerat med medelantalet citeringar för varje område.

under perioden 2010–2012 (samarbeten med institut var 5,1 procent). Denna andel var mindre än i andra jämförbara länder som Finland, i paritet med Tyskland, men större än i länder som Storbritannien, Danmark och Nederländerna. Jämfört med andra länder hamnade Sverige på en fjärdeplats när det gäller samverkan med universitet och högskolor respektive en femteplats när det gäller samverkan med institut.

Uppföljning av EU:s gemensamma utbildningsmål

I maj 2009 kom EU-ländernas utbildningsministrar överens om ett ramverk med strategiska mål för att förbättra utbildningsresultaten inom EU (Utbildning 2020). Inom detta samarbete har ministrarna enats om sju riktmärken som regeringen följer upp med indikatorn *Uppföljning av EU:s gemensamma utbildningsmål*.¹¹ Riktmärkena avser EU som helhet och inte enskilda medlemsländer. En del länder förutsätts kunna bidra till utvecklingen i Europa genom att överträffa riktmärket. Regeringen anger i resultatredovisningen att en uppföljning av dessa riktmärken belyser hur Sverige står sig som kunskapsnation.

Det första riktmärket innebär att andelen unga kvinnor och män i åldern 18–24 år som inte har en fullföljd gymnasieutbildning och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent i EU.¹² I den senaste statistiken från Eurostat (2014) låg Sverige precis under den nya nationella målnivån på 7 procent och uppfyllde därmed EU:s riktmärke. Andelen svenska 18–24-åringar utan fullföljd gymnasieutbildning och som inte heller befann sig i utbildning, har fortsatt minska i Sverige och uppgick under 2014 till totalt 6,7 procent. Bland männen var andelen 7,3 procent och bland kvinnorna 6,0 procent. För EU som helhet uppgick detta mått till 11,1 procent 2014.

Det andra riktmärket anger att andelen personer i åldern 30–34 år med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till minst 40 procent. I begreppet eftergymnasial utbildning ingår utbildning vid högskola och universitet, kvalificerad yrkesutbildning och utbildning inom yrkeshögskolan. Andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning har fortsatt att öka i Sverige och uppgick 2014 till 49,9 procent. Sverige uppfyllde därmed EU-riktmärket. Bland män var andelen 42,4 procent och bland kvinnor 57,9 procent. Även genomsnittet inom EU har förbättrats något och uppgick under 2014 till 37,9 procent, 33,6 procent bland män och 42,3 procent bland kvinnor.

¹¹ Regeringen redovisar i budgetpropositionen sex av dessa sju överenskomna riktmärken. Enligt information från Regeringskansliet saknas det ännu statistik för det riktmärke som anger att andelen högskoleexaminerade som studerat utomlands under en period som omfattar minst 15 högskolepoäng ska uppgå till minst 20 procent och att andelen 18–34-åringar som deltar i en grundläggande yrkesutbildning och som studerat utomlands under minst två veckor ska uppgå till minst 6 procent.

¹² Riktmärket mäter andelen unga kvinnor och män i åldern 18–24 år som saknar eller har mindre än två års studier på gymnasial nivå och som inte heller befunnit sig i formell eller icke-formell utbildning under fyraveckorsperioden närmast före mätningen. Detta innebär att personer med två eller flera år av studier på gymnasial nivå inte klassas som ”ung med låg utbildning”, oavsett om dessa har fullföljt utbildningen eller inte.

Måluppfyllelsen för det tredje riktmärket – att högst 15 procent av ungdomarna ska prestera på låg nivå i läsning, matematik respektive naturvetenskap – mäts med hjälp av den internationella kunskapsmätningen PISA. Den senaste mätningen genomfördes 2012. Andelen lågpresterande svenska 15-åringar i läsförmåga uppgick i denna mätning till 22,7 procent (31,3 procent bland pojkar och 14 procent bland flickor), i matematik till 27,1 procent (28,2 procent bland pojkar och 26 procent bland flickor) och i naturvetenskap till 22,2 procent (24,8 procent bland pojkar och 19,6 procent bland flickor). Samtliga resultat är en försämring jämfört med tidigare mätningar och Sverige uppfyller därmed inte EU-riktmärket. För de tre kunskapsområdena är andelen lågpresterande elever i Sverige högre än den genomsnittliga andelen i EU som helhet.

Det fjärde riktmärket anger att andelen barn i åldern fyra år fram till åldern för obligatorisk skolstart som går i förskola ska uppgå till minst 95 procent. Andelen barn i förskoleåldern som går i förskola har ökat successivt i Sverige under många år och uppgick under 2012 till 95,9 procent – 95,8 procent av pojkarna och 95,9 procent av flickorna. Sverige uppfyller därmed EU:s riktmärke om 95 procent. EU-ländernas genomsnitt har också ökat successivt och uppgick till 93,9 procent 2012.

Det femte riktmärket innebär att andelen vuxna som deltagit i någon form av utbildning, såväl formell som informell utbildning, de senaste fyra veckorna ska uppgå till minst 15 procent. Under 2014 uppgick andelen vuxna i Sverige som deltog i olika former av utbildning till 28,9 procent, 22,1 procent av männen och 36 procent av kvinnorna. Sverige tillhör, tillsammans med övriga nordiska länder och Schweiz, de länder i Europa som har störst andel vuxenutbildning i olika former och uppfyller därmed EU:s riktmärke. Inom EU som helhet ökade den genomsnittliga andelen vuxna i utbildning något och uppgick till 10,7 procent under 2014.

Det sjätte riktmärket innebär att sysselsättningsgraden bland personer i åldern 20–34 år tre år efter att de avlagt examen på gymnasial eller eftergymnasial nivå ska uppgå till minst 82 procent. År 2014 uppgick sysselsättningsgraden tre år efter avslutad gymnasial eller eftergymnasial utbildning bland svenska 20–34-åringar till 85 procent – 84,9 procent för män och 85 procent för kvinnor. Sverige uppfyller därmed EU-riktmärket om 82 procent. Inom EU som helhet var motsvarande genomsnittliga sysselsättningsgrad 76,1 procent.

Regeringens analys och slutsatser

I resultatanalysen av den övergripande måluppfyllelsen om hur Sverige placerar sig i förhållande till omvärlden framhåller regeringen att indikatorerna ger en splittrad bild över hur Sverige står sig som kunskaps- och forskningsnation. Regeringen pekar på att Sverige har uppnått goda resultat när man ser till befolkningens utbildningsnivå, och presterar bra i mätningar av den vuxna befolkningens kunskaps- och kompetensnivå. Många deltar i

någon form av utbildning även i vuxen ålder. Andelen unga kvinnor och män som har mindre än två års gymnasieutbildning och därefter inte deltar i någon form av utbildning är i en internationell jämförelse låg. På motsvarande sätt är sysselsättningsgraden efter avslutad utbildning hög. Sverige står sig också väl i mätningar av omfattningen och kvaliteten på den forskning som bedrivs.

Samtidigt konstaterar regeringen att Sverige uppnår klart sämre resultat vid internationella mätningar av kompetens- och kunskapsnivå bland befolkningen i grundskoleåldern. Det gäller både pojkar och flickor, även om flickor presterar bättre än pojkar i läsförståelse. Regeringen framhåller att den ålderskohort som var 15 år och deltog i PISA-undersökningen 2000, när Sverige presterade på topp, var 27 år gamla när PIAAC-undersökningen genomfördes. Denna åldersgrupp presterar fortsatt mycket bra resultat i PIAAC medan efterföljande kohorter tenderar att prestera sämre, vilket stämmer överens med resultatutvecklingen i PISA. Regeringen kan dock inte uttyda om de sämre prestationerna beror på att de yngre årgångarna har en relativt sett lägre nivå på sina färdigheter jämfört med vad de äldre hade vid motsvarande ålder eller om resultatutvecklingen beror på en ålderseffekt, dvs. att individerna förbättrar sina kunskaper över tid.

Sammantaget uttrycker regeringen i analysen en oro över den negativa resultatutvecklingen och menar att den kan, om den fortgår, innebära att Sveriges position som framstående kunskaps- och forskningsnation hotas.

Lärares och förskollärares utbildning och behörighet

I det följande återges de indikatorer som regeringen redovisar när det gäller lärares och förskollärares utbildning och behörighet. Utöver dessa indikatorer sammanfattas även delar av de resultat regeringen redovisar när det gäller efterfrågan på och tillgången till lärare och förskollärare samt lärar- och förskolläraryt utbildningar. Regeringen redovisar i avsnitt 2 av budgetpropositionen även övriga statliga insatser för läraryrket.

Regeringen framhåller inledningsvis att indikatorerna på lärares och förskollärares utbildning och behörighet redovisas samlat i ett avsnitt för att få en bättre bild av bl.a. skolpersonalens utbildningsnivå och behörighet. Regeringen konstaterar inledningsvis även att eftersom bestämmelserna om vilka som är behöriga att undervisa i skolväsendet förändrats är det ännu inte möjligt att ha en indikator som är jämförbar över tid de senaste åren. Eftersom nya statistikuppgifter ännu inte finns tillgängliga redovisar regeringen lärares och förskollärares behörighet enligt tidigare modell, dvs. andelen lärare, förskollärare och annan personal med en pedagogisk högskoleutbildning.

Andel av personalen i förskola och fritidshem med en pedagogisk högskoleutbildning

Indikatorn *Andel av personalen i förskola och fritidshem med pedagogisk högskoleutbildning* redovisar andelen av personalen (omräknat i

heltidstjänster) i förskola och fritidshem med en pedagogisk högskoleutbildning. År 2014 hade ca 45,3 procent av personalen i förskola en pedagogisk högskoleutbildning, medan andelen för fritidshem var ca 51,1 procent.¹³ I både förskolan och i fritidshemmen är andelen personal med en pedagogisk högskoleutbildning betydligt lägre bland män än bland kvinnor. Andelen har även minskat mer bland männen än bland kvinnorna.

Andel av lärarna i obligatoriska skolformer samt förskoleklass med en pedagogisk högskoleexamen

Indikatorn *Andel av lärarna i obligatoriska skolformer samt förskoleklass med pedagogisk högskoleexamen* visar att andelen lärare (omräknat till heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen i obligatoriska skolformer samt förskoleklass har ökat jämfört med åtta år tidigare. Andelen lärare i grundskolan (inklusive sameskolan) läsåret 2014/15 med en pedagogisk högskoleexamen var 85,7 procent, i grundsärskolan 88,1 procent, i specialskolan 82 procent och i förskoleklass 83 procent.¹⁴ Utvecklingen över tid har dock sett olika ut i de olika skolformerna. Störst har ökningen av andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen varit i grundskolan och specialskolan med en ökning på 0,8 respektive 2,1 procentenheter. I grundsärskolan respektive förskoleklassen är ökningen 0,7 procentenheter. Genomgående har kvinnorna en pedagogisk högskoleexamen i högre utsträckning än männen. I grundskolan var det 88 procent av kvinnorna och 77 procent av männen (omräknat till heltidstjänster), i grundsärskolan 90 procent respektive 80 procent och i specialskolan 85 procent respektive 73 procent som hade en pedagogisk högskoleexamen. Motsvarande uppgifter saknas för lärare i förskoleklassen.

Andel av lärarna i gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan med en pedagogisk högskoleexamen

När det gäller gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan visar indikatorn *Andel av lärarna i gymnasieskolan samt gymnasiesärskolan med pedagogisk högskoleexamen* att bland de tjänstgörande lärarna i gymnasieskolan (omräknat till heltidstjänster) har andelen med en pedagogisk högskoleexamen ökat kontinuerligt den senaste femårsperioden, från 75 procent läsåret 2010/11 till 79 procent läsåret 2014/15. Kvinnliga lärare i gymnasieskolan hade i högre utsträckning en pedagogisk högskoleexamen (85,3 procent) än manliga lärare (72,6 procent). Andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen skiljer sig mellan olika ämnesgrupper. Sett till de ämnen som enligt bilaga 4 till högskoleförordningen (1993:100) kan ingå i en ämneslärarexamen, t.ex. svenska, engelska och matematik, hade 89 procent av de tjänstgörande lärarna läsåret 2014/15 en pedagogisk högskoleexamen medan motsvarande andel för

¹³ Enligt kompletterande information från Regeringskansliet.

¹⁴ Enligt kompletterande information från Regeringskansliet.

lärarna i yrkesämnena (t.ex. turism, skogsmaskiner respektive administration) var 59 procent och för lärarna i vissa ämnen (t.ex. digitalt skapande, arkitektur och fotografisk bild) 78 procent. Inom gymnasiesärskolan var andelen tjänstgörande lärare med en pedagogisk högskoleexamen (omräknat till heltidstjänster) 83,5 procent 2014/15, vilket är i nivå med föregående läsår.

Andel av lärarna i komvux, särvtux och sfi med en pedagogisk högskoleexamen

Av indikatorn *Andel av lärarna i komvux, särvtux och sfi som har pedagogisk högskoleexamen* framgår det att 84 procent av de tjänstgörande lärarna i komvux (omräknat till heltidstjänster) hösten 2014 hade en pedagogisk högskoleexamen. Detta är en minskning med 1 procentenhet jämfört med hösten 2013. Av lärarna (omräknat till heltidstjänster) i särskild utbildning för vuxna (särvtux) hösten 2014 hade 90 procent en pedagogisk högskoleexamen, vilket är en minskning med 0,2 procentenheter jämfört med hösten 2013 men en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med hösten 2010. Andelen lärare i utbildning i svenska för invandrare (sfi) (omräknat till heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen var 76 procent hösten 2014, dvs. en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med hösten 2013. Liksom tidigare var andelen kvinnliga lärare i sfi med en pedagogisk högskoleexamen större än motsvarande andel manliga lärare hösten 2014: 78 respektive 65 procent.

Efterfrågan på och tillgången till lärare och förskollärare

Regeringen presenterar i resultatredovisningen inga särskilda indikatorer för efterfrågan på och tillgången till lärare och förskollärare, men redogör för andra kvantitativa bedömningsgrunder som sammanfattas nedan.

Enligt SCB (Trender och Prognoser 2014) beräknas efterfrågan på personer med en pedagogisk examen eller utbildning att öka med närmare 71 000 personer fram till 2035. Under samma period beräknas tillgången, med en årlig examination på ca 8 400 personer, minska med drygt 9 000 personer. Det innebär att det 2035 beräknas finnas ett uppskattat totalt underskott på arbetsmarknaden på omkring 80 000 lärare och förskollärare.

Enligt Arbetskraftsbarometern 2014 är ämnesinriktningen avgörande för hur arbetsgivarna upplever tillgången till olika lärarkategorier. Det är t.ex. brist på nytexaminerade grundskollärare inom matematik och naturorienterade ämnen. Vad gäller gymnasielärare uppges bl.a. en brist på nytexaminerade inom matematik och naturvetenskap men god tillgång till nytexaminerade inom historia och samhällsvetenskapliga ämnen.

Lärar- och förskolläraryrkesutbildningarna

När det gäller läraryrkes- och förskolläraryrkesutbildningarna presenterar regeringen inga resultatindikatorer för att bedöma läget. Regeringen presenterar däremot andra kvantitativa bedömningsgrunder som sammanfattas nedan.

I fråga om antalet sökande till läraryrkes- och förskolläraryrkesutbildningarna fanns det höstterminen 2014 ca 16 500 behöriga förstahandssökande. Antalet behöriga förstahandssökande har ökat till samtliga nya läraryrkes- och förskolläraryrkesutbildningar sedan de infördes höstterminen 2011.¹⁵ Av de behöriga förstahandssökandena inför höstterminen 2014 var 73 procent kvinnor och 27 procent män.

Läsåret 2013/14 fanns drygt 11 000 nybörjare på någon av de läraryrkes- eller förskolläraryrkesutbildningar som infördes 2011. Av nybörjarna på de nya läraryrkes- och förskolläraryrkesutbildningarna var 73 procent kvinnor och 27 procent män. Totalt sett fanns det ca 29 000 helårsstudenter registrerade vid någon läraryrkes- eller förskolläraryrkesutbildning läsåret 2013/14, vilket är samma antal som läsåret 2012/13. Av studenterna var ca 76 procent kvinnor och ca 24 procent män. Av de fyra nya läraryrkes- och förskolläraryrkesutbildningarna utgjorde studenterna inom förskolläraryrkesutbildningen med ca 35 procent den största gruppen och studenter inom yrkesläraryrkesutbildningen med ca 3 procent den minsta.

Prestationsgraden, dvs. hur många högskolepoäng studenter tar utifrån hur många poäng de varit registrerade för, inom den tidigare läraryrkesutbildningen var 88 procent läsåren 2010/11–2012/13. Kvinnors prestationsgrad är högre än männens, 89 procent jämfört med 81 procent. Det kan jämföras med att prestationsgraden i genomsnitt för samtliga program som leder till en yrkesexamen var 89 procent läsåret 2012/13.

Var fjärde yrkesexamen som avlades läsåret 2013/14 var en lärarexamen och totalt utfärdades 9 070 lärarexamina (inräknat de nya lärarexamina som infördes 2011). Det var drygt 700 fler än läsåret 2012/13 men ca 3 400 färre än läsåret 2010/11. Beslutet att införa legitimation för lärare och förskollärare, tillsammans med vissa regler kring ansökan om legitimation, förklarar den stora skillnaden jämfört med 2010/11. Många redan yrkesverksamma lärare ansökte till följd av detta om examen under läsåret 2010/11. Andelen examina utfärdade till kvinnor har under många år varit ca 80 procent och till män ca 20 procent.

Regeringens analys och slutsatser

I resultatanalysen över lärares utbildning och behörighet lyfter regeringen fram att läget beträffande personalens behörighet och läraryrkesattraktionskraft är fortsatt oroväckande. Regeringen konstaterar att det finns en stor rekryteringsutmaning för svensk skola samtidigt som efterfrågan på behöriga lärare beräknas öka, men pekar även på att en positiv utveckling bl.a.

¹⁵ År 2011 infördes fyra nya examina: förskolläraryrkes-, grundläraryrkes-, ämnesläraryrkes- och yrkesläraryrkesexamen. Dessa ersatte den tidigare samlade lärarexamen från 2001.

är det ökade intresset för lärar- och förskolläraryrket de senaste åren. I analysen redovisas, förutom ovanstående indikatorer och resultat, bl.a. resultat från rapporter från Skolverket och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

Regeringen belyser att handläggningstiderna för lärarlegitimationer hos Skolverket fortfarande är alldeles för långa, vilket regeringen anser är allvarligt eftersom behovet av legitimerade lärare är stort. Skolverkets bedömning är att man först under slutet av 2015 kommer ned till fyra månaders handläggningstid från det att ansökan är fullständig. Legitimationsreformen har också inneburit genomförandeproblem. IFAU har tagit fram en rapport (2015:3) som visar att många gymnasieskolor behöver vidta organisatoriska åtgärder som en följd av de krav som legitimationsreformen medför. Den vanligaste åtgärden enligt IFAU handlar om kompetensutvecklande insatser för att lärare ska uppnå ämnesbehörighet. En annan viktig åtgärd är att låta legitimerade lärare sätta betyg för klasser och undervisningsgrupper där legitimerade lärare saknas.

Enligt Skolverkets statistik om pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning för läsåret 2014/15 var, omräknat till heltidstjänster, 67 procent av lärarna och förskollärarna som tjänstgör i förskoleklassen behöriga. Motsvarande andelar för grundskolan och gymnasieskolan var drygt 63 respektive 68 procent. Även inom den kommunala vuxenutbildningen var andelen behöriga lärare över 60 procent. Trots att andelen behöriga lärare ökat jämfört med föregående år kan behörighetsläget enligt regeringen fortfarande betecknas som mycket oroande. I grundskolan märks detta särskilt i ämnena svenska som andraspråk, teknik, slöjd, hem- och konsumentkunskap och spanska. I gymnasieskolan är behörighetsläget oroväckande i ämnena svenska som andraspråk, teknik, naturkunskap, musik, spanska och filosofi.

När det gäller lärarna i gymnasieskolans yrkesämnen konstaterar regeringen att läget är mycket oroande när det gäller både behörighet och rekrytering av nya lärare som undervisar i yrkesämnena. I Skolverkets rapport Yrkeslärare per program (Rapport nr 414, 2014) framgår att yrkeslärarna är äldre än andra kategorier av lärare, vilket betyder att gruppen står inför stora pensionsavgångar tidigare än andra grupper. Skolverket beräknar i sin prognos över behovet av olika lärarkategorier att examinationsbehovet av yrkeslärare kommer att bli mycket stort under de närmaste åren. Yrkeslärarna är en av de lärargrupper som i lägst utsträckning finns kvar i yrket från ett år till nästa.

Regeringen framhåller vidare att lärar- och förskolläraryrket har en avgörande roll för att långsiktigt förse skolväsendet med utbildad och behörig personal. Intresset för att söka sig till lärar- eller förskolläraryrket har visserligen ökat generellt sett under de senaste åren, men intresset varierar stort mellan olika utbildningar och ämnen. Regeringen konstaterar vidare att antalet som söker till och genomgår en lärar- eller förskolläraryrket fortfarande sammantaget är för lågt för att kunna svara mot skolans framtida behov, om inte en kraftig ökning sker under kommande år. Regeringen pekar i analysen även på att mer behöver göras för att få fler lärare att stanna kvar i

yrket och att lärare under sitt yrkesliv behöver få tillgång till systematisk och långsiktig kompetensutveckling.

Sammanfattningsvis konstaterar regeringen att läget beträffande lärarbehörighet och läraryrkets attraktionskraft är bekymmersamt och att det behövs stora insatser för att vända utvecklingen.

BILAGA 5

Fördjupningsstudie om specialdestinerade statsbidrag till skolan

Inom ramen för utbildningsutskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 16 har de specialdestinerade statsbidragen till skolan följts upp särskilt mot bakgrund av att denna typ av satsningar på skolområdet har ökat i antal och omfattning de senaste åren. Riksdagen bör kunna följa upp dessa satsningar när det gäller medelsanvändningen och måluppfyllelsen. Utbildningsutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har därför i juni 2015 gett utskottets kansli i uppdrag att kartlägga de riktade bidragen till skolan för att kunna identifiera större satsningar att följa mer aktivt över tid. Kartläggningen har genomförts av Ingrid Edmar, föredragande vid kansliet.

Ett anslag kan finansiera ett eller flera statsbidrag. Det ekonomiska utfallet för ett anslag påverkas alltså av hur enskilda statsbidrag som finansieras från anslaget nyttjas. Kartläggningen har därför avsett såväl hela anslag som enskilda statsbidrag som finansieras från anslagen. Utgångspunkten har varit de anslag och statsbidrag som föreslås i budgetpropositionen för 2016. I avsnitt 1 identifieras de anslag inom utgiftsområde 16 som finansierar statsbidrag till barn- och ungdomsutbildning. I avsnitt 2 kartläggs statsbidragen per anslag. I avsnitt 3 identifieras ett antal större statsbidrag till skolan som utskottet avser att följa upp när det gäller såväl medelsanvändningen som måluppfyllelsen i samband med utskottets årliga genomgång av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen.

1 Anslag för statsbidrag till barn- och ungdomsutbildning

Statsbudgetens anslag utgör riksdagens viktigaste instrument för att fördela medel till olika ändamål (Budgetlagsutredningen, SOU 1996:14 s. 134). Enligt regeringsformen får anslag inte användas på annat sätt än vad riksdagen har bestämt (9 kap. 2 §).

Inom utgiftsområde 16 finns 101 ramanslag som är indelade i fyra anslagsgrupper. Grupp 1 avser anslag för barn-, ungdoms- och vuxenutbildning (18 anslag), grupp 2 avser anslag för universitet och högskolor (66 anslag), grupp 3 avser anslag för forskning (13 anslag) och grupp 4 avser anslag för gemensamma ändamål (4 anslag). För utgiftsområde 16 föreslås totalt 69,5 miljarder kronor för 2016, varav 28,2 procent (19,6 miljarder kronor) avser barn-, ungdoms- och vuxenutbildning, 60,3 procent (41,9 miljarder kronor) avser universitet och högskolor, 11,2 procent (7,8 miljarder kronor) avser forskning och 0,02 procent (147 miljoner kronor) avser gemensamma ändamål.

I grupp 1 avser fem anslag vuxenutbildning: 1:11 *Bidrag till vissa studier*, 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* (förvaltningsutgifter), 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning*, 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* och 1:15 *Särskilt utbildningsstöd* (till folkhögskolor och universitet och högskolor). Tretton anslag avser barn- och ungdomsutbildning. Av dessa avser fem anslag utgifter för förvaltning och verksamhet vid olika myndigheter: 1:1 *Statens skolverk*, 1:2 *Statens skolinspektion*, 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, 1:4 *Sameskolstyrelsen* och 1:17 *Skolforskningsinstitutet*.

Åtta av anslagen i grupp 1 finansierar olika typer av specialdestinerade statsbidrag till barn- och ungdomsutbildning. Det är anslagen 1:5–1:10, 1:16 och 1:19. Sammantaget uppgår dessa anslag till knappt 14,1 miljarder kronor, vilket är knappt 72 procent av anslagsmedlen inom denna anslagsgrupp.

Kartläggningen av dessa åtta anslag visar att det är Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) som administrerar de statsbidrag som finansieras från anslagen. Av myndigheternas regleringsbrev framgår vilka anslag de disponerar, med vilka belopp och för vilka ändamål.¹⁶ Skolverket disponerar medel under samtliga anslag.¹⁷ De båda myndigheterna disponerar ungefär hälften vardera av anslaget 1:6, som är det enda av dessa åtta anslag som SPSM disponerar.

Kartläggningen visar också att de statsbidrag som finansieras från de åtta anslagen i huvudsak avser antingen statliga ersättningar till olika verksamheter eller stimulansbidrag. Den visar även att ett anslag oftast finansierar samma typ av statsbidrag, dvs. antingen ersättningar eller stimulansbidrag. I den fortsatta redovisningen av kartläggningen nedan har därför anslagen delats in i två kategorier, anslag för ersättningsbidrag och anslag för stimulansbidrag. De båda kategorierna har kartlagts på följande punkter: anslagens utgiftsutveckling de senaste fem åren, anslagens sammanlagda anslagsnivå, anslagens andel av anslagsbeloppet för anslagsgrupp 1 (barn-, ungdoms- och vuxenutbildning) och anslagens andel av hela anslagsbeloppet för utgiftsområde 16. En jämförelse av de båda kategorierna på dessa punkter visar att det är anslagen för stimulansbidrag som har ökat mest över tid (mer än fördubblats) och som numera utgör närmare en femtedel av anslagen inom hela utgiftsområdet (se vidare nedan).

Anslag för ersättningsbidrag

Tre anslag (1:6, 1:8 och 1:9) finansierar i huvudsak olika slags ersättningar. Utgifterna på dessa anslag styrs av det antal barn, elever och studerande som finns i de olika verksamheterna. Bidragen inrättades i vissa fall redan på 1990-

¹⁶ Regleringsbrev är årliga regeringsbeslut om en myndighets verksamhet (mål och återrapporteringskrav, organisationsstyrning och uppdrag) och finansiering (bl.a. anslag). Regleringsbreven beslutas i december efter det att riksdagen har beslutat om statsbudgeten.

¹⁷ Anslaget 1:19 föreslås i budgetpropositionen för 2016. I det förslag till statsbidragsförordning som regeringen nyligen remitterade framgår att Skolverket ska administrera det nya statsbidraget (U2015/05040/UH).

talet och ersättningen kan vara garanterad på förhand eller fastställd i regleringsbrev.

Anslaget 1:6 *Särskilda insatser inom skolområdet* avser utgifter för särskilda bidrag för riksrekryterande gymnasial utbildning för elever med funktionsnedsättning, utgifter för omvårdnadsinsatser vid gymnasieskolor med utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning), bidrag enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet och bidrag enligt förordningen (2013:120) om statsbidrag till kvalitetshöjande åtgärder för elever med vissa funktionsnedsättningar.

Anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* avser utgifter för särskilt verksamhetsstöd till vissa utbildningar, statsbidrag för vissa gymnasieutbildningar och statsbidrag för utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd.

Anslaget 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* avser utgifter för elev- och lokalkostnadsbidrag vid svensk undervisning i utlandet.

Av tabell 1 framgår utgiftsutvecklingen de senaste fem åren för dessa anslag. Den visar att deras sammanlagda anslagsnivå i princip har varit konstant under perioden. Deras andel av anslagsbeloppet för anslagsgrupp 1 (barn-, ungdoms- och vuxenutbildning) har därför nästan halverats (från 7,1 procent till 3,8 procent) allteftersom anslagsgruppens sammanlagda anslagsbelopp har ökat. Deras andel av utgiftsområdets anslagsbelopp är liten och minskande (från 1,3 procent till 1,0 procent).

Tabell 1 Utgiftsutveckling 2012–2016 för anslag som avser olika slags ersättningar

Miljoner kronor

	BP12	BP13	BP14	BP15 ¹⁸	BP16
1:6 Särskilda insatser inom skolområdet	443	460	467	468	445
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	141	167	190	181	177
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	102	104	106	92	94
Summa anslag	686	731	763	741	716
Summa anslagsgrupp 1	9 693	10 962	12 310	15 595	19 622
(Andel anslag)	(7,1 %)	(6,7 %)	(6,2 %)	(4,8 %)	(3,8 %)
Summa utg.omr. 16	54 535	57 137	60 110	64 153	69 452
(Andel anslag)	(1,3 %)	(1,3 %)	(1,3 %)	(1,2 %)	(1,0 %)

Källa: Prop. 2011/12:1, prop. 2012/13:1, prop. 2013/14:1, prop. 2014/15:1, prop. 2015/16:1 och egna beräkningar.

Anslag för stimulansbidrag

Fem anslag (1:5, 1:7, 1:10, 1:16 och 1:19) finansierar i huvudsak olika stimulansbidrag. Denna typ av statsbidrag syftar till att påverka

¹⁸ För 2015 beslutade riksdagen samma belopp för anslagen 1:6, 1:8 och 1:9 som regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2015.

huvudmännens prioriteringar. De är av mer tillfällig karaktär och avser insatser som syftar till att stimulera skolutveckling, t.ex. undervisningen i vissa ämnen, lärarfortbildning eller personaltätet.

Anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* avser utgifter för utvecklingsarbete, kompetensutveckling och internationella studier och fördelas enligt ett femtontal olika statsbidrag och ett tjugotal olika uppdrag.

Anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* avser utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet, statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet till kommuner som tillämpar maxtaxa, statsbidrag för omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, statsbidrag för mindre barngrupper i förskolan och statsbidrag för ökad personaltätet och kvalitetsförbättringar på fritidshemmet.

Anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* avser utgifter för statsbidrag för fortbildning av lärare, fritidspedagoger och motsvarande, rektorer, förskolechefer, förskollärare, barnskötare och annan pedagogisk personal anställda i förskolan.

Anslaget 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* avser utgifter för statsbidrag för de lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning.

Anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* är nytt och föreslås avse utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare, förskollärare och fritidspedagoger i fritidshem, karriärstegsreformen och särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå.

Av tabell 2 framgår utgiftsutvecklingen de senaste fem åren för dessa anslag. Den visar att deras sammanlagda anslagsnivå har mer än fördubblats under perioden. Deras andel av anslagsbeloppet för anslagsgrupp 1 (barn-, ungdoms- och vuxenutbildning) har också ökat (från 54,4 procent till 68 procent) i takt med att anslagsgruppens sammanlagda anslagsbelopp har ökat. Deras andel av utgiftsområdets anslagsbelopp har nästan fördubblats från knappt en tiondel till närmare en femtedel (från 9,7 procent till 19,2 procent).

Tabell 2 Utgiftsutveckling 2012–2016 för anslag som avser olika stimulansbidrag*Miljoner kronor*

	BP12	BP13	BP14	BP15 ¹⁹	BP16
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	857	1 591	2 708	4 393	3 485
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3 660	3 676	3 691	4 104	4 612
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	502	523	400	482	382
1:11 Förstärkning av basfärdigheter	250	–	–	–	–
1:16 Fler anställda i lågstadiet	–	–	–	1 108	1 974
1:19 Bidrag till lärarlöner	–	–	–	–	2 884
Summa anslag	5 269	5 790	6 799	10 087	13 337
Summa anslagsgrupp 1	9 693	10 962	12 310	15 595	19 622
(Andel anslag)	(54,4 %)	(52,8 %)	(55,2 %)	(64,7 %)	(68 %)
Summa utg.omr. 16	54 535	57 137	60 110	64 153	69 452
(Andel anslag)	(9,7 %)	(10,1 %)	(11,3 %)	(15,7 %)	(19,2 %)

Källa: Prop. 2011/12:1, prop. 2012/13:1, prop. 2013/14:1, prop. 2014/15:1, prop. 2015/16:1 och egna beräkningar.

2 Statsbidrag per anslag

Kartläggningen av anslagen inom utgiftsområde 16 ledde till att de anslag som finansierar olika stimulansbidrag till skolan identifierades, nämligen anslagen 1:5, 1:7, 1:10, 1:16 och 1:19. Varje anslag finansierar ett eller flera statsbidrag, eller uppdrag eller satsningar där statsbidrag är en del. Nedan kartläggs statsbidragen per anslag med avseende på ändamål, belopp, regeringens beslut om utformningen (uppdrag eller förordning) samt kommande uppföljningar och utvärderingar. För de tre äldsta anslagen, 1:5, 1:7 och 1:10, redovisas även utfallet de senaste åren.

Anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

I budgetpropositionen för 2016 föreslår regeringen att anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* anvisas 3 484,5 miljoner kronor. För anslaget föreslår regeringen ett beställningsbemyndigande på högst 2 701,9 miljoner kronor för 2017. Anslaget får användas för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och

¹⁹ För 2015 beslutade riksdagen ett lägre belopp för tre anslag, nämligen anslaget 1:5 (682 miljoner kronor lägre), anslaget 1:7 (49 miljoner kronor lägre) och anslaget 1:10 (127 miljoner kronor lägre). Samtidigt beslutades att anslaget 1:16 skulle utgå och att ett nytt anslag skulle införas, *1:18 Lågstadielyftet*, med ett anslagsbelopp som var 879 miljoner kronor högre än det som var budgeterat för anslaget 1:16. Sammantaget blev den summa som riksdagen beslutade för dessa fyra anslag 10 108 miljoner kronor, dvs. 21 miljoner kronor högre än vad regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2015.

annan pedagogisk verksamhet. Anslaget får även användas för utgifter för svenskt deltagande i internationella studier och tävlingar på utbildningsområdet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

Kartläggningen av anslaget visar att det finansierar ett femtontal olika statsbidrag och ett tjugotal olika uppdrag. Nedan beskrivs sju statsbidrag, eller satsningar där statsbidrag är en del, som syftar till att ha effekt på elevernas resultat och måluppfyllelse och som finansieras från anslaget 1:15.

Matematiklyftet

Såväl nationella som internationella utvärderingar visar att svenska grundskoleelevers resultat i bl.a. matematik successivt har försämrats sedan 1990-talet. Under 2012–2016 har Skolverket i uppdrag att svara för en ämnesdidaktisk fortbildningssatsning för matematiklärare, det s.k. Matematiklyftet (U2012/2103/GV). I uppdraget ingår att genomföra utbildning av matematikhandledare och rektorer samt att utveckla en särskild webbplats för det didaktiska stödmaterialet i fortbildningen. Bidrag lämnas enligt förordningen (2012:161) om statsbidrag för fortbildning av matematiklärare och för matematikhandledare. Statsbidrag för läsåret 2015/16 fördelas av Skolverket under 2015. Huvudmännen ska redovisa hur statsbidraget har använts i september 2016. Enligt regleringsbrevet för 2015 disponerar Skolverket 185 miljoner kronor för utgifter med anledning av Matematiklyftet.

Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om hur arbetet med Matematiklyftet fortskrider. Den 15 maj 2013 redovisade Skolverket hur många huvudmän, rektorer, matematikhandledare och matematiklärare som deltog i fortbildningssatsningen läsåret 2012/13 samt en sammanställning över kostnaderna för de olika delarna i uppdraget. Erfarenheterna från läsåret 2012/13 redovisades den 31 oktober 2013. Delutvärderingarna av Matematiklyftets första år, läsåren 2013/14 och 2014/15, finns på Skolverkets webbplats. Efter läsåret 2015/16 kommer drygt 37 000 (81 procent) av alla matematiklärare runt om i landet att ha deltagit i satsningen. Enligt regeringen gör detta Matematiklyftet till den största fortbildningsinsatsen i ett enskilt skolämne någonsin i Sverige.

Skolverket har gett Ramböll Management Consulting (Ramböll) och Umeå universitet i uppdrag att utvärdera Matematiklyftet. Ramböll utvärderar Matematiklyftets genomförande och förutsättningar och Umeå universitet utvärderar Matematiklyftets bidrag till en förändring av skolornas undervisnings- och fortbildningskultur. Delutvärderingar och delrapporter finns på Skolverkets webbplats. En slutredovisning inklusive en utvärdering av satsningen för åren 2012–2016 ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 december 2016.

Därutöver har IFAU initierat en utvärdering av Matematiklyftets effekter på elevers målpuppfyllelse i matematik, framför allt vad gäller resultat på de nationella proven. Utvärderingen kommer också att belysa hur Matematiklyftet har förändrat matematiklärares arbetssätt och undervisningens utformning. Rapporten kommer att färdigställas först när hela satsningen avslutats. IFAU samråder med Skolverket i sitt arbete.

Läsllyftet

Såväl nationella som internationella undersökningar visar på en sjunkande läsförståelse hos svenska grundskoleelever. Under 2014–2018 har Skolverket i uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning av lärare i läs- och skrivutveckling (U2013/7215/S). För 2016 föreslås att 93 miljoner kronor avsätts för detta ändamål. Skolverket svarar för utbildning av handledare som ska ha till uppgift att handleda grupper av lärare inom området läs- och skrivutveckling. Skolverket lämnade en delredovisning till regeringen i mars 2014. Läsåret 2014/15 genomfördes en utprövningsomgång för ett representativt urval av skolor. Umeå universitet och Göteborgs universitet har utvärderat utprövningsomgången. Satsningen ska införas i större skala från läsåret 2015/16. En slutredovisning inklusive en utvärdering av satsningen för 2014–2018 ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 december 2018.

En förstärkt elevhälsa

Sedan 2011 har Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa (U2011/5947/S). För 2016 föreslås att 200 miljoner kronor avsätts för detta ändamål. I satsningen ingår bl.a. statsbidrag för personalförstärkningar inom elevhälsan för personalkategorierna skolläkare, skolsköterska, skolkurator och skolpsykolog inom förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Bidrag lämnas enligt förordningen (2011:1597) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan.

Skolverket ska följa upp och sammanställa erfarenheter från uppdraget att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa (U2011/5947, U2011/2269/S delvis, U2010/7669/S delvis och U2011/263/S delvis). Skolverket lämnade en delredovisning i juni 2015 och ska redovisa uppdraget i sin helhet till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i april 2016.

Försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan

Under 2013–2016 pågår en försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska för elever i grundskolan. För 2016 föreslås att 120 miljoner kronor avsätts för detta ändamål. Statsbidrag utgår till huvudmän för elever i årskurs 1–9 som får undervisning i svenska/svenska som andraspråk och som omfattar minst 105 timmar per läsår utöver den ordinarie undervisningen. Bidrag

lämnas enligt förordningen (2013:69) om försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan.

Skolverket ska vid utformningen av försöksverksamheten beakta möjligheten att utvärdera effekterna av de statsbidrag som ska lämnas enligt förordningen. Skolverket ska vidare följa upp hur det statsbidrag som har lämnats enligt förordningen har använts. Uppföljningen av uppdraget ska redovisas årligen i årsredovisningen.

Skolverket ska anlita en extern aktör för att utvärdera försöksverksamheten. Av Skolverkets delrapport i januari 2015 framgår att verket har delat upp detta i två delstudier som utförs av Lunds universitet respektive Stockholms universitet. Utvärderingen ska öka kunskapen om statsbidragets effekter och hur det påverkar elevernas resultat och den ska vara färdig våren 2016.

En slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 april 2017.

Nationella skolutvecklingsprogram

Skolverket har sedan i juli 2015 i uppdrag att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram som riktar sig till huvudmän och skolor (U2015/03844/S). Insatserna ska ha fokus på grundskolan och motsvarande skolformer samt på gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och kan avse olika kompetensutvecklings- och stödinsatser. Uppdraget ska genomföras så att de nationella skolutvecklingsprogrammen kan införas fullt ut fr.o.m. 2016. Uppdraget bör samordnas med närliggande uppdrag, både pågående och nya.

Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider. En första delredovisning av uppdraget lämnades i oktober 2015. En utförligare delredovisning ska lämnas i december 2015 med bl.a. en långsiktig plan för genomförandet av uppdraget i sin helhet för åren 2016–2019. I planen ingår även hur satsningen kan göras uppföljnings- och utvärderingsbar, bl.a. vad avser effekterna för elevernas måluppfyllelse på sikt. Satsningen på nationella skolutvecklingsprogram föreslås uppgå till totalt 140 miljoner kronor för 2016.

Skolverket ska följa upp satsningen. En uppföljning av hur uppdraget fortlöper i sin helhet ska redovisas den 16 december 2016, bl.a. avseende vilka skolutvecklingsprogram som har erbjudits och hur många och vilka yrkeskategorier som har tagit del av programmen. Skolverket ska även årligen i årsredovisningen redovisa hur arbetet med de nationella skolutvecklingsprogrammen fortlöper.

Skolverket ska också anlita en extern aktör för att utvärdera satsningen. En utvärdering av de nationella skolutvecklingsprogrammen avseende 2016 och 2017 ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 13 april 2018.

Samverkan för bästa skola

Satsningen på Samverkan för bästa skola inkluderar uppdrag till Skolverket att sluta överenskommelser med huvudmän för grund- och gymnasieskolor med låga kunskapsresultat och svåra förutsättningar, uppdrag att genomföra insatser för att höja studieresultaten för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska, satsning på högre löner för lärare i skolor med svåra förutsättningar samt uppdrag till Skolverket att erbjuda stöd till huvudmännen i deras arbete med den obligatoriska kartläggningen av nyanlända elevers kunskaper (U2015/3357/S). Uppdraget ska samordnas med andra satsningar som kan tillföra mervärde. Erfarenheter från andra projekt och satsningar inom samma område ska tillvaratas, liksom internationella erfarenheter. Senast den 15 mars 2016 ska Skolverket lämna en genomförandeplan för insatserna fr.o.m. 2016 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Satsningen på Samverkan för bästa skola föreslås uppgå till totalt 600 miljoner kronor för 2016.

Skolverket ska följa upp satsningen och fr.o.m. 2016 årligen senast den 15 mars redovisa hur genomförandet av uppdraget fortlöper. Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) underrättat om hur insatserna fortlöper.

Ökad specialpedagogisk kompetens

Satsningen på specialpedagogisk kompetens föreslås uppgå till 500 miljoner kronor per år fr.o.m. 2016. Regeringen kommer att återkomma till hur denna satsning ska utformas för att säkerställa bättre tillgång till speciallärare och specialpedagoger i grundskolan (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 179).

Utfall 2010–2014 för anslaget 1:5

Av den årliga skrivelsen Årsredovisningen för staten framgår att utfallet på anslaget 1:5 de senaste fem åren (2010–2014) har varit lägre än vad som anvisats i statens budget. Det lägre utfallet förklaras bl.a. av att det varit färre deltagare än väntat i olika satsningar och att ny verksamhet inte har hunnit komma igång fullt ut. Utfallet för 2015 redovisas i april 2016.

Tabell 3 Utfall 2010–2014 för anslaget 1:5 enligt Årsredovisningen för staten

Miljoner kronor

År	Statens budget	Utfall	Skillnad	Skillnad i procent
2010	906	757	-149	-16,5
2011	917	805	-112	-12,2
2012	857	632	-224	-26,2
2013	1 591	1 350	-241	-15,1
2014	2 708	2 198	-511	-18,9

Källa: Skr. 2010/11:101, skr. 2011/12:101, skr. 2012/13:101, skr. 2013/14:101 och skr. 2014/15:101.

Anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

I budgetpropositionen för 2016 föreslår regeringen att anslaget *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* anvisas 4 612 miljoner kronor. För anslaget föreslår regeringen ett beställningsbemyndigande på högst 665 miljoner kronor för 2017. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan. Från 2016 får anslaget även användas för utgifter för statsbidrag för ökad personaltäthet och kvalitetsförbättringar på fritidshemmet samt för utgifter för att stimulera kvalitetsförbättringar vad gäller fritidshemmet (ett nytt statsbidrag föreslås för detta ändamål, se nedan). Anslaget får vidare användas för utgifter för administration av statsbidrag samt uppföljning.

Maxtaxa

År 2002 infördes maxtaxan inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.²⁰ För 2015 uppgick anslagsposten Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m. till 3 608,5 miljoner kronor.

Bidrag lämnas enligt förordningen (2001:160) om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet. Enligt förordningen ska Skolverket följa upp och utvärdera effekterna av statsbidraget. Skolverket lämnade rapporten Fem år med maxtaxa (rapport 294) i april 2007 och rapporten Avgifter i förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg 2012 i september 2013.

Bidrag lämnas också enligt förordningen (2001:161) om statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet till kommuner som tillämpar maxtaxa. Enligt förordningen ska Skolverket följa upp och utvärdera effekterna av statsbidraget. Bidraget omfattar enligt Skolverket ca 500 miljoner kronor årligen.

²⁰ Tidigare bedrevs skolbarnsomsorg i form av fritidshem och pedagogisk omsorg. Numera finns det fritidshem respektive annan pedagogisk verksamhet.

Omsorg på obekvä m arbetstid

År 2013 infördes ett bidrag för att stimulera kommunerna att i ökad omfattning erbjuda omsorg på kvällar, nätter och helger. För 2016 föreslås att 49 miljoner kronor avsätts för detta ändamål.

Bidrag lämnas enligt förordningen (2012:994) om statsbidrag för omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.

Skolverket ska enligt ett särskilt återrapporteringskrav i regleringsbrevet följa upp hur statsbidraget har använts. Uppföljningen ska särskilt uppmärksamma finansieringsgraden per plats. Uppföljningen ska redovisas årligen i årsredovisningen. I årsredovisningen för 2014 redovisar Skolverket att i princip hela anslaget har fördelats och att bidraget under 2014 var 1 822 kronor per barn och fyramånadersperiod (Skolverkets årsredovisning 2014 s. 134–135).

Mindre barngrupper i förskolan

År 2015 infördes ett statsbidrag som utgår till huvudmän i förskolan för insatser som syftar till att minska barngruppernas storlek. För 2015 uppgick anslagsposten Mindre barngrupper i förskolan till 415 miljoner kronor. För 2016 föreslås att 830 miljoner kronor avsätts för detta ändamål.

Bidrag lämnas enligt förordningen (2015:404) om statsbidrag för mindre barngrupper i förskolan.

Regeringen kommer enligt budgetpropositionerna för 2015 och 2016 att noga följa effekterna av åtgärderna och utvecklingen av förskolans kvalitet. Om satsningen inte leder till förbättrad kvalitet avser regeringen att i framtiden överväga lagändringar i denna fråga (prop. 2014/15:1 utg.omr. 16 s. 166, prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 177).

Höjd kvalitet i fritidshemmet

För 2016 föreslås att ett nytt statsbidrag införs för i huvudsak ökad personaltäthet men också för andra insatser som höjer kvaliteten i fritidshemmet. Statsbidraget föreslås uppgå till 250 miljoner kronor för 2016.

Utfall 2010–2014 för anslaget 1:7

Av den årliga skrivelsen Årsredovisningen för staten framgår att utfallet på anslaget 1:7 de senaste fem åren (2010–2014) i princip har motsvarat vad som anvisats i statens budget. Skälet till att medlen har förbrukats är framför allt att anslaget sedan det inrättades i huvudsak har finansierat statsbidrag till systemet med maxtaxa, som tillämpas av alla kommuner. Nu har ytterligare ett par statsbidrag införts som finansieras under anslaget och kommer att påverka framtida utfall. Utfallet för 2015 redovisas i april 2016.

Tabell 4 Utfall 2010–2014 för anslaget 1:7 enligt Årsredovisningen för staten*Miljoner kronor*

År	Statens budget	Utfall	Skillnad	Skillnad i procent
2010	3 660	3 658	-2	-0,1
2011	3 660	3 656	-4	-0,1
2012	3 660	3 658	-2	-0,1
2013	3 676	3 671	-5	-0,1
2014	3 691	3 689	-2	-0,1

Källa: Skr. 2010/11:101, skr. 2011/12:101, skr. 2012/13:101, skr. 2013/14:101 och skr. 2014/15:101.

Anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

I budgetpropositionen för 2016 föreslår regeringen att anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* anvisas 382,2 miljoner kronor. För anslaget föreslår regeringen ett beställningsbemyndigande på högst 453,2 miljoner kronor för 2017. Anslaget får användas för utgifter för fortbildning av lärare, förskollärare, rektorer, förskolechefer och viss annan personal. Anslaget får även användas för utgifter för administration och uppföljning av fortbildningsinsatserna.

År 2007 inleddes en satsning på akademisk fortbildning för lärare i syfte att stärka lärares kompetens för att därigenom öka elevers målpuppfyllelse. I budgetpropositionen för 2007 avsattes medel för detta ändamål under anslaget för utveckling av skolväsende, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Regeringen skulle återkomma om den närmare utformningen av insatsen (prop. 2006/07:1 utg.omr. 16 s. 130). I 2007 års ekonomiska vårproposition överfördes medlen till ett nytt anslag för fortbildning av lärare (prop. 2006/07:100 s. 204). Regeringen beslutade att universitet och högskolor får anordna fortbildning av lärare på uppdrag av Skolverket, s.k. uppdragsutbildning, enligt förordningen (2007:223) om uppdragsutbildning för fortbildning av lärare. Regeringen beslutade också att statsbidrag för lärare som deltar i fortbildning får lämnas till den som är huvudman enligt förordningen (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare och att statsbidraget administreras av Skolverket. I ett uppdrag till Skolverket angav regeringen vad verket skulle beakta vid genomförandet av sina uppgifter enligt de båda förordningarna (U2007/3168/S). Uppdraget till Skolverket att svara för fortbildning av lärare kallades Lärarlyftet och pågick 2007–2011. Statskontoret fick i uppdrag att utvärdera satsningen och överlämnade i mars 2009 delrapporten Att utvärdera fortbildningssatsningens effekter – förutsättningar och möjligheter (dnr 2008/23-5) och i juni 2010 slutrapporten Ett lyft för den som vill – Utvärdering av den statliga satsningen på fortbildning av lärare (rapport 2010:12).

Läraryftet II

År 2011 fick Skolverket i uppdrag att under 2012–2015 svara för genomförandet av Läraryftet II. Satsningen ska vara en fortsättning på det s.k. Läraryftet, men inriktas mot att lärare ska bli behöriga i alla skolformer, ämnen och årskurser där de undervisar (U2011/5531/S). Skolverket ska genom överenskommelser med lärosäten erbjuda utbildning som leder till sådan behörighet. Skolverket ska erbjuda offentliga och enskilda huvudmän deltagande i Läraryftet II efter behovsprövning och med geografisk spridning.

Det finns enligt regeringen behov av att bredda eller fördjupa pågående satsningar på kompetensutveckling för lärare och förskollärare. Regeringen föreslår därför i budgetpropositionen för 2016 att satsningen Läraryftet II förlängs och att 100 miljoner kronor avsätts för detta ändamål 2016. I enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2014 har sedan tidigare dessutom 75 miljoner kronor beräknats för 2016.

Enligt ett särskilt återrapporteringskrav i regleringsbrevet ska Skolverket redovisa sitt arbete med att svara för satsningen Läraryftet II enligt förordningen (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare samt fritidspedagoger och motsvarande.

Utfall 2010–2014 för anslaget 1:10

Av den årliga skrivelsen Årsredovisningen för staten framgår att utfallet på anslaget 1:10 de senaste fem åren (2010–2014) har varit lägre än vad som anvisats i statens budget. Det lägre utfallet förklaras bl.a. av att antalet sökande till fortbildning har varit lägre än väntat. Det anvisade beloppet har också minskat de senaste åren. Utfallet för 2015 redovisas i april 2016.

Tabell 5 Utfall 2010–2014 för anslaget 1:10 enligt Årsredovisningen för staten

Miljoner kronor

År	Statens budget	Utfall	Skillnad	Skillnad i procent
2010	1 264	841	-423	-33,5
2011	1 046	739	-307	-29,4
2012	503	277	-226	-44,9
2013	523	338	-185	-35,4
2014	400	265	-135	-33,8

Källa: Skr. 2010/11:101, skr. 2011/12:101, skr. 2012/13:101, skr. 2013/14:101 och skr. 2014/15:101.

Anslaget 1:16 Fler anställda i lågstadiet

I budgetpropositionen för 2016 föreslår regeringen att ett nytt anslag, *1:16 Fler anställda i lågstadiet*, ska införas och anvisas 1 974 miljoner kronor. För anslaget föreslår regeringen ett beställningsbemyndigande på högst 1 974 miljoner kronor för 2017. Anslaget får användas för utgifter för att öka antalet anställda i förskoleklassen och lågstadiet. Vidare får anslaget användas för

utgifter för att på annat sätt utöka den tid som förskollärarna och lärarna kan ägna åt eleverna när dessa utgifter är hänförliga till beslutade statsbidrag under 2015 som avser läsåret 2015/16. Anslaget får även användas för administration, uppföljning och utvärdering av statsbidraget.

Regeringen föreslog redan i budgetpropositionen för 2015 att ett sådant anslag skulle införas och användas för utgifter för att främja en ökning av antalet anställda i lågstadiet. Riksdagen beslutade då att införa det nya anslaget *1:18 Lågstadielyftet* som anvisades 1 987 miljoner kronor och disponeras av Skolverket. Utfallet på det anslaget för 2015 redovisas i april 2016.

Bidrag lämnas enligt förordningen (2015:215) om statsbidrag för de lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning. Enligt förordningen är syftet med bidraget att höja utbildningens kvalitet. Statsbidrag får lämnas till huvudmän för kostnader för att minska klass- eller gruppstorleken, utöka antalet lärare eller förskollärare inklusive speciallärare i förhållande till antalet elever, utöka antalet annan personal i verksamheterna i förhållande till antalet elever om lärarna därigenom i större utsträckning kan bedriva undervisning eller på annat sätt utöka den tid som lärarna kan ägna åt eleverna. Till ansökan om statsbidrag ska det bifogas en redogörelse för huvudmannens lokala rekryteringsstrategi.

Skolverket har i sitt regleringsbrev fått i uppdrag att senast den 1 mars varje år till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) redovisa en analys av den information som förmedlas i de lokala rekryteringsstrategier som lämnas i enlighet med förordningen. Skolverket ska också anlita en eller flera externa aktörer för att utvärdera satsningen. En redovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 mars 2018.

På sikt, när modellen har etablerats och fungerar, är det regeringens avsikt att medlen ska fördelas till kommunerna via det generella statsbidraget (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 178).

Anslaget 1:19 Bidrag till lärarlöner

I budgetpropositionen för 2016 föreslår regeringen att ett nytt anslag, *1:19 Bidrag till lärarlöner*, ska införas och anvisas 2 884 miljoner kronor. För anslaget föreslår regeringen ett beställningsbemyndigande på högst 2 256 miljoner kronor för 2017. Anslaget ska få användas för utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare, förskollärare och fritidspedagoger i fritidshem. Anslaget ska även få användas för karriärstegsreformen och för särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå. Anslaget ska vidare få användas för utgifter för administration, uppföljning och utvärdering av statsbidragen.

Höjda lärarlöner

Av anslagsbeloppet avser 1 500 miljoner kronor ett nytt statsbidrag för höjda löner för lärare från halvårsskiftet 2016, det s.k. Lärarlönellyftet. Regeringen har remitterat ett förslag till förordning som anger villkoren för att

skolhuvudmännen ska få ta del av det nya statsbidraget. Förordningen föreslås träda i kraft i mars 2016 (U2015/05040/UH).

Modellen för detta lärarlönelyft har tagits fram i dialog med de centrala arbetsgivarorganisationerna inom skolan och lärarnas fackliga organisationer. Regeringen avser att säkerställa att det sker en noggrann utvärdering av hur modellen genomförs, fungerar och hanteras av huvudmännen. Bland annat avser regeringen att ge separata uppföljnings- och utvärderingsuppdrag till lämpliga aktörer vid sidan av Skolverkets uppföljning av statsbidraget.

På sikt, när modellen har etablerats och fungerar, är avsikten att medlen ska fördelas till kommunerna via det generella statsbidraget (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 170).

Karriärtjänster för lärare

Av anslagsbeloppet avser 1 384 miljoner kronor medel för karriärtjänster som föreslås överföras till det nya anslaget 1:19 från anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. Bidrag lämnas enligt förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare och förordningen (2014:145) om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare och förskoleklasser i grundskolor och utanförskapsområden.

Enligt ett särskilt återrapporteringskrav i regleringsbrevet ska Skolverket den 15 juni 2015 och i årsredovisningen för 2015 redovisa dels sitt arbete enligt de båda förordningarna, dels sitt arbete med informationsinsatser om möjligheten att ansöka om bidrag enligt förordningarna. Av redovisningen ska särskilt framgå antal huvudmän som ansökt om statsbidrag, antal lärare som kommit i fråga för statsbidrag som förstelärare respektive lektorer, liksom hur antalet sådana lärare är fördelade när det gäller skolor av olika storlek, skolor i utanförskapsområden, ämnen, program, skolformer och nivåer i skolväsendet samt den geografiska spridningen och fördelningen mellan kommunala huvudmän och huvudmän för fristående skolor. Av redovisningen ska också uppgift om lön och anställningsform för berörda lärare framgå.

Regeringen gav i juni 2014 Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera hur reformen om inrättandet av karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare har genomförts och fungerar i förhållande till reformens syften (U2014/4127/S). I uppdraget ska Statskontoret samråda med Skolverket, som har i uppdrag att till regeringen årligen redovisa ett antal statistiska data som rör utnämningar av förstelärare och lektorer. En första delrapport lämnades i juni 2015 (Uppföljning av karriärstegsreformen, Delrapport 1, 2015:12) och en andra delrapport ska lämnas i februari 2016. En slutrapport ska lämnas i februari 2017.

Inom ramen för medlen för karriärtjänstereformen föreslås att 7,6 miljoner kronor avsätts 2016 för en satsning på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för personer med examen på forskarnivå eftersom det enligt regeringen råder brist på lektorer i skolan inom bl.a. matematik,

naturorienterande ämnen och teknik. Enligt regeringen bör en särskild utvärdering genomföras av satsningen och dess effekter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 172).

3 Uppföljningen av statsbidrag

I samband med utbildningsutskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning förra året uttalade utskottet att det med stort intresse skulle ta del av uppföljningarna av statsbidragen till karriärtjänster och till minskade barngrupper och ökad personaltätthet i förskolan (bet. 2014/15:UbU1 s. 22). Genom den aktuella kartläggningen har ytterligare tio större statsbidrag, eller satsningar där statsbidrag är en del, identifierats som utskottet avser att följa närmare. Statsbidragen kommer att följas upp när det gäller såväl medelsanvändningen som måluppfyllelsen i samband med utskottets årliga genomgång av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Statsbidragen redovisas på tre ställen i budgetpropositionen:

- I kapitlet med resultatredovisning för verksamhetsområdena Förskola och grundskola samt Gymnasieutbildning redovisar regeringen resultatet av olika statliga utvecklingsinsatser. Resultatredovisningen utgår från uppgifter i Skolverkets årsredovisning eller annan återrapportering från Skolverket eller särskilda uppföljningar av externa aktörer som t.ex. Statskontoret eller Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).
- I kapitlet Politikens inriktning beskrivs satsningar, både nya och pågående, där statsbidrag är en del.
- För varje anslag i kapitlet Budgetförslag framgår anslaget ändamål och förslaget till medelsanvisning. Under anslaget specificeras olika insatser och belopp med hänvisning till en närmare beskrivning i kapitlet Politikens inriktning.

Utskottet avser att följa upp följande anslag och statsbidrag, eller satsningar där statsbidrag är en del. Under anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* kommer fyra pågående satsningar att följas: Matematiklyftet, Läslyftet, En förstärkt elevhälsa och Försöksverksamhet med utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan. Under samma anslag kommer tre nya satsningar att följas: Nationella skolutvecklingsprogram, Samverkan för bästa skola och Specialpedagogisk kompetens. Under anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* kommer den pågående satsningen Lärarlyftet II att följas. Under anslaget *1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* kommer utskottet att följa statsbidraget Mindre barngrupper i förskolan. Anslaget *1:16 Fler anställda i lågstadiet* finansierar ett statsbidrag, Fler anställda i lågstadiet, som kommer att följas. Under anslaget *1:19 Bidrag till lärarlöner* kommer utskottet att följa den pågående satsningen på Karriärtjänster för lärare och den nya satsningen på Höjda lärarlöner.

I tabell 6 finns det en sammanställning över de statsbidrag, eller satsningar där statsbidrag är en del, som utskottet avser att följa närmare. Statsbidragen presenteras per anslag med uppgifter om regeringens beslut om utformningen (uppdrag eller förordning), beloppet och kommande utvärderingar (slutdatum och utförare).

Tabell 6 Statsbidrag att följa upp per anslag

Tusental kronor

Anslag	Satsning	Uppdrag/ Förordning	Belopp 2016	Slutdatum för kommande utvärderingar (utförare)
1:5	Matematiklyftet (2012–2016)	U2012/2103/GV SFS 2012:161	–	December 2016 (Ramböll Management Consulting) December 2016 (Umeå universitet) Efter 2016 (IFAU på eget initiativ)
1:5	Läsllyftet (2014–2018)	U2013/7215/S	93 000	December 2018
1:5	En förstärkt elevhälsa (2011–)	U2011/5947/S SFS 2011:1597	200 000	April 2016 (Skolverket)
1:5	Utökad svenska/svenska som andraspråk för nyanlända (2013–2016)	SFS 2013:69	120 000	April 2016 (Lunds universitet och Stockholms universitet)
1:5	Nationella skolutvecklingsprogram (2016–2019)	U2015/03844/S	140 000	December 2016 (Skolverket) April 2018 (Extern aktör)
1:5	Samverkan för bästa skola	U2015/3357/S	600 000	–
1:5	Specialpedagogisk kompetens	Utformning inte beslutad	500 000	–
1:7	Mindre barngrupper i förskolan	SFS 2015:404	830 000	–
1:10	Läraryftet II (2012– 2016)	SFS 2007:222	175 000	–
1:16	Fler anställda i lågstadiet	SFS 2015:215	1 974 000	Mars 2018 (Extern aktör)
1:19	Höjda lärarlöner	SFS 2016:000	1 500 000	(Extern aktör)
1:19	Karriärtjänster för lärare	SFS 2013:70 SFS 2014:145	1 384 000	Februari 2016 (Statskontoret) Februari 2017 (Statskontoret)

Källa: Prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 och regleringsbrev för budgetåret 2015 för Skolverket.